301

Din catalogul „Bibliotecii pentru toți"

* * *	— Din folclorul nostru
Dinicu Golescu	— Însemnarea călătoriei mele
I. Ghica	— Scrisori către Vasile Alecsandri
B. P. Hasdeu	— Pagini alese
I. I. Mironescu	— Scrieri alese
M. Sadoveanu	— Baltagul

Lei 3,95

ANTON PANN ★ PAGINI ALESE VOL. I

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

ANTON PANN

PAGINI ALESE

★

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

Desen de G. Cătargi

ANTON PANN

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

ANTON PANN

PAGINI ALESE

Ediție îngrijită de
I. FISCHER

★

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ
1953

Clubul cărții digitale 2022

PREFAȚA

Printre înaintașii a căror spusă era *„sântă și frumoasă"*, slăviți în poezia *Epigonii*, Eminescu îl așează și pe Anton Pann — *„finul Pepelei, cel isteț ca un proverb"*. La numai doi ani după ce *Epigonii* apăruse în revistă, Alecsandri așternea la Mircești, în încheierea unui lung articol despre autorul *Povestei Vorbii*, rânduri pline de căldură, cuprinzând o apreciere apropiată de aceea pe care o formulase în vers tânărul său confrate :

„In Panteonul literar al României, imaginea lui Anton Pann poartă un sigil caracteristic și mult interesant ! Ea ne apare cu înțelepciunea filosofică a strămoșilor pe frunte și cu râsul malicios al lui Pepelea pe buze".

„Om de geniu" — cum îl socotea eruditul B. P. Hasdeu, — Anton Pann a fost prețuit și de I. L. Caragiale. Neîntrecutul scriitor satiric, care mărturisea cu pietate că dascăl întru concizia stilului i-a fost Cilibi Moise, acest al doilea Nastratin Hogea al mahalalelor și târgurilor de provincie românești, îl numea pe Anton Pann — *„vestitul nostru poet popular"*, *„minunatul poet și povestitor ; care era în acelaș timp un excelent cântăreț..."*

Şi alte mărturii s'ar putea aduce despre preţuirea *„vestitului nostru poet popular"*. Dar cea mai grăitoare ni se pare a fi totuşi aceea datorită tot lui Eminescu, care nu odată s'a referit la *„finul Pepelei"*, opunându-l poetaştrilor de porunceală din anii săi : *„Anton Pann era un scriitor cu mai mult talent şi mai de spirit decât o sută dintre ofticoşii care fac astăzi „esprit" prin gazete..."*

Neîndoelnic, pentru un scriitor, dragostea ce-o poartă unuia dintre înaintaşii săi nu este numai un obiect pentru publice declaraţii ocazionale. Opera acelui înaintaş e un îndemn şi o şcoală. Faptul se verifică întru totul, şi în ceea ce-l priveşte pe Anton Pann. Oare nu este limpede că începuturile literare ale lui Alecsandri, îndrumarea poetului către comoara nesecată a folclorului se datoresc şi aceluia pe care, peste decenii, avea să-l considere a fi vrednic de *„Panteonul literar al României"* ? In manuscrisele lui Eminescu sunt înserate multe dintre proverbele, poeziile şi poveştile lui Anton Pann, iar din aceleaşi poveşti, Caragiale a şi prelucrat una *(Poveste)*.

In desvoltarea literaturii noastre, Pann face aşadar trecerea de la primii Văcăreşti spre poezia de mai târziu, aportul lui principal constând în aceea că a revărsat impetuos în unda fluviului unul din pâraiele limpezi pornit din acel *„izvor pururea reîntineritor"*, cum a numit Eminescu folclorul.

*

Istoria literară din trecut n'a putut păşi firească peste numele lui Anton Pann. Contestându-i dreptul de a fi numit „folclorist" — fiindcă nu publicase versurile populare aşa cum le auzise ci le prelucrase — şi totodată ezitând să-i acorde numele de poet original — fiindcă prea direct i se puteau identifica sursele — unii istorici literari burghezi l-au privit cu o îngăduinţă din care nu lipsea o oarecare schimă de dispreţ.

Aşa se explică dece bibliografia comentariilor, care nu e săracă, se compune mai ales din cercetări de literatură comparată, capitole de folclor sau de veche literatură populară scrisă. Poetul atât de simplu, cu o atitudine atât de modestă faţă de propria-i îndeletnicire scriitoricească, a devenit — ceea ce desigur nu-şi închipuise vreodată — obiect al unor studii erudite. Asemenea contribuţii, printre care cea a lui M. Gaster [1] e una ce nu poate fi trecută cu vederea, şi-au avut rostul lor, identificând origina şi filiaţia unor materiale pe care Pann le-a prelucrat. Ele trebuiau însă nu numai completate, ci chiar orientate, în sensul punerii în lumină a ceea ce constitue originalitatea poetului.

Dintre cercetătorii mai vechi, cel care s'a apropiat cu mult interes de Anton Pann a fost folcloristul G. Dem. Teodorescu. Acestuia i se datoresc două broşuri — despre viaţa şi opera lui Pann — publicate în deceniul din urmă al secolului al XIX-lea [2]. Il citâm, întrucât până astăzi rămâne sursa cea mai temeinică în cunoaşterea biografiei poetului. Deşi unele date par a fi îndoelnice (Gaster formulează, în sensul acesta, îndreptăţite nedumeriri, dar nu depăşeşte terenul ipotezelor), suntem nevoiţi, până la noi cercetări mai adâncite, să împrumutăm informaţia biografică mai ales — tot de la G. Dem. Teodorescu, completând-o cu unele precizări ulterioare.

...Către sfârşitul veacului al XVIII-lea, în satul Sliven din Bulgaria cea aflată de multă vreme sub stăpânirea brutală a semilunei, îşi duceau traiul modest un căldărar român de origine, şi soţia lui, grecoaica Tomaida. Pe la 1794, în casa căldărarului, celor doi băieţi mai mărişori i se adăugă un al treilea, căruia i se dădu numele de Anton. Soarta celor trei copii avea să fie felurită, potrivit acelor vremuri tulburi. Băiatul cel

[1] Vezi : Anton Pann : *Povestea vorbii* cu o introducere de Dr. M. Gaster. Craiova, Scrisul Românesc, 1936.

[2] Vezi : G. Dem. Teodorescu : *Operele lui Anton Pann, recensiune bibliografică*, Buc., 1891, şi *Viaţa lui A. Pann*, Buc., 1893.

mare deprinse meşteşugul părintesc, al doilea intră ca ucenic la o abagerie, iar al treilea, înzestrat cu frumoase însuşiri, a fost dat în seama dascălului din sat, pentru a învăţa carte şi a-şi mlădia vocea plăcută, în exersarea cântărilor bisericeşti. Căldărarul se stinse când Anton era încă mic. Dar nu aceasta fu singura nenorocire ce lovi familia. Nu mult după aceea se iscă în această parte a Europei un nou război.

Rusia, temându-se din motive îndreptăţite că va fi atacată de imperiul turcesc, şi-a trimis armatele în ţările româneşti pentru a-i alunga pe Turci peste Dunăre Războiul ruso-turc a început astfel în Decembrie 1806, având să continue până în anul 1811. De menţionat că, în acest război favorabil Ţării Româneşti şi Moldovei, alături de unităţile ruse s'au angajat în luptă şi voluntari români, printre care Tudor Vladimirescu. Rând pe rând, generalul Bagration, viitorul erou al luptei împotriva invadatorului Napoleon, apoi marele comandant de oşti Cutuzov, au cucerit victorii împotriva Turcilor. Ameninţarea, transformată curând în fapt, din partea lui Napoleon, de a cotropi pământul rusesc, a obligat Rusia să-şi recheme unităţile. Armatele ruseşti s'au tras înapoi peste Dunăre, părăsind ţinuturile bulgăreşti după mai bine de cinci ani, timp în care populaţia locului nutrise nădejdea că va vedea răsărind, însfârşit, soarele libertăţii ei. Nu-i de mirare că unii dintre aceşti localnici, îngroziţi la gândul reîntoarcerii vechii stăpâniri turceşti, s'au alăturat unităţilor ruse, însoţindu-le peste Dunăre şi mai departe, până în Sudul Basarabiei. Printre refugiaţi se aflau şi Tomaida, femeie de ispravă şi cutezătoare, împreună cu Anton. Cei doi fii mai mari se înrolaseră ca voluntari în armata rusă. Cu prilejul unor lupte ce se dădură în jurul Brăilei, feciorii căldărarului pieriră eroic.

Tomaida mai rămase puţină vreme la Chişinău. In acest oraş, Anton cântase în corul bisericii celei mari, aşa cum avea să noteze mai târziu într'una din cărţile tipărite de el: *„Doamne miluieşte, cântat în ruseşte de mine, A. Pann, aflându-mă între sopranii armoniei eclesiastice, la anul 1810"*. In acel an, proba-

bil, porni Anton însoţindu-şi maica la drum lung şi greu către Bucureşti.

Ce aducea cu sine foarte tânărul cântăreţ de strană? Şcoală propriu zis nu urmase, deşi deprinsese scrisul, cititul şi cântarea bisericească de la diferiţi dascăli sau clerici. Un autodidact avea să rămână pentru totdeauna Vioi, inteligent şi atent la împrejurările vieţii, adunase, deşi încă nevârstnic, destulă experienţă. Aşa cum ne arată opera ce o va crea mai târziu, pare-se că ştia, în afară de limba română, bulgăreşte, turceşte, greceşte şi chiar ruseşte.

Ajuns la Bucureşti, înzestratul cântăreţ bisericesc a devenit curând cunoscut şi, odată cu trecerea anilor, a făcut o carieră dintre cele mai interesante.

Unele amănunte asupra lui ne dă şi Ion Ghica în scrisoarea *Şcoala acum 50 de ani.* După ce afirmă că Pann a urmat la una din „şcolile" ce se ţineau pe prispele bisericilor din Bucureşti — afirmaţie neîntemeiată — Ghica constată:

„Anton Pan, Nănescu şi Chiosea-fiul erau veselia grădinilor lui Deşliu, lui Pană Breslea şi lui Giafer; Iancu al Raliţei Muruzoaiei, Bărbucică, al Tiţii Văcărească, fraţii Bărcăneşti, Costache Faca şi alţi tineri din lumea mare nu puteau fără dânşii..."

E de observat că Ion Ghica reţine din biografia scriitorului doar amănuntul pitoresc al participării acestuia la viaţa fără de griji a unor cheflii cunoscuţi în Bucureştii primelor decenii ale veacului trecut. E de presupus că dascălul nu ocolea asemenea lumeşti desfătări, ba chiar că le căuta şi le întregea farmecul cu improvizaţiile şi vocea lui caldă şi cuceritoare. Dar oaspetele obişnuit al grădinilor de vară, ca şi mai tânărul său confrate întru petrecere, cântare bisericească şi scris, Nicolae Filimon, nu era un om uşuratec, care se complăcea numai în postura de agreabil însoţitor la chefuri al tinerilor din „lumea mare". Harnic, întreprinzător, talentat, Anton Pann a desfăşurat de timpuriu o bogată activitate de muzician, scriitor şi editor.

In anii sosirii lui la Bucureşti, o chestiune de mare actuali-

tate în domeniul culturii era aceea a „românirii" cântărilor bisericești. Nu putem reface aici tabloul, de altfel foarte interesant, al acestei acțiuni, întrucât în primul rând ne interesează Anton Pann scriitorul. Trebue să menționăm însă faptul că Pann a adus o însemnată contribuție în această privință. Câștigând repede, prin talentul și cunoștințele lui, prețuirea celor ce conduceau opera de naționalizare a muzicii bisericești — un Petru Efesiu, mitropolitul Dionisie Lupu și alții — el a fost de timpuriu chemat să colaboreze la traducerea cântărilor bisericești în limba română, așa cum ne-o spune el însuși într'o introducere la *Bazul teoretic* — (1845) :

„Fără zăbavă am fost chemat și eu de conlucrător la tâlmăcirea cântărilor în românește și pentru facerea unui tipar spre tipărirea lor."

In aceeași introducere, muzicianul ne dă o precisă caracterizare a contribuției sale, pe care o socotim vrednică de a o reproduce :

„Douăzeci și cinci de ani sânt de când am luat în mână condeiul tâlmăcirii cântărilor bisericești și lucrarea cea de totd'auna scrierea și prescrierea, predarea lețiilor și întrebuințarea lor în bisericile de prin politii [1] *și chinovii mi-a dat pricină ca să le prefac mai de multe ori ; am băgat de seamă că unele cântări în melodie papadica și stihirarică vinea foarte lungi și eram silit, pe când le cântam, ca să le scurtez și să le tai deodată la locuri nepotrivite, unde melodia trebuia să rămâie ca atârnată și ciontită fără gust. Și așa fiind și îndemnat de mulți, lungirile ce să făcea peste măsură le-am scurtat în scrierile mele, fără să se bage de seamă. Figurile externe iarăși, ce cu totul să asămăna cu cele asiatice și aducea greutate auditorilor, le-am curățit și le-am adus în cea mai apropiată melodie bisericească, păzind drumul și ifosul vechilor sfinți munteni și mai vârtos al patriii..."*

Rânduri modeste, dar elocvente, care dau răspuns decisiv atâ-

[1] = oraș.

tor discuții în contradictoriu asupra aportului lui Anton Pann la naționalizarea muzicii bisericești. Cei ce au considerat că simpla înlocuire a silabelor grecești cu altele românești sub note înseamnă de fapt „românirea" cântărilor bisericești (printre aceștia și M. Gaster), i-au contestat vreun merit special, observând — și aceasta pe bună dreptate — că textele cântecelor se traduseseră în bună parte cu un veac mai înainte. Acești cercetători priveau însă problema numai din punctul de vedere al traducerii textului. Meritul lui Anton Pann constă însă, așa cum reiese și din citatul de mai sus, de a fi naționalizat *melodiile*, curățindu-le de intonațiile orientale și apropiindu-le de *„drumul și ifosul patriei"*, adică de melodiile populare. Pentru pregătirea lucrărilor sale (printre care : *Axion, Noul Doxastar, Bazul teoretic și practic al muzicii bisericești, Irmologhiu sau Catavasier*, etc. etc.) muzicianul a întreprins — așa cum arată G. Dem. Teodorescu [1] — *„felurite călătorii prin țară, ca să studieze melodiile naționale, firea, limba și obiceiurile poporului ; ca să noteze impresiunile ce-i deșteptau persoanele, împrejurările, localitățile..."*

Aceste călătorii, ca și altele de mai târziu când pornea, colportor neobosit, să-și desfacă broșurile tipărite în propria-i tipografie — pe care reușise să și-o înjghebeze din veniturile sale — i-au menținut strâns contactul cu oamenii din popor, cu gustul acestora, cu literatura lor. Pentru acești cititori din periferiile Bucureștilor, din satele și târgurile de provincie, de la Ploești și, mai departe, până în capitalele și orașele Olteniei și Moldovei, Anton Pann a început a culege și a prelucra cântecele populare. Interesant e că a cules și folclor din mahalaua bucureșteană, de influența acestuia resimțindu-se adesea prelucrările sale. An dearândul, începând de prin 1821 [2], a pus sub teascuri o serie de *Calendare, Cântări de stea* (retipărite în mai multe

[1] G. Dem. Teodorescu : *Op. cit.*
[2] G. Dem. Teodorescu : *Op. cit.*

ediţii), *Poezii deosebite sau cântece de lume* (1831), *Îndreptătorul beţivilor* (1832), *Hristoitie au şcoala moralului* (1834), *Noul Erotocrit* (1837) şi aşa mai departe, broşuri şi cărţi în jurul a o sută de volume. *„In toate aceste volumuri şi broşuri* — scrie V. Alecsandri — *autorul dă probe de un spirit adevărat românesc, de cunoştinţa deplină a limbei poporului şi de o mare facilitate de versificare."*

Viaţa de familie a tipografului folclorist şi poet a fost sbuciumată şi i-a adus multe nemulţumiri şi necazuri. Părăsit de întâia soţie, Zamfira, cu care se căsătorise pe la începutul anului 1820 şi de la care a avut un fiu, Lazăr, ajuns destul de târziu preot, a fost în anul 1827 eroul unei pitoreşti aventuri amoroase, cu consecinţe interesante pentru activitatea lui de scriitor. Fiind numit în acel an dascăl domnesc la seminarul de la Râmnicul-Vâlcea şi profesor de muzică bisericească al maicilor de la Mânăstirea dintr'un Lemn de lângă Govora, s'a îndrăgostit de foarte tânăra soră Anica, nepoata stareţei. Cum fata, orfană de amândoi părinţii, fusese cucerită la rândul ei de frumosul dascăl care-i făcea acrostihuri *(Ah, o păsărică / Mult odihna-mi strică)*, mânăstirea fu în curând sguduită de o nemaipomenită întâmplare. Sora Anica se făcu nevăzută într'o noapte, strecurându-se prin pădurile din împrejurimi şi nici dascălul domnesc nu se mai arătă la seminarul de la Râmnicul-Vâlcea. Peste câteva zile, cărăuşii veniţi dinspre munte aduseră vestea că pe drumul Braşovului întâlniseră un bărbat înalt, oacheş, cu sprâncenele arcuite, cu mustaţa tunsă, cu buze pline, îmbrăcat în anteriu. Bărbatul era întovărăşit de un ştrengar de băetan, frumos şi vesel. Dar ştrengarul bălai nu era altcineva decât Anica, fosta soră care se smulsese dintre zidurile umede ale mânăstirii, ca să-şi caute fericirea, în libertate, alături de iubitul ei. La Braşov, Pann a funcţionat la biserica românească, unde fusese angajat fără întârziere în slujba de cântăreţ. Popasul acesta în Kronstadtul unde se desfăşura o vie activitate culturală românească, precum şi călătoria mai departe, până la

Buda, călătorie pe care Gaster o consideră ca şi sigură, i-au mijlocit lui Anton Pann cunoaşterea tipografiilor româneşti de aici. Cu acest prilej, el a putut afla de lucrările lui Vasile Aaron şi Ion Barac, trăgând din acestea învăţăminte şi îndemnuri. Informaţii precise despre vremea petrecută de dascăl dincolo de munţi, nu avem. Ceea ce apare însă cu toată limpezimea e faptul că, odată întors în Bucureşti, a început propriu zis fecunda-i activitate de editor şi scriitor, a cărei asemănare cu cea întreprinsă de Ion Barac se impune de la prima vedere. Şi totodată dragostea lui ce s'a arătat mai tare decât orice oprelişte, i-a stimulat inspiraţia poetică. Nu puţine sunt versurile în care a cântat-o acum pe Anica. Fuga lor prin munţi a consemnat-o de asemenea în stihuri :

Munţilor, fiţi mărturii
Că prin voi călătorii
Cu sufletul plin de dor
Şi inima de dogor.
Păduri, copaci înfrunziţi
Şi voi mărturii să-mi fiţi
Cu ce chin şi cu ce foc
Am trecut prin acest loc.

Intors la Bucureşti, Pann a trăit zece ani cu iubita pe care o răpise mânăstirii. Moartea lui Gheorghiţă, născut din această dragoste, i-a înstrunat din nou alăuta, în acorduri elegiace :

Bucuria mea în lume
O avusei pe un nume
Ce îl priveam ca o floare
Şi îl iubeam cu dogoare.
Dar tirana norocirea,
Ce-mi pizmuia fericirea,
Mi l-a răpit fără veste
Ş'acum nicăiri nu este.

Anica i-a mai dăruit un copil — o fetiţă — dar în acelaş an l-a părăsit pentru a se căsători cu altul.

Pann, trecut acum de patruzeci de ani, a socotit că-şi va găsi alinarea în munca de editor şi poet. Locuia cu bătrâna-i mamă, Tomaida, şi-şi răzbuna suferinţele îndurate de la cele două soţii în versuri ca acestea :

Nevestele nu te întreabă
D'ai negustorie slabă,
Ci : „dă-mi, ado, cheltuieşte,
La mode mereu croieşte..."

...Şi totuşi şi-a luat şi o a treia soţie, căci prea îl chinuia singurătatea, mai ales după ce îi murise mama :

Iată dar singurătatea, pe care mulţi o slăvesc,
Asta e, zic, bunătatea traiului filosofesc.
Fie, fie dăruită dintru tot sufletul meu,
Aibă-o cui i-e dorită, mai mult nu o voiesc eu.

Nu i-a fost uşor să se hotărască, din pricina experienţelor avute :

Cu Dumnezeu înainte îmi iau inima în dinţi,
Mă'nsor, cunună părinte, şi zică-mi toţi că n'am minţi ;
Cunoscut şi ştiut este c'am mai fost căsătorit,
Am ţinut două neveste şi niciuna n'a murit.
. . . . . .
Sărace fuseseră toate, săracă şi acum iau,
Cu doar, c'o fi, şi cu poate peste mai bine să dau !

Prim cântăreţ la Biserica Albă, apoi profesor la seminarul de muzică din Bucureşti, Anton Pann îşi instală acum o tipografie (1843), în care-şi va tipări cărţile proprii sau pe ale altora.

Până la sfârşitul vieţii sale se va dedica acestei activităţi cu asiduitate. In acest răstimp publică *Poezii populare* (1846), compune şi tipăreşte scrierile-i de căpetenie ; *Culegere de proverburi sau Povestea Vorbii* (1847 şi 1852), *O şezătoare la ţară sau Călătoria lui Moş Albu* (1851 şi 1853), *Nesdrăvăniile lui Nastratin Hogea* (1853), alcătueşte culegerile *Spitalul Amorului sau Cântătorul dorului, Culegere de Poveşti şi Anegdote,* etc.

Anul 1848 l-a găsit ca prim cântăreţ al bisericii Creţulescu. Retras în Oltenia de teama holerei, *„lucră* — zice G. Dem. Teodorescu — *peste Olt pentru poetizarea ideilor naţionale şi cântă triumful revoluţiunii într'un imn, de care s'a vorbit în organele de publicitate ale epocii".*

Bolnav în iarna anului 1849, şi-a făcut prima „adiată" în stihuri, hotărînd asupra moştenirii sale. Reîntremându-se, va lucra cu înfrigurare în anii următori. După ce-şi redactă a doua „adiată", pe care o şi tipări în august 1854, moartea nu întârzie să pună capăt trudei sale. Intorcându-se în luna septembrie a aceluiaş an de la un târg din Vâlcea, fu lovit de tifos pe drum. In ziua de 2 noembrie 1854 îşi dădu sfârşitul, fiind jelit de cele trei soţii ce se întâlniră la căpătâiul lui. Fu îngropat la biserica Lucaci, în zidul căreia, după mulţi ani i se puse la căpătâi o piatră pe care fu încrustat epitaful ce şi-l alcătuise în versuri simple dar emoţionante :

Aci s'a mutat cu jale
In cel mai din urmă an,
Care în cărţile sale
Se citeşte Anton Pann.
Acum mâna-i încetează
Ce la scris mereu şedea ;
Nopţi întregi nu mai lucrează
La lumină cărţi să dea.
Implinindu-şi datoria

Şi talantul ne'ngropând
Şi-a făcut călătoria
Dând în lume altor rând.

*

Intr'adevăr, mâna lui Anton Pann *„a stat mereu la scris"*. Cărţile pe care le-a tipărit, mai întâi la diferite tipografii din Bucureşti şi Sibiu, apoi în propria-i tipografie sunt felurite, aşa cum reiese şi din titlurile citate mai sus. In afară de cele de muzică bisericească, s'ar putea distinge mai multe categorii. Sunt mai întâi calendare, cu un conţinut variat, un fel de magazine sau almanahuri, cuprinzând, în afară de datele calendaristice, învăţături morale şi practice, pilde şi stihuri. In asemenea calendare a publicat Anton Pann pentru prima dată din istorioarele pe care avea să le înmănuncheze mai târziu în *Povestea Vorbii*. Pentru primele decenii ale secolului trecut, felul în care Pann îşi alcătuia calendarele constituia o inovaţie. In locul naivelor prevederi astrologice extrase din gromovnicele şi trepetnicele vechi, el a introdus literatură, aşa cum putuse vedea în calendarele româneşti din Ardeal şi de la Buda. Felul în care Pann îşi alcătuia calendarele şi succesul acestora au îndemnat şi pe alţii să publice cărţi asemănătoare. Pe concurenţii săi interesaţi exclusiv de beneficiile materiale ale întreprinderii, scriitorul i-a satirizat în câteva pagini de stihuri pline de vervă, ale calendarului său pe anul 1851. Despre un compilator de calendare nepriceput şi ignorant spunea:

...cel ce învaţă trei buchii,
Care cu un fir de aţă,
Cu mintea lui cea isteaţă,
Taie caşu'n patru muchi.
Că'nvăţând puţintele,
Şi, dacă pe lângă ele,

Mai află câte ceva.
Ori că dă peste cărţi scrise,
Care el nu le citise,
Oriunde undeva,
Se face el înţeleptul
Şi ia al altuia dreptul.
Puindu-se aflător,
Până când dă peste unul
Şi-i întoarce în gură pumnul
Ca la un trăncănitor.

Pe lângă calendare, sunt culegerile de cântece şi versuri populare, (*Cântece de stea*, etc.) sau de poezii cu largă circulaţie în acea vreme (compuse de Pann însuşi, sau alese din stihurile Văcăreştilor ori ale altor poeţi): *Poezii deosebite sau Cântece de lume, Poezii populare, Spitalul Amorului* şi altele O altă grupă o formează prelucrările, în versuri sau în proză, a diferite cărţi populare: *Noul Erotocrit, O povestire arabică din Halima, Înţeleptul Archir cu nepotul său Anadam, Nesdrăvăniile lui Nastratin Hogea*. Se adaugă broşuri cu scop direct moralizator: *Indreptătorul beţivilor, Pocăinţa omului desmierdat sau Vorbire între suflet şi trup, Triumful beţiei, Hristoitia*, cuprinzând reguli de bună purtare. In sfârşit, lucrările în care originalitatea poetului apare cel mai viu sunt *Fabule şi Istorioare, Culegeri de proverburi sau Povestea Vorbii* şi *O şezătoare la ţară sau Călătoria lui Moş Albu*.

Talentat om din popor, Anton Pann s'a apropiat de folclor şi de cărţile populare — compuse şi acestea la origine din isvoare folclorice — cu cea mai adâncă înţelegere. Prelucrările sale, care, pe lângă această înţelegere dovedesc cunoaşterea temeinică a gustului popular, îl recomandă ca pe un folclorist bine informat şi, în acelaş timp, ca pe un creator original. Inrudirea cu Ion Barac şi Vasile Aaron este evidentă. Anton Pann i-a depăşit însă cu mult şi prin amploarea activităţii şi

prin talentul poetic. După cum în folclor, motivele, imaginile se împletesc şi se repetă în variante sau chiar în compuneri diferite, tot astfel la Anton Pann putem regăsi în diverse alcătuiri, teme, episoade, figuri similare. La fel, adesea scriitorul reia poezii deja publicate de el într'o broşură şi le reîncadrează în cuprinsul alteia. Ca într'un univers încă necristalizat definitiv, genurile şi speciile se alătură într'o îmbinare pitorească şi plină de farmec. Printre fabule se strecoară, astfel, povestiri şi anecdote versificate, iar printre pildele cuprinse în *Povestea Vorbii* se află fabule. Din paginile romanelor populare nu lipsesc versuri lirice. Proverbele sunt ilustrate prin povestioare, iar unele poveşti îşi descifrează înţelesul moral în proverbele populare pe care autorul le aduce în încheiere. Creaţia lui Pann îşi păstrează şi în această privinţă caracterul folcloric. Opera lui poate fi obiectul — cum a şi fost de altfel — a unor erudite studii de literatură comparată. Circulaţia motivelor, subiectelor pe care le-a prelucrat e un fapt ce merită într'adevăr a fi luat în studiu, firește nu pentru a stabili numai itinerarul urmat de diferitele scrieri sau creaţii populare orale sau scrise, unele venite de foarte de demult şi de departe, din primele veacuri ale evului mediu, din Orient, sau din Occident, apoi din diferite regiuni locuite de poporul nostru. Mai interesant este a se stabili *ce a adus nou* Anton Pann atunci când a întreprins această operă, cum a înmlădiat expresia poetică în povestirea unui conţinut dat, şi, mai ales, cum a apropiat acest conţinut de realităţile româneşti ale vremii sale. Pann n'a fost în multe din scrierile de origine străină şi veche pe care le-a repovestit în românește un simplu traducător, ca alţii dinaintea sa. După cum, atunci când s'a adresat folclorului nostru, nu s'a limitat la o simplă înregistrare. Pe poetul original îl recunoaştem deci nu numai în acrostihurile dedicate iubitelor sale, ori în poeziile în care şi-a cântat alte împrejurări ale vieţii. Il regăsim, cu merite mai mari încă, în fabule, povestiri, snoave.

La câţiva ani după ce Grigore Alexandrescu tipărise o serie de fabule în primul său volum de poezii — *Eliezer şi Neftali* — şi îndată după Alecu Donici, Anton Pann scotea şi el, în 1841, două volumaşe de *Fabule şi Istorioare*. Avem aface aici cu prelucrări ale unor fabule mai vechi, esopiene. Autorul însuşi nu ascundea aceasta şi, adresându-se cititorilor, mărturisea :

„*Aceste* Fabule şi Istorioare *nu sânt decât numai auzite.*"

Cât priveşte felul de a le povesti, nota cu aceeaşi modestie :

„De veţi găsi vreun cusur în stil, nu aveţi drept să mă osândiţi, fiindcă m'am desvinovăţit, spuindu-vă că eu altele n'am învăţat, decât din mica copilăria mea mi-am bătut capul ca să ajung desăvârşit în meşteşugul muzicii bisericeşti, în care am şi izbutit."

Conştient că în lucrarea sa se vor fi strecurat destule „cusururi" o înfăţişa cu dragoste cititorilor chiar dacă se temea de aceia *„ce măsoară rândurile cu compasul sau cu beţişorul şi zic că un rând este mai lung decât altul..."* Adevărul e însă că stihuitorul ştie povesti limpede subiectul istorioarei sau fabulei, fără a se pierde în amănunte de prisos şi fără a întuneca morala pe care vrea s'o ilustreze. Mai puţin stângaci decât pe alocuri Alecu Donici, stăpânind cu temei meşteşugul versificaţiei, realizează în fabule versuri nu numai corecte şi clare, ci şi sugestive, apropiindu-se îndestul de arta lui Grigore Alexandrescu, primul maestru al fabulei româneşti. In mlădierea versului, bine înstrunit pentru a reda cu vioiciune naraţiunea şi chiar dialogul, se vădesc bunele rezultate ale unei îndelungi frecventări a folclorului, precum şi ale experienţei de stihuitor câştigate până atunci :

Copilul său alergând
Şi carul frânt dres văzând,
Il întrebă : „Taică ! dar

Cine-ţi drese carul iar?"
Tatăl său răspuns i-a dat:
„Eu, fătul meu, cine alt?"

Ceea ce e cu deosebire merituos în *Fabule şi Istorioare*, e introducerea în povestire a unor aspecte ale realităţilor româneşti. Folclorul şi viaţa de fiecare zi a poporului dau versurilor o mai bogată semnificaţie, aducându-le din domeniul abstract al criticării unor defecte omeneşti eterne — notă caracteristică vechilor fabulişti — pe terenul concret al locului şi vremii. Apologul *Carul frânt* e subintitulat astfel cu zicala românească *Nevoia învaţă pe om*, o altă istorioară, *Imprumutul*, e lămurită de proverbul *Până la cheful bogatului iese sufletul săracului.* Istorioarele şi fabulele ne îndrumă astfel spre ceea ce avea să fie *Povestea Vorbii.* Reţinem cu deosebire dintre ele *Toporul şi văcşoara*, în care se reflectă relaţiile sociale din Ţara Românească a acelei epoci. Totul se petrece într'un sat românesc: un ţigan fierar intră în conflict cu un plugar pentru un colţ de pământ. Pentru a obţine câştig de cauză, cei doi se duc pe rând la judecător, fiecare cu câte un plocon: ţiganul cu un topor, fiindcă atâta avea, plugarul cu o vacă. Firește, zapciul va hotărî în favoarea celui cu darul mai scump. Versurile lui Pann lovesc astfel în strâmbătatea justiţiei din acea vreme. Cât priveşte personajele, e de remarcat că ţiganul, departe de a fi luat în râs, apare ca întruchiparea celor necăjiţi şi obidiţi. Cu umorul specific popular — caracteristic întregii sale opere — construeşte poetul versurile exprimând exasperarea celui nedreptăţit:

Zise: „Cucoane! apoi,
Fie-ţi milă şi de noi,
Şi ia un topor încai
Dreptatea în două să tai."

La care, judecătorul, cinic, dă un răspuns a cărui notă hazlie se'ntoarce împotriva instituţiei pe care o reprezenta.

Aici, în exprimarea unui conţinut de viaţă caracteristic patriei şi vremii lui, se află aspectul original al creaţiei lui Anton Pann, precum şi în meşteşugul cu care povesteşte, îmbină elementele scrierii şi dăltueşte stihurile. Aceste însuşiri le întâlnim înmănunchiate în *Povestea Vorbii.* Inainte de a transcrie copios citate din această carte, Alecsandri o caracteriza astfel în amintitul său articol:

...„din toate operile sale, cea mai importantă este **Povestea Vorbii**, *la care el a trebuit să consacre mai mulţi ani de lucrare; căci pe lângă proverburi a adăugit multe anecdote populare, scrise în versuri care se leagă strâns între ele. Trei volumuri formează acea minunată colecţie, ce se poate cu drept cuvânt numi* **filosofia poporului român**. *Ele cuprind şiruri lungi de* **zicale**, *unele, în mic număr, traduse din limbe străine, iar cele mai multe culese din gura poporului nostru, şi acele şiruri sânt coordonate cu inteligenţă; căci deşi numărul lor e considerabil, nu există nicio confuzie între dânsele."*

Intr'adevăr, Pann a făcut o operă de mare însemnătate, culegând şi ordonând pe teme multe sute de proverbe şi zicători populare. O bună parte din materialul publicat de Zanne în marea-i culegere a fost împrumutată de la Pann, care se dovedeşte a fi fost un adevărat erudit. Adânca înţelepciune a poporului, rezultat al unei seculare experienţe de viaţă, iese cu prisosinţă la iveală în capitole ca acelea despre minciuni şi flecării, despre leneşi, despre sărăcie, despre pricini de judecăţi, despre învăţătură şi altele. Proverbele care se înşiruie de cele mai multe ori firesc, rar fără vreo legătură vădită, vin nu de pe fişele culegătorului, ci din memoria înţeleptului, în uimitoare asociaţii. Atitudinea poporului faţă de năravuri sau defecte, faţă de instituţii (justiţia, administraţia) e înregistrată astfel cu o extraordinară complexitate. Prea puţine sunt categoriile de proverbe şi

zicători absente din *Povestea Vorbii*. Vorbele înțelepte ale poporului sunt mlădiate în versuri, ceea ce le dă mai multă plasticitate :

Omul care e flecar
Troncăneşte ca un car.
Il auzi numai :
Hodorog tronc, vorba îndată,
Ca moara când e stricată.
El
Pentr'un şoarece se'nnoadă
Şi jură că n'are coadă.
Şi
Incornorează ţânţarul
De ţi-l face cât magarul.
etc.

Aici, în adeziunea la concepţia despre viaţă a poporului se află sorgintea caracterului popular al operei lui Pann.

Alături de meritul său de folclorist şi de iscusita îmbinare a proverbelor şi zicalelor, cam cum o făcuse şi Negruzzi în *Păcală şi Tândală*, se adaugă celălalt, mai mare încă, de a fi ilustrat învăţătura populară prin istorioare, anecdote şi fabule. Pe lângă materiale versificate ca atare, în care scriitorului nu-i aparţine decât expresia poetică, Pann face operă cu adevărat personală creind pilde în versuri sau introducând în povestiri cu subiecte împrumutate aspecte din viaţa socială şi tipuri caracteristice acelei vremi. Mai mult chiar, în stihurile lui apar pentru prima dată imagini din viaţa oraşelor româneşti, ceea ce e un fapt nu de mică importanţă dacă ne gândim că aveau să treacă decenii întregi până când peisajul şi viaţa citadină să pătrundă în poezia românească. Să ne reamintim de asemenea că până la Pann poezia noastră fusese predominant lirică. Firește, în toate privinţele, opera lui Grigore Alexandrescu va însemna un salt mare în desvoltarea poeziei româneşti, dându-i dintr'odată strălucire. Alecsandri va face deasemeni să răsune coarde mai bine înstrunite, cu mai variate şi mai adânci ecouri. Scriitorii de la 1848 vor săvârşi un adevărat salt calitativ în direcţia ascuţirii spiritului critic faţă de realităţile sociale ale vremii lor. Dar nu mai puţin adevărat e faptul că lui Anton Pann îi revine cinstea de a fi fost unul din ctitorii poeziei româneşti. Aşa l-au şi considerat, cu pietate, urmaşii.

In anii în care Costache Negruzzi, începătorul maestru al prozei artistice româneşti, zugrăvea imagini din viaţa târgurilor moldovene, iar Alecsandri şi Alecu Russo descriau Iaşii, Anton Pann aşternea în versuri tablouri pitoreşti, colorate ale Bucureştilor, cu câteva decenii înainte de N. Filimon sau de iscusitul evocator al capitalei noastre, Ion Ghica. Iată cum începe, în Bucureştii din prima jumătate a veacului trecut, păţania unui ţăran neexperimentat, strămoş al celor doi eroi din cunoscuta poezie a lui Ion Păun-Pincio, *Pe stradă :*

Un ţăran viind odată cu treabă la Bucureşti,
Şi trecând pe dinaintea bolţilor bogăseresti,
Băieţii ce stau la uşă şi unii pe alţi se'ntrec
Ca să cheme şi să'ndemne pe câţi pe uliţă trec,
Incepură totd'odată a-l striga mai mulţi din ei :
„Domnule, ce vei să cumperi? Domnule, ce vei să iei?"

Mai viu încă e tabloul pieţii orăşeneşti într'o altă istorioară :

Intr'un oraş oarecare,
Ca şi Bucureştiul de mare,
Unde lumea în piaţ' iese
Şi'ncoaci-încolo se ţese,
P'intre cei ce vând producte
Şi fel de feluri de fructe,

Unde răsună haznale
Trântindu-se pe tablale,
Unde unii iau, dau, numără,
Alții încarc braț, mâini, umăr,
Unde glasuri și guri multe
Nu stau să se mai asculte,
Vorbind orce'n gura mare,
Altul de ei habar n'are...

Orașul e pus în contrast cu satul într'una din poeziile cuprinse în capitolul *Despre căsătorie iarăși*. Pentru a realiza o critică mai convingătoare a felului de viață caracteristic unei anumite pături orășenești, poetul zugrăvește la început un tablou al vieții de la țară, pe care o consideră un adevărat „rai pe pământ". E adevărat, tabloul acesta este foarte idilic. Anton Pann consideră că țăranul își îndeplinește fără nicio greutate, ba chiar cu voie bună sarcinile-i numeroase și apăsătoare. Dar ceea ce prețuim în poezia aceasta este faptul că, în opoziție cu traiul sănătos, modest, virtuos al țăranului, Pann satirizează dorința de parvenire și de lux, imoralitatea și disprețul față de muncă al târgovieților mic-burghezi care năzuiesc să-și însușească felul de viață al boierimii :

Ne îmbrăcăm în mătase
Facem mobile în case,
Croim mode peste mode,
Iar sărăcia ne roade.
. . . . . .
Nu ne căutăm neaverii,
Ci ne îmbrăcăm ca boierii...

Cu multă vervă satirică e creionat chipul femeii de la oraș ce-și irosește timpul gătindu-se, plimbându-se cu droșca, făcând vizite și petrecând, întocmai ca o „cocoană". Când acest trai

nechibzuit duce la sărăcie, jalea unei asemenea femei e fără margini :

Că ea nu știe să toarcă,
Rufe nu poate să stoarcă,
Bucate nu știe face,
Vase să spele nu-i place,
Copilul nu știe crește,...

In concluzie, poetul proslăvește viața de la țară, caracterizată prin hărnicie și curățiе morală :

Ferice și iar ferice !
De viața țărănească,
Deș'ii zicem mojicească.

Aparținând păturilor mic burgheze ale orașului românesc din prima jumătate a veacului trecut, Anton Pann privește lumea din jurul său cu bunul simț al acelora încă atât de apropiați de massele țărănești. Negoțul și negustorii îl interesează mult numeroase sunt proverbele despre negoț, tovărășie în mai mic sau mai mari afaceri comerciale. Suntem atât de aproape de lumea în care încă trăia Kir Costea Chioru, evocat de N. Filimon, și în care cobora ca să-și facă pedeapsa pe pământ, prin femeie, Kir Ianulea, despre care ne va povesti savuros Caragiale. Acumularea de numerar prin alișverișuri comerciale și camătă nu scapă nici lui Anton Pann. Contemporan cu marele ban Tudorache Văcărescu (*Moravuri de altădată* de Ion Ghica) și adevărat înaintaș în lăcomia de aur al lui Hagi Tudose, e avarul despre care Pann vorbește într'o *Poveste a Vorbii*. Simțind că i se apropie sfârșitul, sgârcitul se duce să moară pe galbenii săi, cu care se îndoapă. Nu altfel se va sfârși împăratul avar prin care A. Vlahuță simboliza pe Carol I, în alegoria destul de transparentă *Auri sacra fames*. Un alt sgârcit se va priva de

satisfacerea celor mai elementare nevoi, de hrană chiar, ca şi mai târziu Hagi Tudose.

A fost un zgârcit odată, care mereu grămădea,
Zi şi noapte, totd'auna pe bani dormea şi şedea ;
Şi de cumplitate multă trăia singur, singurel,
Nu ţinea'n casă nici slugă, nici pisică, nici căţel.
Nu putea să se îndure să cheltuiască un ban,
Să mănânce şi el bine măcar odată 'ntr'un an ;
Ci trăia tot calicește, mâncări proaste cumpărând,
Privind cu jind cele bune, ca şi un sărac de rând.

Din înrudirile indicate, este limpede că Anton Pann nu zugrăvea numai caractere etern umane, ci, adesea, tipuri ale epocii sale. Asemenea tipuri sunt şi *„chirigiul cu tocmeală"*, brutarul, fierarul şi alţi meşteşugari de la oraşe.

Galeria tipurilor aparţinând oraşului românesc din prima jumătate a secolului trecut este destul de variată. Zugrăvindu-le, Anton Pann îşi precizează hotărît atitudinea critică. Nu puţini erau tinerii fără căpătâi ca cei „trei marţafoi", oameni desfrânaţi şi fără căpătâi. Conturându-le portretul moral, scriitorul nu uită să arate şi cauzele de ordin educativ care lămuresc comportarea acestor *„şarlatani neprocopsiţi"*.

Era de aceia carii părinţii că îi iubesc,
Îi ţin tot pe lângă dânşii şi la pieptul mamii cresc,
Lăsându-i într'a lor voie, până se fac mari, ştrengari,
Ş'ajung în cele din urmă desfrânaţilor stegari ;...

Răsfăţaţi astfel, ei au rămas oameni fără căpătâi, trăind din înşelăciune şi hoţie. După ce povesteşte una din isprăvile celor trei „marţafoi", din care reiese ingeniozitatea lor în rele, scriitorul nu se mulţumeşte numai cu hazul pe care snoava l-a putut provoca, ci ţine să pună lucrurile la punct. Cei trei netrebnici — adăugă el — au fost prinşi şi osândiţi la ocnă.

Cunoscând tot atât de bine şi lumea satelor, Pann evocă şi figuri caracteristice acestuia, cu menţionarea precisă a relaţiilor sociale, cu evocarea tradiţiilor şi datinilor. In ilustrarea capitolului de proverbe *Despre nevoiaşi*, poetul relatează despre un arendaş care i-a scos pe săteni la clacă. Un ţăran nevoiaş adoarme cu sapa în mâini, părea că nu ştie să ia coasa sau să dea cu toporul, până când arendaşul pune pe un dorobanţ să-l bată. Nepriceputul se arată acum iscusit şi zelos în toate. Protestul poetului faţă de procedeul folosit de arendaş lipseşte aici, ba Pann se arată chiar a nu desaproba pe arendaş, ci pe clăcaşul „leneş". Asemenea conformism, constând în acceptarea situaţiilor aşa cum sunt, întâlnim şi în alte părţi în *Povestea Vorbii* sau aiurea. Faptul e explicabil. Gândirea lui Pann se resimte de influenţa mentalităţii claselor exploatatoare. Religiozitatea, tendinţele moralizatoare în sens mistic, caracteristice unei bune părţi a cărţilor populare, din care Pann a prelucrat, răzbat nu de puţine ori în istorioarele lui, dovedind reminiscenţe feudale. Dar opera creată de autorul *Povestii Vorbii* aparţine perioadei prepaşoptiste, când începe să se afirme şi burghezia. Nici felul de a gândi al acesteia nu-i rămâne străin poetului, ceea ce se vede în acele istorioare în care, de pildă, se argumentează că singura pricină a sărăciei e lenea. Deasemenea, în capitolele de proverbe sunt înserate unele cu totul străine mentalităţii şi intereselor poporului, ca şi acestea care îndeamnă la supunere *(Despre stăpân şi supus)* :

Pe cel cu putere multă
Te supune ş' îl ascultă ;
Iar pe micuţi stăpâneşte
Legea cum îţi porunceşte.
Până când eşti nicovală,
Rabdă, sufere toveală,
Iar cât eşti ciocan loveşte...

ori : *„Omul până nu slujește, stăpân nu ajunge"* și așa mai departe. Un asemenea îndemn e și tâlcul fabulei cunoscute și din La Fontaine, *Trestia și copacul.*

Dacă unghiul de vedere popular lipsește aici, fiind înlocuit cu acela al exploatatorilor, lucrurile stau cu totul altfel în cea mai mare parte a *Povestii Vorbii.*

Caracterul popular al acestei lucrări se manifestă fie când e vorba de înfierarea lenei în spiritul satirelor folclorice, a hoției și beției, a lipsei de dragoste față de muncă și, prin antiteză, de prețuirea vredniciei, a priceperii, cinstei, în general a virtuților, fie când e vorba de atitudinea față de reprezentanții diferitelor clase.

Cu bunul simț al poporului sunt luați în râs cei leneși, văduva care huzurește făcând din toate zilele săptămânii o nesfârșită sărbătoare — fiind bogată, n'are nevoie să lucreze și-și ascunde lenea sub masca cuviosiei. Exemplul ei este mult păgubitor pentru vecina lipsită de avere care, nelucrând, își agravează sărăcia. Mizeria în care ajunge astfel e sugerată de scriitor printr'un portret în care amănuntul vestimentar e notat cu precizie :

O femeie sărăcuță, c'o rochie pe ea, capot,
Veche, ruptă, peticoasă și cârpită peste tot,
Mai mult ață decât față, se vedea în al ei port,
De cânepă, in și lână și de tot felul de tort.

Aglomerarea de adjective și alte determinative, cum și intercalarea zicalei *(„mai mult ață decât față")* comunică în mod impresionant mizeria femeii, poetul realizându-și astfel intenția de a arăta ce consecințe rele are „credința deșartă".

Hărnicia e elogiată adesea de scriitorul popular (în *Povestea Vorbii),* iar munca e prețuită ca un tezaur. *„Munca e comoară"* constitue tâlcul povestirii despre comoara din pământ.

Cât privește învățătura, Pann înregistrează zicători ca *Școala*

face pe omul om/Ș'altoiul pe pomul pom, exemplificându-le printr'o povestire care pune în lumină foloasele științei de carte. Nu înfățișarea exterioară a cuiva îl face vrednic de prețuirea celor din jurul său, ci știința lui. Școala, se spune într'o istorioară :

...pe om face să se numească frumos,
Ea pe urît îl preface ca să fie drăgăstos.

Printre zicale sau în snoave întâlnim exprimarea disprețului celor săraci și asupriți, ca în spusa : *„Bogatul se scarpină și săracul socotește că caută să-i dea" ;* (în 1949, M. Sadoveanu tipărea în *Poezia cimiliturilor* o ghicitoare despre cerșetor și chiabur : *„Socotiși că vrea să-ți dea,/Dar Curgros se scărpina").*

Gorchi reproduce în unul din articolele sale răspunsul pe care i l-a dat un țăran, sculptor în lemn, la întrebarea de ce exagerează urâțenia unora dintre statuetele lui reprezentând figuri de boieri : *„...Ceea ce e plăcut, eu fac să fie și mai plăcut, iar cei ce nu-mi sunt pe plac, nu mi-e frică să-i fac să fie și mai urîți de cum sunt".* La fel procedează Anton Pann, folosind exagerarea care-i servește în realizarea tipicului. O văduvă bătrână și bogată e zugrăvită în următorul portret, ale cărui detalii caricaturizate arată răspicat atitudinea poetului față de cei înstăriți și haini :

O văduvă 'n vârstă, bătrână, zbârcită,
Cu doi dinți în gură, barba ascuțită,
Nas cât pătlăgeaua, la vorbă 'nțepată,
Cu ochii ceacără, gura lăbărțată,
Fruntea cucuiată, fața mohorîtă,
Peste tot negoasă și posomorîtă,
Umblă'ntunecată și tot înnorată,
Nu o vedea nimeni să râză vr'odată....

Clubul cărții digitale 2022

Descrierea continuă, îmbinând plastic aspectul fizic cu cel moral care se susţin reciproc în conturarea unui chip cu adevărat monstruos. Procedeul exagerării intenţionate aduce sub condeiul poetului hiperbole tot atât de sugestive, ca aceea care exprimă cât de mare era răutatea acestei femei avute :

In scurt, nu ajunge omului viaţă,
Ca să-i spuie toate din fir până'n aţă ;
De ar fi (cum zicea lumea o zicală),
Cerul tot hârtie şi marea cerneală,
Ca să se descrie, ar fi puţintele
Toată istoria aştii muieri rele.

Intr'o lumină contrastantă cu tonurile întunecate ale unor astfel de portrete zugrăveşte Anton Pann trăsăturile morale ale oamenilor din popor, ca şi aspectul fizic al acestora.

In lunga povestire, construită pe un subiect atât de răspândit, despre fiul de împărat şi ursul pus să înveţe carte, filosoful întruchipează înţelepciunea populară. Lecţiile aspre pe care le dă fiului de împărat şi tâlcul acestor lecţii probează superioritatea omului simplu faţă de cei aşa zişi „aleşi". Cât priveşte virtuţile cu care filozoful voia să-şi deprindă învăţăcelul, acestea răspundeau cerinţelor poporului faţă de cei ce-l conduceau :

„...când va ajunge mâine, poimâne 'mpărat
Masa să nu îndelunge şezând la chef ne'ngrijat,
Iar supuşii pe d'oparte flămânzi împrejur să stea..."

sau :

„Ş'asta e filosofie, ce trebuie la'mpăraţi,
Ca nu cum îi este vrerea pe vinovaţi a-i munci ;
Să ştie ce e durerea, puţine a porunci,
Iar nu ca la jucărele să strige : daţi şi iar daţi,
Că cinci sute de nuiele lesne în spate la alţi."

Prelucrând astfel de povestiri, Anton Pann realizează opere valoroase, dintre care amintim aceea despre poame şi legume, sau basmul despre însurătoarea cotoiului cu vulpea. Cea dintâi având la origine o veche legendă orientală, e pilduitoare în ceea ce priveşte meritele poetului în direcţia aceasta. Textul vechi, care a circulat la noi în mai multe variante, în proză, este reînoit de Anton Pann nu numai prin aceea că îl versifică. Poetul se dovedeşte un iscusit mânuitor al personificării şi al altor mijloace capabile să dea viaţă personajelor şi să întărească dramatismul acţiunii. Gutuia, devenind crăiasa poamelor şi legumelor îşi împarte sfetnicii după trepte, corespunzător ierarhiei boierimii româneşti, (Strugurul e pârcălab). Rând pe rând se perindă personajele, purtând numele unui fruct sau al unei legume. Epitetul bine ales evocă nu numai aspectul acestora, ci, pentru unele, şi o trăsătură morală caracteristică : Migdalul *tainic,* Varza *cea'ngâmfată'n foi,* Ceapa *cea bărboasă,* Dovleacul *cel cu capul mare,* Prazul, *mojicul cu obrazul tras,* etc. Strugurul e caracterizat în versurile următoare, care ni-l recomandă ca pe un sfetnic acaparator, înfumurat, tiranic, semănând întru totul cu boierii care au împilat şi jefuit norodul :

Nu'nceta în lături să se tot întindă,
Să se mai lungească, loc să mai cuprindă ;
S'atârna de une, sugruma pe alte,
N'avea păs în sine de porunci înalte.
Bătăios, zburdalnic dintr'a sa natură,
Supăra pe toate prea fără măsură,
Ii plăcea să-şi bată joc de fiecare,
Ameţea o lume ca cu fermecare ;
Intr'aceste ş'alte cu semeaţă faţă,
Infoiat în haine, răsucind mustaţă,
Plin de nebunie, cu arţag în sine...

Perfid, Strugurul pârăşte crăiesei pe unii dintre supuşii pe care vrea să-i piardă. Intervine însă Ceapa, care spulberă calom-

niile şi obţine pedepsirea ticălosului pârcălab. Faptele se desfăşoară într'un ritm viu, dramatic — dramatismul constituind de altfel o trăsătură importantă a multor povestiri din *Povestea Vorbii*. Indignată, Ceapa se găteşte numaidecât şi aleargă la palat :

Se'mbracă îndată, iute, cu mânie,
Douăspre-ce haine puse de dimie,
Şi cămăşi atâtea albe, supţirele,
Imbrăcând binişul roşu peste ele,
Pieptenă şi barba-şi albă şi bătrână,
Scuturând-o bine de pământ, ţărână,
Pleacă necăjită'n toat' a ei putere,
Venind văzduhul de cătran şi fiere,
Pe pământ tărîndu-şi barba sa cea lată,
Sus în deal ajunse la crăiasa'ndată.

Cu aceeaşi pricepere foloseşte Pann personificarea şi în alte istorioare şi basme, dând personajelor înfăţişarea, vestmintele, comportarea şi chiar limbajul unor oameni ai locului, din oraşul sau satul românesc. Cu multă pricepere îşi construeşte de asemenea dialogurile, ca această convorbire dintre lup şi vulpe :

„Cumătră ! Cumătră vulpe !" „Cine e ?" ea a răspuns.
„Ia poftim până afar", îi zise el stând ascuns.
„Dar ce vrei ?" întrebă vulpea, până la uşă ieşind.
„Sânt trimis — răspunse lupul, de prin stuf capul ivind.
A auzit împăratul cum că te-ai căsători
Şi prea mult îi pare bine că soţ bun ţ'ai nemerit.

★

Lui Anton Pann îi datorăm cea dintâi prelucrare în versuri româneşti a celebrei povestiri orientale despre Nastratin Hogea, acest tip al înţelepciunii populare. Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea sunt apropiate de lumea satului românesc, eroul asemuindu-se în unele privinţe lui Păcală. Istorioarele au carac-

terul unor snoave cu tâlc, devenind uneori satire la adresa reprezentanţilor autorităţii de stat (judecătorul necinstit, zapciul bucuros de plocoane) sau la adresa acelor înstăriţi care apreciază omul nu după valoarea lui, ci după vestmintele pe care le poartă. *(Haina mai mult e privită decât persoana cinstită)*.

Nastratin, având o pricină cu un vecin, se'nfăţişează la judecătorie cu o piatră mare în sân. In timp ce pârîtul îi acuza, el îşi bătea sânul, ca un semn tainic către judecător. Semnul e salvator : judecătorul îi dă dreptate. După ce jeluitorul e dat afară, nedreptul om al justiţiei îşi cere plata, iar Nastratin, scoţând piatra, îi spune :

„Este darul.... ce ţi-l arătam în sân."

Şi aici, ca şi în alte părţi ale operei sale, Anton Pann dă criticii un ton caracteristic. In general, satira lui nu e directă şi aspră, nu se ridică la invectivă, ci rămâne, ca în snoava populară, la gluma inofensivă numai în aparenţă, deoarece în fond e tăioasă, făcându-l pe cel criticat ridicul, vrednic de dispreţ.

Lumea satului românesc este mai larg şi mai adânc îmbrăţişată în *O şezătoare la ţară sau Călătoria lui Moş Albu*.

Scrisă de Anton Pann în ultimii ani de viaţă, opera aceasta duce mai departe prelucrarea materialului folcloric. Avem a face cu o scriere de un caracter cu totul original, între creaţia epică şi piesa de teatru. Dacă în *Povestea Vorbii*, autorul intervenea numai în catalogarea şi îmbinarea proverbelor, precum şi în ilustrarea acestora prin povestiri, snoave şi fabule, — prezenţa lui fiind, am zice, aceea a unui erou liric — în *O şezătoare la ţară*, e el însuşi eroul unei pătanii. Intâmplările despre sine, povestite la persoana întâia, constitue, e adevărat, un simplu pretext, un cadru în care propriu zis închide şezătoarea, al cărei neştiut martor este. Totuşi, aceste întâmplări îl pun în contact cu oamenii, cu realităţile satului. Este limpede că aici Anton

Pann aducea ceva din propria-i experienţă de neobosit drumeţ prin sate. Trebue spus că în încercarea aceasta de a crea un fel de nuvelă în versuri, Anton Pann şi-a verificat încă odată talentul de povestitor. Episoadele se succed cu un firesc pe care stihul nu-l stânjeneşte nicidecum. Totul se desfăşoară cu vioiciune, fără balast, fără opacităţi. Mai mult chiar, scriitorul ştie trezi şi menţine interesul, lucru vrednic de preţuit mai ales pentrucă subiectul e alcătuit din fapte mărunte, care foarte uşor ar fi putut deveni plictisitoare. Desigur, vioiciunea, spontaneitatea, umorul cuceritor trec în scrisul lui Anton Pann din snoava populară. Drumul pe care-l face pornind din Bucureşti, amănuntele pe care le dă asupra popasului la han, păţaniile pline de haz — căderea într'o fântână din fericire încă neisprăvită, întâmplarea din casa gazdei prea ospitaliere, etc. — totul e atât de colorat, de viu, încât parcă asişti aevea la ceea ce ţi se povesteşte. Intercalarea, la momente potrivite, a unor „vorbe din bătrâni", contribue admirabil la caracterizarea momentului sau la definirea unei stări sufleteşti. Procedeul, caracteristic povestirii populare, ni-l aminteşte de îndată şi pe Ion Creangă.

Căzut în fântână, drumeţul îşi reproşează că nu rămăsese peste noapte la han, ca să nu se expună unor asemenea accidente :

Fiind mult până la ziua, am avut timp de prisos
Ca să procitesc în minte mii de spuneri de folos,
Pe care eu mai nainte nu le chibzuiam aşa,
Ci-mi intra pe o ureche şi pe ceilaltă-mi ieşa ;
Şi ziceam, clătind cu capul, că d'aia bieţii români
La câte o întâmplare zic vorba celor bătrâni :
Că omul până nu pătimeşte
Niciodată nu să'nţelepţeşte.
etc.

Călătoria atât de aventuroasă prilejueşte poetului zugrăvirea unor aspecte din viaţa satului. Ne referim nu numai la şezătoarea însăşi, care formează miezul operei, ci şi la alte fapte amintite în treacăt. Iată, gazda la care trage drumeţul a terminat mălaiul, femeia n'are din ce face mămăliga — câte asemenea împrejurări care arătau sărăcia şi traiul nesigur al ţărănimii n'a putut cunoaşte Pann ! Asistăm apoi la o tainică întâlnire între o fată şi un flăcău. In paranteză fie spus, momentul e caracteristic pentru o trăsătură însemnată a artei lui Pann — umorul. Coşbuc şi Slavici vor scrie şi ei despre asemenea întâlniri ale tinerilor de la ţară; o vor face însă cu duioşie şi chiar când vor descrie momentul într'un ton şăgalnic, gluma nu va ştirbi cu nimic seriozitatea sentimentului. Anton Pann însă, aici ca şi în alte părţi, nu se înduioşează decât aparent. Ca un adevărat Păcală, el râde cu hohote, din toată inima. Nu e răutate în râsul acesta, ci un optimism atât de robust, încât nimic nu-l poate întuneca, nimic nu-i poate ştirbi încrederea că totul se va sfârşi până la urmă cu bine.

Urmărindu-şi eroii povestirii, Anton Pann ştie şi aici a-i caracteriza, aşa cum o făcuse şi în *Povestea Vorbii* — sunt aceiaşi oameni de la ţară, zugrăviţi realist, în relaţiile lor sociale. Bătrânul povestitor, sluga povestaşă şi ea, popa şi arendaşul, fetele sunt tipuri caracteristice satului românesc din trecut. Chiar în basmele spuse la şezătoare, ori în comentariile personajelor apare satul cu moravurile lui. Situaţia femeii în familie, chestiune care trezeşte atâta interes printre participanţii la şezătoare, condamnarea celor ce se căsătoreau pentru zestre, superstiţiile — iată chestiuni care frământau lumea satelor şi pe care Anton Pann le înregistrează. O face nu cu indiferenţă, şi, deşi nu participă la discuţiile care se angajează, îl simţi totuşi spunându-şi cuvântul, fie prin argumentele pe care le aduce vreun personaj, fie prin snoava însăşi. Astfel, ca şi în *Povestea Vorbii,* popa cere celor de faţă să nu creadă în vârcolaci şi alte scornituri.

Printre povestirile spuse la şezătoare, unele, deşi prelucrate după modele străine, evocă de asemenea satul românesc. Popa

povesteşte astfel despre neînţelegerea dintre un ţăran, Bunea, şi soţia lui, neînţelegere prilejuită de construirea unui coşar. Cât de strâmtorat era omul, care nu-şi putea îngriji gospodăria din pricina clăcii pe pământul arendaşului, ne-o spun limpede aceste versuri :

Bunea totd'auna dat fiind la muncă
Ca şi toţi cu sapa, cu coasa în luncă,
N'avea când coşarul să şi-l îngrădească,
Zilele de lucru să nu le ştirbească.

Şezătoarea, la care se spun ghicitori, snoave şi basme, se desfăşoară cu oarecare dramatism. Scriitorul nu s'a mulţumit să pună una după alta povestirile sau cântecele. Nu numai că aduce în scenă diferite personagii, ci se'ngrijeşte să noteze reacţiile lor, gesturile :

Cu atâta nerăbdare stând aştepta toţi pe Stan,
Incât până să re'nceapă zăbava le părea an,
. . . . . .
După ce puţintel însă stătu el şi se gândi,
Tuşi, îşi drese iar glasul şi povestea-şi înnădi.

Poveştile şi snoavele sunt populate de tipuri ca arendaşul, zapciul, preotul. Ironia scriitorului se exercită şi aici, atingând pe reprezentanţii administraţiei de stat, ca pe zapciul care se grăbeşte să se ducă la o cercetare, nu din dorinţa de a răspunde obligaţiilor sale, ci *„de bucurie că o să-i iasă colac"*.

Cât priveşte atitudinea exploatatorilor din lumea satelor faţă de ţărani, Pann notează următoarele gânduri ale arendaşului pomenit în snoava despre Bunea :

Doamne ! ce-s ţăranii ! mult sânt proşti în lume !
Ei se bat şi în certe, se bat şi în glume,
Cresc ca nişte vite, astfel l' e şi traiul,
Crezul lor le este bâta şi vătraiul.

Că lucrurile nu stau deloc aşa, o va proba de îndată conflictul ce se va isca în casa aceluiaş arendaş. In altă parte a scrierii, unul dintre părtaşii la şezătoare va vorbi şi el despre traiul lipsit de „lustru" al ţăranilor, în contrast cu viaţa orăşenilor înstăriţi. Ironia la adresa acestora din urmă este lesne sezisabilă :

Fetele noastre sânt proaste, nu vorbesc politicos,
Nici ştiu să întoarcă polca şi cotrodanţul frumos,
Ele pe la soarele toate furcile îşi iau,
Spun, sporesc din gură multe şi din mâini lucrez, nu stau ;

In *O şezătoare la ţară,* Pann transcrie şi câteva materiale folclorice ca atare, cu mici şi neînsemnate adausuri, ca balada despre Ghiţă (Viţă) Cătănuţă, apoi cunoscutul cântec haiducesc *Sub poală de codru verde* (vezi colecţia G. Dem. Teodorescu), o horă şi un bocet. Prin mijlocirea lui Moş Neagu, el îşi exprimă dragostea faţă de folclor, faţă de cântecele „din bătrâni".

In întregul ei, *O şezătoare la ţară* capătă astfel un caracter variat, vrednic să trezească interesul cititorilor cărora li se adresa, şi nu mai puţin cititorilor de azi. Aspectele realiste din viaţa de la ţară, păţaniile pline de haz, dramatismul cu care se desfăşoară acţiunea diferitelor snoave şi povestiri, cursivitatea versului fac din opera aceasta una atrăgătoare şi plină de prospeţime. Aici, ca şi în restul operei lui Pann versul popular scurt, cu ritm trohaic, e secondat de măsuri mai lungi, cu ritmuri variate, nu numai de la o povestire la alta, dar chiar şi înăuntrul aceleiaşi. Rima, mai des pereche, dar şi îmbrăţişată sau încrucişată, e în general simplă, verbală sau substantivală ca în poezia populară. Răsar ici-colo şi rime mai deosebite ca : *cum că — muncă, trufanda — da, cal — na-l, zice — caprice,* etc., care dovedesc că lui Pann nu-i era străin efortul de a-şi cizela versul.

Limba în care scrie Anton Pann poate fi ea însăşi obiectul unui studiu dintre cele mai interesante. Vom menţiona aici că e un grai caracteristic, obţinut din folosirea vorbirii ţărăneşti pigmentate cu neologisme, unele în formă încă nefixată sau în pronunţia mărginaşă: *voiaj, soarea,* (curent folosită de scriitorii de la 1848) *străvăgant, picnic, grobian, cazin,* etc. Pentru caracterizarea personajelor, străini sau români de peste munţi, ori ţigani, Pann reproduce o vorbire stâlcită, procedeu simplist pe care să nu uităm însă că l-a utilizat din plin şi Alecsandri şi pe care nu l-a ocolit nici Caragiale.

„Vestit poet popular", Anton Pann a creat o operă pe care au gustat-o din plin contemporanii săi, firește nu cei ce huzureau, ci aceia ce-şi duceau vacul în marginea oraşelor sau în sate. Justeţea drumului pe care s'a angajat în literatură, datorită sigurei intuiţii artistice a omului atât de apropiat de popor, a fost confirmată de orientarea de mai târziu a literaturii şi recunoscută de marii scriitori urmaşi.

Difuzarea operei lui Anton Pann în masele largi de cititori de astăzi este întru totul îndreptăţită, poveştile şi snoavele lui, atât de bogate în conţinut de viaţă, *„de prin lume adunate şi iarăşi la lume date"* putând însfârşit aparţinea tuturor celor pentru care au fost scrise.

EDITURA DE STAT
PENTRU
LITERATURĂ ŞI ARTĂ

NOTA EDITORULUI

Textele din această antologie au fost transcrise după ultimele ediţii apărute în timpul vieţii scriitorului. In transcriere s'a modernizat ortografia în măsura în care, în felul acesta, nu s'ar fi falsificat pronunţarea autorului. In această ordine de idei se cuvine să semnalăm următoarele: se pronunţa (şi se pronunţă şi azi la Bucureşti) fără muierea consoanei: or *(ori), pronumele personal la dativ, persoana a II-a şi a III-a când urmează o vocală, alta decât* e *şi* i (ţ'a, ş'a) ; *când vocala următoare este* e *(pronunţat, de fapt,* ie) *consoana se moaie: vom scrie deci normal* ţi-e *(deşi A. Pann scrie* ţ'e). *Dintre unificări citâm: scriem totdeauna* astfel *deşi poetul scrie mai des* asfel *deoarece pronunţarea este aceeaşi* (asfel) ; *tot aşa, scriem* supt *deşi în anumite poziţii autorul scrie* sup ; *redăm prin* -ua-, -uă- *grupele scrise de autor* -oa-, -oă- (ziua *pentru* zioa, două *pentru* doă *etc.) ; suprimăm peste tot* u *scurt final:* spuiu, pociu, voiu *vor fi transcrise* spui, poci, voi, *după ortografia nouă. Pentru claritate, ne abatem în unele cazuri de la exactitatea transcrierii: genitivele de tipul* corăbii, episcopii, *vor fi transcrise:* corăbii, episcopiii ; *pluralele scrise de A. Pann cu un singur* i, *vor fi scrise cu doi* i *chiar dacă nu se pronunţă:* ochii-mi *(faţă de* ochi-mi). *Punctuaţia a fost dea-*

semenea modernizată, fără însă a se falsifica, printr'un prea mare număr de virgule, ritmul frazei şi versului lui A. Pann. Pentru uşurarea înţelegerii textului, semnalăm unele particularităţi ale limbii lui A. Pann: persoana III-a plural a verbelor de conjugarea I are deseori forme identice cu persoana I singular, prin analogie cu verbele celorlalte conjugări: ei lucrez, cânt, (se) joc *etc. Perfectul compus al verbelor care încep cu* a-, *pierde în pronunţare, în scriere şi în vers pe* a *al auxiliarului:* n'avut *pentru* n'a avut, s'abătut *pentru* s'a abătut *etc. Pronumele reflexiv* se *apare foarte des în forma lui populară* să; *prin reacţie la această formă socotită „vulgară" apar cazuri de hiperurbanism când conjucţia* să *este scrisă* se.

In orânduirea textelor din această culegere s'a ţinut seama de cronologia primelor ediţii ale cărţilor lui A. Pann, iar în cadrul fiecărei cărţi, de cuprinsul ultimei ediţii apărute în timpul vieţii autorului.

I. F.

VERSURI
SAU
CÂNTECE DE STEA*

* Vezi bibliografia, nr. 5, 21, 27, 42, 64, 86. Se transcrie după 64.

CANTAREA 10

O, pricină minunată,
Din 'ceput din lumea toată,
Din 'ceput şi din vecie,
Precum la carte ne scrie :
Că e lumea 'nşelătoare
Şi foarte amăgitoare,
Că 'nşală şi amăgeşte
Şi pre toţi îi prilosteşte,
Ales pre cei bogaţi foarte
De nu mai gândesc la moarte,
Că vorbesc din avuţie
Şi să ţin în semeţie,
Ca când tot o să trăiască
Şi lumea să moştenească.
Şi când în cea după urmă
Viaţa dacă li se curmă,
Mor întocmai ca tot omul
Şi bogatul ca şi robul ;
Că moartea nu va să ştie
De averi, de bogăţie.

DRAGOSTEA

Nu este alt în viaţă
Decât tot bunul mai bun
Şi din dulci mai cu dulceaţă
Ca fraţii când se adun,

Când dragostea împreună
In mijloc o priimesc
Şi făcându-şi voie bună
Cu dânsa să veselesc.

Căci dragostea unde merge
Şi unde o priimesc
Intristarea la toţi şterge
Şi toţi mulţămiţi trăiesc.

Dragostea oriunde trece
Ş'unde pe ea o cinstesc,
Cu ei ca fraţii petrece
Ş'îi face de să unesc.

Dragostea unde se duce
Şi unde o preţuiesc,
Viaţă dulce le aduce,
Ura din mijloc gonesc.

Dragostea or în ce casă
Când o chem şi când o vor,
Stă ca o floare la masă
Şi zâmbeşte tutulor.

Ca dragostea mai scump nume
Nu e pe acest pământ,
Ea e 'mpărătească 'n lume,
Ei toate supuse sânt.

Dragostea nu să măreşte,
Nu să înalţă deloc,
Dragostea nu pizmuieşte
La al altuia noroc.

Dragostea nu să mândreşte,
Nu gândeşte la al său,
Dragostea nu să trufeşte,
Nu voieşte altui rău.

Dragostea nu să mânie,
Iartă orşice cuvânt,
Dragostea 'n prietenie
Este mare pre pământ.

Dragostea suferă toate
Fără a să supăra,
Dragostea rabdă cât poate
Fără a să micşora.

O dragoste! tu scump nume!
Vino să te 'mbrăţişăm,
Să trăim cu tine 'n lume,
Cu tine să ne 'ngropăm!

INDREPTĂTORUL BEȚIVILOR*

---

* Vezi bibliografia, nr. 7.

CÂNTAREA 4

Su-icimezii [1] sânt numiţi
Crai, între beţivi vestiţi;
Lor ceilalţi cinste le dau
Că hatişerifuri au
Să afle vinul cel bun
Intâi cepul când îi pun;
Au şi probele de vin,
Să fie slăviţi deplin.

Când vor să se culce 'ntâi
Pun plosca supt căpătâi
Şi noaptea când se deştept
Beau, îşi ud setosul piept,
Tot sticle pline visez,
Buţi li se înfăţişez;
Când se scol le-e rău de mor,
Capul parcă nu-i al lor.

[1] = cei care nu beau apă (turc).

Dimineaţa când se scol
Cu stomahul de vin gol,
Supăraţi de mahmurluc
Ca să şi-l dreagă se duc,
Beau întâi un păhărel,
Pest' un ceas un fârtărel,
Apoi c'ocaua pornesc,
Gâtul ca oala-şi lărgesc.

Covrigi şi pesmeţi când au
Beţivii mai bine beau ;
Apoi când se ameţesc
In limbi streine vorbesc,
Două-trei vorbe turceşti,
Patru greceşti, cinci nemţeşti.
Se fac ritori învăţaţi,
Cu ştiinţe adăpaţi.

HRISTOITIA*

* Vezi bibliografia, nr. 8.

CĂTRE CITITOR

Aceasta carte frumoasă
A fost întâi ş'întâi scoasă
In limba cea lătinească [1]
(A noastră cea strămoşască),
Dându-i ca să se numească
Şcoala cea moralicească,
Care şi supt acest nume
S'a împraştiat în lume;
Din limbi în limbi traducând-o
Ş'în tot chipul prefăcând-o,
Fieşicare o făcuse
In limbă-i, cum îi plăcuse,
Precum şi în rumâneşte

[1] Nu se ştie la ce versiune face aluzie autorul. Intr'adevăr, se pare că prima origine a *Hristoitiei* ar fi o lucrare ocazională a lui Erasm, lucru pe care A. Pann nu avea însă de unde să-l cunoască.

Două [1] feluri să găsește,
Care acum și de mine
Iat'a treia oară vine,
Cum să vede întocmită
Și în versuri poezită;
Dar crez că nu-i cu putință
Din ceia ce au știință
Vorbe proaste să nu zică
Pentr' aceasta cărticică
Cum că nu are în sine
Stil frumos, cum să cuvine.
Și eu tot așa zic iară,
Fără ceva rău să-mi pară,
Căci știu că nu-i om să facă
Vr'un lucru, la toți să placă.
Fiecăruia îi place
Aceea ce însuși face;
Cusurul altui zărește,
Il judecă,-l prețuiește,
Iar d'al său să poticnește
Și la el nici nu gândește.
Aceasta, cum vedem bine,
O facem fieștecine;
D'aceea, cum mi să pare,
Nu e lucru de mirare
D'o sta cineva să zică
Ceva d'astă cărticică.
Eu dar, fără supărare,
Las pe toți, pe fiecare
Să o judece în pace,
Cum vor vrea și cum le place.

[1] Se cunoaște numai o singură versiune românească înaintea lui A. Pann, accea a lui Naum Râmniceanu.

CAP II

PENTRU BĂGĂRILE DE SEAMĂ ÎN CONVERSAȚII

. . . . . .

Lâng' aceasta să cuvine
Ca să se păzească bine
Și asta regulă care
O dau la fieștecare:
Când dascălul vr'o predare
O spune cu arătare,
In școală au unde are
Prin oraș vr'o adunare,
Să nu te arăți pe tine
Cum că ai înțeles bine
Acea 'nvățătură dată
Și să 'ncepi numai îndată
Să închipuiești cuvinte
Altundeva înainte,
Cu semne, cu arătare,
Cu a capului mișcare,
Cu a mâinilor pornire
Și cu râsuri, cu zâmbire,
Căci aceasta foarte tare
Pricinuiește 'ntristare
Celora ce te ascultă,
Ș' îți faci urîciune multă
Arătându-le 'n ființă
Că-i ai în nesocotință,
Ca pe niște grei la fire,
Groși și fără de simțire.

. . . . . .

CAP IX

CUM SĂ CUVINE A SĂ PURTA CU PRIETENII

. . . . . .

Cu vr'un prieten vr'odată
De vei avea judecată,
Or undeva 'n altă parte
Vei avea sfădiri şi cearte,
Ia seamă, te stăpâneşte,
Nu-i răspunde vrăjmăşeşte
Cuvinte nesocotite,
Proaste şi neomenite,
Şi să-i dessiri înainte
Câte-ţi vin în buzi şi'n minte,
Uitând în acea minută
Prietenia avută
Şi petrecerea cea bună
Ce o făceaţi împreună ;
Ci cât poţi să aibi fereală
Ca să nu dai la iveală
Tainicile lui cuvinte
Ce ţi le-a spus mai 'nainte,
Până când nu te sfădiseşi
Şi cu dânsul te iubiseşi ;
Pe care urmare bună
O poţi păzi totd'aună, .
De-ţi vei aduce aminte
D'aste 'nţelepte cuvinte :
Pe prieten azi să-l iubeşti
Ca când mâine o să-l ureşti
Şi iar azi aşa să-l ureşti
Ca când mâine o să-l iubeşti.

. . . . . .

Pentru data împutare,
Dojenire şi mustrare,
Nu strica prietenia
Au iubirea şi frăţia,
Ci când vei fi pe dreptate
Infruntat de vreun frate,
Sufere cu bărbăţie
Şi nu arăta mânie,
C'aste-s semne-adevărate
Ai dragostei cei curate ;
Iar care nu dojeneşte
Pe prieten, când greşeşte,
Ci orce lucruri va face
Le suferă şi le tace,
Acel n'are niciodată
Dragoste adevărată,
Ci a sa prietenie
Este cu făţărnicie.

. . . . . .

NOUL EROTOCRIT*

* Vezi bibliografia, nr. 9–13

[FRAGMENTE LIRICE] [1]

Intru a lunii creştere
orce pom când să sădeşte
nu să prinde, veştejeşte. [2]

Numai pomul Amorului
cum să sădeşte să prinde
şi rădăcinile-şi tinde.

Căci puterea Amorului
este în lume mai mare
decât a altui orcare.

El unde-şi v' arunca ochii
ş'or în ce loc să arată
răneşte a lui săgeată.

In scurt, lui să plec zilele
şi nopţile totd'auna,
cum şi stele şi luna.

(Tom. II)

---

[1] Sub acest titlu, dăm câteva fragmente din dialogurile romanului, specimene ale liricei neo-greceşti, care a avut o mare influenţă asupra începuturilor literaturii noastre moderne.

[2] Aluzie la o superstiţie populară.

A lunii lumină
cea dulce şi lină
stă înnegurată,
neagră, 'ntunecată,
rază nu mai are,
din rea întâmplare.

Ochii-mi lăcrămează
că de a mea rază
nu am avut parte;
s'a suit departe,
a lăcui 'n altă
sferă, mai înaltă.

A trăi 'n 'ntristare
nu mai am răbdare,
pentru ea sânt gată
a mă jertvi 'ndată
şi mor cu dulceaţă
ca să scap de viaţă.

(Tom. II)

Eu că sânt rob ţie, o ştii foarte bine,
Cunoşti cât în pieptu-mi slăvesc al tău nume,
Şi socotesc p'altul nu vei găsi 'n lume
Credincios ca mine în totul său pas;

Care să-şi jertvească şi viaţa de voie,
Sufletul să-şi puie la orce nevoie
Şi la strălucita-ţi faţă să se 'nchine
Cu astfel de respect, în orcare ceas.

Ah! iată, jur ţie, cum că niciodată
Nu-mi voi schimba gândul cât voi avea viaţă,
Nici îmi voi întoarce ochii l'altă faţă,
Decât l'a ta numai mă voi închina.

Cerul şi'universul să mă pedepsească
Şi cu al său trăsnet să mă mistuiască
Dacă gându-mi l'altă s'abătut vr'odată
De când am văzut eu frumuseţea ta.

Şi cunosc prea bine că nu mi să cade
Să'ndrăznesc vr'odată nici cu cugetare
Să aştept, stăpână, a ta îndurare.
Ah! şi de aceea atât mă topesc.

Stând pururea'n gânduri nici somn nu mă prinde,
Mâhnirea ca ceaţa faţa îmi cuprinde,
Doru-mi mereu creşte, deloc nu mai scade,
Şi tot singur numa-mi place să trăiesc.

Desele suspinuri îmi sap în piept rană,
De multele lacrămi ochii-mi de tot seacă
Şi n'am mângâiere durerea-mi să treacă,
Decât privind numa chipu-ţi zugrăvit.

Il păstrez pe dânsul în inima-mi vecinic,
Acesta îmi face amorul puternic,
Având în viaţă pentru a mea hrană
A ta frumuseţe, care m'a robit!

A mea dar viață spânzură la tine,
Și ai păcat mare d'oi muri de doru-ți,
Că este pricina chiar însuși amoru-ți
Și neîndurarea-ți cea desăvârșit [1].

Cum și toată lumea va face strigare,
Zicând pentru tine fără încetare:
Neîndurătoare, fără milă 'n sine
Credincioasa slugă ce ș'a mistuit.

(Tom. III)

[1] Aceeași formă pentru masculin și feminin, în limba veche, datorită originii verbale a adjectivului.

ADAOS LA TOMUL AL PATRULEA [1]

CÂNTUL VII

Anica [2], zilele trec
Și minutele ca clipa,
Nu simțim cum să petrec
Tinerețile cu pripa.

Noi din zi în zi murim
Și ne pierdem din viață
Ca musca ne amăgim
Și ne'nnecăm în dulceață.

Interesuri căutând,
Trăim tot în neodihnă
Și ne hrănim griji păscând,
N'avem un minut în ticnă.

Cu nădejdi ne mângâiem
Și ne îndulcim amarul,
Ne îmbătăm și iar bem
Până la drojdii păharul.

[1] A. Pann a adăugat la sfârșitul unora dintre volumele romanului câteva poeme proprii.
[2] In acrostih: *Anica.*

Am vrea pe plac să trăim
Şi să fim în fericire,
Dar orcât să dobândim
Murim în nemulţămire.

CÂNTUL XIV [1]

O, zeitate slăvită !
Cine eşti ? Cum te numeşti ?
Cum, pe sluga-ţi cea smerită
S'o vizitezi priimeşti ?

Aievea eşti ? o, stăpână !
Or mă 'nşel în somnul meu ?
O, cum am putut d'o zână
Să mă înnorocesc eu !

Sânt ameţit de mirare
Şi nu-mi vine să mă'ncrez,
Că eşti năluc mi să pare
Şi mă tem să nu te pierz.

Spune-mi, o, înfăţişare !
Făptură or înger eşti ?
De unde vii în zbor mare ?
In ce planit lăcuieşti ?

[1] Fandasie (n.a.)

De eşti în somn nălucire
Lipită de al meu piept
Fă cu a ta mijlocire
Ca să nu mă mai deştept.

Iar de eşti fiinţă vie,
Rămâi dintr'acest minut...
Dar ce ? Fugi ? Eşti fandasie ?
Ah, ce curând te-am pierdut ! ! !

CÂNTUL XX

Eu [1] însumi mă mir de mine
Dă ce atât te iubesc,
Că orcând te văz pe tine
M'aprinz, inima-mi rănesc.

Lumea mi să 'ntunecează,
Toate în ochi îmi negresc,
Num'a feţii tale rază
Tot doresc să o privesc.

Eşti, cum văz, spre-a mea pieire
Născută p'acest pământ,
Căci te iubesc peste fire,
Şi tu nu-mi dai crezământ.

[1] In acrostih : *Elenca.*

Nu mă mai munci în silă
Şi nu-mi da nădejdi în vânt,
Ci te întoarce spre milă,
Hotăraşte-mi un cuvânt.

Că eu sânt gată la toate
Să fac pentr'al tău amor;
Porunceşte, că să poate
Pentru tine să şi mor.

Am plăcere la un nume,
Ce în pieptu-mi îl slăvesc,
In orce parte de lume
Să mă 'nchin şi să-i jertvesc.

CANTUL XXI

Anii [1] carii ţi trăiai
Impreună cu mine
Nu crez şi acum să-i ai
Tot cu acelaşi bine.

Nu zic că şedeai pe bani
Şi umblai cu călească,
Sau te slujeai de ţigani
Muştele să-ţi gonească;

1 In acrosith: *Annica.*

Nu. Căci eu singur am fost
Cu dragoste la toate,
Barbat, slugă şi rob prost
Slujindu-ţi cât să poate.

Iar tu doamnă te numeai
Ş'a casii stăpâna,
Orce doreai şi pofteai
Iţi era şi în mâna.

Care dar alt neajuns,
O, nemulţămitoare!
Te-a rănit şi te-a pătruns,
Să te faci vânzătoare?

Ah! Iudo! Dalila!
De interes orbită,
Vai! amar seamă vei da!
Aspidă otrăvită.

CÂNTUL II

De ar fi fost mijloc şi ar fi putinţă
De a mă preface dup'a mea voinţă,
M'aş face oglindă să te uiţi în mine
Şi eu totd'auna să privesc la tine.
Pieptene m'aş face şi orcând vei cere,
Să-ţi netezesc părul fără de durere.
Zefir m'aş preface şi în zbor m'aş duce
Ca să caz pre pieptu-ţi şi să-l suflu dulce.
Şi somn m'aş preface, d'ar fi mijloc iară,
Ca să-ţi închiz ochii din seară în seară.
M'aş preface'n multe, de ar fi putinţă
Natura să-şi schimbe avuta fiinţă.

CÂNTUL XXIII

N'a mai rămas, frăţioare,
Cineva să se însoare;
Că precum câştig nu este,
De vom lua şi neveste,

Pas apoi de mai trăieşte
Or în lume pribegeşte!
Că ele nu te întreabă
D'ai negustorie slabă,
Ci: dă-mi, ado, cheltuieşte
La mode mereu croieşte,
Dă bani pe gălăndărie [1],
De n'ai, ia în datorie.
Ele privesc la cocoane
Şi la alte mari persoane,
Ce în toată săptămâna
Să-şi croiască le dă mâna;
Astfel şi ele să'mbrace
Nu lasă modă să treacă.
Tot îţi cer, tot te frământă,
Până văd că cucu-ţi cântă,
Apoi atunci or te lasă,
Or de tine nu-i mai pasă.
Cât trăieşti nu mai vezi pace,
Casa'n iad ţi să preface,
De ocări şi de blesteme,
Imbătrâneşti fără vreme.
Perii în cap îţi albeşte
Şi obrazu-ţi încreţeşte.
Urăşti lumea, urăşti viaţa
Şi nu-ţi mai veseleşti faţa.
Amărît îţi priveşti groapa
Şi mângâierea ţi-e poapa [2].

De un păţit.

1 = galanterie.
2 = popa.

[POSTFAŢA]

DOMNILOR CITITORI!

Bine ştiţi că' ntr'o grădină
Cu tot felul de flori plină,
Pe lângă cele frumoase
Sânt şi une puturoase
Carii, cu a lor figură,
Cresc singure din natură
Şi ne dau să înţelegem
Răul din bun să alegem.
Aşa şi în astă carte
Sânt câteva la o parte
Care-s cam aşa părute [1],
Puindu-se tot cerute.
Când veţi citi dar la ele
Ca pe nişte băgătele [2],
Treceţi-le cu blândeţe
Şi credeţi la tinereţe.
Nu mă defăimaţi pe mine
Pân' nu veţi critica bine.

1 = care par.

2 Autorul se referă la adausurile personale de felul poemului precedent.

Căci un muzic nu lui cântă,
Ci celui ce îi descântă.
De-i zice: „Cântă de jale!",
Face pe voile sale.
De-i zice: „De veselie!",
El şi aceasta o ştie.
De îi va porunci danţul,
El îi cântă şi ia sfanţul.
Cheful la toţi împlineşte,
Pe nimenea nu scârbeşte.
Aşa-i este meşteşugul,
Nu strică prieteşugul,
Că la tot omul fireşte
Gustul să deosibeşte:
Unui să râză îi place
Şi tot la glume a face,
Altul să melancolească
Şi smeritele iubeşte,
Altul, iar, iubeşte jocul
Ş'îl vezi sărind prin tot locul.
Nimenea nu poate scrie
Or cântec, or istorie,
Or şi altceva să facă
Fiecăruia să placă.
Aşa şi această carte,
Ce în lume să împarte,
Nu va putea, cum îmi pare,
Să placă la fiecare.
D'aceea cu rugăciune
Cer de la toţi iertăciune.

FABULE ŞI ISTORIOARE*

* Vezi bibliografia, nr. 17, 18, 37, 38. Transcriem după 37 şi 38 corectând greşelile de tipar cu ajutorul primei ediţii (1841). Prefaţa şi postfaţa nu figurează decât în prima ediţie.

CĂTRE CITITORI.

Domnilor !

Aceste *Fabule şi Istorioare* nu sânt decât numai auzite. De vor fi vreunele tipărite în alte limbi nu ştiu, că n'am învăţat nicio limbă din cele poleite. In anii cruzimei mele de ar fi fost şcoli ca acum şi de învăţam vreo limbă din cele lăudate, nu era să mă joc cu astfel de lucruri mici, ci era să traduc osebite cărţi, care să mă folosească şi pe mine şi pe alţii. Cu toate acestea, crez că şi *Istorioarele* aceste nu vor fi spre vătămare, deşi multe din ele puteţi să le ştiţi şi multe să nu le ştiţi. Eu mă mulţumesc că am putut face şi atâtă în ceasurile mele cele vacante, decât să le petrec nimica făcând. De veţi găsi vreun cusur în stil, nu aveţi drept să mă osândiţi, fiindcă m'am desvinovăţit, spuindu-vă că eu altele n'am învăţat, decât din mica copilăria mea mi-am bătut capul ca să ajung desăvârşit în meşteşugul musicii bisericeşti, în care am şi izbutit. După ce am învăţat canoanele şi ortografia acestui meşteşug, n'am zăbovit a romăni şi a lucra pe note cărţile cele mai trebuincioase. Care sânt: *Anastasi-*

matarul[1] serdarului Dionisie Fotino[2], *Doxastarul*[3] dimpreună cu *Triodul*[4] şi *Pendicostarul*[5], *Heruvico-Chionicarul*[6], *Catavasierul*[7] şi altele multe. Care nedându-mi mâna să le tipăresc, şed pe fundul lăzii de vr'o douăzeci de ani. Şi nu vor ieşi la lumină până nu să va găsi un patriot care să ştie preţui asemenea osteneli şi să jertfească un ce pentru tipărirea lor.[8]

Aceasta am învăţat, domnilor, şi de poate cineva să găsească vreun cusur asupra acestui meşteşug, ruşinea mea va fi (după cuvântul ce am zis că din mica mea copilărie mi-am bătut capul la dânsul), că de a mă lăuda singur nu-mi este de folos. Iar după ce am isprăvit cărţile de mai sus numite şi văzând că osteneala îmi stă zadarnică, m'am apucat a aduna şi a face câte o carte din cele politiceşti, încetîncet, învăţându-mă singur, una ca să-mi treacă de urît şi al doilea socotind ca să trăiesc. Precum am şi tipărit întâi *Calendarul* lui Bonifatie Seţosul[9], al 2-lea *Cântările de stea*[10], al 3-lea *Cântecile de lume*[11], al 4-lea *Indreptătorul beţivilor*[12], al 5-lea *Hristotia*[13], al 6-lea *Erotocritul*[14] şi al 7-lea aceste *Fabule şi Istorioare*. Intr'aceste cărţi, domnilor, puteţi găsi destule cusururi, căci, după cum am zis, dascăl mi-am fost singur, pentru care nu mă sfiesc de dumneavoastră carii cunoaşteţi şi ştiţi poezie ce va să zică, ştiind că cei înţelepţi niciodată nu defaimă, ci mă tem de aceia ce măsoară rândurile cu compasul sau cu beţişorul şi zic că un rând este mai lung decât altul, că asemenea oameni nu sânt nicidecum iertători, împutez, defaim cum le vin la gură. Cu toate aceste, eu tot nu mă opresc a tipări şi a nu le da în critică şi altele, pentrucă m'am obicinuit a nu şedea fără lucru, ci scriind câte ceva mi să pare că-mi petrec vremea foarte dulce. Şi pentru ca să fac şi dumneavoastră asemenea petrecere cu critica lucrului meu, cu toată dragostea vi-l pui înainte, şi citiţi sănătoşi.

---

[1] Vezi bibliografia, nr. 84.
[2] Literator de origine greacă, autorul, între altele, a prelucrării romanului *Erotocrit* (Viena, 1818), tradus din greceşte în versuri de A. Pann (vezi p. 57).
[3] Vezi bibliografia, nr. 19, 20, 72, 76.
[4] N'a apărut niciodată în ediţie separată.
[5] N'a apărut.
[6] Vezi p. 127.
[7] Vezi bibliografia, nr. 25, 83.
[8] In urmă, A. Pann le-a tipărit el însuşi în propria lui tipografie.
[9] Vezi bibliografia, nr. 2, 3.
[10] Vezi p. 39.
[11] Vezi bibliografia, nr. 6, 14.
[12] Vezi p. 45.
[13] Vezi p. 49.
[14] Vezi p. 57.

CARUL FRÂNT

Nevoia învață pe om

Un om la lemne mergând
Și carul în drum frângând,
Ca și alte dăți l-a dres
Și la casa sa a mers.
Copilul său alergând
Și carul frânt dres văzând,
Îl întrebă : „Taică ! dar
Cine-ți drese carul iar !"
Tatăl său răspuns i-a dat :
„Eu, fătul meu, cine alt ?"
„Apoi cine te-a'nvățat ?"
Copilul iar a'ntrebat.
„Nevoia, copilul meu,
Ea știe ce nu știu eu."
„D'apoi unde șade ea ?"
Copilul să știe vrea.
„In pădure", i-a răspuns
Și la treaba lui s'a dus.
Deci copilul mai crescând
Și la pădure mergând,

Peste loc rău cum a dat,
Frânse carul încărcat,
Și să-l dreagă neștiind,
Fluiera, la el privind.
Apoi aminte ș'adus
Tatăl său cum i-a fost spus.
Ș'începu a alerga
In sus, în jos ș'a striga :
„Nevoie ! Nevoie, fă !
Vin' mă'nvață ori îl fă."
După ce a văzut dar
Că strigă într'un zădar,
Să apucă singurel,
Căznește destul la el,
Potrivit, nepotrivit,
Bine, rău, a isprăvit.
Acasă dacă a mers
Ș'îl văzu tatăl său dres,
Îi zise : „Ei, fătul meu !
Nu e cum îți ziceam eu ?'
„Nu — îi zise supărat —
Nimenea nu m'a 'nvățat."
Iar tatăl său cam râzând
Îi dete răspuns zicând :
„Ba chiar nevoia a fost
Carea'nvață p'orce prost :
Că ea de n'ar fi venit
Tu atât n'ai fi căznit.
Ea arată să începi
La orice nu te pricepi.
Apoi bine, rău, muncești
Și tu'n lume să trăiești."

MUSCA ŞI ŢANŢARUL

Musca vara zbârnăind
Şi pe ţânţar întâlnind,
Oprindu-se l-a'ntrebat
Dă ce e el cocoşat ?
Ţânţarul l'acest cuvânt
I-a zis: „Iacă dece sânt:
Eu, când mân boii la plug,
Fac şi pe coastă de fug,
Că «nene, nene!» le strig
Şi botu'n ei când înfig,
Din putere opintesc
Până când mă cocoşesc;
Şi din acest meşteşug
Am rămas cu beteşug.
Dar tu cu ce capu-ţi baţi
De eşti cu ochii umflaţi ?"
„Eu — a zis musca pe loc —
Nu lucrez, decât mă joc,
Imi place tot să glumesc
Şi pe om să necăjesc.
Când voi mai mult să fac haz,
Merg ş' îl gâdel pe obraz;
El atunci necăjit foc
Işi trage palmă pe loc,
Iar eu îndată zburând
Şi departe de el stând,
Râz, râz cu ochi lăcrămaţi,
Până când rămân umflaţi.
Şi de vei să te încrezi,
Uite-te acum să vezi."

Zicând acestea, s'a dus
Ş' în fruntea unui s'a pus.
Dar el, cum o pălmui,
Indată o ghemui.
Ţânţarul privind la ea,
Pe jos când să tăvălea,
I-a zis: „Ce strigi «bâzi, bâzi, bâzi» ?
Cum ziceai dece nu râzi ?"
„O, ce nărăvire rea!
Aşa glumă n'aş mai vrea!"

COPACIUL ŞI DOVLEACUL

Pe lângă un copaci mare,
Un dovleac, din întâmplare,
Primăvară răsărise.
Şi pe dânsul să suise;
Care într'atât crescuse,
Incât vârfu-i întrecuse,
In lung ş' în lat să'ntinsese,
Ramurile-i cuprinsese
Şi pretutindeni umpluse
De dovleci care făcuse.
Deci, cu această estime
Văzându-se la 'nălţime,
Incepu să se mândrească
Şi, zicând, să se fălească:
„Vezi, eu numa'ntr'o vară
Cât crescui şi tot cresc iară
Şi tu, copaci din vechime,
In sumă de ani mulţime,
D'ai fi crescut voiniceşte,

Precum şi vrejul meu creşte,
Mai-mai ajungeai la stele,
După părelele mele."
Iar copaciul cel cu minte,
I-a răspuns aste cuvinte:
„Ei! te lauzi tu acuma
Că încă n'ai văzut bruma,
Dar când va da şi zăpadă
Atuncea eşti jos grămadă."
Gândeşte la viitoare
Şi la cele 'ntâmplătoare.
Nu te înălţa cu firea,
Pân' nu cerci nenorocirea.

CINE ŞTIE CARTE ARE PATRU OCHI

Un ţăran, tot auzind
Pe unii, alţii vorbind:
Câţi ştiu carte şi citesc
Cu patru ochi să numesc,
A plecat la târg şi el,
In desagă cu un miel;
Vându mielul, luă bani
Şi merse prin lipscani,
De ochi de om întrebând,
La ce negustori să vând,
Cu care poate citi,
A scrie ş'a socoti.
Un boltaş l-a auzit
Şi după ce l-a poftit,
I-a dat nişte ochelari
Ca să vază toate mari.

El dacă i-au aşezat
Ş'într'o carte s'a uitat,
A zis: „Apoi mă căznesc
Ş' uite, nu poci să citesc."
Neguţătorul, ş'alţi având,
I le arătă zicând:
„Vezi, ăştia sânt boiereşti,
Doar vei putea să citeşti."
El prin ei cum s'a uitat
A zis: „Geabă mi le-ai dat,
Că nu poci citi deloc,
Să vede că n'am noroc."
Boltaşul, privind la el,
I-a zis: „Eu mai am un fel
Şi crez c'o să poţi cu ei,
Dar sânt prea scumpi şi nu iei."
El zise: „Adu-i încoci,
Fie scumpi, numai să poci."
Dacă i-a dat, a zis iar:
„Şi cu aceşti în zădar,
Că uite ochii-mi bleojdesc
Şi tot nu poci să citesc.
Of! şi ce poftă aveam
Acasă când mă gândeam!"
Vânzătorul l-a'ntrebat:
„Cum te văz, n'ai învăţat
Şi acuma te căzneşti
Pentru întâi să citeşti?"
„Vezi bine — a răspuns el —
D'aceea venii c'un miel,
Că d'aş şti eu să citesc,
De aştia ce-mi trebuiesc?"

MORTUL INNECAT

P'un ţigan mort, cu paradă
Cum îl ducea toţi grămadă
Ş'a vrut să treacă o punte
Să meargă la schit pe munte,
Purtătorii când pâşiră
Picioarele îşi greşiră
Şi cu mort cu tot îndată
Căzură în râu d'odată ;
Cei vii sta să se cufunde
Şi mortul sălta prin unde.
Iar cei din apă afară
La vii nici nu să uitară,
Ci 'ncepură guri să facă :
„Săriţi, că mortul să 'nneacă !"
Toţi după mort alergară
Şi pe cei vii îi lăsară,
Carii ca glonţul căzură
Şi nici nu să mai văzură.

Câţi săraci sânt ce n'au pâine,
Cât să dea nici la un câine,
Şi vând sculele din casă
Să facă pentru morţi masă,
Las pe cei vii să postească,
Ca pentru morţi să 'mpărţească.

SCUMPUL

Peste un râu foarte mare
Şi repede curgător,
Vrând să treacă oarecare
Scump, de argint iubitor,
Mergând pe pod, cum să pare,
Und'a călcat n'a văzut,
C'atât s'a'mpiedicat tare,
Cât drept în râu a căzut.
Ş' începu să strige'n apă :
„Aoleo ! mă înnec ! mor !
Vino, lume, de mă scapă,
Dă-mi mână de ajutor !"
Un pescar, din întâmplare
Care aci s'a aflat,
Spre a acestui scăpare
De grab în râu s'aruncat,
Şi cu multă osteneală,
Spre el tare înnotând,
L-a ajuns ca'ntr'o clipeală,
Coraj dându-i şi strigând :
„Dă-mi mâna încoci mai tare,
Intinde-o mai în grab,
Să te scap de înnecare,
Fii cu coraj, nu fi slab !"
Pe «dă-mi» auzind prin unde,
Scumpul mult s'a supărat :
„Nu-ţi dau nimic !" îi răspunde
Ş' în adânc s'a cufundat.

DOFTORIA DE PĂDUCHI

Un leneş şiret, odată,
Ia cărămidă pisată,
O pune într'o cutie
Ş'o numeşte doftorie.
Deci cu dânsa la târg pleacă,
Negustorie să facă,
Ş'începu să strige tare :
„Aide ! la leac de vânzare !"
Auzind un prost, în grabă
Vine la el ş'îl întreabă :
„Ia ascultă, mă jupâne !
(Ii zicea şi mânca pâine)
Leac mie îmi trebuieşte,
Dar ce boală lecuieşte ?"
„Tu dă ce îl vei să fie ?
De dicoft or d'alifie ?"
Cumpărătorul îi zise :
„Eu nu'nţeleg d'aşa vise,
Mie-mi trebuie unsoare,
Care păduchi să omoare."
„Bravo ! — zise vânzătorul —
Pentru asta mi-e prăfşorul.
Dar de câte-ţi trebuieşte ?
Ai, mai curând porunceşte !"
„Dă-mi, cu voia dumitale,
Aicea de cinci parale."
După ce-i dă puţintică,
Prostul începu să zică :
„Acum, jupâne'e, spune,
La păduchi cum îi poci pune ?"

„Prinde-l — zise vânzătorul —
Şi căscându-i botişorul,
Cum îi vei presăra'n gură
Moare ca de lovitură."
Prostul, cu gura căscată,
Il mai întreabă odată :
„Dar, jupâne, când îl prindem
Nu-i mai bine să-l ucidem ?"
„O ! — zise — atât mai bine,
C'atunci faci cum să cuvine."

Şiiretul, fără greşală,
Pe prost lesne-l înşală.

PLANUL SIMIGIULUI

Un simigiu, oarecând,
Covrigi, simiţi încărcând,
A umblat din sat în sat
Şi schimbând pe oau i-au dat ;
Deci tabla'n cap dacă ia
Cu acele oau pe ea,
Să întorcea la oraş
Ca şi un negustoraş ;
Dar pe drum când să ducea,
Să gândea şi plan făcea :
„Cum sânt — zise — aste oau,
Tot bune, proaspete, nuoau,
Care-s cinci sute, să zic,
De vor prisosi, nu stric,
D'oi sta la cloşci să le pui,
Tot oul o să-mi dea pui ;

Să zic acum c'a crescut
Şi găini mari s'au făcut;
Aste'ntr'o zi, peste tot,
Cinci sute de oau îmi scot;
Să le vânz ca un sărac
Ceva părăluţe fac.
Cinci sute de găini dar
Clocind o să-mi dea pui iar,
Fiecare douăzeci...
Ho! ho! Stane, unde pleci?
Stăi să vedem câte fac,
Apoi cum o să mă'mbrac!
Socoteală prea nu au,
Cinci sute de cloşci îmi dau
O sută de sute'n cap,
Hait! de sărăcie scap."
Când zise «hait» bucurat,
Işi uită că e'ncărcat.
Şi sărind sus ca un ţap
Dete tabla peste cap,
Oule pe jos turti
Şi planul îşi izbuti.

Mulţi mari lucruri socotesc
Şi nici mici nu isprăvesc.

VÂNĂTORUL

Un vânător în pădure
Văzând pe urs mâncând mure,
Puşca la dânsul întinse
Dar bine nu i să prinse;

Aşa făcu judecată
Ca să vie altă dată,
Fiindcă, cum trebuieşte,
Văzu unde lăcuieşte.
Astfel gândind, aci-l lasă
Şi să duce trist acasă.
Deci într'o zi să'ntâlneşte
C'un cojocar ce cârpeşte
Şi fără nicio'ndoială
Să apucă la tocmeală,
Zicând: „Frate cojocare!
Am o piele de vânzare
Bună de tot, nestricată,
Tocma prin şale'mpuşcată."
Cojocarul îi vorbeşte:
„Dară, frate, trebuieşte;
De lup e, or de ce treabă?"
„E de urs" răspunse'n grabă.
„Aici o ai, or acasă?"
„Ba — zise — 'n pădurea deasă."
Că-i ştiu vizuina bine,
De vei, poţi merge cu mine."
„Ce ceri pe ea? Este mare?
— Ii făcu iar întrebare —
Este ca cea de berbece?"
„Ba — zice — d'un stânjin trece."
Ursul în pădure şade,
Ei să tocmesc cum să cade.
După ce i-a dat arvună
Şi bea 'ldămaşu'mpreună,
Să apucă vânătorul,
Vrând să-şi împlinească dorul,

Umple puşca, o găteşte,
Cu glonţuri o'nţepeneşte;
Când pe urmă s'o ardice,
Atunci cârpaciului zice:
„Ai, frate, acum cu mine
Să vezi cum ţi-l culc de bine."
Necăjit, cu creaţă'n frunte,
Pleacă către urs la munte
Ş'ajungând pădurea deasă,
Ursul unde vrea [1] să iasă,
Cojocarul îl opreşte
Şi stând cu el să'nvoieşte
Că el aci să s'ascunză,
La vreun copaci în frunză,
Şi d'acolo să privească
Pe urs când o să-l lovească.
Deci vânătorul pândeşte,
Gândeşte, să socoteşte,
Cum şi unde să-l lovească
Pielea rău să nu-i găurească.
Tocma când îşi făcea planul,
Iacă şi ursul, duşmanul,
Ieşea trosnind din pădure
Şi să ducea după mure.
Puşcaşul, cum îl zăreşte,
Să spăimântă, înlemneşte,
Stă şi tremură de frică,
Perii'n cap i să ardică,
Să dea fugă e ruşine,
Că cârpaciul vedea bine.
Slobozi puşca în grabă,
Dar nu făcu nicio treabă,

[1] = urma, era.

Că nu căzu ursu 'ndată
Cu o puşcătură dată;
Să mai umple vreme n'are,
Ursul venea spre el tare.
Neavând altă ce face,
Cade jos, ca un mort zace.
Ursul, după ce soseşte,
Peste dânsul să trânteşte
Şi să pune de ascultă
La urechea-i vreme multă,
Ca să vază dacă suflă,
Iar el, săracul, se umflă,
Era moartea să-l apuce
Ursul până a se duce.
Şi văzându-l că nu mişcă,
Nici nu-l muşcă, nici nu-l pişcă,
Ci să pune de-l împute
Şi merge'n pădure iute.
Apoi puşcaşul să scoală,
Galben, ca zăcut de boală.
Iar cârpaciul vine'n grabă
Şi începe de-l întreabă:
„Măi nene! măi frăţioare!
Spune-mi drept, te jur pe soare,
Ursul ce vorbă îţi spuse
La urechea-ţi când se puse?"
Iar puşcaşul zise: „Frate!
Imi spuse lucruri ciudate.
Cum că de azi înainte
Ţine, zise, bine minte
Şi niciun lucru nu vinde
In mâini până nu-l vei prinde,

Nici bea cu tocmeală bună
Aldămaşul împreună."

TOPORUL ŞI VĂCŞOARA

Un ţigan meşter fierar,
Vecin fiind c'un plugar
Şi certându-se în vânt
Pentru un colţ de pământ,
Face'ndată un topor
Plocon la judecător
Şi ducându-l la piept strâns,
De acel plugar s'a plâns,
Zicând : „Cocoane, fă-mi drept,
Dumneata eşti înţelept,
Pravila o ştii de rost,
Nu eşti ca d'alde noi, prost :
Un român azi a venit
Şi şatra mi-a necinstit.
Ce mi-a zis n'aş înşira,
Mă tem că te-oi înjura ;
Mi-a zis : Mă ! tu eşti un hoţ
De n'ai de potrivă-ţi soţ.
Eşti un ţigan răpitor,
Şiiret şi înşelător ;
N'a rămas un om în sat
Care să nu-l fi pişcat."
„Mă ! mă ! n'auzi tu, mişel
— Zapciul strigă la el —
Aste câte mi le spui
Mie le-a zis el, or cui ?"

„Ba, ba, coconaşul meu,
Zicea el cum că sânt eu."
„Când dar bârfeşti «lo, lo, lo»,
Să zici : mie acolo."
„Aşa, cocoane, făcea,
Mie acolo zicea."
„Mergi dar, nu te necăji,
Cum ştiu eu, voi îngriji."
Ţiganul dac'a ieşit,
Rumânul n'a zăbovit.
Pe loc o văcşoară ia,
Merge la zapciu cu ea,
Jalbă pentru ţigan dând
Şi dreptate iar cerând.
Zapciul, vaca văzând,
Porunci cât mai curând
Ca s'aducă pe ţigan
Să stea faţă la divan.
Deci daca s'a'nfăţişat
Ş'amândoi s'a judecat,
Cel cu vaca ieşi drept
Ş'a zis că'n zădar să cert.
Ţiganul, dac'a văzut
Că judecat'a pierdut
Şi socotind c'a uitat
De toporul ce l-a dat,
Zise : „Cocoane ! apoi,
Fie-ţi milă şi de noi,
Şi ia un topor încai
Dreptatea'n două să tai."
Judecătorul râzând
Ii dete răspuns, zicând :

„Așa e, țigane, dar
Toporul este murdar,
Că o vacă l-a călcat
Și coada i-a băligat,
De nu poci nici într'un fel
Să mai pui mâna pe el."

CIOBANUL ȘI MĂGARUL

Cum dormea un biet cioban
La umbra unui tufan,
Măgarul își pășuna
Și de căpăstru-l ținea,
Doi hoți vin cu vicleșug
Și fac acest meșteșug:
Unul zise: „Să iau eu
Căpăstrul în capul meu,
Precum și al său samar
Și să mă prefac măgar,
Iar tu măgarul luând
Mergi undeva mai curând,
Că eu lesne poci scăpa
Când el să va deștepta."
Precum a zis făcând dar
Și hoțul stând drept măgar,
Omul când s'a deșteptat
Și asupra-i s'a uitat,
Incepu a să cruci,
Zicând: „Fugi, drace, d'aci!"
Iar hoțul privind la el
Ii zise într'acest fel:
„Stăpâne, eu drac nu sânt,

Să mă păzească cel sfânt,
Ci sânt chiar al tău măgar,
Poți să cunoști pe samar."
„Lucru ciudat — zise el —
Eu nu mă pricep ce fel!"
Zise hoțul către prost:
„Stăpâne, eu om am fost
Și la părinți când eram
Totd'auna-i supăram;
Așa într'o zi pe loc
Cum m'a blestemat cu foc,
In măgar m'am prefăcut
Ș'am plecat după păscut.
Umblând pe câmpul întins,
Unul îndată m'a prins
Și ca un măgar pierdut
La dumneata m'a vândut.
Acum, precum văz curat,
Părinții mei m'au iertat
Și iar m'am schimbat în om,
Cum pășteam supt acest pom."
Omul zise: „Fătul meu!
Dac'așa vru Dumnezeu,
Și de mine slobod ești,
Dar vezi să nu mai greșești."
Deci ceva vreme trecând,
Ciobanul la bâlci mergând,
Și fiind cumpărător,
Văzu măgaru'n obor,
Il cunoscu că e el
Și îi zise acest fel:
„Sărace, ce-ai greșit iar
De ai ajuns tot măgar!"

HOTĂRITUL DE MOARTE

Mai demult, în alte veacuri,
Doftorii, deşi da leacuri,
Dar n'avea c'acum ştiinţă
Pentru orce neputinţă.
Atuncea dar oarecare
Doftor cu diploma mare
Pe un tânăr bolnav foarte
L-a fost hotărît de moarte
Şi, părăsindu-l îndată,
Nu s'a mai dus altădată.
Dar tânărul d'acea boală
Insănătoşat să scoală
Ş'în târg mergând voinicește
Doftorul îl întâlneşte;
Să uită la dânsul bine
Şi să-l întrebe nu-i vine;
Zise întru sine: oare
Să scoală omul când moare?
C'acest prea seamănă foarte
Cu cel hotărît de moarte.
Şi prins fiind de mirare,
Zicând, îi făcu'ntrebare:
„E! domnule, ce mai veste?
P'ailalta lume ce este?"
Iar el: „O, domnule! — zise —
Sânt lucruri mari, iar nu vise.
La iad văzui nişte rele,
Vai de păcatele mele!
Că să certa dracul mare
Cu moartea şi striga tare,
Zicând: dă ce nu grăbeşte?

Ce face de zăboveşte
Şi nu omoară, să care,
Să umple iadul mai tare?
Iar moartea'ncepu să zică:
Eu nu stric, doftorii strică,
Că omul cum cade în boală,
Ei merg ş'îndată îl scoală.
Aceasta auzind dracul,
Mult s'a necăjit săracul.
Ş'începu să se gândească
In ce chip să-şi izbândească.
Alt drac ce-i sta înainte,
Zicând, i-a adus aminte,
Cum că întâi să omoare
Pe toţi doftorii supt soare
Ş'atunci din necăutare
Lesne moare fiecare.
Aşa dracul să împacă
Şi porunceşte să facă
Catagrafie anume
De câţi doftori sânt în lume.
Ş'apucând cu d'amăruntul,
Insemna pe toţi cu puntul,
Când unul, când altul zise,
Logofătul mereu scrise;
Dar când am auzit bine
Că a pomenit de tine,
Strigai vorbele aceste:
Nu, nu, el doftor nu este.
Eu dau pentru el dovadă,
Cu marturi buni o grămadă.
Apoi dând iscălitură,
Te-a lăsat, nu te trecură."

CÂNTĂREȚUL ȘI BABA

Oarecând un cântăreț
Atât să ținea măreț,
Cât gândea de sine el
Că'ntrece pe Cucuzel [1].
In biserici când cânta,
La toți pe rând să uita,
Să vază care obraz
Mai mult îl va face haz.
Astfel cum și el cântând
Și gura la toți căscând,
Zărea p'o babă plângând
Ș'adesea ochii ștergând.
Și fiind caprițios,
Gândi căci cântă frumos,
Inima babii rănea
Și spre jale o pornea.
D'acest gând să'nfomura
Ș'încă mai tare zbiera,
Cât celor ce-l auzea
Urechile însurzea.
Și vrând a-și încredința
Părerea ce-l înălța,
Intr'adins el într'o zi
Mătușii vreme păzi
La un loc mai singurel
Și o'ntrebă acest fel:
„Mamă! te jur pe cel sfânt
Să-mi spui, dă ce eu când cânt
Tu începi să lăcrămezi
Și de plâns nu încetezi?

[1] Ioan Cucuzel din Durazzo, celebru cântăreț și muzician bizantin (secolul al XII-lea).

Baba nimic n'a ascuns,
Ci oftând i-a dat răspuns:
„Of! of, dragul maichii pui!
Fiindcă mă'ntrebi, să-ți spui:
Am avut un măgărel,
De ne hrăneam biet cu el,
Și de când s'a întâmplat
De lupii ni l-a mâncat,
Orcând te auz cântând
Plâng cu jale ascultând,
Că parcă-l auz pe el,
Cu glasul cel frumușel."

FECIORUL MOȘTENITOR

Unul având opt feciori,
Tot mari, ajunși negustori,
In pat bolnav cum ședea
Și sufletul vrea să-și dea,
Fără să lase înscris,
Numai atâta a zis:
„Al meu mult-puțin rămas
La un fecior tot îl las."
Dar n'a numit la Coman, Vâlcan,
La Stan, la Bran, or la Nan.
După ce dar l-a'ngropat,
De ceartă s'a apucat;
Vrând fiecare fecior
Să fie moștenitor,
Trăgea tot în partea sa
Ș'altor nimic nu lăsa.

Daca văd că nu să'mpac,
Ci mai mult gâlceavă fac,
La judecată să duc
Şi să arate apuc,
Că de către răposat
Diată nu s'a lăsat,
Ci-a zis: „Tot al meu rămas
La unul din voi îl las."
Judecata a răspuns:
„Aci e sicret ascuns,
Ci mergeţi de odiniţi
Şi dimineaţă veniţi
Toţi cu câte un ciomag"
(Să vază cui a fost drag).
Deci a doua zi viind
Şi în mâini bâte ţiind,
Judeţul cum i-a văzut,
Să ardică din şezut
Şi îşi dă al său cuvânt,
Zicând: „Aideţi la mormânt."
Dacă au ajuns aci,
Să-l dezgroape porunci
Şi dând cu bâtele'n el
Să-l întrebe'ntr'acest fel:
„Taică! pe care fecior
Ai lăsat moştenitor?"
Ei porunca ascultând
Şi precum a zis făcând,
Unul privea şi plângea,
Ceilalţi când îl ciomăgea.
Judecătorul văzând,
S'a răstit la el, zicând:
„Pentru ce şi tu nu dai?

Ce te uiţi aşa şi stai?"
El răspunse: „Ce fel eu
Poci să bat pe tatăl meu?
Nu dau în el d'aş şti chiar
Că nu iau nimic măcar."
Judeţul strigă atunci:
„Ajunge, nu-i mai daţi munci.
Iată, mortul a vorbit
Ş'a spus cin' l-a fost iubit;
Acest, dar, al său fecior
Va fi şi moştenitor."

CAINILE

Câinile, pe gerul tare,
Când ningea zăpada mare,
Să'ncovrigase cu totul
Vârîndu-şi supt coadă botul
Ş'într'a lui tremurătură,
Clănţănindu-i dinţii'n gură,
Zicea: „O, cât e de bine vara!
Că doarme omul afară
Şi de niciun frig nu-i pasă,
Fuge de purici din casă.
Dar acum casă-i e dragă,
Aleargă, 'ntr'însa să bagă,
Şi pe mine'n vânt mă scoate
Să-i păzesc din curte toate.
Dar vezi cap sec şi la mine!
C'astă vară fuse bine,
Şi era destule oase
Prin curte de mine roase;

N'am strâns să le fac grămadă,
Ci au rămas supt zăpadă.
Numai cu ce-mi da din masă
Puteam să-mi zidesc o casă,
Că după cum mi să pare
Nu trebuie aşa mare;
Uite-mi capul, uite-mi coada,
Mai să'mpreună cu noada.
Dar lasă, d'acu 'nainte
Patima mă'nvaţă minte;
Cum va sosi vara 'ndată,
Precum a mai fost odată,
S'apuc să strâng oase goale,
Tot ciolane de rasoale,
Şi când le roz să-mi zic mie:
Mă! vezi, fă iconomie,
Nu roade peste măsură,
Mai opreşte de la gură
Şi îţi fă şi tu o casă,
Ştii că la iarnă îţi pasă.
Apoi după ce-mi voi face,
Vie gerul cât îi place."
Aşa câinele, sirmanul,
Făcându-şi, cum am zis, planul,
Dacă sosi primăvara,
După aceea şi vara,
Incepe oase s'adune,
Merge, la un loc le pune,
Nu le roade aşa tare,
Le ţine supt pază mare,
P'alţi câini să le ia nu lasă,
Că-i trebui să-şi facă casă.
După ce-a strâns puţintele,

S'a întins pe lângă ele
Ş'începu să se privească
Ca s'apuce să zidească;
Dar uitându-se'n lungime,
La toat'a lui întregime,
Şi năduşindu-l căldura
Zise: „U! a! — căscând gura —
Und'aşa oase mulţime
După toat'a mea'ntregime?
Aş! o să-mi mai fac eu casă,
Să'ncep să zidesc, or lasă
Că iarna trecută-mi pare
Nu era frig aşa tare;
Cum va fi fost nu ţiu minte,
Voi vedea d'acu'nainte."
Ş'aceasta zicând în sine
S'a pus să le roază bine.

Mulţi când dau peste nevoie
Să frâng şi să încovoie,
Zicând: de azi înainte
Asta mă învaţă minte.
Apoi răul dacă trece
Ş'în ceva bine petrece,
La trecut nu mai gândeşte,
D'următor nu să fereşte.

CÂINELE LATRĂTOR

Un filosof pe un câine
L-a întrebat, dându-i pâine,
Dă ce latră totd'auna

Aiurea'n vânt şi la luna ?
El zise : „Eu latr'aiure
Ca să sperii lupii'n pădure."
„Bine — îl întrebă iară —
Când latri, căci pârţâi dară ?"
Câinele'ncepu să zică :
„Vezi că şi mie mi-e frică."

Câinele spuse tot dreptul
Când l-a'ntrebat înţeleptul.
Mulţi sânt când zic : «eu n'am frică»,
Tot trupul li să furnică.
La o armie odată
Incepând toaba să bată,
Un ostaş tremurând tare
Ii zise alt oarecare :
„Tu văz că tremuri de frică."
„Ba ! — începu el să zică —
Inima război îmi cere
De nu poci sta pă picere."

MAŞTERA

O văduvă, oarecând,
Un mic copilaş având,
A luat iarăşi bărbat,
Văduv şi el c'un băiat,
Crescând ea p'aceşti copii
Tocma ca pe nişte fii ;
Ş'într'o zi pâine tăind,
La amândoi împărţind,

Intinse la al său dând
Un codru bun şi zicând :
„Na, mojic şi mascara,
Doar te vei sătura,
Aoleo ! Mult eşti urît !
Mucos şi posomorît !"
Apoi celuilalt a'ntinse
O felioară ş'a zis :
„Na ţie, dragul meu fiu,
Să-ţi dea mama, cilibiu,
Pupa-te-aş, mult eşti frumos,
Curăţel şi drăgăstos."
Iar el a zis către ea,
Pe când aşa-l mângâia :
„Mamă ! aş fi vrut şi eu
Să fiu ca şi frate-meu,
Mojic, urît, cum ziceai,
Şi codru mare să-mi dai."

SLUGA OSÂNDIT

L'alt cinci sute de nuiele
Lesne, când nu guşti din ele.

Un aga se necăjise
Pe sluga-şi ce îi greşise
Şi a poruncit îndată
Aci 'naintea-i să-l bată,
Strigând : „Puneţi-l jos iute
Şi îi daţi la tălpi cinci sute."

„Aman[1], aga! — zise sluga —
Ascultă-mi puţintel ruga.
Judecata dumitale
Este prea foarte cu cale,
Dar eu sânt la îndoială
Şi am mare bănuială
Că or n'ai mâncat bătaie
Să ştii durerea cum taie,
Sau nu ştii număra bine
Şi porunceşti cum îţi vine;
Sute-s ale de nuiele,
Nu-s ceva mai puţintele!"
Agaua făcând haz mare
Ii dete atunci iertare.

CUCUL ŞI PRIVIGĂTOAREA

Privigătoarea micşoară
Stând veselă pe tufşoară
Işi răsuna cântecelul
Intorcându-l în tot felul.
Cucul, ce abia tăcuse
Şi din cucuit stătuse,
N'a mai putut să-i asculte
Sfărămăturile multe,
Ci necăjindu-se tare
Ii zise cu supărare:
„N'auzi tu, pasăre sură!
Proastă, farfara de gură,

[1] = îndurare! iertare!

Ce te fărâmi într'atâtă
Cu cântarea-ţi cea urîtă?
Astâmpără-te mai bine
Şi stând, ascultă la mine,
S'auzi odată cântare
Dulce şi cu răsunare,
Iar nu supţiri gheonghenele,
Ce n'au niciun haz în ele."
„Jupân cucule — ea zise —
Alave-mi vorbeşti or vise,
De îmi tot defaimi cântarea
Şi îţi lauzi răsunarea?
Intr'adevăr ai glas mare,
Dar cine la gust îl are?
Cântarea-ţi e monotoană
Toată, toată o broboană;
Cucu, cucu! o ţii una,
Atâta zici totd'auna.
Ca să mai faci vr'o figură
Nu poţi să o frângi în gură,
Că nu ţi-e dat din natură,
N'ai talent în căscătură,
De cântare nu ţi-e glasul,
Eşti bun numai să ţii basul."
„O tu, pasăre neroadă!
— Zise el, mişcând din coadă —
Nu te ţinea'nfumurată
Că cânţi mai bine vr'odată;
Ale tale cântecele
Sânt ca nişte jucărele,
Că începi cu piuita
Şi sfârşeşti cu ciripita;
Piu, piu, piu ciocu-ţi deşiră

Şi cir, cir, cir o ţii şiră.
Cu aste tu, vai de tine!
O să mă rămâi pe mine?
Părerea-ţi este deşartă
Ş'în zadar te ţii de ceartă:
Ci cere pardon mai bine
Şi te închină la mine."
„Eu, cucule, niciodată
— Zise ea nesupărată —
Nu mă las supusă ţie,
D'o fi dreptul să se ţie;
Iar cântarea-mi de nu-ţi place,
Te rog să mă laşi în pace."
„Ba — zise el — voi acuma
Să-ţi spui că nu iubesc gluma.
Voi, zic, acuma îndată
Să mergem la judecată,
Ş'acolo spuind pricina
Să ni să aleagă vina,
Să vedem care pe care
Va rămânea la cântare
Şi din noi amândoi cine
Va lua în nas ruşine."
Zise ea: „Cucule dragă,
Dar cine să ne aleagă?
Cine socoteşti că are
Auz mai bun la cântare?"
Iar el, privind în tot locul,
Zise, arătând cu ciocul:
„Uite, acel ce să vede
Păscându-se prin livede
Cu urechi mari ardicate
Şi poartă samar în spate,

Incărcat cu alte multe,
Acela să ne asculte."
Atunci zburară d'odată
Ş'ajungând la el îndată,
L-au făcut să înţeleagă
Că este pus să aleagă
Pe cel ce cântă mai bine,
Ascultând cum să cuvine.
Zicând aceasta'ncepură
Care cum să pricepură,
Cântară, să frământară
Şi sfârşind îl întrebară:
Care din doi i să pare
A avea dulce cântare?
Magarul, ce ochi sgâise
Şi urechile-şi ciulise,
Işi deschise grabnic botul
Ş'îndată îşi dete votul,
Zicând: „Eu drept vă voi spune
Cucul cântă de minune!
El strigă cu răsunare
Şi glasu-i mai mult gust are."
Săraca privigătoare!
Ii venea să se omoare,
Văzându-se defăimată
Şi de magar ruşinată.
Dar însă ciobanul, care
Să afla în ascultare,
Stând răzimat pe o coastă,
Văzând alegerea proastă
Ce magarul o făcuse
Şi lui cucul îi plăcuse,
Incepu cu vorbă mică

Privigătoarei să zică:
„O tu, pasăre frumoasă!
Cu glăsuire duioasă,
Inimă rea nu-ți mai face,
Ci cântă veselă'n pace.
Lasă pe cuc să rămâie
De magar să se mângâie,
Iar tu, vin de-mi cântă mie,
Că nu te dau pe o mie.
De multe ori în viață
Cântarea-ți cea cu dulceață
M'a făcut să stau din fluier,
Nevrând nici la oi să șuier
Și nici să mă duc nu-mi vine,
Numai să ascult la tine."
Acestea zicând ciobanul,
Să'ntristă cucul, sirmanul!
Iar dulcea privigătoare
N'a mai vrut să se omoare,
Ci de cioban mângâiată,
Mulțămindu-i, zbură'ndată.

CE NAȘTE MOARE

Un orășan oarecare
Ceru de la'nvecinare
Un cazan la a sa treabă
Și să i-l întoarcă'n grabă.
Trecu luna, trecu anul
Și nu-i mai duse cazanul;
Când iată-l văzu pe ușă

In mână c'o căldăruşă,
Zicându-i: „Știi ce, vecine?
Cazanul cât fu la mine
Ingrecând din întâmplare
Fată această căldare,
Și ț'o adusei acasă,
Te rog însă mi-l mai lasă."
El cu buze bucurate,
Ii zise: „Prea bine, frate,
Numai bine o să-mi pară
Daca ar mai făta iară."
Așa lăsându-i cazanul
Ii mai fată și la anul,
Și la al treilea vară
Fată asemenea iară.
Stăpânul, fără mirare,
Lua câte o căldare.
Dar așteptând să mai fete
Și văzând că nu-i mai dete,
Mergând l-a 'ntrebat cu pace:
„Frate, cazanul ce face?"
„Cazanul, — răspunse — frate,
T'a lăsat ieri sănătate,
Și căldăruşelor zi-le
Că mâine-i fac de trei zile."
„Glumești, vecine — îi zise —
Și stai de-mi spui așa vise?
Or umbli cu viclenie
Să-mi mănânci cazanul mie?"
Zicând aste, merge'ndată
Ș'arată la judecată.
Aci dacă îl chemară
Și de cazan întrebară,

El cu răspuns gata fuse
Şi tot asemenea spuse.
Iar cei ce îl ascultară
Pe loc de râs se umflară,
Zicând : „Auzi nebunie !
Auzi proastă viclenie !
Măi om fără judecată !
Arama moare vr'odată ?"
El zise : „Rog de iertare,
Să vă fac o întrebare :
Ceea ce naşte au fată
Nu răposează vr'odată ?"
„Da, da — i-au răspuns — să poate
Câte'n lume nasc, mor toate."
„Aşa dar — zise el iară —
De râs să nu vi să pară,
Căci a fătat şi cazanul
Vreo trei căldări, sirmanul,
Şi le-au luat de la mine
Părându-i de ele bine."
„Aşa e ?" îl întrebară
Şi el răspunse : „Dară."
„E, dar ţi-este mort cazanul",
Ii răspunse tot divanul.

IMPRUMUTUL

Până la cheful bogatului,
Iese sufletul săracului.

Unul având trebuinţă
Să ceară bani în credinţă,
C'un prieten să'ntâlneşte,

Il roagă, i să jeleşte,
Mergând p'alături cu dânsul
Suspină, îl trece p'ânsul,
Ii propune vorbe multe
Ca să-l plece să-l asculte.
Prietenul gros în burtă
Da câte o vorbă scurtă :
Că acuma n'are vreme
Şi cum că să-i dea să teme,
Poate cumva nu-i plăteşte,
Or că mult îl zăboveşte ;
Să făcu că are treabă
Şi să depărtă în grabă
După dânsul cu un câine
Zicându-i : să vază mâine.
Bietul om iară să duce
La casa lui să-l apuce.
Bogatul cum îl zăreşte
De plecare să găteşte.
Până a suit pe scară,
El a şi ieşit afară ;
S'a'ntâlnit faţă în faţă,
I-a dat bună dimineaţă.
El cum i-a dat mulţămire,
Cam cu chioruşă privire,
Nu stă, pleacă să se ducă ;
Cellalt după el apucă,
Sileşte'n rând să se puie
Nevoile să-şi mai spuie.
Acesta ţinea cărarea,
Cellalt cu împiedecarea
Călca noroaie şi gloduri
Inghiţind destule noduri ;

Iar el, fără a-i răspunde,
Intră pe loc oareunde.
Acestalalt, biet, rămase,
Dar tot n'a vrut să se lase.
A treia zi merse iară,
Stătu la uşă afară;
Văzând că sluga nu-l lasă,
Il aşteptă ca să iasă.
El ieşind plecă ca vântul,
Necăjit călcând pământul.
Acest după el iar pleacă
Rugăciune să-i mai facă,
Asemenea călcând gloduri
(Nefiind p'atuncea poduri),
Ii puse vorbe'nainte
Câte-i veniră prin minte.
El ca un sătul de pâine
I-a zis iar: să vază mâine.
In următoarea zi dară
Să duce la dânsul iară.
Acesta iar cum îl vede
(Sătul la flămând nu crede),
De ciudă-i venea să crape,
Să mira iar cum să scape,
Plecă pe loc de acasă;
Cellalt iară nu să lasă,
Mergând p'alături să plânge,
Giubeaua la piept îşi strânge,
Calcă noduri şi noroaie
Ş'îi spuse a sa nevoie.
El văzând că n'are pace,
Insfârşit face ce face
Ii dă cu întăriri bune,

A-i plăti soroc îi pune,
Şi aşa de dânsul scapă
Bând de necazu-i o apă.
Deci la acest făcut bine
Sorocul după ce-i vine,
Trece o zi, trece două,
Văzând că trece şi nouă,
Pe loc la dânsul să duce
Să'ntrebe căci nu-i aduce.
Acesta cum îl zăreşte
Acasă nu zăboveşte,
Pleacă pe poartă în grabă,
Ca după o mare treabă.
Creditorul după dânsul,
Crăpând de necaz într'însul,
Calcă gloduri să-i vorbească
Şi să ceară să-i plătească.
Iar el mergând pe cărare
Ii zice că acum n'are,
Dar mâine nădăjduieşte
Că de dânsul să plăteşte.
A doua zi dacă merse,
El d'acasă iar o şterse;
A treia zi aşa iară
Ii fu cererea'n zadară;
Zi după zi soroc puse
Şi acesta tot să duse
Până când îi zise: „Frate!
Asta este nedreptate!
Mult o să mai calc eu gloduri
Inghiţind de necaz noduri
Şi să umblu după tine
Pentru că ţ'am făcut bine?"

„Nu, nu — el îi zise — frate,
Nu-ți fac nicio strâmbătate,
Ci precum mi-a fost cerutul
Voi să-ți întorc ș'împrumutul.
Ia adu-ți aminte bine
Cum umblam eu după tine
Cu pălăria în mână
Mai bine d'o săptămână,
Călcând gloduri și noroaie,
Smerindu-mă ca o oaie;
Umblă dar și tu acuma
Și te rog îmi iartă gluma,
Că nu-ți este spre osândă,
Ci priimești cu dobândă."

De poți cuiva să faci bine,
Fă-i când să roagă de tine,
Nu-l purta cu azi, cu mâine,
Cu vorba ca pe un câine.

LUPUL, ȚAPUL ȘI VARZA

Un țăran la târg plecase
Și de vânzare luase
Un lup, un ied și o varză;
Nevrând niciuna să piarză
Și nefiind nici călare,
Vrea să treacă un râu mare
Care era să-l înnoate
Și să le treacă pe toate.
Stând în loc se socotește
Și întru sine șoptește

Cum și în ce chip să facă
Câte una să le treacă,
Că fiind apa prea lată
Nu putea două d'odată.
„Să trec întâi lupul — zice —
Capra varza o să-mi strice,
Să trec varza, ș'așa încă
Lupul capra îmi mănâncă."
Deci dacă-i veni în minte
Și trecu capra'nainte,
Stătu iar să se gândească
Ca cum să o nemerească.
Gândind, zicea întru sine:
„Trecui una, merse bine,
Pân'aci toate scăpară;
Acum care să trec dară?
Trecând varza și lăsând-o,
O strică iedul, rozând-o,
Precum lupul și el iară
Imi face iedul papară.
O ce vită neunită
Și marfă nepotrivită!"
Dar mai gândind: „Ha! — el zise —
Nevoia minte-mi trimise."
Trecu lupul, clătind capul,
Ș'întoarse înapoi țapul.
Trecu și varza îndată,
Mereu făcând judecată;
Și mergând a doua oară
Trecu țapul supsioară.

Omul dacă să gândește,
Orce i să înlesnește;

Prejudecând cele grele,
Le găsește ușurele;
Că pe cât el să gândește,
P'atât mintea-i să tocește.
Și orce, cu judecată,
Nu-l greșește niciodată.

ȚERMONIA UNUI BĂTRÂN

Un bătrân trecut în zile
Fiind foarte țermonos,
La dame și la copile
Era și mai cu prisos.
Intr'o zi, văzând că vine
O damă a-l cerceta,
El cu părere de bine
Vrând ei a se arăta,
Ieșind să o 'ntâmpineze
Pe loc de brățet o ia
Chip să o ajutoreze
Ca să suie scara ea.
Dama începu să zică:
„Lasă, mă rog n'osteni!
Că nu sânt vr'o mititică,
Poci și singură veni."
El îi răspunse: „Prea bine,
Te-aș lăsa, sufletul meu!
Dar să te ascult nu-mi vine
Că mă tem să nu caz eu."

Mulți sânt carii ne arată
Politică de prisos,

Dar țermonia cea dată
Privește'n al lor folos.

COPILUL ȘI HOȚUL

Un copil ieșind odată
Noaptea, 'ncepu a striga:
„Am prins un hoț, tată! tată!
Și nu am cu ce-l lega."
Tatăl său răspunse: „Bine,
Adu-l la mine încoci."
El zise: „Apoi nu vine,
Ș'în cârcă să-l iau nu poci."
„Lasă-l dar și vino'n casă",
A zis tatăl său strigând.
„Aș! apoi el nu mă lasă",
Răspunse pruncul plângând.

Adesea gândim că prindem
Și noi înșine ne prindem!
Socotim că ne e'n mână
Și pe noi ne are'n mână,
Tocma când vrem să-l desținem
Atunci vedem că ne ținem.

CAT ȚI-E PLAPOMA, ATĂT TE'NTINDE

Unuia i-au fost rămas,
De la moși strămoși miras

Un petic de stofă mic,
Nefiind bun de nimic.
Şi destul căută el
Să mai găsească la fel,
Dar fiind, cum zic, de mult,
Moada i s'a fost trecut.
El însă să facă va
Din acel petic ceva ;
Aşa viindu-i în gând
Şi un plapomar chemând,
Scoase acel peticel
Să-i dea plapomă din el.
Plapomarul a răspuns
Că nu este de ajuns.
Şi la alţi dac'a trimis
Tot asemenea i-a zis.
Pe urmă să găsi un
Cam într'o parte, nebun,
Şi i-a zis că face el
Plapomă din peticel,
Cu chenar jur împrejur
Să n'aibă niciun cusur.
Deci el petecul luând
Şi precum a zis făcând,
Trei zile n'a zăbovit
Şi cu dânsa a venit.
Stăpânul cum s'au uitat
Scurtă i s'au arătat ;
Pe loc pe sine o ia
Ş'întinzându-se supt ea
Picioarele i-a rămas
Afară cale d'un ceas,

Ş'a zis, privindu-l chioruş :
„Ce fel de treabă făcuşi ?
Că este scurtă de tot
Şi stau dezvelit d'un cot."
Plapomarul cum privea
Şi c'un baston ce-l avea
Pe picioare cum l-a ars,
El supt plapomă le-a tras
Ş'a'nceput a-l întreba,
Zicând : „Nebun eşti au ba ?
Dar pentru ce mă loveşti ?
Or vei ca să pătimeşti ?"
Plapomarul i-a răspuns :
„Vezi acum cum ţ'a ajuns ?
Nu te lungi pe cât n'ai,
Ci te'ntinde pe cât ai."

GRĂDINARUL PĂGUBAŞ

Un grădinar, oarecând,
La zapciu în sat mergând
Cu poclon de zarzavat,
Intr'acest chip l-a'ntrebat :
„Cocoane, eşti înţelept
Şi toate le judeci drept,
Rog, ca un supus ce sânt,
Să am parte de cuvânt :
Când în grădina cuiva
Va intra vr'un bou cumva
Şi o va călca de rând

Răsadurile păscând,
Acel sărac creştinaş
Să rămâie păgubaş,
Or să facă în alt fel
Fiind păcat şi de el ?"
„Ba, ba — zapciul a zis —
In pravilă este scris
Ca când vreun dobitoc
Va intra în vreun loc
Şi sadul îi va mânca
Sau călcând îl va strica,
Stăpânul acelui loc
Să prinză vita pe loc,
Ş'a cui va fi, va plăti
Pe cât să va socoti."
„Dacă este aşa, dar
— Zise bietul grădinar —
Ca un drept judecător
Astăzi îmi eşti bun dator :
Vaca dumitale chiar,
Mă mir cum n'a dat în par,
Că sărind gardul ş'întrând
A păscut toate de rând."
„Ce ? — zapciul s'a răstit —
Vaca mea zici c'a sărit !
Şi cine ţi-e vinovat ?
Dece nu faci gard înalt ?
Şi încă mai îndrăzneşti
Să vii să te jeluieşti ?
Ieşi afară d'aci-ţi spui,
C'acum să te bată pui !"

CRITICA OAMENILOR

Un om bătrân, oarecând,
Tot numai un cal având,
Sui p'al său copilaş
Ş'aşa ieşea din oraş.
Pe drum unii din norod
Striga zicând : „Ce nerod !
Că el bătrân n'are hal
Ş'a pus copilul pe cal,
Care este putincios
Să se ducă şi pe jos
Şi să fi'ncălecat el ;
Ce bătrân prost şi mişel !"
Iar bătrânul auzind
Pe oameni astfel vorbind,
S'a ruşinat oarecum
Şi puţin mergând pe drum
Pe copilul jos a dat
Şi el a încălecat.
Ducându-se dar astfel
Cu copilul după el,
Auzi pe alţi râzând
Şi după dânsul zicând :
„Mă ! ce bătrân nătărău !
A lăsat pe pruncul său
Ca să alerge pe jos,
Mic şi crud, neputincios,
Şi nu-l suie după şa,
Că nu este greu aşa."
Bătrânul iar auzind
Acestea lumea vorbind,
Puţintel daca s'a dus,

Şi pe copilul a pus.
Deci pe drumul său urmând,
Auzi pe alţi zicând :
„Mă-ă ! mă-ă ! ia vedeţi
Pe aceşti nevoiaşi, bieţi !
Cum s'au pus doi cât un mal
Să deşele bietul cal."
Bătrânul om, vai de el !
Văzând că-l râd şi astfel,
După ce s'au depărtat
De tot au descălecat ;
Şi pe jos calul trăgând,
Auzi pe alţi zicând :
„Uită-te, oameni neroşi,
Gugumani şi ticăloşi,
Că au cal voinic de drag
Şi de căpăstru îl trag,
Nu încalecă pe el
Incai bietul băieţel !"
Deci ieşind el din oraş
Zise către copilaş :
„E ! ai văzut, fătul meu,
Cât este'n lume de greu
Ca să umbli şi să faci
La toţi oamenii să placi ?
Căci tu ai încălecat,
Oamenii ne-au judecat.
Şi eu am încălecat,
Lumea iar ne-au judecat.
Şi doi am încălecat,
Tot iarăşi ne-au judecat.
De tot am descălecat,
Şi aşa ne-au judecat."

CĂTRE CITITORI

Priimiţi deocamdată
Acestea ce le citiţi
Şi vă voi da altădată
Şi mai multe de poftiţi.
Că d'alde aceste'n lume
De câte s'au săvârşit,
Fabule, istorii, glume
N'au niciodată sfârşit.
Dar la orce când începem
Trebuie să contenim,
Şi din câte ne pricepem,
Şi pentru noi să oprim.

HERUVICO — CHINONICAR*

* Vezi bibliografia, nr. 32, 33.

CĂTRE CÂNTĂTORI

Cântă, măi frate române, pe graiul şi limba ta
Şi lasă cele streine ei de-a şi le cânta.
Cântă să'nţelegi şi însuţi, şi câţi la tine ascult,
Cinsteşte ca fieşcare limba şi neamu-ţi mai mult.
Nu fi în ţara-ţi ca unul din nemernici, venetici,
Ca când nu ştii româneşte ş'în limba care poţi zici.
Mai demult aveai dreptate să te pocesti, vrând, nevrând,
Cu pronunţia streină, tălmăcite neavând.
Acum însă 'mbrăţişază pe aceste româneşti,
Pe limba tatii ş'a mamii, pe care o şi vorbeşti,
Şi când te slujeşti cu ele ş'îţi pare că vezi greşeli,
De nu poţi face mai bune, a huli să nu te'nşeli.
Chiar şi să faci nu te'ncrede la ale tale plăceri,
Ci le dă în judecată a o mie de păreri.
Şi vei auzi în dosu-ţi cum le judecă un prost,
Zicând : aici, colea, iacă, aşa ş'aşa să fi fost.
Şi când te muşcă un şarpe nu-ţi este necaz atât,
Ci când mori de o şopârlă înzecit eşti amărît.
Vorba mea e dar : de-ţi place ca să te descânte alt,
Descântă şi tu pe altul cât poţi cu glas mai înalt.

Iar dacă nu ai putere de niciunele să faci,
Te sfătuiesc, frăţioare, că e mai bine să taci.
Eu pe cât am putut face şi pe câte le-am făcut,
Iată, le dau la lumină pentru cei ce le-au plăcut.
Multor, am băgat de seamă, cântarea când o privesc
Şi o văd îngorgonată le place de'nnebunesc,
Neştiind că meşteşugul nu stă'n scrisul gorgonat,
Ci în buna potrivire şi în stilul luminat.
Eu dar de multe gorgoane am fugit cât am putut,
Şi am urmat cuviinţei, peste reguli n'am trecut.
Am tâlmăcit, însă astfel, nu luând toate de rând,
Cât să nu scaz un oligon, precum văz alţii făcând,
Ci am căutat la tonul zicerilor româneşti
Ş'am potrivit glăsuirea ca'n vorbirile fireşti.
Căci în alt chip de a face ar fi cu totul prostesc
Şi aproape de nimica, ca lucru copilăresc.
Aş mai zice, dar de surdă o să-mi pierz scumpul meu ceas;
Imi prerup aici cuvântul şi în voie-vă vă las,
Că celui ce înţelege, ţânţaru-i e trâmbiţar,
Iar celui ce nu'nţelege, toabe, surle-s în zadar.

CULEGERE DE PROVERBURI
SAU
POVESTEA VORBII

De prin lume adunate
Şi iarăşi la lume date *

* Vezi bibliografia, nr. 31, 68, 69, 70. Se transcrie după 68, 69, 70.

DESPRE CUSURURI SAU URICIUNI

Aideţi să vorbim degeabă,
Că tot n'avem nicio treabă ;
Fiindcă
Gura nu cere chirie,
Poate vorbi orce fie.
De multe ori însă
Vorba, din vorbă în vorbă
Au ajuns şi la cociorbă [1].
Ş'atunci vine proverbul :
Vorba pe unde a ieşit
Mai bine să fi tuşit.
De aceea
Când vei să vorbeşti, la gură
Să aibi lacăt şi măsură.
Adică :
Vezi bârna din ochiul tău
Şi nu vorbi p'alt de rău.

---

[1] = vătrai de lemn (n. a.).

Spre pildă:
Când vei vorbi de mucos
Nici tu să fii urduros.
Că nu e mai urît când cineva
Face pe frumos că e ponevos
Şi pe cel urît că e aurit.
Altul iar,
Trânteşte cuvântul, tronc,
Ca cloşca când face clonc.
Şi se pomeneşte vorbind:
Frumoasă nor[1] dobândişi,
Dar se uită cam piaziş.
Şi că
După ce e neagră, o cheamă şi Neagă;
După ce e mută, apoi e şi slută.
Sau
Urît meşter a croit-o,
Rău ciocan a ciocănit-o.
Sau
Bun ciocan te-a ciocănit,
Că frumos te-a potrivit.
Şi
Urît tată a avut,
Să-i semene l-a făcut.
Sau
Fă-mă tată ca să-ţi seamăn
Ca frate cu frate geamăn.
Dar însă,
A semănat crastaveţi
Şi au răsărit scăieţi.
Sau că

[1] = noră.

Tata[1] avea armăsar,
Dar el a ieşit măgar.
Şi aşa,
Cu vorbe îmbolditoare
Il atinge unde-l doare.
De aceea niciodată
Chelului despre chelie
Să nu-i spui vr'o istorie,
Şi
Cu pleşuvul când vorbeşti
Tigvă să nu pomeneşti
Şi nici
Să nu râzi de măgar cumva,
Că poate îl încaleci cândva.
Totd'auna
Gura care e'mputită,
Altui e nesuferită,
Că dacă
Mie-mi miroasă a floare,
Dar altuia a putoare.
Şi în scurt,
Noi râdem de unul, doi,
Şi patruzeci râd de noi,
Pentrucă
Nu este răsur să n'aibă cusur.

POVESTEA VORBII

Primăvară, 'ntâia oară roazele când înfloresc,
C' un fir merse la 'mpăratul grădinaru 'mpărătesc,

[1] = tată (acuzativ).

Care cu plăcere multă 'n mâna sa cum l-a luat,
Tot d'odată fără veste la un deget l-a 'nțepat
Și întâia sa plăcere ce asupra-i o avea
I s'a 'ntors în supărare, cu acel gust n'o privea;
Cum și către grădinarul zise: „Iacă un cusur
Care n'ar fi cuviință ca să-l aibă un răsur;
Tu cam te pricepi la multe maestrii grădinărești,
Ș'astă roză ghimpi să n'aibă n'ai putea s'o altuiești?"
„Ba, să poate, împărate — grădinarul a răspuns —
Și grădinăria are câte un secret ascuns."
„Nu știu — împăratul zise — asta este treaba ta,
Fă-l ca să-i lipsească ghimpii și un dar vei căpăta."

Grădinarul dar să duse, puse'ndată altui,
Să se prinză și să crească îndestul se nevoi;
In sfârșit el cu secretu-i a văzut c'a izbutit
Și mergând la împăratul duse un fir înflorit;
Care'n mâna sa luându-l foarte bine i-a părut
C'a putut să-l altuiască după cum a fost cerut,
Dar la nas când îl duse, zise către grădinar:
„Ce fel? Acum văz că n'are cel mai mic miros măcar?"
Grădinarul îi răspunse: „Impărate, să trăiești,
Orce lucru firea-și schimbă când vei sta să-l altuiești
Și nimic iar nu se poate ca să n'aibă vr'un cusur,
Arburi, plante, flori și oameni, astfel și acest răsur,
Care, or ca 'ntâi, să'nghimpe și să fie cu miros,
Or niciun miros să n'aibă și să fie neghimpos."

Fiecare poartă câte un răvaș în spate.
Pe al altuia îl vede și pe al său nu-l vede.
Fiecare să ține mai cu minte decât altul.
Fiecăruia i se pare că copilul său e mai frumos,
d'ar fi cât de urîcios.

Și
Ce e frumos poartă și ponos.
Fiecare trage spuză pe turta lui.
Lesne a judeca pe altul.
Că
Nu te pricepi să împarți un pai la doi boi.
Și că,
Cu ce dascăl lăcuiește
Așa carte-alcătuiește.
Așa e lumea asta:
Râde om de om și dracul de toți.
Dracul râde de porumbe negre și pe sine nu se vede.
Gura lumii numai pământul o astupă.
Fiecare să leagă unde îl doare.

POVESTEA VORBII

Spun c'a fost odată un crai oarecare
Ce avea din fire un nas foarte mare;
El își vedea bine cusurul ce-l are
Dar tot gândea cum că poate i să pare.
Supușii și alții, carii întrebase,
Că îi șade bine îl încredințase.
Căci cine 'ndrăznește la unul mai mare
Să-i spuie de față cusurul ce-l are?
Tot pe acea vreme ș'în acea cetate
Era ș'o cocoană gheboasă în spate,
Ce o amăgise lingăii să crează
Că ea e în lume cea dintâie rază,
Cu poezii, versuri o încorunase
Ș'a se ținea zână o înfumurase.
Aceasta se duse la craiul odată,
Cu alt oarecine având judecată,

Şi văzând că craiul hatâr ei nu-i face
Să vorbească 'n parte-i după cum îi place,
Prerumpând cuvântul, zise cu mirare:
„Va-a-ai de mine, ce nas ai mare!"
Pe craiul cu astă vorbă îl împunse,
Dar deocamdată nimic nu răspunse.
Ea însă părându-i că nu auzise,
Intre alte vorbe iară îi mai zise.
Craiul şi aceasta o 'nghiţi cu noduri,
Ea nu'nceta însă de a-i da iar bolduri
Şi mai zise iarăşi: „Ce ciudat îmi pare!
N'am mai văzut încă astfel de nas mare!"
Se înăspri craiul şi zise: „Cocoană!
Ştii că eşti cu totul ciudată persoană!
Ce îmi tot spui mie că mi-e nasul mare
Şi nu-ţi vezi cocoaşa ce-o porţi în spinare?
Cusurul cel mare nu ţi-l simţi din spate
Şi judeci p'al altui, el ţi-e greutate."
Plecând ea să meargă şi ieşind în tindă,
Zise craiul iară, privind în oglindă:
„Nu a fost minciună ce a zis neştine
Că greu se cunoaşte cineva pe sine!"

DESPRE PEDANŢI [1] SAU COPILĂROŞI

Pomul se cunoaşte din roadă
Şi omul din mintea neroadă.
Că el
Nici în cap ce nu-ţi pocneşte

[1] Folosire improprie, influenţată de termenul grecesc pentru „copil" (παις, παιδός).

A vorbi se pomeneşte.
Şi trânteşte vorba,
Hodorog, tronc! ca o roată
De la o moară stricată.
Şi
Tot înşiră la gogoşi
Spuind despre moşi păroşi
Şi
Vorbeşte neisprăvite,
La 'nşiră-te mărgărite.
Adică:
Să ni se arate va
Că ar fi ştiind ceva.
Dar se cunoaşte
Omul prost din vorbuliţă
Şi nuca din uşurinţă.
Pentrucă
Judecata-i e oloagă,
Că-i lipseşte 'n cap o doagă.
Om în trup destul de mare
Şi minte de copil are.
Ştie vorbe să îndruge
Parcă tot la ţiţă suge.
Ştie ca calul prost
Să ia hamul de rost.
E bătut la cap
Tocma ca un ţap.
Ştie sfătuiri să dea
Cât ştie şi baba mea.
Ar vrea să facă şi el,
Dar nu ştie în ce fel.
Şi el rosti de să plăti.

Povestea ăluia :
Zile înşirate, fire încurcate,
Pânză rău ţesută şi vreme pierdută.
S'o lovi, nu s'o lovi,
Na-ţ'o frântă că ţ'am dres-o.
Unde chiorăşte şi unde loveşte.
Cel copilăros totd'auna
Gândeşte'n mintea-i adâncă :
Numai el pâine mănâncă,
Şi alţii mănâncă paie
Ca vitele din copaie.
Dar însă
Vorba 'n colţuri şi rotundă
Fără cercuri se înfundă.

POVESTEA VORBII

Doi precupeţi tineri se 'ntovărăşiră
Şi după negoţu-şi prin ţară ieşiră.
Colindând prin sate în lunga lor cale,
Odată 'nserară la un sat p'o vale,
Şi să mâie noapte au tras împreună
La o casă care le-au părut mai bună ;
Unde 'n bătătură le ieşi 'nainte
Un bătrân de treabă şi foarte de cinste.
Ii priimi bine, îi băgă în casă,
Şi ei îi cerură întâi ş'întâi masă,
Zicându-i : „Tătuţă ! sântem flămânzi tare,
Fă bine, 'ngrijeşte de ceva mâncare."
Bătrânul le zise : „Şedeţi, fiţi în pace,
Că despre mâncare vom face ce-om face."
Până când dar masa moşul să le puie,
De vr'o veste nouă întrebă să-i spuie.

Vorbind una-alta cu toţii 'mpreună,
Ca şi unii-alţii cândva când s'adună ;
Ieşind din ei unul afară la treabă,
Moşul găsind vreme pe cellalt întreabă,
Zicându-i : „Jupâne ! voi fraţi sânteţi poate,
Că vă văz prea bine semănând la toate ?"
Tovarăşu-i zise, cu scârbă într'însul :
„Aş ! n'aş mai vrea frate să am şi ca dânsul,
Că atât doar are, chip şi trup ca omul,
Dar poţi să-i dai paie ca şi la tot boul."
Vorbind ei, soseşte cel ieşit afară
Şi îndată vorba între ei schimbară.
Puţin daca trece şi acestlalt iese,
Moşul iarăşi, care curios fusese,
Asemeni ş'acestui face întrebare,
„Jupâne ! — zicându-i — fraţi sânteţi îmi pare ?
Că semănaţi, uite, la chip cu 'ntregime,
Potriviţi întocma şi la înălţime."
Ş'acest iar răspunse : „Ai greşală, tată,
Să-mi fie el frate n'aş vrea niciodată,
Că e măgar mare, care nu mai simte,
Să-i pui să mănânce tărâţe 'nainte."

Auzind bătrânul aceste cuvinte,
Către unul altul nedându-şi ei cinste,
Se scoală îndată, caută copaie,
Merge şi o umple până sus cu paie,
Mai ia încă una, se duce cu dânsa,
Apucă şi pune tărîţe într'însa,
Şi cu amândouă intrând el în casă
Le puse 'nainte pe pat fără masă.
Ei văzând aceasta îl întreb d'odată :
„Dece ne pui aste înainte, tată ?"

„Poftiți — el răspunse — că vă dau eu încă,
Boul și măgarul de aste mănâncă."
Iar ei începură 'n ochi să se privească
Și unul de altul fața să-și roșacă.
Bătrânul atuncea gura-și întremează
Și învățătura astfel își urmează,
Zicând : „Copii tineri ! rău să nu vă pară
De această glumă ce-o fac astă seară,
Că cât are omul în lume viață,
Tot mereu învață și nu se învață ;
Și voi de aceasta aveți trebuință,
Numai d'ați lua-o cu bunăvoință.
Deși nu-s atâtă înțelept, cu minte,
Dar tot poci a zice două-trei cuvinte.
De sânteți tovarăși or frați, eu n'am treabă,
Cum vreți puteți zice la cine vă 'ntreabă.
Decât, zic, e bine că omul vr'odată
P'alt să nu defaime, să-i puie vr'o pată,
Și mai mult p'acela care-l însoțește
Sau altfel cu dânsu 'mpreună trăiește.
Că cine-i de treabă, cu prost nu s'adună,
Cinstea cu ocara nu pot fi 'mpreună.
Cine își defaimă contovarășia,
Își arată însuși necuviința.
Că fieștecare cu cin'se 'nsoțește,
Ca el prin urmare lumea-l prețuiește.
A umbla pe sine mai bun să se facă,
Defăimând pe altul nu poate să placă.
Că e o zicală mai de toți vorbită :
Omul la om trage și vita la vită."
Atunci luând moșul copăile date,
Le puse 'nainte pâine și bucate
Și îi cinsti bine după cuviință,

Făcându-i el astfel greșala să-și simtă.
Carii cât trăiră tot îl pomeniră
Și aceasta însuși ei o povestiră.

DESPRE VORBIRE

Imbucătura mare să'nghiți
Și vorba mare să nu o zici.
Deși
Imbucătura cea mare
Se înghite cu'nnecare.
Căci
Vorbele celor mari sânt ca zmochinele de dulci,
Iar vorbele celor mici sună ca niște nuci ;
Zice un înțelept :
Sau taci, sau zi ceva mai bun decât tăcerea !
Și
Dacă vei să trăiești liniștit, să nu vezi, să n'auzi, să taci.
Vorba-și are și ea vremea ei,
Iar nu să o trânțești când vei.
După proverbul turcesc :
Sioileesem sioz olur, sioilemeesem dert o lur,
Adică :
De voi zice, vorbă să face, de nu voi zice, venin să face.
Și cum zice românul :
Limba vacii este lungă,
Dar la coada-și tot n'ajungă.
Și iarăși,
Sarea-i bună la hiertură,
Insă nu peste măsură.

Că
Unde este vorbă multă,
Acolo e treabă scurtă [1].
Totd'auna
Cine are limbuția
E mai rea decât beția.
Unul ca acela
Parcă se pune la cioarbă
Una'ntr'altă tot să soarbă,
Astfel nu-ți dă pas de vorbă.
Până-și găsește să-i zică,
Stăi că nu ți-e gura chioară,
Ține rândul ca la moară.
Aici la râșniță nu e,
Care, când o vrea, să puie.
Limbutul
N'are cine să-l asculte
Și el spune, 'ndrugă multe.
Și
Silă de vorbă își face,
Tot să troncănească-i place.
Parcă
A mâncat picioare de găină
Ș' îl tot răcăie la inimă.
De aceea
Săracul n'are nici haină,
Nici la inimă vr'o taină;
Totd'auna
Vorbele cele ferite
In piață ș'în moară-s vorbite.

[1] = puțină (n. a.)

Intr'un oraș oarecare,
Ca și Bucureștiul de mare,
Unde lumea în piață iese
Și 'ncoaci-încolo să țese,
P'intre cei ce vând producte
Și fel de feluri de fructe,
Unde răsună haznale
Trântindu-se pe tablale,
Unde unii iau, dau, numără,
Alții încarc' braț, mâini, umăr,
Unde glasuri și guri multe
Nu stau să se mai asculte,
Vorbind orce'n gură mare,
Altul de ei habar n'are,
Unde mulți casc guri degeabă
Și de sănătăți să'ntreabă,
Aci și eu ca lumea toată,
Intr'o zi umblând prin gloată
Ș'ascultând cum vorbea unii
Cu glasuri mari, ca nebunii,
Văzui doi inși, se 'ntâlniră
Și cu zâmbet se opriră,
Căciulile își luară
Și astfel se salutară:
„Bună ziua, măi ne-avere!"
„Iți mulțămesc, dragă vere!"
„Ce mai faci, cum îți mai pasă,
Sânt toți sănătoși p'acasă?"
„Tari, mari, ne-avere, ca piatră,
Mănânc cenușe pe vatră."
„Dar tu măre, dragă vere,
Ai de mâncare, de bere?

Cum o duci cu sărăcia ?
Ce-ţi mai face calicia ?“
„Sănătos, voinic sânt, vere,
Şi trăiesc după putere,
De sărăcie nu-mi pasă,
Că şade supt pat acasă,
Au ouat ş’acum clocește,
Ce-o vrea Dumnezeu, sporește.
Şi de multă datorie,
Umblu beat de bucurie.“
„Ba ca să zici, măi ne-avere,
Vesel eşti, or am părere ?“
„Dar or nu vezi ? Ce pustie !
Tu o să mori în prostie.
Apoi, te uită la faţă
Şi mă’ntreabă de viaţă.“
„Ba te văz cu faţa vie
Şi de deochi să nu-ţi fie,
Eşti la piele ca curcanul,
Galben de gras ca şofranul.
Dar ce mănânci de ţi-e bine,
Şi eşti numai os şi vine ?
Ce bucată îţi priește,
Aşa de te ’ngălbenește ?“
„Şi asta mă întrebi încă,
Nu ştii omul ce mănâncă ?“
„Negreşit, nici fân nici paie,
Nici bea apă din copaie :
Ci mămăligă cu ceapă
Şi un căuş, doi, cu apă.“
„Ba, ba, vere, mă cam iartă,
Că nu ţi-e fasolea hiartă,
Eu am mâncat, ce să chiamă,

Un mezelic de pastramă,
Cu un dumicat de pâine,
De sânt patru zile mâine,
Şi uite pe loc mă dete
La o pustie de sete ;
Nu faci tu vr’un fleac de cinste,
Ca să-mi ud măcar un dinte ?“
„Bucuros, cu voie bună,
Dar în buzunări nu sună,
Că croitorul, ovreiul,
Mi le-a cusut cu temeiul,
S’au spart păn’la săptămâna,
Făr’să bag într’înşii mâna ;
Punga care n’o am iară,
S’a bolnăvit d’astă vară
Ş’au ajuns într’o slăbire,
De nu-şi poate veni ’n fire.
Şi dintr’asta, cum să vede,
Iţi spui dreptul de m’ai crede,
De când n’am văzut paraua
I-am uitat cum e turaua.“
„Tpiu ! la dracu, pentru’o pungă,
Ţinuşi un ceas vorbă lungă,
Aci în mijloc de cale ;
Nu intrarăm colea’ncaile
La acea ospătărie,
Unde pe părete scrie :
«Azi bem şi mâncăm bucate
Pe parale peşin date,
Şi mâine fără cârteală,
Ospătăm pe cicăleală».“
Astfel zicând, se’mbiară
Ş’a se ospăta intrară.

Mă făcui şi eu cu treabă
Şi 'ntrai după ei, în grabă,
Să văz ce-o să se urmeze
Şi cum o să ospeteze.
Şezând dar eu deoparte,
Şi ascultând de departe,
Văz, ei după ce cerură
Mâncare şi băutură
Şi se săturară bine
De toate, cum se cuvine,
Au venit să-i socotească,
Ospăţul ca să-şi plătească.
Ne-averea se scoală 'ndată
Şi pe perete arată,
Zicând: „Domnule, azi scrie
Ca să bem pe datorie,
Fiindcă ieri fuse anul,
De când trântii colea banul,
De-ţi plătii cum să cuvine
Şi te-ai mulţămit de mine."
„Domnule — birtaşul zise —
N'ai înţeles cele scrise;
Ia mai citeşte odată
Şi vezi, zice ş'azi cu plată
Şi iar ca ieri mai la vale
Că mâine fără parale?"
„Jupâne — zise ne-averea —
Zi orcum ţ'o fi plăcerea,
Şi sporeşte cât de multe
Cui o vrea să te asculte.
Nu trebuia să-mi scrii mie
Vorbe cu iconomie,
Că fiecare cap n'are

C'al dumitale de mare,
Să judece cele scrise,
Că sânt după cum zici zise,
Ci pe şleau le înţelege,
Fără să le mai deslege.
Iacă eu unul sânt care
N'am înţeles ce tâlc are,
De aceea, nici n'am vină,
Dumneata eşti de pricină,
De venii făr' de parale
După scrisurile tale.
Că-mi este urît, nu-mi vine
Să port parale la mine,
Ba nici acasă în ladă
Nu-mi plac bani să văz grămadă,
Ca şi acum, bunioară,
Nu e în ea para chioară;
Dar cântecul dumitale,
Fiindcă cere parale,
Şi eu iar, deocamdată,
Ţ'oi cânta ceva drept plată."
„Ce spui? — birtaşul îi zise,
Strigând (cum se necăjise) —
Să-mi cânţi cântece pe plată?
Bani, că te 'ncaier îndată;
Eu am dat bani pe bucate,
Nimeni nu-mi dă pe cântate;
Haide, zic, parale scoate,
De nu, te despoi de toate."
Ne-averea sfecli de frică,
Gândi: hai, îl ia de chică,
Şi'ncepu cu binişorul
Să moaie pe negustorul,

Zicând: „Jupâne, mă iartă,
Aici nu încape ceartă,
N'am plecat pe uş'afară,
Ca să mă iei la ocară;
Stăi, aici e învoială;
Noi să facem o tocmeală,
Să-ţi cânt, şi daca nu-ţi place
Atunci fă-mi orce-mi vei face,
Iar de-ţi va fi pe plăcere,
Atunci n'ai nimic a-mi cere;
Am un cântec, s'auzi numa,
E nou, făcut chiar acuma,
Ia să încep şi ascultă,
Că nu e cu vorbă multă."
Aşa, el tuşi d'odată
Ş'începu să cânte 'ndată:
„Toată vara fără treabă,
O pierdui ca un nerod,
Câţi umbla 'nhăitaţi degeabă
Eu eram cu ei pe pod.
Dacă mi să făcea foame,
Eu la masă mă duceam,
De la supă păn' la poame
Inchinam şi chef făceam.
Câte basne firoscoşii
Undeva spunea'n vileag,
Şi eu ca năbădăioşii
Alergam s'ascult cu drag;
Dacă mi să făcea foame,
Eu la masă mă duceam,
De la supă păn 'la poame
Inchinam şi chef făceam.
Imi plăcea la cântecele

Să ascult; când auzeam
Frunză verde trei lalele,
Alţi cânta, eu chiuiam.
Dacă mi să făcea foame,
Eu la masă mă duceam,
De la supă păn' la poame
Inchinam şi chef făceam.
Nu-mi venea să şez în casă,
Nici de lucru să m'apuc,
Lumea, unde sta mai deasă,
Mă grăbeam iar să mă duc.
Dacă mi să făcea foame,
Eu la masă mă duceam,
De la supă păn' la poame
Inchinam şi chef făceam.
Câţiva bani ce-aveam în ladă,
Să-i păstrez nu mai gândeam;
Tot luam des din grămadă,
Cheltuiam, galant eram.
Carne cumpăram şi poame
Şi acasă le duceam,
Dacă mi să făcea foame,
Beam, mâncam şi chef făceam.
Vreme bună pe cât fuse,
Eu la iarnă n'am gândit;
Când din pungă tot să duse,
Iacă şi ea a sosit.
Dacă mi să face foame,
Privesc masa când mă duc,
Nu e supă, nu e poame,
N'am odată să îmbuc.
Ies pe poduri, viu acasă,
Văz ca şi afară frig,

Nu e pâine, nu e masă,
N'am ce să fierb, ce să frig.
Nevasta acum îmi strigă :
Bărbate, lemne, mălai ;
Pruncii : pâine, mămăligă,
Imi zbier toţi ş'îmi fac alai."

Sfârşind cântecul, ne-averea
Intrebă să-şi dea părerea,
De i-a plăcut cântecelul,
Iar de nu să-i schimbe felul.
Birtaşul îi zise iară :
„Bani, bani şi curând afară,
De cântec nu-mi pasă mie,
Plăteşte-mi cu omenie,
Iar de nu, ieşi cu necinste,
Ai înţeles de cuvinte ?
Scoate colea punguliţa,
Fă-o să-şi caşte guriţa,
Să verse din gât dulci glasuri,
Soprani, secunde şi basuri [1].
Să vezi cum mă'mpaci cu ele,
Iar nu cu seci cântecele."
Ne-averea nu zăboveşte,
Ia punga ş'o descreţeşte,
Binişor cu două deşte,
Cântând vorbele aceste :
„Deşchide-te, punguliţă,
Cască draga ta guriţă,
Răsună frumos din corde
Ale tale dulci acorde,
Şi scoate acele glasuri,

[1] = supţiri, de mijloc şi groase (n.a.)

Soprani, secunde şi basuri,
Birtaşului cum îi place,
Ca cu mine să se 'mpace."
El încă nu isprăvise,
Dar birtaşul, sărind, zise :
„Ha, vezi, ast cântec îmi place,
Asta pentru mine face,
Dar nu d'alde pierde-vară,
Fire-ai cu el de ocară !"
La aste vorbe, ne-averea
Sare îndată cu verea
Ş'apucă pe uş'afară,
Zicând : „Ne plătirăm dară."

Este o zicală :
Boul se leagă de coarne şi omul de limbă.

DESPRE VORBIRE IARĂŞI

Din vorbă în vorbă, vorbă se deschide.
Din vorbă în vorbă iese adevărul.
Din vorbă se face fapta şi din fapta vorba.
Cuvântul e ca vântul, nu să ajunge nici cu armăsarul,
nici cu ogarul
De multe ori limba taie mai mult decât sabia.
Limba oase n'are şi oase sfăramă.
De aceea
Pune-ţi frâu la gură şi lacăt la inimă.
Căci
Gardul are ochi şi zidul urechi.
Vorba rea să duce ca glonţul.

Ce să naşte p'întunerec trebuie să se vază la lumină.
Şi boul are limbă mare dar nu poate să vorbească.
De aceea
Taci, să-ţi fie casa casă şi masa masă.
Glumele să-ţi fie ca sarea 'n bucate.
Ca să nu-ţi zică cineva :
Vorbe bune dar nesărate,
Nu e meşteşug a găti mâncare, ci e meşteşug a o potrivi din sare.
Limba îndulceşte, limba amăreşte.
Cu râma mică să prinde peştele mare.
Vorba dulce mult aduce.

POVESTEA VORBII

Doi călători într'o vreme merindele isprăvind
Şi lângă un sat p'o vale cu caii lor poposind,
Zise unul : „Tu şezi, vere, şi mai ia seamă de cai,
Că eu mă duc l'acea casă să cer o pâine încai,
Că d'alde alte bucate crez că aici nu găsim,
Ci cu ce vom putea astăzi să şedem şi să prânzim."
Mergând el, vede muierea în mâini cu un făcăleţ
Stând, judecându-şi bărbatul cu răstiri, cu grai semeţ ;
Iar bărbatu-i se vârîse pe supt pat, de frica ei
Şi se bocea cu glas mare, ca pruncii cei mititei.
Călătorul, de la uşă această scenă privind,
Intre multa lui mirare, zise muierii grăind :
„Ucigă-te crucea, drace ! (şi se închina mereu)
Ia stăi, fămeie, aşteaptă, ce faci, pentru Dumnezeu !
Cum poţi tu să-ţi baţi bărbatul ? Oaie e el, vacă, ţap ?
Au nu ştii că el îţi este dat ţie să-ţi fie cap ?"
„Tocma d'aceea — ea zise — de-mi voi bate capul eu,
Cui ce-i pasă ? Că poci face ce voi vrea cu capul meu :

De-l voi lovi de perete or de vreun bolovan,
La aceasta n'are treabă să mă judece Nan, Bran ;
Dar tu ce cauţi aicea, ia cară-te din ăst loc,
C'apoi încarc făcăleţul în spinarea ta pe loc."
„Am venit — el îi răspunse — ca să te rog de ceva,
Să ne dai turtă or pâine, de vei fi având cumva,
Că am isprăvit merindea ce o aveam pentru drum,
Nici aţă n'am tras prin gură de aseară pân'acum."
„Piei d'aci — zise muierea — dacă ai fost cerşetor,
Ce ai venit la casa mea să te faci judecător ?"
Şi cu zicerea aceasta, asupra-i se repezi,
Ca să-l facă mai cu poftă în acea zi a prânzi ;
Care de nu fugea 'ndată, precum venea ea să dea,
Vr'o câteva făcăleţe în spinare-i grămădea.
Ducându-se el în fugă şi la celalt ajungând,
Câte i se întâmplase le spuse toate pe rând ;
Iar tovarăşul său râse ş'îi zise : „Geaba trăieşti !
Nu ştii să te porţi, frăţie, cu firile omeneşti ;
Şi cu tine mor de foame ! Dar şezi tu, eu să mă duc,
Şi să vezi acum îndată bucate cum îţi aduc."
După ce zise el astfel, plecă, ş'acolo mergând,
Găsi pe muierea încă pe bărbatu-şi judecând.
Stând el şi privind din uşă, zise : „Ba prea bine, zău !
Eşti bună de-l laşi să plângă ş'îngădui să-ţi stea buzău ;
Dar nu ca la satul nostru, când îl vede supt pat tras,
Ţi-l îmboldeşte ş'îl bate până nu mai scoate glas ;
Ba încă îi porunceşte şi îi zice hotărît
Să-i cânte şi cocoşeşte cum stă acolo vârît."
Cum îl auzi muierea, lăsă acel făcăleţ
Ş' începu să-l îmboldească cu un băţ mai lunguleţ,
Dând şi strigând către dânsul : „Dar nu taci, mă, n'auzi tu !"
„Nu tac, fă, nu — el răspunse către ceea ce-l bătu —

Că nu-s muiere ca tine, ci-s inimă de voinic,
Bate-mă orcât îți place, că asta eu tot o zic."
„Iartă-l — îi zise streinul — e sirmanul nătărău!
Nu știi că este o vorbă, degeabă bați fierul rău!
Tu îi zici rasă, el tunsă, și niciodată nu poți
Prostia cea din născare din capul lui să o scoți."
Pe când zicea el acestea, femeia stând ș'ascultând,
Se 'ntoarce către bărbatu-i ș'îi zise cu cuvânt blând:
„Ai văzut tu om de treabă, cu minte și înțelept?
Ai auzit vorbe bune? Asculți cum judecă drept?
Dece nu avusei, Doamne, parte d'astfel de bărbat!
Să mă las el să mă bată, iar nu eu să stau să-l bat!"
Văzând streinul acuma că femeia s'a 'mblânzit,
Socoti că este vremea să-și capete de prânzit.
Ș'îi zise: „Te-aș ruga, dragă, de ți să 'ntâmplă cumva
Vr'o bucățică de pâine, or turtă, or altceva,
Să-ți faci pomană cu mine, că ș'aseară n'am cinat,
Am avut ceva merinde, dar cu drumul s'au mâncat."
„Bucuros", ea îi răspunse și scoase turta pe loc,
Ii dete tot deodată și friptura după foc.
„De vei — urmă ea a-i zice — aici să ședzi să prânzești,
Iți dau lapte dulce, acru și zmântână de poftești."
„Ba, ba, destul — el îi zise — și îți foarte mulțămesc,
Calu-mi este la pășune ș'acolo merg să prânzesc."
Așa el de la femeia prânzulețul câștigând
Și la tovarășul care îl adăsta ajungând,
„Iacă, prietine — zise — dacă știi cum să te porți.
Bucățica, chiar din gura lupului poți să o scoți."

De aceea zice:
Cu o lingură de miere mai multe muște prinzi decât cu o bute de oțet.

Nu te amesteca nepoftit în vorba altora,
Că
Nepoftitul scaun n'are.
Unde nu-ți fierbe oala, nu-ți băga lingura.
Nu te amesteca ca mărarul în toate bucatele.
De multe ori gluma înjură muma.
Și
Gura aduce ura.
Nu vorbi pe dintregul ca baba chioara.
Că se găsește vreunul de
Iți umflă ceafa de pumni și spatele de ciomege.
Și
Pân' la împăratul, rabzi încăieratul.
Ș'apoi
Bătaia și ocara nu se întoarce niciodată.
Șarpele, până nu-l calci pe coadă, nu să 'ntoarce să te muşce.
Furnica cât e de mică și tot, dacă o calci pe picior, capul își râdică și te pișcă.

Insă
Să vorbească și nea Chilom că și el e om.
Dar
Toată paserea pe limba ei piere.

POVESTEA VORBII

O slugă flecară pe unde slujise
Toți tot îl bătuse și tot îl gonise,
Incât dintr'aceasta prea rău ajunsese
Hainele pe dânsul toate să rupsese.

Un negustor astfel portul prost văzându-i,
Odată'ntâlnindu-l l-a'ntrebat, zicându-i :
„Ce o fi pricina de nu-ţi merge bine ?
Că eu te ştiu încă de copil pe tine,
Beţiv, curvar nu eşti, cărţi nu joci îmi pare,
Cum putuşi ajunge'n aşa proastă stare ?
Dece nu-ţi vâri capul la vr'un om de treabă
Şi tot umbli razna pe drumuri degeabă ?"
„Jupâne — el zise — nu mi-e altă vina,
Decât căci spui dreptul e toată pricina.
Minciuna nu-mi place, vorbesc adevărul,
D'aceea orunde mă pisez [1] ca mărul
Şi mă dau îndată pe poartă afară,
De nu-mi găsesc locul şi pacea în ţară."
Ii zise lui omul, auzind aceste :
„Că spui adevărul niciun rău nu este,
Aşa slugă mie chiar îmi trebuieşte
Şi de vei, d'acuma vin' de te tocmeşte."
Să tocmiră 'ndată şi se învoiră,
In două-trei vorbe zapisu'ntăriră.
Deci îl luă omul ca să-l procopsească
Şi plecă cu dânsu'n piaţ să târguiască.
Cumpără, îi dete un codru slănină
Şi într'o hârtie puţină făină,
Zicându-i : „Na, du-le acestea acasă
Şi zi să gătească ceva pentru masă."
El dacă se duse la a sa stăpână,
Să uită la dânsa, dându-i-le 'n mână,
Şi văzând că cată cam pieziş din fire,
Incepu să-i zică ei şi să se mire :
„Aolio ! cum cauţi chiar ca o găină,

1 = pisează.

C'un ochi la făină şi alt la slănină !" —
Ea cum îl aude, luând furca sare
Şi'l încarcă bine cu ea pe spinare,
Strigând : „Auzi vorbă ! auzi fleac odată !
Tocma un ca tine de min' joc să-şi bată ?
Afară ! afară ! slugă blestemată,
Să nu-mi calci în curte, că-ţi sparg capu'ndată."
El fugind pe poartă, în drum se opreşte,
Iacă şi stăpânul său îl întâlneşte,
Il întreabă : „Ce e ?" Că l-a gonit zise
Scărpinându-şi locul unde îl lovise.
„Dar de ce pricină ? — stăpânul întreabă —
Pe bună dreptate or aşa degeabă ?"
„Văz eu — el răspunse — e cum se vorbeşte :
Cine spune dreptul, loc nu-şi mai găseşte."
Auzind stăpânul din ce i-a fost plânsul,
Incepu să zică astfel către dânsul :
„Ba nu ţi-e, sirmane, niminea de vină,
Ci gura-ţi, flecara, este de pricină ;
Să spui adevărul altă să'nţelege,
Nu de unul ş'altul omul să se lege ;
Gura ta te bate ş'o să te mai bată,
Daca ea îţi este flecară odată."

DESPRE MINCIUNI ŞI FLECARII

Omul care e flecar
Troncăneşte ca un car.
Il auzi numai :
Hodorog tronc ! vorba îndată,
Ca moara când e stricată.

El
Pentr'un şoarece se'nnoadă
Şi jură că n'are coadă.
Şi
Incornorează ţânţarul
De ţi-l face cât magarul
Sau
Vei, nu vei, el cu d'a sila
Face musca cât camila.
Şi
Purecile când îi place
Cât un elefant îl face [1].
Dar însă
Cu minciuna or prânzeşti, or cinezi,
Pe amândouă nu le închelbezi.
Căci
Vremea cu încetul poate
Să le descopere toate
Şi mai vârtos
Minciuna şi ea pe unde să trece.
Povestea ăluia:
Umblă la grădinar crastaveţi să vânză
Şi lui de dânşii îi este acră rânza.
Minciuna ca glonţul în apă se afundă
Şi îndată ca frunza iese în undă.
Şi
Suliţa orşiunde
Nu să poate ascunde.
Dar însă
Mincinos pe mincinos nu poate înşela.

1 *Fildiş;* turceşte însă să zice numai *fil,* iar nu şi *diş*; căci *diş* va să zică *dinte;* de aceea şi zic *pieptine de fil-diş;* adică *pieptine de dinte de elefant* (n.a.).

POVESTEA VORBII

Un mincinos stând odată zise altui mincinos:
„Prietine, vezi tu turnul acel nalt şi luminos?
„Da", acesta îi răspunse; şi iar îl întrebă el:
„Dar vezi tu tocma în vârfu-i cum umblă un şoricel?"
„Ce mai minciună cu coarne — zise prietinul său —
Că eu abia zăresc turnul, necum şorecelul tău;
Insă îl auz prea bine cum umblă'n tropot, încât
Parc'ar bubui o toabă ş'ar avea clopot la gât."
„Te crez", acel îi răspunse, văzându-se înfundat,
Fiindcă nu-şi găsi omul cu minciuni de înşelat.
După proverbul ce zice:
A umblat cât a umblat,
Dar acum i s'a 'nfundat.

POVESTEA VORBII

Un împărat mare către răsărit,
Care în vechime a fost prea vestit,
Având moştenire de la moşi strămoşi
Un inel în deget din cei mai preţoşi,
A căruia piatră făcea la minuni,
Tămăduia boale, vindeca nebuni;
D'aceea 'mpăratul purtându-l cu drag,
Şi fiind în toartă puţintel cam larg,
Jucându-i în deget, într'o zi căzu
Cine ştie unde, şi el nu văzu;
După ce'n palatu-i cătând obosi
Şi nu fu putinţă deloc a-l găsi,
Puse om îndată cu un trâmbiţaş
Ca să publiceze strigând prin oraş

Cum că împăratul, pe uliți umblând,
A pierdut inelul, din deget căzând;
Și acela care îl va fi găsit
Cu'mpărătești daruri va fi dăruit,
Ii va da și aur orcât va voi
Și c'un palat mare îl va dărui.

Acestea pristavul pe când le striga
Și lumea s'auză spre el alerga,
Un cârpaci de cizme prea sărac fiind,
Care aci'n piață sta'ntr'un colț cârpind
Și copii o spuză împrejuru-i stând,
Precum și nevasta-i cu dânșii șezând,
Așteptau să vie niscai vechituri
Și să ia parale după cârpituri,
Ca să nu mai țipe, să cumpere pâini,
Pre toți să-i împace, dându-le prin mâini;
Auzind atuncea pre pristav strigând,
Ș'împrejur copiii de foame plângând,
Le dete o gură să tacă din plâns,
Să'nțeleagă lumea pentru ce s'a strâns,
Ș'în urechi sunându-i că publicuiesc
De inel și darul cel împărătesc,
Incepu să strige: „Nu mai publicați,
Eu îl știu inelul, nu-l mai căutați."

Ei cum aud gura-i, cu toți îl apuc
Și la împăratul îndată îl duc.
Iubita-i nevastă'n urma lor să ia,
Să roagă să-l lase, zicând, vai de ea:
„N'ascultați la gura-i, nu credeți de el,
Că nimic nu știe de acel inel."

Ei însă la vorba-i nici n'au ascultat,
Ci la împăratul l-au înfățișat,
Zicând că acest a mărturisit
Precum că inelul el l-ar fi găsit.
Iar cârpaciul care era cu acești,
„Impărate! — zise — mulți ani să trăiești,
Nu că-l știu inelul, nici l-am găsit eu,
Ci-l poci ghici numai cu zodiacul meu[1]:
Să ți-l spui anume cine l-a găsit
Din minutu'n care din dești ț'a lipsit;
Decât, nu să poate să-ți ghicesc pe loc,
Ci patruzeci zile cer să-mi dai soroc
Și pe toată ziua să-mi dai un tain[2],
Adică pe lângă pâine, rachiu, vin,
Ș'un gâscan cu varză, gras, fript la coptor
Atât d'ocamdată îți cei ajutor;
Ș'în sorocul care îl orânduiesc
Cu încredințare hoțul ți-l ghicesc."

Acestea dar cereri care le-a propus
Porunci 'mpăratul ș'în faptă s'au pus:
Rândui pe unul regul'a păzi
Să-i ducă merticu'n fiecare zi.
Și mergând cârpaciul la bordeiul său,
Incepu nevasta să-l ție de rău,
Zicând: „Vai de tine! Ce-ți veni să lași
Să țipe de foame bieții copilași!
Să sari ca nebunii, în nevoi să'ncapi,
Să-ți răpui viața și mormânt să-ți sapi;
Că'n urma veniră mușterii vr'o trei
Având să-și cârpească, parale să iei."

[1] = carte de zodii (n.a.)
[2] = mertic (n.a.).

El curmându-i vorba : „Ci ia taci — i-a zis —
Cine ce-o să tragă, la cap îi e scris ;
Taci de cârpăcia cu al ei venit,
Sânt sătul de dânsa, ea m'a 'mbătrânit ;
De azi înainte nu-mi suna 'n urechi
Ca să-mi câştig pâinea din cârpituri vechi ;
Cârpaci nu-mi mai zice, ci zi-mi ghicitor,
C'o să mănânci gâşte fripte la coptor ;
Că'n toată viaţa am muncit mereu
Ş'un gâscan cu varză n'am mâncat şi eu,
Dar cum zisei astăzi că ştiu să ghicesc
Câştigai merticul cel împărătesc ;
Patruzeci de zile soroc am cerut
Să ghicesc inelul care l-a pierdut."
Îi tăie ea vorba : „Dar ce, nebun eşti ?
Şi de unde naiba ştii tu să ghiceşti ?
Tocma pe'mpăratul s'amăgeşti te pui,
N'ai gândit că viaţa o să ţ'o răpui ?"
„Tocma chiar d'aceea — îi răspunse el —
Voi să-mi fie moartea prin acel inel,
Că ce mi-e folosul dacă am trăit,
Alt decât necazuri, ce am dobândit ?
Ca sărac necazuri iarăşi o să strâng
Ştiu că nu voi râde, ci tot o să plâng ;
Decât s'am viaţă patruzeci de ani
Jinduit de toate ca un fără bani,
Patruzeci de zile mult mai mult plătesc,
Când vor fi trăite după cum doresc ;
Aşa dar vr'o jale n'o să am că mor
Mâncând fripturi grase ca un ghicitor."
„Şi pentr'o mâncare — îi răspunse ea —
Te lepezi de suflet, laşi dracii să-l ia ?

Pentru o friptură pe Dumnezeu laşi
Şi fără de milă pe ăşti copilaşi
Să umble pe drumuri flămânzind sirmani
Şi să te blesteme cât vor avea ani ?"
„Ia lasă nevastă — îi răspunse el —
Poate să va 'ntoarce roata în alt fel,
Patruzeci de zile avem la mijloc
Câte nu se schimbă până la soroc ? !
Tatăl meu în viaţă când orce făcea
Il auzeam numai că sta şi zicea :
Când va vrea norocul să-şi întoarcă pasul,
Nu aduce anul ce aduce ceasul.
Aşa dar (zic poate) va da Dumnezeu
Cumva să-l găsească şi iacă scap eu."

Când vorbea cârpaciul cu nevasta sa
Şi gândea la gâşte fără a-i păsa,
Vizirul atuncea prea era'ngrijat
Pentru ghicitorul care s'a aflat,
Căci găsind inelul unul din slujbaşi
Au putut să-l vază şi alţi vr'o câţivaşi,
Mai pe urmă ş'altor dacă l'arătat
Mergând la vizirul cu toţii l-a dat,
Patruzeci la număr fiind toţi aceşti
Supt vizir ai curţii cei împărăteşti ;
Indată vizirul la toţi daruri dând
Ii şi sfătuise, către ei zicând :
„Să tăceţi ca muţii dintr'acest minut,
Cin' vă'ntreabă, ziceţi : nu ştiu, n'am văzut."
Pentrucă inelul după cum era,
Să-l mai dea din mâna-i nu se îndura.
D'aceea vizirul era prea'ngrijat
Pentru ghicitorul care s'a aflat,

Nu cumva să spuie că acel inel,
Slujbaşii găsindu-l, e ascuns de el.
Şi aşa vizirul la întâia zi
Rândui dintr'înşii a se repezi
Un slujbaş d'aceia l'acel ghicitor,
Să-i ducă gâscanul cel fript la coptor
Şi să vază dacă zice vr'un cuvânt,
Căci nu-i venea parcă să dea crezământ
Că va fi cârpaciul vreun ghicitor.
Trenţeros văzându-l ca un cerşetor.

Mergând dar trimisul cel dintr'acea zi,
Cum intră pe uşe alt nu auzi,
Decât zise numai: „Iacă'n căpătâi
Ne veni pe uşe numărul întâi,
Şi păn'la patruzeci, numărul bătrân,
Trei zecimi şi nouă încă ne rămân."
Adică cârpaciul asta o zicea
Numărând gâscanii carii aducea.
Dar trimisul altfel vorba i-a'nţeles,
Ca cel cu pricină fiind mai ales;
Şi mergând îndată foarte îngrozit
Vizirului spuse că: „Am auzit
Zicând eu sânt unul ce ştiu de inel
Şi treizeci şi nouă încă ştiu de el,
Şi că din aceşti toţi care mai rămân,
Tocma cel din urmă este mai bătrân."
Auzind vizirul pe acest trimis
Cum că ghicitorul în astfel a zis,
A crezut îndată cum că negreşit
Ghicitorul este mag desăvârşit;
Şi cuprins de groază stând tot se gândi
Ce o să se 'ntâmple de s'o dovedi;

Cum că împăratul pe el şi pe toţi
O să-i pedepsească ca pe nişte hoţi:
Socotind acestea se înfiora
Şi în neodihnă prea mare era;
Dar ca să se'ncrează şi mai cu temei,
A doua zi altul trimise din ei
Să ducă gâscanul cel fript la coptor
Şi să fure vorba de la ghicitor.
Deci mergând trimisul ş'în casă intrând,
Auzi îndată cârpaciul zicând:
„Ei iacă, nevastă, şi numărul doi
C'a venit cu cinste în casă la noi:
Din patruzeci dară dacă îl scădem,
Treizeci-şi-opt tocma încă mai avem."
După ce se'ntoarse şi acest trimis
Vizirului spuse: „Iacă ce a zis,
Că am rămas tocma treizeci-şi-opt noi,
Ş'am intrat în casa-i pân' acuma doi."
Auzind vizirul şi acest cuvânt,
Şi fără'ndoială dându-i crezământ,
După proverbul ce zice:
L-a mai îngrozit o toană.
I s'a făcut faţa ca pământul
A'ngălbinit ca turta de ceară.
C'acel care
Să ştie cu cuiul la inimă.
Zicând:
S'a îngroşat gluma.
Şi de este glumă dar nu e bună.
Deci,
Hotărî vizirul ca a treia zi
Să vază şi însuşi ce va auzi,

Şi de gânduri multe tot fiind muncit,
Toată nopticica deloc n'a dormit,
Iar de ziua'ndată cum s'a luminat,
In necunoscute haine s'a schimbat
Şi luând gâscanul cel fript la coptor
Se duse cu dânsul el la ghicitor.
Ghicitorul iarăşi ca şi pân'aci
Cum intră vizirul, capul îşi suci
Şi văzând gâscanul în gheveci adus,
Aburit, fierbinte ş'înaintea-i pus,
Zise: „Iacă astăzi să făcură trei
Şi treizeci şi şapte mai avem din ei,
Pân'o veni vremea sorocului meu
Să ghicesc inelul, bun e Dumnezeu."
Auzind vizirul, negreşit gândi
Că taina ascunsă o va dovedi,
Ş'începu a zice: „Jupân ghicitor!
Eu te văz prea bine că eşti ştiutor
Dar sânt la mirare dece prelungeşti
Şi nu vrei îndată lucrul să-l ghiceşti."
„Şi eu mă mir singur — îi răspunse el —
De tăinuitorul acelui inel,
Cum de prelungeşte ş'îl ţine ascuns,
Sau cum i se pare că va da răspuns
Când mâine-poimâine îl voi spune eu,
Oare nu gândeşte că-i va fi cu greu?
Eu n'am vrut d'odată să-l arăt, gândind
Că-l va scoate singur, vremea prelungind."
Iar vizirul care sta ca slujitor:
„Prea bine faci — zise — jupân ghicitor.
Dar dacă, spre pildă, ar veni cumva
Să-şi dea taina ţie'n vr'un fel cineva,
Adică să-ţi spuie că ar fi găsit

Undeva inelul şi l-a tăinuit,
Şi acum de frică ar voi să-l dea,
In vreo pedeapsă spre a nu cădea;
Vr'un mijloc ai face ca să nu-l vădeşti,
Făr'a-i spune faţa şi să-l izbăveşti?"
„O, Doamne! — răspunse bunul ghicitor —
Eu o ştiu pricina, frate slujitor,
Şi tocma d'aceea vremea prelungesc,
Că îmi este milă lumea să muncesc;
Dar puteam inelul să-l ghicesc pe loc
Şi băgam d'atuncea pe mai mulţi în foc;
Ci crez omenirei, că om sânt şi eu,
Şi greşim adesea toţi lui Dumnezeu,
Dar el ne aşteaptă să ne pocăim,
Nu ne pedepseşte'ndată cum greşim;
Intr'acest chip nouă pildă vrând a da,
Că şi noi asemeni să putem răbda,
Şi cu bunătate să ne folosim,
Să nu grăbim rău'n grab să-l pedepsim."
Umilit vizirul zise către el
(Scoţând tot d'odată şi acel inel):
„Iată dar inelul, că l-am găsit eu,
Şi mă'ncrez în tine ca în Dumnezeu;
Ţi-l dau d'acu'n mână făr'să mă sfiesc
Ş'o pungă de galbini iacă-ţi dăruiesc,
Să faci cum vei face să nu mă vădeşti,
Că eu sânt vizirul, cu care vorbeşti.
Şi încă mai multe daruri o să vezi,
Num'această taină'n tine s'o păstrezi;
Ii vei da inelul or în ce chip ştii
Şi cu mine d'astăzi prieten să fii."
Ii zise cârpaciul: „Banii poţi să-i laşi
Să mângâi cu dânşii aceşti copilaşi,

Iar inelul ține-l în păstrarea ta
Ș'în ce chip vom face îți voi arăta.
Numai de'mpăratul des seamă să bagi
Cam ce fel de lucruri mai mult îi sânt dragi,
Adică ce vite în curtea sa sânt,
Sau ce fel de păsări plăcerea-i încânt."
Răspunse vizirul : „Să-ți spui și acum :
Alte la plăcerea-i nu sânt nicidecum,
Decât în grădină lebăde având
Merge, le privește cu drag când și când."
„Vezi, în ele, 'ntr'una — îi răspunse el —
Vei băga pe gâtu-i pierdutul inel,
Insă tocm'atuncea când ț'oi zice eu,
Aproape de ziua ghicitului meu ;
Și făcând aceasta după cum îți zic,
Să nu mai ai grije mai mult de nimic,
Rămâne asupra-mi orșice cuvânt,
Te'ncrede pe mine, că copil nu sânt."
Deci plecând vizirul de la ghicitor,
Impăcat de gândul cel îngrozitor,
Păzi ziua, ceasul cel orânduit
Să bage inelul cum l-a sfătuit,
Și când fu cârpaciul chemat la palat
Și la împăratul s'a înfățișat.
Zise : „Impărate, mulți ani să trăiești,
Am ghicit inelul prin zodii cerești ;
Nu e de om însă în vr'un fel aflat,
Ci'ntr'o zi'n grădină când te-ai preumblat
T'a căzut din deget de nici n'ai simțit
Ș'o lebădă'ndată de jos l-a'nghițit."
Zâmbi împăratul, vorba-i ascultând
Ș'îl întrebă iarăși, cu blândeți zicând :
„Prea bine, să poate să nu fi simțit,

Dar vei putea spune care l-a'nghițit ?"
Răspunse cârpaciul : „Mai mult dintr'atât
Nu poci, împărate, să-ți spui hotărît,
Căci una cu alta seamănă'ntr'un fel,
Destul că la una e acel inel."
Porunci 'mpăratul să taie de rând
Și să le despice, în ele cătând ;
Tăind slujitorii cum a poruncit,
Să găsi inelul care s'a ghicit,
Și de bucurie bunul suveran
Pe cârpaciu'ndată îmbrăcă'n caftan,
Și încălecându-l pe un armăsar
Care și p'acesta i l-a dat în dar,
Cu cinste, cu pompă l-au dus omenit
La palatul care i-a făgăduit.

Deci scăpând cârpaciul de traiul cel rău
Și trăind domnește în palatul său,
Cu averi destule și cu bogății,
Să vesti de dânsul l'alte'mpărății,
Cum că'n toată lumea nu poate fi alt
Ca el să ghicească așa de înalt.
Tot în acea vreme un alt împărat
Care cu hotarul era'nvecinat,
Pierduse din pieptu-și la primblarea sa
O cavalarie și nu o găsea ;
Căruia îndată cum i s'a vestit
Despre ghicitorul cel prea procopsit,
Trimise scrisoare c'un tatar aci,
Poftindu-l să vie și lui a-i ghici
Și pre împăratul rugând a-l lăsa
Arătând pricina și paguba sa.

Clubul cărții digitale 2022

Ajungând tatarul l'acest împărat
Şi pe loc scrisoarea cum i-a'nfăţişat,
Trimise îndată pe un slujitor
Şi chemă să vie'naltul ghicitor,
Căruia îndată îi şi porunci
Ca fără zăbavă să mearg'a ghici,
Şi chiar curierul care a venit
Conductor să-i fie la călătorit.

Plecă ghicitorul cu acel tatar,
Dar prea trist cu totul şi plin de amar
Mirându-se'n sine cu ce meşteşug
Ş'acolo să'ntoarcă vreun vicleşug;
Nu contenea ziua, noaptea a gândi,
Ce să facă dacă să va dovedi
Că n'are ştiinţă şi e un om prost
Şi prin viclenie în cinste a fost;
Socotind acestea se călătorea
Ş'îşi veştejea faţa de inimă rea;
D'altă parte iarăşi vedea pe tatar
Stând şi el pe gânduri şi oftând amar,
Şi i să părea că lui îi ajuta,
Cu dânsul d'odată văzând că ofta,
Şi ca când pe dânsul tot îl tânguia,
Ştiindu-i sfârşitul care o să-l ia.
Astfel împreună ei călătorind
Ş'în poarta cetăţii aproape viind,
Aci cu'ntâmplare dând ei printr'un lac
Să răsturnă într'însul micul lor olac
Şi să'nnomoliră atât de urît,
Incât să umplură mai până la gât;
Acum ce să facă? La o casă trag,
Şi stând se desbracă d'anteriu, nadrag,

Pun pe o femeie, le spală pe loc,
Le'ntinde la soare toate într'un loc;
Le venea să râză d'astfel de voiaj
Dar de întristare nu avea coraj,
Să primbla prin curte cu ochii în jos
Şi el şi tatarul să uita mijos.
Astfel ghicitorul pe când se primbla
Privind că ciacşirul vântul îl umfla,
Incepu să zică: „Ei ciacşir, ciacşir!
Te primbli tu acuma, te mândreşti în şir,
Dar te-oi vedea mâine cum te vei umfla
Şi care răspunsuri le vei răsufla."
El zise acestea, dar bietul tatar
Ce a fost anume Ciacşir chemat chiar,
Căzu la picioare-i cu amar plângând
Şi cu rugăciune către el zicând:
„O, prea înţelepte jupân ghicitor!
Aibi milă de mine, fii îndurător,
Nu aduce pâră pentru capul meu,
Că cavalaria am găsit-o eu,
Ş'având pietre scumpe mi-a dat a gândi
S'o ascunz, că poate nu s'o dovedi;
Şi văzând c'acuma pe nume mi-ai zis,
M'ai trezit îndată tocma ca din vis,
Dându-mi a cunoaşte că geab'o ascunz,
Cum că tu ghicind-o eu ce-o să răspunz?
Ci îţi fă pomană, nu mă arăta,
Na cavalaria d'azi în mâna ta,
Şi când te va pune ca să i-o ghiceşti
Fă-te că o cauţi cumva ş'o găseşti."
Văzând ghicitorul ce nici n'a gândit,
Ii înflori faţa şi i s'a'nzâmbit,

Zicându-i : „Ciacşire — către curier —
Eu ştiam prea bine chiar d'alaltăieri
Că cavalaria e în mâna ta,
Dar n'am vrut d'atuncea a mă arăta ;
Cu toate aceste, bine ai făcut
De o spuseşi singur şi n'o ai tăcut ;
Şi îmi este milă, nu voi să te spui,
Ce-o să-mi folosească dacă te răpui ?
Ci numai îmi spune, de vei şti cumva,
De are'mpăratul amor la ceva ?
Insă dintre vite, precum câini, pisici,
Sau niscaiva pasări, dar mari, nu prea mici."
„Da — el îi răspunse — are un căţel
Şi de drag ce-i este umblă tot cu el."
„Aşa dară — zise către curier —
Eu mergând, trei zile soroc o să-i cer,
Şi până atuncea tu or în ce fel
Vei pune prin taină mâna pe căţel
Şi cavalaria'n grab numaidecât
Cu ceva unsoare să i-o'ndeşi pe gât ;
Ş'apoi fii în pace, grije să nu ai,
Că n'ai pentru dânsa răspuns să mai dai."
Isprăvindu-şi sfatul, luând s'a'mbrăcat.
S'au pus în trăsură şi iar au plecat,
Şi unul şi altul bucuraţi acum
Sfârşiră'ntr'o clipă rămasul lor drum,
Şi sosind d'odată veseli la palat
Mergând la'mpăratul s'au înfăţişat.
Impăratul care era doritor
Să vază'n persoană p'acest ghicitor,
Cum îl văzu'ndată mult s'a bucurat
Ş'îl trimise'n pompă la un alt palat

Să se odihnească câtva timp aci
Ş'în urmă să-l cheme lucrul a-i ghici.
Iar tatarul care era îngrijat
Până să se vază de belea scăpat,
Păzind, găsi vreme pe căţel să-l ia
Prin salon în braţe spre a-l mângâia,
Şi cavalaria el numaidecât,
Gura'n grab căscându-i, i-o dete pe gât ;
Dup'aceea'ndată să duse ca'n zbor
Şi isprava-şi spuse către ghicitor.
Sosind dară ceasul să fie chemat
Şi adus cu cinste ghicitorul nalt,
Cum şi toţi ministrii într'această zi
Viind s'adunase spre a-l auzi,
Ghicitorul nostru gura ş'a deschis
Şi către'mpăratul în astfel a zis :
„Slăvite 'mpărate, mulţi ani să trăieşti
Ş'în zile senine să îmbătrâneşti ;
Iar pentru ghicirea ce sânt chemat eu,
Astfel să arată'n zodiacul meu,
Cum că ai un câine aici în palat
Şi cavalaria de el s'a mâncat ;
Care şi acuma e'n stomahul său,
Şi de dânsul poate să vă pară rău,
Că'n alt chip s'o scoateţi din el nu puteţi
Decât fără milă de vreţi să-l tăieţi."
Cât era'mpăratul mult de bucurat
Pe atât de tare acum s'a'ntristat,
Când auzi'ndată zicând de căţel
Că cavalaria să află în el.
Ar fi dat în sumă ce i-ar fi cerut
Numai pe căţelul să nu-l fi pierdut,
Că era un câine care mult făcea,
El ştia ca omul orce îi zicea,

Ia săltări şi jocuri pereche n'avea,
D'aceea 'mpăratul prea mult îl iubea ;
Să muncea de gânduri ce a hotărî,
A lăsa căţelul or a-l omorî !
Sta la îndoială, nu să împăca.
Nu crede-aşa lucru câine a-l mânca ;
Dar să'ntorcea iarăşi cu un cuget alt
Că de unde ştie cum s'o fi'ntâmplat,
Şi răspuzând zise către ghicitor
C'un cuvânt stătorinc şi hotărîtor :
„Dar dacă în câine nu o voi găsi,
Priimeşti cu moarte a te pedepsi ?"
„Capu-mi să se taie — îi răspunse el —
De nu vei găsi-o acum în căţel."
Atunci împăratul chemă pe gelat
Şi dete pe câinele nevinovat
Să-l junghe îndată ca p'un mieluşel,
Cum şi despicându-l să caute'n el ;
Care tot d'odată porunca 'mplinind
Şi cavalaria într'însul găsind,
Să mire'mpăratul rămâind uimit
Pentru ghicitorul cel prea procopsit,
Cum putu el astfel numa'ntr'un cuvânt
Să ghicească lucrul tocma ca un sfânt !
Pentru care foarte mult îi mulţămi
Şi bogate daruri dându-i îl cinsti.
La plecarea-i însă din palat de sus
Tatarul atuncea care l-a adus,
Parcă îi şoptise la ureche drac,
Şi o vulpe vie băgând într'un sac
O puse la scară ş'în grab alergând
Drept la împăratul îi spuse, zicând :
„Imi pare'mpărate c'acest ghicitor

Un prost o să fie şi amăgitor,
Ci am pus o vulpe la scară'ntr'un sac
Vrând un haz să faceţi, glumă să vă fac,
Şi d'aveţi plăcere, puteţi întreba
Să vedeţi ghiceşte ce este au ba ?"
Impăratul dară fiind îndemnat,
Ca spre o cercare l-a şi întrebat,
Zicând : „Filosoafe, vei putea ghici
Ca ce lucru este în ăst sac d'aci ?"
Iar el clătind capul cel de tot prostesc,
Ş'a zis singur luişi proverbul obştesc :
„Ai umblat tu, vulpe, pe cât ai umblat,
Dar tocma acuma ţi s'a înfundat !"
„Bravo ! — împăratul zise către el —
Ai ghicit, aşa e, mergi sănătoşel."

Deci dar ghicitorul la ţara-i plecând
Şi daruri cu sine multe aducând,
Cum sosi, îndată la palat s'a dus
Şi la împăratul scrisoarea au dus,
In care scrisese cellalt împărat
Despre ghicitorul câte s'au urmat,
Ş'îl lăuda foarte că e procopsit,
Cum ş'în ce chip toate frumos i-a ghicit.

D'aci ghicitorul la casa-i mergând
Spuse întâmplarea nevestii pe rând,
Şi şezând cu dânsa la vorbă şi sfat
Işi deteră planul în chipul urmat,
Zicând : „Intâmplarea ne-a făcut bogaţi,
Cu bani, cu avere şi destui argaţi ;
Acest noroc însă care l-am avut
Poate să mă surpe numa'ntr'un minut,

Ba şi să-mi aducă pieire de cap,
Să nu poci nici starea, nici viaţa să-mi scap ;
Că cumva'mpăratul iar d'o porunci
Ca şi pân'acuma ceva a-i ghici
Şi n'oi putea lucrul cumva a-l brodi,
Toat'a mea prostie să va dovedi ;
Că acuma uite cu tremurături
Scăpai scurt de coadă, printre picături,
Că minciuna poate până la un loc,
Şi ea ca şi toate este cu soroc ;
Intâi te ardică ca fulg din gunoi
Ş'în urma te-aruncă ca glonţul'n noroi ;
Că n'are nici aripi pe sus a zbura,
N'are nici picioare pe jos a umbla,
Ci noi mai 'nainte să ne pregătim
Şi de rău viaţa să ne o scutim."
Chibzuind acestea, mut toate pe loc,
Ş'în patru părţi casii îi pun noaptea foc ;
Apoi stând la uliţi strig, zbier şi răcnesc,
Că să ard cu totul şi să sărăcesc ;
Sare lumea'ndată, tulumbe alerg,
Toţi cu mic cu mare ca să stingă merg,
Vine ş'împăratul răul a vedea
Şi la ghicitorul mângâieri să dea ;
El iar cum îl vede să făcu pe loc
Că voieşte'n grabă să sară în foc,
Strigând : „Vai de mine ! sânt stins, sărăcit,
Că-mi arde în casă cartea de ghicit."
Puse împăratul oameni a-l opri
Ca nu'n desperarea-i în foc a sări,
Zicând către dânsul : „Dar ce, nebun eşti,
Vrei pentru o carte să te prăpădeşti ?"
Iar el striga iarăşi : „Dar cum să ghicesc,

Şi în care case să mai locuiesc ?"
Impăratul zise : „N'ai ce să-mi ghiceşti,
Ş'îţi fac alte case să te odihneşti."
Astfel el cu planul care-l născoci
Scăpă şi de grije de a mai ghici,
Şi câştigă iarăşi dar împărătesc,
Palate şi alte câte-i trebuiesc.

Mulţi săraci în lume cred în ghicitori,
Fără să-i cunoască că-s înşelători,
Fiindcă se'ntâmplă cu vreun cuvânt,
Ceva să ghicească zicând numa'n vânt ;
Dar vor lua pildă din acest cârpaci,
Prin ce uneltire s'a vestit dibaci,
Şi să nu mai puie'n ghicitori temei,
In bobi şi cărţi date de proaste femei.

DESPRE NARAVURI RELE

Cu şchiopu'ntr'un loc şezi,
Te'nveţi să şchiopetezi.
Şi
Cineva când locuieşte
Cu magarul cel trândav,
Or păr din el să lipeşte,
Or că vreun alt narav.
Şi
Cu păcurarul când trăieşti
Trebuie să te mânjeşti.

Şi
Naravu'nrădăcinat
Nu poate fi vindecat.
Pentrucă
Cine orce învaţă,
Nu uită în viaţă.
Fiecare ştie că
Buba cap nu face,
Până nu să coace.
Şi
Rana dacă să deschide,
Anevoie se închide.
Şi de multe ori
Din zgăibuliţa cea mică
Bubă mare să ardică.
Totd'auna
Foc după foc, rău după rău
Dar însă
Toate tot după neam merg,
La tulpina lor alerg.
Din rădăcina cea rea,
Odrăsleşte smicea rea.
Mulţi zic:
Meserie are bună,
Insă ea nu schimbă firea,
Nici stârpeşte nărăvirea.
Pentrucă,
Pomul lesne să'ndreptează,
De mic pân'să'ncovoiază.
Căci orce
Când odată să strâmbează
Anevoie să'ndreptează.

Şi
Firele când să'ncurcă
Anevoie se descurcă.
De aceea
Dă-i să nu se nărăvească,
Nu-l lăsa să se sfinţească.
Că
Pământul până nu-l calcă,
Oale nu poate să-l facă.
Şi
Copilul nepedepsit
Rămâne neprocopsit.

POVESTEA VORBII

Povestesc că într'o vreme, dar nu să ştie'n ce ani,
Că'ntr'un oraş oarecare ar fi fost nişte golani,
Vagabonţi, crai, haimanale, ş'alt orcum vreţi să-i numiţi.
Oameni fără căpătâie, şarlatani neprocopsiţi;
Era de aceia carii părinţii că îi iubesc
Ii ţin tot pe lângă dânşii şi la pieptul mumii cresc,
Lăsându-i într'a lor voie până se fac mari, ştrengari,
Ş'ajung în cele din urmă desfrânaţilor stegari;
Că în loc să se apuce de negoţ sau meşteşug,
Ei p'alţi asemeni cu dânşii găsind fac prieteşug
Şi apuc prin mahalale împreună înhaitaţi
Umblă, miroasă pe uliţi ca nişte înviersunaţi;
Orce zboară li să pare că îl vor putea mânca,
Intind felurite curse, în mână a-l apuca;
Răsipesc fără de milă părintescul lor rămas,
Dau, până numai în piele şi în cămaşă se las;
Apoi rămâind goi puşcă, or măcar şi îmbrăcaţi,
Neavând ce să mai toace, după cum era'nvăţaţi,

Or se apuc de hoție or de înșelătorii
Ș'în cele din urmă intră în ocne și pușcării

De astfel de caractere era ș'acești trei golani,
Marțafoi porniți spre rele și de față hoțomani;
A cărora istorie vrem aici s'o povestim,
Care, precum ni să pare, nu strică ca să o știm;
Că vom vedea'n haine bune niște oameni îmbrăcați
Umblând cu meșteșugire ș'înșelând lumea prin piață.
Intr'o zi ei se adună ș'încep a se întreba,
Cum și ce fel să înșele acum iar pe cineva?
Așa zise din ei unul: „Eu de pește îngrijesc."
Al doilea zise iarăși: „Și eu untdelemn găsesc."
Iar al treilea răspunse: „Dacă este așa, dar,
Eu trebuie să iau pâine orcum de la vr'un brutar"
„Dar pentru vin ce vom face?" întrebă unul din ei.
„N'ai grije — răspunse altul — îți găsesc cât vrei să bei."

Deci plecând cel pentru pâine, și trei parale având,
Merge la brutar cu ele și le dă'n mâna-i zicând:
„Poftim aceste parale, datoria să-ți plătesc,
Și pentrucă avui credet îți prea foarte mulțămesc."
Intrebă brutarul: „Ce fel? dator când îmi rămăseși?"
„Nu știi, alaltăieri — zise — o pâine când îmi dedeși?
Ș'asupră-mi neavând parale de tot să ți o plătesc
T'am zis mâine sau poimâine cusurul ți-l împlinesc."
Brutarul se gândi'n sine: „Ce știu, poate i-oi fi dat,
Și precum să vede treaba nu țiu minte, am uitat:
Dar bravo! om drept, săracul, cu frica lui Dumnezeu!
O datorie uitată plăti fără să-i cer eu."
După ce dete parale acela, chip a-i plăti,
Și puțin încoaci, încolo, după ce se învârti,

Veni la brutarul iarăși, se făcu a cumpăra,
Fără să aibă în pungă măcar o chioară para;
Zise către dânsul: „Frate! eu azi cu grabă plecând
Am uitat pe masă punga, niște socoteli făcând,
Ci te rog iarăși fă bine ș'îmi dă în credet trei pâini,
Și mâine de dimineață îți dau paralele'n mâini."
„Bucuros — zise brutarul — mă'ncrez la un om cinstit,
Că văz ceea ce uitasem ai venit și mi-ai plătit."
Așa brutarul se'nșală c'uneltitul meșteșug,
Nu-i da prin gând c'o să-i joace un astfel de vicleșug.

Cel cu untdelemnul iară, un mare ulcior luând
Și pe gură un burete înlăuntrul lui băgând,
Se duse la băcănie cu dânsul numaidecât
Și poruncește să-l umple cu untdelemn până'n gât;
După ce-l umple băcanul, el atunci cu grai semeț
Il întrebă ca să-i spuie cum îl vinde, cu ce preț.
„Prețul — răspunse băcanul — chiar să știi și singur poți,
Trei lei îi este ocaua, precum îl vindem la toți."
„Trei lei? — acesta îi zise — toarnă-l înapoi, nu-l iau,
Cu așa preț niciodată n'am cumpărat, nici nu-ți dau;
Iți dau doi lei jumătate pe oca, de-l dai să-mi spui."
„Nu poci mai jos — îi răspunse — mai bine 'napoi îl pui."
Și zicând aceasta 'ndată l-a'ntors cu fundul în sus,
De necaz multe zicându-i, înapoi în chiup l-a pus;
Atuncea înșelătorul luând ulciorul s'a 'ntors
Și spărgându-l, din burete destul untdelemn a stors.

Al treilea, ca și ceilalți, în pescărie mergând
Și la un loc un crap mare ca de opt oca văzând,
Porunci (ca un om mare) să-l atârne în cântar;
După ce-l cântări zise: „Acum să faci bine dar,

Să-mi dai un om să mi-l ducă acasă să-i şi plătesc,
Fiindcă n'am bani la mine atâţia câţi trebuiesc."
Pescarul : „Bucuros", zise şi îi dete un fecior,
Spuind câţi lei să-i răspunză, cel gândit de negustor.
Luând peştele feciorul ş'abia ducându-l de greu,
Merge după el în curtea unuia arhiereu
Şi aci 'ntr'un loc oprindu-l, îi zise : „Stăi puţintel
Să mă duc să spui în casă câţi bani să-ţi dea pentru el."
Rămâind sluga afară, el intră l'arhiereu
Şi zise : „Venii, prea sfinte, cu un biet frate al meu,
Să-ţi faci pomană cu dânsul, vr'o molitfă să-i citeşti,
Că prea mult se bântuieşte de supărări diavoleşti ;
Alte răutăţi nu face, nici nu dă cu bolovani,
Ci tot vorbeşte de peşte şi să ceartă, cere bani."
Ii zise arhiereul : „Unde e ? Adu-l aici,
Şi sluga mea ca să-l ţie să vie 'n casă să-i zici."
Pescarul biet, ca tot prostul, în casă dacă intră,
De câteva vorbe groase ca să-i zică se păstră,
Ş'îndată : „Părinte ! — zise — hai mai curând de-mi daţi bani,
Că n'o să stau eu aicea să vă aştept zece ani !
Ţ'a spus peştele cât face ? Este tocma opt oca,
Mi-am rupt mâinele cu dânsul, dar era proaspăt, mişca."
Cuviosul om crezuse că'n adevăr e nebun
Şi chemând doi inşi îndată, iau cu sila, jos îl pun,
Cere'n grab un molitfelnic şi începe a-i citi,
Iar pescarul striga tare peştele a i-l plăti ;
Pe care neascultându-l, îl ţinură jos mereu,
Până-i citi o grămadă bătrânul arhiereu ;
Apoi afară scoţându-l, el iar bani cerând striga,
Iar slugile îi ziseră să tacă că-l vor lega.
Atunci pescarul se'ntoarse la scaunul său necăjit
Şi spuse că pentru plată o molitfă i-a citit.

Iar acel, amăgitorul, luând peştele porni
Şi mergând cât mai în grabă cu ceilalţi se întâlni,
Sfătuiră împreună cum şi ce fel a-l găti
Şi vreun meşteşug iarăşi pentru vin a unelti.
Aşa cu toţii d'odată, la un cârciumar mergând,
Ii deteră 'n mână toate învăţându-l şi zicând
Crapul să-l cureţe bine, să-l cresteze frumuşel,
Să-i puie piper şi sare, ş'untdelemnul peste el,
Şi cu o tavă să-l ducă să se frigă la coptor,
In loc de apă turnându-i pe d'asupra vinişor,
Şi că ei ceva prin piaţă până se vor învârti
O să vie să mănânce, după ce să va găti.

După ce dar s'a fript crapul, câteşi trei s'au adunat,
Şi au şezut în odaie la un chef îndelungat :
Vin, rachiu, pelin băură până când n'au mai putut,
Şi când voiră să plece socoteală au cerut ;
Stăpânul dând socoteala unui băiat ce-l avea,
Il trimise în odaie zicând atâţi lei să dea.
Dând băiatul socoteala, ei pe loc s'au apucat
Şi fieştecare mâna în buzunar au băgat,
Zicând cu toţii 'ntr'o gură : „Eu plătesc, ba eu plătesc !"
Se fac că unul pe altul a se lăsa nu voiesc ;
Sfătuindu-se ei în astfel ca la un minut de ceas,
Dintr'înşii se sculă unul şi zise cu mare glas :
„De vreme ce fiecare avem poftă să plătim,
Ce trebuie într'atâta să stăm şi să ne sfădim ?
Ci s'aruncăm sorţi mai bine şi pe cine va cădea
Atuncea toţi să se tragă şi numai unul să dea."
Răspunse altul : „Prea bine, bravo ! aşa vom urma,
Să legăm pe cârciumarul la ochi bine c'o basma,
Şi din noi din trei pe care mâna îşi va pune el,
Să numere banii 'ndată şi să plătească acel."

Şi cu 'nţeles se'nvoiră, cum şi făcură aşa,
Când la ochi legat băiatul prin odaie se'nfăşa,
A şters'o toţi câte unul, pe uşă în grab ieşind,
L-a lăsat să dibuiască, încoaci, încolo pâşind ;
Intr'acestea iacă vine stăpânul său după el
Să vază ce zăboveşte şi nu vine niciun fel ;
Iar băiatul, care parcă de mijă umbla jucând,
Puse mâna'n grab pe dânsul : „Tu, tu ! să plăteşti", strigând.
Iar stăpânul său îi trase câteva şi îl bătu,
Zicând : „Eu plătii odată ş'acum o să plăteşti tu."

L'această'nşelătorie celor trei li s'a 'nfundat,
Că în mâna stăpânirii, prinzându-i, legaţi i-a dat ;
Unde şi de alte multe, cercetând a dovedit
Şi prin judecată dreaptă la ocnă i-a osândit.

. . . . . .

DESPRE LENEŞI

Lenea e cocoană mare
Care n'are de mâncare.

Toţi copacii înfrunzesc,
Dar mulţi din ei nu rodesc.

Plopul e destul de mare
Dar pe dânsul poame n'are.
Pe nevoiaşul [1] şi leneşul
Cu o funie să-i legi
Şi p'amândoi să-i înneci.

[1] = neputincios, răuvoitor.

Parcă-i e gura'ncleştată
Şi de ielele luată.

De lene ochii-şi închide
Şi buzele îşi deschide.

I-e lene să şi vorbească,
Dar încă să mai muncească !

După cum a fost sădit
Astfel a şi răsărit.

Umblă drumurile'n rând,
Podinile numărând.

Toţi pretutindenea sapă,
El duce câinii la apă.

Parcă pentr'o vorbă vie, gura îi cere chirie.

Rumegă vorba ca oaia iarba.

Leneşul fuge de dant
Ca şi câinile de lant

De lene şi de urît
Tocma supt pat s'a vârît.

Aşteaptă îmbucătura
Să i-o dea mură în gură.
Insă
Mai bine ar tot mânca,
Decât ceva ar lucra.

El
Joacă danţ pe mamaligă,
Ş'îi ajunge cât câştigă.
Când în cea după urmă
La o pomană'nghesuit,
Băut, sătul a murit.
A mâncat până încât
I-a venit până la gât.
Leneşul
Are gură'mpiedecată,
Dar taina o spune'ndată.
Şi
De vei sfat la vreo treabă,
Mergi pe leneşul întreabă.
El
Altora le dă povaţă,
Dar pe sine nu se'nvaţă.
Leneşul zice:
Mamă, zi să vină nenea
Ca să-mi scuture lenea.
Sau
Ast lucru l-aş face'ndată
Dar n'am cine să mă bată.

POVESTEA VORBII

Să zice că oareunde, un împărat curios
Vrea să afle'n ce chip este omul cel mai lenevos,
Şi porunci să-i adune câtiva din ţinutul său,
Insă de cei mai de frunte, ce să lenevea mai rău.
După ce dar îi găsiră şi după ce i-au adus,
Tocma'n marginea cetăţii să şază'ntr'un loc i-a pus.
Câtva timp aşa ţiindu-i, fără să facă nimic,

De la curtea'mpărătească le da bucate, mertic,
Şi întrebând împăratul, cum petrec ei şi ce fac,
Ii povestiră slujbaşii cum că toată ziua zac,
Şi când le dă de mâncare o mănâncă răsturnaţi,
L-e lene gura să-şi cască, parcă-s nişte leşinaţi,
De aceasta împăratul auzind, la ei s'a dus
Şi de la uşe privindu-i, să dea casii foc a pus,
Ca să vază ce vor face, vor şedea tot nemişcaţi
Sau văzând focul, îndată o să fugă toţi speriaţi?
Dar văzând că privesc focul şi nu se mişcă din loc,
Puse un slujbaş să strige: „Ieşiţi, că ardeţi în foc!"
Iar unul din ei răspunse: „Nu—ţi-e—lene—să—vorbeşti?"
Şi aşa să prăpădiră, arzând în foc toţi aceşti.

DESPRE BEŢIE IARĂŞI

Cine bea în cinste or în dator, se îmbată de două ori.
Că,
Una gândeşte cârciumarul şi alta beţivul.
Cârciumarul zice:
Băutura e unde e, mâncarea e o fudulie.
Apa nu e bună nici în cizmă.
Vinul e pentru noi, nu e pentru boi.
Cu vinul şi cu somnul uită grijile omul.
Vinul e toiagul bătrâneţelor şi nebunia tinereţelor.
Insă
Vinul bun şi nevasta frumoasă sânt două otrăvi dulci la om
Tu îl beai pe dânsul şi el te bea pe tine.
Tu îl bagi în maţe şi el iese în faţă.
Cât să dai ocol, tot te dă de gol.
Mergi pe cărare lină şi dai drept în tină.

Când a fost odată pre pământ aleasă
Nobila Gutuie poamelor crăiasă,
Dând oblăduire şi peste legume
Celor ce se află în întinsa lume,
Tronul îşi pusese sus la înălţime,
Intinzându-şi cortul în acea lăţime,
Sta înconjurată ca crăiasă mare
De destule poame până'n depărtare ;
Iar în jos pe vale sta în şir supt coaste
Feluri de legume drept vitează oaste.
Astfel dar regina, nobila Gutuie,
Vru în rânduială tronul său să-şi puie
Şi după talente ce ea cunoscuse
Pe vestita Chitra cap a fi o puse ;
Rodia alese cum şi pe Lămâia,
Piersica, Naramza pentru treapta'ntâia ;
Iar a doua treaptă rândui pe Părul
Cu Cireşa, Vişina, Zarzăra şi Mărul ;
Iar pe supt aceştia Coarna şi pe Pruna,
Cum şi d'o potrivă Nuca şi Aluna ;
Cu aceştia dară împlinindu-şi suma
Despre toată poama şi despre leguma,
Sta din înălţime, se uita în vale,
Răspândind la toate poruncile sale
Prin Migdalul tainic ce îi sta la spate
Ş'îi avea credinţă a păzi dreptate.
Deci bubosul Strugur ce-şi avea şederea
Pe lângă crăiasa cu apropierea,
Pârcalab să fie cinste avusese,
De această slujbă vrednic s'alesese ;
Insă el zavisnic către celelalte,
Care ocupase slujbe mai înalte,

Incepu cu ură multe pâri se facă,
Socotind reginei astfel să se placă,
Şi pe d'altă parte poamele sărace
Nu avea de dânsul niciodată pace :
Nu'nceta în lături tot să se întinză,
Să se mai lungească, loc să mai coprinză ;
S'atârna de une, sugruma pe alte,
N'avea păs în sine de porunci înalte,
Bătăios, zburdalnic dintr'a sa natură,
Supăra pe toate prea fără măsură,
Ii plăcea să-şi bată joc de fiecare,
Ameţea o lume ca cu fermecare ;
Intr'aceste ş'alte cu semeaţă faţă,
Infoiat în haine, răsucind mustaţă,
Plin de nebunie, cu arţag în sine
Se ardică'ndată, la crăiasa vine
A aduce pâră despre celelalte
Ş'într'acest chip zice cu strigări înalte :
„Mă închin, stăpână, cu supus raport,
Cum am şi poruncă'n slujbă să mă port ;
Eu umblând cu toate'n bun prieteşug
Am aflat în ele mare vicleşug :
Multe din legume rele uneltesc,
Rânduielii bune să împrotivesc ;
Mai cu seamă Varza cea'ngâmfată'n foi,
Umblă să aducă'n toate mari nevoi ;
Ceapa cea bărboasă d'altă parte iar,
Ea înlăcrămează prunci şi mume chiar ;
Prazul iar, mojicul, cu obrazul tras,
Are nişte fumuri de rup parcă nas ;
Când e Usturoiul, el şi mai grozav
Turbură văzduhul cu al său nărav.

Aşti protivnici dară n'au de tine păs,
Ci pre celelalte toate le apăs;
Eu acela care am puteri de mac
Ş'ameţesc simţirea ca un tiriac,
Ei mă veninează cu spirtosul duh,
Şi pe loc m'apucă tusea cu năduh;
Despre care astăzi veste ţi-am adus,
După datorie ca un mic supus."

Auzind crăiasa vestea cea adusă
De mustosul Strugur, sluga-i cea supusă,
Zise către dânsul: „Ai tu mărturie
Ca să stea dovadă după datorie?"
„Am — el îi răspunse — şi nu o dovadă,
Ci îţi poci aduce chiar şi o grămadă,
Nu persoane proaste, ci de cinste'n lume,
Şi mă rog ascultă să le spui anume:
Am întâi dovadă pe Piperul care
E la fiecine prea la cinste mare;
Am şi după dânsul pe Enibaharul,
Chimenul, Molotrul, Cimbrul şi Mararul,
Capera, Maslina, care sânt de frunte
Şi întâi poftite la oaspeţi şi nunte;
Pe lângă acestea am şi pe Ciuperca
Şi cu prea cinstita sora-i Minaterca,
Mazărea, Năutul, cuvioasa Linte,
Care totd'auna e la mulţi în cinste;
Bobul, stingătorul de orce duhoare,
Postnica Fasole cea prea umflătoare;
Am şi prea cinstitul verdul Crastavete,
Agreşele cum şi Coacăzele fete;
Şi ghebosul Roşcov cel supus poruncii,
Cu Smochina care lesne'mpacă pruncii;

Am şi pe Curmaua cea în sâmbur tare
Cum şi pe Castana cea cu miezul mare;
Am şi pe Stafida, soru-mea cea mică,
D'o fi priimită la ceva să zică;
De voieşti aceştia gata sânt să vie
Ca să stea să spuie care orce ştie."

Cum simţi aceasta Ceapa totd'odată,
Cum e din natură foarte veninată,
Se'mbrăcă îndată, iute, cu mânie,
Douăspre'ce haine puse de dimie,
Şi cămăşi atâtea albe, supţirele,
Imbrăcând binişul roşu peste ele,
Pieptenă şi barba-şi albă şi bătrână,
Scuturând-o bine de pământ, ţărână,
Pleacă necăjită'n toat'a ei putere,
Veninând văzduhul de cătran şi fiere,
Pe pământ târîndu-şi barba sa cea lată,
Sus în deal ajunse la crăiasa'ndată.
Cum intră, de faţă gura îşi deschise
Şi cu îndrăzneală într'acest chip zise:
„Să trăieşti, stăpână, pe înaltu-ţi tron,
Să ne fii la toate pururea patron,
Să'nfloreşti ca măru'n fiecare an,
Aibă-ţi chipul vesel faţa de şofran,
Rog cu plecăciune până la pământ,
Multa-ţi bunătate, pentru crezământ;
Mincinosul Strugur multe ne-a pârît,
Că'ntr'a noastră slujbă ne-am purtat urît,
Dar aceste toate câte le-a vorbit,
Insuşi de la sine el le-a născocit.
Te încrede mie, adevăru-ţi zic,
Că am barba albă, nu sânt copil mic;

Poci să-ți fac îndată orce jurământ,
Spre a te încrede la al meu cuvânt."

Când porni din gură Ceapa jurământul,
Zgudui îndată toată frunza vântul,
Cât de groază multă jos se scuturară,
Paserile'n aer de prin crăci zburară.
Ascultați și ce fel fuse jurământul,
Carea ca un ritor ș'au urmat cuvântul:

„Jur cu dreptu-mi cuget să n'am parte eu
Intr'această lume de tot neamul meu,
Și să nu mă bucur ca d'acel noroi
De al meu iubitul frate Usturoi,
Cum și în osândă să ajung să caz
Ca să plâng de moartea socrului meu Praz;
Să se stingă neamul cuscrului meu Hrean,
Să-l mănânce viermii viu chiar în ăst an;
Să îngrop în viață și să tânguiesc
Fiicele-mi Ridiche care le iubesc;
Cum și al meu unul ginere Ardei
Praf să se prefacă'n fiece bordei;
Să ajung eu însumi unchiului meu Nap
Și mătușii-mi Sfecla groapa să le sap,
Nici să am în lume parte'n ochii mei
De nepoții Morcovi și de Pătrunjei;
Să se rătăcească'n lunci și prin câmpii
Verele-mi drăguțe Broajbe și Gulii,
Și să n'am iar parte de Cartoful văr
De nu spui de față dreptul adevăr;
Și bubosul Strugur de n'o fi mințit,
Moartea mea să fie de tăios cuțit,

Cum și să mă facă'n mici bucăți pe loc
Și să mă prăjască în tigăi pe foc.
Rog dar ca să fie Strugurul adus,
Ce-a bârfit de mine și minciuni a spus,
Voi prin judecată ca or eu, or el,
Să ni să aleagă dreptul la un fel;
Voi aci acuma la'ntrebări să stea
Și minciuna spusă'n față să se dea."

Auzind crăiasa aste jurăminte,
Porunci Salatei ce îi sta'nainte,
(Zic) către Marulă și către Lăptucă
Că aci de față legile s'aducă,
Și sobor s'adune'ndată prin chemare,
Frunte stând Dovleacul cel cu capul mare,
Pepenile verde lângă el să șază,
Și slujbași să aibă împrejur spre pază
Pe Patlagelele'n roșu îmbrăcate
Și pe cele'n vânăt, ce sânt veninate;
Bamiile încă, Loboda și Știrul
Să se afle față să'mplinească șirul.

Deci acestea toate cum se adunară
Pe mustosul Strugur îl înfățișară,
Cumpăna, balanța aducând porniră
Și pe cele spuse drept le cumpeniră.
Astfel dar pe Strugur l-au găsit cu vină
Și că însuși numai este de pricină;
Iar vinosul Strugur începu să plângă
Și ceru din partea-i mărturii să strângă,
Dar și fură'n spate-i trei ce îl iubiră
Și să-i părtineze singure veniră:
Pepenile galben, Pierseca, Caisa,

Dar nu ascultară a acestor zisa,
Ci îl osândiră toți ca dintr'o gură,
Cum și hotărîrea dintru'ntâi făcură.
Pepenile care părtinire puse
Se crăpă în două, c'auzit nu fuse,
Piersica asemeni și Caisa iară
De necaz și ciudă'n loc să despicară;
Iar Urzica care sta aci zbârlită,
Vrând să ias'afară iute, necăjită,
Urzică'mprejuru-i pe câți îi atinse
Și dintr'asta mare zarvă se aprinse;
Dar crăiasa foarte'n sine supărată
Cu urgie mare se porni îndată
Pe sirmanul Strugur prea greu să-l blesteme
Și asupra-i toate relele să cheme,
Zicând:
„Tu'n a ta viață, ca un blestemat,
Tot de lemne'n lume să fii spânzurat,
Soare să te arză, să te bată vânt,
Și să nu-ți ajungă trupul de pământ;
Ochii ciori să-ți scoață ș'alte paseri mici
Și de bruma toamnei în bucăți să pici,
Și apoi în urmă prin cuțit tăios
Trupul tău să fie dat d'acolo jos,
Și să n'ai pe nimeni a se umili
Ca să-ți tragă clopot sau a te jeli,
Ci cu râs, cu cântec a te arunca,
Cum și supt picioare'n dant a te călca;
După ce dar astfel, cum zisei, te calci [1]
Și în mici fărâme dacă te prefaci,
Sângele să-ți stoarcă, trupu-ți tescuind,

[1] Pasiv = ești călcat.

Și să-l bea voinicii veseli chiuind;
Cu strigări și jocuri a se bucura,
Cu oalele bându-l, bunuri a-și ura,
Grijile să-și uite în acel minut,
Să se socotească cei mai cu avut;
Unii iarăși limba a-și împleteci,
Iar neîndrăzneții a se'nvoinici;
Alții iar, tăcuții, când îl vor gusta,
Filosofi la vorbe a se arăta;
Alții când dintr'însul vor ceva sorbi,
La arțag să prinză'n certuri a vorbi;
Alții iar să meargă pe două cărări,
Câinilor pe drumuri dând întârâtări,
Cum și ca nebunii vântul ocărînd,
Să se tăvălească în noroi căzând;
Alții iar, cei lacomi, or pe unde mân,
Indărăt să-l toarne și să-l verse'n sân;
Alți cu nerușine a se desbrăca
Și golași piperu [1] 'ntr'alții a juca;
Alții iarăși bându-l, dintr'al lui plecat
Să se bolnăvească și să zacă'n pat;
Insă toți aceștia când se vor trezi
Stând să se căiască în ceialaltă zi,
Să se rușineze chiar de fapta lor,
Ne'ndrăznind să-și scoață fața la sobor."

Astfel dar blestemul fuse'n acel ceas
Care până astăzi îl vedem rămas.

De aceea
Vinul e dat să-l bea voinicii, iar nu toți nevoiașii.

[1] Joc popular.

Că
Toată lumea bea vinul, dar nu-şi bea mintea.

Işi înnoată gura în vin până dă dintr'însul.
Gândeşte să nu mai lase în bute.
Şi
Umblă cu ochii logodiţi.

Pe unul îl vede ca doi,
Ci
Dacă nu eşti vrednic să-l duci, nu te încărca
peste măsură.
Cum a zis ţiganul:
Daca nenai puterinţă la ce chichirezi [1] gâlceavă?
Iar nu
Toarnă, umple foalele,
Până-şi udă poalele.
Şi
Vede că nu mai încape
Şi toarnă până să crape.
Ardică paharul strigând:
Dumnezeu să-l înmulţească
Ca şi pe piatră să crească.

DESPRE LUCRARE

Celui cu meserii multe
Casa-i este fără curte.
Căci
Doi pepeni într'o mână nu poţi ţinea niciodată.

[1] = cauţi.

Nici
Nu poate omul să şază cu c... în două luntrii.
Ci
Ţine-te numai de una, nu sări din una 'ntr'altă.
Că
Decât multe şi tot rele, mai bine una şi bună.

Multe ştie, multe croieşte
Şi niciuna nu isprăveşte.
Totd'auna
Croitorul umblă cu haina descusută
Şi
Cizmarul umblă cu cizmele sparte.
Insă nu ştie că
Popa cu opinci încălţat
De puţini e ascultat.
Zicând:
De la un calic nu afli nimic.
Că
Ochii înţeleptului văd mai departe.
Pentru că totd'auna
Lumânarea se aprinde pentru cei ce văd, nu pentru cei orbi.

Omul să uită în faţă
Şi îţi judecă viaţa.
Cum a zis oarecine:
Nu ştie bărbatul, pe cât ştie satul.
Că
Nimenea nu întreabă de casa frumosului,
Ci de casa vrednicului.
Vrednicia omului să cunoaşte după port,
Că
Dacă des sărbători faci
Nu o să aibi ce să'mbraci.

Deci dar
Munca e blagoslovită,
Când te ţii de ea, ai pită.
Omul
Cel înţelept îşi găteşte
Incă pân' nu flămânzeşte.
Să luăm pildă că
Furnica îşi strânge hrană
De cu vară pentru iarnă.
Şi
Şoarecelui nu-i lipseşte,
Că din vreme-şi grămădeşte.
Iar
Greierele în vremea agoniselii cântă
Şi iarna cere să se împrumute.
Aşa şi omul nevoiaş,
Vara'ntins la umbră doarme
Şi iarna moare de foame.
Când fiertură în oală,
Şi când mamaligă goală.
Sau
Când florile rodului,
Când frunzele pomului.
Pentrucă
Cine şade, coada-i cade, cine mişcă, el tot pişcă.
Şi
La tinereţe cine nu lucrează, la bătrâneţe râiază.
De aceea zice un înţelept:
Arvunează din vreme pe fericita muncă.
Şi
Scoală-te de dimineaţă şi te culcă mai târziu.
Şi
Cine pleacă de dimineaţă departe ajunge.

Pentrucă
Un ceas al dimineţii plăteşte cât trei după prânz.
Şi
De multe ori nu aduce anul ce aduce ceasul.
Că
De unde nu gândeşti, d'acolo sare iepurele.
Toate sânt la vremea lor;
Iar nu
Lasă-ţi lucrul ş'îţi ia mucul.
Pentrucă
Vorba lungă e sărăcia omului.
Şi
Cine vorbeşte, lucrul nu-i sporeşte,
Iar cine tace, mai multă treabă face.
Nu fi
Bun de gură şi rău de lucru.
Că
Numai cu vorba nu se face ciorba.
Şi
Dă din mâini dacă vrei să ieşi la liman.
Mereu
Lucrează pe mult şi pe puţin.
Că
Mai bine ceva, decât nimic.

POVESTEA VORBII

Doi ţărani când vrură la lucru să plece,
Nevestele'n casă până a-i petrece
I-au sfătuit ce fel şi cum să urmeze,
Cum să se tocmească şi cum să lucreze.
Una zise: „Frate, vezi de ţine minte
Şi un'a muierii din zece cuvinte;

Eu nu îţi zic alta decât să ştii cum că
După cum eşti mare şi vrednic de muncă,
Când te tocmeşti, cere să-ţi dea plată bună,
Nu lua în grabă pe nimic arvună
Să-ţi pierzi surda vremea şi zilele tale
Şi să vii acasă fără de parale."
Iar cealaltă zise: „Bărbate, ascultă,
Lucrează pe plată puţină şi multă,
Cum ţi se întâmplă, nu după plăcere,
Decât să pierzi vremea degeaba'n şedere."
Deci dar ei plecară amândoi d'odată,
Ţiind fiecare sfătuirea dată.
In oraş intrară, lucru să găsească,
Veniră ş'îndată oameni să-i tocmească.
Cel cu plată mare nu vru jos să lase,
Nevasta acasă cum îl învăţase.
Astalalt se duse, lucră, luă plată,
A doua zi iară la alţii fu gată,
A treia zi încă n'o pierdu degeabă,
In scurt, totd'auna se afla cu treabă.
Iar cellalt tovaroş stând în aşteptare,
Ca să se tocmească tot pe plată mare,
Mai multa lui vreme era petrecută
Făr'de niciun lucru ş' în deşert pierdută.
Ce lua'n trei zile dintr'o săptămână,
Da pe d'ale gurii odihnind p'o rână...

Ascultă din zece vorbe şi una a muierii.
Dar
Sfatul muierii muierilor foloseşte.

Deci el cu şederea din zi până'n seară,
Se învaţă leneş prin munca cea rară.

Intr'aceste vine o văduvă'n piaţă
Şi văzându-i trupul şi viteaza faţă,
Zise întru sine: Ce om voinic, mare!
Asta crez că'n lucru cât trei puteri are.
Ş'îndată cât cere îi dă să nu-l scape,
Il duce la vie ş'îl pune să sape.
Ea, ca o femeie văduvă săracă,
Să dete d'oparte, bucate să-i facă,
Cugetul zicându-i că, plata ca plata,
Pe om întăreşte la muncă bucata;
Deşi n'am tocmeală să-i dau de mâncare,
Dar văzând să 'ndeamnă mai mult la lucrare.
Stând însă într'aceast'a ei gândire bună
Ascultă şi vede că sapa nu sună,
Aleargă la dânsul: „Ce şezi?" îl întreabă,
„Odihnesc — răspunse — nu şez eu degeabă."
Se scoală 'naintea-i, începe, lucrează,
Şi ea iar se duce mâncarea să vază.
Cum îl lăsă însă stătu totd'odată;
Sirmana femeie s'a'ntors iar îndată.
Incepu să-l certe, zicându-i, ce şade?
Că ea îl plăteşte după cum se cade.
El iar înaintea-i începe să sape
Ea pleacă la oală să-i ducă să crape;
Dar când se întoarse cu strachina'n mână
Il găsi la umbră culcat pe o rână.
„Ce faci?" îl întreabă. El: „Stau după muncă."
„Na scoal' de mănâncă, ş'apoi iar te culcă;
Că pe trupu-ţi mare te-am ales pe tine,
Gândind să-mi iau bine ş'au fost vai de mine!"

Iată omul leneş cum să'nvaţă,
Şi de a sa minte şi de rea povaţă.

Deci când trece vara și lucru'ncetează,
Plec și ei acasă copiii să-și vază.
Cel cu plata scumpă duse punga goală,
Trist, galben la față și slab ca de boală,
Iar cellalt umpluse de sfanți chimirașul
Și se duse vesel ca trandafirașul.

De aceea zice un înțelept :
Foamea să uită la poarta omului muncitor și nu
îndrăznește să intre.
Iar cel leneș
Până să încalță, soarele să'nalță, și până să gătește
soarele sfințește
De aceea,
In casa trândavului e sărăcie lucie.
Când malai are, sare n'are, când sare are,
malai n'are.
Rămâne în sapă de lemn și în casă fără piemn.
Lenea face pe bogatul a i se urî,
Și pe săracul în nevoie a se târî.
Intr'un papuc ș'o opincă, lipa-lipa nea Stănică :
Toată vara cu cojoc și iarna cu c... la foc.
Se încălzește la față,
Iar spatele-i îngheață.
Trăiește viață cârpită cu ață.
Pică pară pică ; dac'ai pica, eu te-oi mânca, iar de
nu, acolo ei ședea.
Umblă cu capul între urechi, cască gură, pierde vară.
Răsare unde nu-l sameni.
Unde sânt doi, cu el trei.
Incârduit cu terchea-berchea, trei lei perechea.
Și
Sărăcia de el să ține ca pulberea după câine.
Umblă pe drumuri tăind câinilor frunză.

Casa-i e în trei pereți și cu ușa p'în pod.
Sărăcia îi roade urechile.
Umblă gol ca un pistol.
Se'mbracă numai pe dinlăuntru.

DESPRE INVĂȚĂTURĂ

Poartă condei la ureche
Ca să-i zicem logofete
Și când îl iei de scurt zice :
„Sânt logofăt să te'nvăț
Cu cuțit să scrii pe băț."
Că
Este tânăr ș'o mai crește,
D'o trăi, să procopsește.
In adevăr,
Nu e nicio îndoială,
Are semn de procopseală.
Dar,
S'o procopsi când mi-o crește
Păr în palmă ș'între dește.
Căci ce folos ?
Răsur frumos înflorit
Ș'între spini a răsărit.
Și
Știe ce e în carte : slove negre pe hârtie albă.
Că
Iți citește ca în palmă.
Și
Numai pe dește
Orce-ți socotește.

Indată zice:
„Una, este una, două fac mai multe."
Sau:
„Una şi cu una fac două."
Sau:
„Tu ştii una, două, eu ştiu păn'la noauă."
Şi
Pe cât poate pâinea-şi scoate.
Insă,
Tot învăţăm cât trăim
Şi neînvăţaţi murim.
Că,
Trăind omul, când şi când
Află ce nu-i dă prin gând.
Zicând:
„De multe'n lume am dat
Şi tot nu m'am învăţat."
De aceea,
Câte cuvinte le zici, le vinzi,
Şi câte le auzi, le prinzi.
Cum zice un filosof:
Picioarele-ţi să roază pragurile învăţaţilor.
Că
Şcoala face pe omul om
Ş'altoiul pe pomul pom.

POVESTEA VORBII

„Ascultă, mamă Marghioală — zise fata către ea
Ce începuse la şcoală de curând leţii [1] să ia —
Ce sânt aste borcănele ş'acele clondire mari?
Ce ai de vânzare'n ele, de stau ca la cârciumari?"

[1] = leţii (formă influenţată de cea italiană)

„Frumuseţe, maiculiţă — răspunse baba cu haz —
De care şi tu, guriţă, o să-ţi cumperi de obraz;
Vezi tu, astă alifie şi acel clondir lucios
Cei mai urîte stafie îi dă aer drăgăstos."
Copiliţa cea isteaţă de vorba babii râzând,
Cu un glas plin de dulceaţă o'ntrebă iarăşi zicând:
„Dacă dar poţi chipul face din urît plăcut, frumos,
Şi din smolit a-l preface alb, rumen şi luminos,
Poţi buze largi, destrămate să schimbi, vrând să te apuci,
Şi nasuri lungi, borcănate la măsură să aduci?
Poţi unui chip oarecare, slut, de natură greşit,
Să-i dai o dreaptă formare şi să-l schimbi desăvârşit?
Poţi un trup gros c'osebire, crescut trunchi mai mult în lat,
Să-l aduci la semuire şi să-l faci mai delicat?
In sfârşit, unui cap mare şi lipsit, sec, vreun fel
Poţi să-i dai vreo schimbare or să bagi creieri în el?"
Zise baba: „Copiliţă, vorbele ţi le'nţeleg,
Dar nici macar ferimiţă să fac d'aste nu mă leg.
Eu ştiu numai de la feţe zbârciturile să trag,
Să dau rumeneli, albeţe, şi încolo nu mă bag."
Ii zise copila iară: „După cele ce-mi spui dar,
Drept îţi zic, rău să nu-ţi pară, că toate-ţi sânt în zadar;
Dacă chipul ş'alte toate unui tânăr sau bătrân
Ca să le schimbi nu să poate, ci tot precum sânt rămân,
Surda osteneşti tu, babă, cu ale tale albeli,
In deşert sânt şi degeaba foiţe şi rumeneli!
Ce folos cu măestrie un perete-l vei spoi,
Dacă nu e din mistrie neted cum va trebui?
In zadar pierde tâmplarul lustru'n lemn nebărduit,
Că măcar să-i dea cu carul tot este nerenduit.

Asemenea şi nevasta or fata nu va putea
Cu meşteşugirea asta între frumoase să stea.
Nu poate, zic, să se placă [1] numai cu chipul frumos
Şi pe cineva să-l facă s'o iubească mai vârtos,
Ci dacă ea din natură n'are de frumseţi talent,
S'aibă'ncai învăţătură şi lăudat sentiment.
Şcoala, mamă, pe om face să se numească frumos,
Ea pe urît îl preface ca să fie drăgăstos;
Şi ascultă o poveste ce'n şcoală azi mi s'a spus:
Care şi leţia-mi este şi s'o'nvăţ de rost m'am pus
Au fost trei fete odată care pe rând s'au născut
Şi d'a lor mumă şi tată pe voia-le s'au crescut.
Două atât de frumoase că ar fi fost să credea.
Incât era drăgăstoase la toţi de câţi se vedea;
Iar a treia prea urîtă: trup strâmb şi chip slut având,
Necăjită ş'amărîtă trăia în casă şezând;
Căci la vr'un bal câte trele părinţii când le scotea
Numai cele frumuşele valsul, jocul învârtea.
Ele era de minune, pe ele toţi le iubea,
Pe urîta niciun june n'o vedea nici nu-i vorbea,
Ci sta'n seamă nebăgată într'un colţ a se uita
Şi cu simţirea'ntristată întru sine a ofta;
Dar unde e urîciune şi chip slutit, neplăcut,
Mai multă înţelepciune firea să dea s'a văzut.
Aşa şi această fată, prea înţeleaptă fiind
Şi cu bună judecată, socotind şi chipzuind,
Ceru să-i facă părinţii partea ce i să cădea
Şi împrotiva voinţii să nu-i facă, ci să-i dea,
Zicând că cu a ei parte are a se ritera [1],
Să trăiască într'o parte fără a-i mai supăra.

[1] Pasiv = să fie plăcută, să placă.
[2] Corect: *retira* = a se retrage (fr. *se retirer*).

Ei ştiindu-o cu minte bucuros s'a'nduplecat
Şi dup'ale ei cuvinte numărând partea i-a dat.
Deci cu a sa zestrişoară profesori buni ea luând
S'a tras la o moşioară, precum pusese în gând.
Şi acolo, într'o parte, îndată s'a apucat
Să înveţe limbi şi carte, musică şi orce alt.
La care ea cu silinţă urmând toate le-a pâşit
Şi avuta sa dorinţă în scurt timp fuă sfârşit.
Apoi după ce se roade c'o grămadă de ştiinţi,
Pe profesorii-şi sloboade şi se'ntoarce la părinţi.
Carii în astfel văzând-o în braţul lor o au strâns,
Şi pe grumazi sărutând-o de bucurie au plâns.
Auzind vecinii'ndată şi dorind a o vedea,
Seara fuseră toţi gata pentru dânsa bal să dea.
Mergând iară câte trele la casa ce le-au poftit,
Toţi, lăsând pe frumuşele, la dânsa s'au grămădit:
Iar când îi şi auziră vorba şi dulcele glas
Cu gurile în uimire căscând la ea au rămas.
Ii da toţi laude sume, de ea nu să sătura,
Cea mai frumoasă din lume li să părea că era.
Astfel, mamă, să preface chipul urît în frumos,
Şcoala pe om om îl face, şi să fie drăgăstos.
Că d'ar fi fata născută cât de frumoasă macar
Şi n'o fi bine crescută, toate-i sânt într'un zadar;
Degeaba va purta nume unuia chip lăudat,
Dacă nu va şti în lume să trateze un bărbat.
Ce folos că'ntâi e dragă, când să cunună ş'o ia,
Ş'în urmă în iad îl bagă cu scârbele ce-i dă ea.
Cu începutul îl receşte ca fierul ars când îl scot
Şi dragostea îi descreşte pân'o uraşte de tot;
Şi atunci acea frumoasă, ce ca un soare-i părea,
I să face'ntunecoasă, urîtă şi cea mai rea.

Neputând să se'nțeleagă, în veac nu se mai împac,
Ajung judecăți să tragă, de basnu'n lume să fac."
Acestea mica școlară zicându-le către ea
Se duse la școală iară altă leție să ia.

DESPRE INVĂȚĂTURA

Ce înveți la tinerețe aceea știi la bătrânețe,
Omul în copilărie lesne'nvață orce fie.
Meșteșugul la om e brățară de aur.
Niciun meșteșug nu e rău, ci oamenii sânt răi.
Cine învață la tinerețe, se odihnește la bătrânețe.
Calul bătrân nu se învață în buiestru.
Cine știe carte are patru ochi.
Dar,
Orce cu bătaie de cap să dobândește,
Pe drumuri nu să găsește.
Procopseala nu să cumpără cu bani, ci să câștigă cu ani.
Banii nu aduc procopseala, ci procopseala aduce banii.
Omul cât trăiește învață și tot moare neînvățat.
Nimenea nu poate să zică : acum le știu toate
De aceea,
La orce treabă, pe Stan pățitul întreabă.
Că
Cine întreabă nu greșește.
Orbul cu întrebarea a nemerit Brăila.
Dar
Nu cere de la prost învăț și de la bătrân băț
Că
Orb pe orb povățuind cad amândoi în groapă.

Orbul își caută acul în aria cu păiele și surdul
îl povățuiește unde sună.
Nu cine trăiește mult știe multe, ci cine umblă mult
știe multe.
Mult trăiești, multe auzi ; mult umbli, multe vezi ;
Mult trăiești, multe pătimești ; multe greșești,
multe'nveți.
Iar
Găina care clocește niciodată nu e grasă.
Dar și
Piatra care se rostogolește din loc în loc nu prinde mușchi.
Toată musca nu face miere.
Toate strâchinile nu sânt pentru ciorbă.
Procopseala nu e cârpă să o mototolești și să o bagi în sân.
Că
Unde nu e cap, vai de picioare.
A lipsit de acasă nuoauă ani și s'a întors cu doi bani.
S'a dus bou și s'a'ntors magar.
Căci
Omul sfințește locul, iar nu locul pe om.
Toată lumea este școală.
Și
Vremea învață pe aceia ce n'au dascăl.
Adică :
Nevoia învață pe om și nuiaua pe copil.
Ursul nu joacă de voie ci de nevoie.
De aceea,
Pisica râzgăiată nu prinde șoareci niciodată.
Și
Copilul nepedepsit rămâne neprocopsit.
Copilul râzgăiat rămâne neînvățat.

Un împărat oarecare neavând niciun fecior
Şi fiind la întristare că n'are moştenitor,
Prin rugăciuni şi postire Dumnezeu l-au ascultat
Şi după a lui dorire cu un prunc l-a mângăiat;
Care cu dragoste mare din ceasul ce s'a născut
Părinţii în răsfăţare ş'în râzgăieli l-a crescut.
Atât de mult împăratul asupra lui tremura,
Cât străşnici tot palatul nu cumva a-l supăra.
Aşa-l lăsă pân'la mare să crească tot în desfrău,
Pentru orce rea purtare nimeni nu-l ţinea de rău.
Şi când el era'ntr'o parte şi alta purtat pe sus,
Ca să înveţe şi carte un dascăl i s'au adus,
Poruncindu-i să-l înveţe cu mângăieri şi cu joc,
Să-i vorbească cu blândeţe, să nu-l supere deloc,
Să nu-l silească vr'odată or să-l certe'n vreun fel,
Or să'ndrăznească să-l bată, c'apoi va fi vai de el.
Aşa dar aceste toate urmate'ntocma au fost,
Din care un copil poate lesne a rămânea prost.
Câţiva ani dacă trecură, împăratul a cerut
Să vază ce'nvăţătură copilul său a trecut.
Şi aducându-l de faţă începu a-l întreba,
Cu mângâieri, cu dulceaţă, ca să citească ceva.
El începu: „Alfa, vita, gama, delta, omicron,
Capa, iota sigma, tita, pi, mi, ni, xi, ipsilon." [1]
„Bravo! — zise împăratul — num'atât ai învăţat?"
„Apoi — răspunse băiatul — celelalte le-am uitat."
Împăratu 'ngrijat foarte de al său iubit fecior
Că-i rămâne după moarte un prea prost moştenitor,

[1] Numele unor litere din alfabetul grecesc.

Pe ministrii săi în grabă îi adună pentru el,
Cere sfat şi îi întrebă să-l înveţe'n vreun fel
Ce să facă, din ce parte s'aducă vr'un iscusit,
Ca să-l poată'nvăţa carte cu vr'un metod osebit.
I-a zis ministrii: „'mpărate, e un filosof aici,
Cu ştiinţi prea minunate la orce vei sta să-i zici;
El ne-a învăţat la carte pe copiii noştri toţi
Şi am vrea să avem parte de el şi pentru nepoţi;
Pe dânsul, de vei, îl cheamă să-i vezi duhul cel înalt
Şi dă-i copilul în seamă fără să mai cauţi alt."
Acest sfat dar ascultându-l, împăratul a trimis
Şi pe filosof chemându-l de faţă, aşa i-a zis:
„Am auzit pentru tine că eşti om prea iscusit
Şi toţi te vorbesc de bine, toţi zic că eşti procopsit;
D'aceea cu râvnă mare te chem şi te rog şi eu
Cu asemenea urmare să'nveţi şi pe fiul meu;
Şi văzând că-ţi pui silinţa mai curând a isbuti,
Pe cât îmi va fi putinţa şi eu îţi voi răsplăti."
„Prea slăvite împărate — filosoful i-a răspuns —
Toate sânt adevărate câte de mine v'au spus,
Dar acum sânt bătrân foarte, nu mai sânt tânăr c'atunci,
M'am apropiat de moarte, nu mai am gust să'nvăţ prunci,
M'am dat acum pe odihnă, voi să trăiesc liniştit,
Să-mi petrec viaţa'n ticnă, că destul am obosit;
Fug de zgomot, de nepace, singurătatea iubesc,
Slugă chiar să am nu-mi place, ca să nu mă necăjesc;
Dar ca să nu calc cuvântul şi hatâru'mpărătesc,
Voiesc, de va vrea şi sfântul, pe cât poci să vă slujesc.
Trimiteţi-l dar la mine, rog să nu fiu strămutat,
Că precum v'am spus nu-mi vine să vi-l învăţ la palat."
Împăratul zise: „Bine, fie şi aşa cum zici,
Să urmeze şi la tine, dacă nu te'mpaci aici;

Dar însă îți dau de știre nu cumva să-l necăjești,
Să-l bați, să-i dai dojenire, or la el să te răstești,
Ci voi cu economie învățătură să-i dai,
Toat'a ta filosofie cu bine să i-o predai."
După ce'mpăratul zise către filosof astfel,
A doua zi își trimise și pe fiul său la el.
Cum veni îi dete carte, pe un scăunaș îl cinsti,
Și îl puse la o parte, poruncindu-i a citi.
Nu apucă să-i arate s'îndată s'a pomenit
Că câțiva inși din cetate spre vederea-i au venit ;
După ce ceva vorbiră filosoful a voit
Ca cu ceia ce veniră să puie de gustărit ;
(Că pe atunci cum să vede cafea nu obicinuia,
După cum astăzi să crede că n'ar putea fără ea ;)
Și neavând să-i slujască vreun fecior sau argat,
Puse ca să-i poslujască feciorul de împărat ;
Il îndreptă pe fereastră dându-i în mână un ban,
Zicându-i : „Na, ține asta și mergi colea la băcan
Să-ți dea mezelicuri, pâine și o carafă cu vin ;
Cusurul mi-l va da mâine, du-te și mai curând vin'."
Deci după ce le aduse masă, tacâmuri a pus,
Stolnic, paharnic le fuse, până mai către apus,
Că ei dacă s'apucară de vorbă și de lung sfat,
De sluga lor își uitară că slujește nemâncat.
Și auzindu-l că plânge la spatele lor de post,
Ii zise : „Vino de strânge s'învață să nu fii prost ;
Apoi mergi și tu acasă să mănânci și să prânzești,
Dar să nu spui că la masă te-am pus să ne poslujești.
Și dimineață te scoală ziua pân' nu s'o'nălța,
Să vii mai curând la școală s'avem vreme d'a'nvăța."
Plecând copilul se duse cu plânsete, cu văitat,
Și pe rând mume-sii spuse cum l-a întrebuințat.

Muma-sa mâinile-și frânge, spusele lui ascultând.
Merge la'mpăratul, plânge, bocindu-se și strigând .
„Vai de mine, împărate, alt dascăl n'ai mai găsit,
De l-ai dat să 'nvețe carte la un nebun și lipsit ?"
Filosofu'n grab să vie, împăratul l-a chemat,
Și l-a'ntrebat cu mânie, dece astfel s'a purtat ?
„Impărate, știut fie — răspunse cel învățat —
Că azi din filosofie o lecție i-am predat ;
De aceea fiți în pace, lăsați să-l învăț cum știu,
Dacă voiți și vă place să aveți înțelept fiu."
Se domoli împăratul și îi zise : „Negreșit,
D'aceea-ți dedei băiatul, ca să-l faci desăvârșit."
Se făcu zahar amarul cu cele ce s'a mai zis,
Și a doua zi școlarul la școală fu iar trimis.
Filosoful priimindu-l iarăși d'a citi l-a pus
Și în casă încuindu-l la trebile lui s'a dus.
Prea mare fiind orașul abia s'a'ntors înserat
Și găsi pe coconașul plângând acasă'ncuiat.
„Ai. mergi de mănâncă pâine — îi zise — și prost nu fi
Și aibi în grije ca mâine de dimineață să vii."
Se duse iarăși băiatul plângând ca'ntâi, cum am zis,
Aude și împăratul că l-ar fi ținut închis,
Se necăjește și cheamă pe filosoful pe loc,
Il întreabă să dea seamă dece-și bate de el joc.
El răspunse : „Să nu fie vr'odată eu joc să-mi bat,
Ci azi din filosofie iar o lecție i-am dat ;
Și împărăția voastră nu mă socotiți nerod,
Că filosofia noastră are osebit metod."
Se gândește împăratul, ciudate lucruri îi par,
Și zise către băiatul să meargă la școală iar.
A treia zi viind iară feciorul de împărat,
L-a luat și până seara după sine l-a purtat,

Pe unde avea să meargă sta în loc ș'îl întreba :
„Știi tu asta piață largă cum să numește, au ba ?"
Când îi tăcea la'ntrebare, zicea : „Nu fi dobitoc,
Asta e piața cutare, asta e cutare loc."
Mai mergând întreba : „Știi tu cum se cheamă acest pod ?"
Când răspundea că nu știe, îi zicea : „Nu fi nerod,
Asta e podul cutare, asta e cutare han.
Colea șade un domn mare, iar dincoaci cutare ban."
Acestea zicând intrară într'un loc care i-a spus
Și pe copilul la scară ca să-l aștepte l-a pus.
Unde filosoful iară să șază a trebuit,
Și tocma cam către seară ca să plece a ieșit ;
Bietul școlar, vai de dânsul, flămând în frig așteptând,
Il găsi îngânând plânsul, tremurând și suspinând.
După ce merse acasă porunci către școlar,
Zicând : „Mergi și tu la masă, dar vezi mâine să vii iar."
Cum se duse iar băiatul plângând mumei-sii a spus ;
Auzind și împăratul l-a trimis și l-a adus.
Il întrebă ca să-i spuie dece l-a purtat astfel.
El răspunse : „Alta nu e, decât lecții pentru el.'
„Nu-ți poci lecția pricepe — împăratul îi rosti —
Eu știu că omul începe întâi de la a citi."
„Și aceasta o să fie — înțeleptul a răspuns —
Dar la o filosofie cititul nu e d'ajuns.
Am să-i predau și moralul când l-oi pune la citit
Și întâi materialul adunăm pentru vorbit."
Se muie iar împăratul cu câte el i le-a zis
Ș'a patra zi pe băiatul la școală iar l-a trimis.
Deci cum sosi el la școală, dascălul ia o nuia
Și îi dă pe pielea goală vreo câteva cu ea,

Zicând : „Mai spui altă dată p'acasă câte fac eu ?
Mai superi mumă și tată și să voiești răul meu ?"
Aceste și alte dară zicând câte i-a plăcut,
I-a dat drumul către seară să se ducă și bătut.
Pân'aci toate ca toate, împăratul le-a iertat,
Acum să vedem ce poate mintea unui învățat !
Că cum auzi'mpăratul de cele ce s'au urmat.
Că i-a și bătut băiatul, cu totul s'a turburat,
Și nici vru'n față să-i vie filosoful cel pârît,
Ci porunci'n pușcărie să-l bage numaidecât,
Ca a doua zi să-l piarză judecându-l cu divan,
Să-l spânzure și să-l piarză ca pe un vrăjmaș tiran.
Așa a doua zi dară împăratul poruncind,
Ministrii se adunară ca să-l judece voind ;
Deci întrebă împăratul, uitându-se rău la el,
Zicând : „Spune, căci băiatul mi l-ai pedepsit astfel ?"
„Prea slăvite împărate, aste filosofii sânt,
Și că sânt adevărate ascultați al meu cuvânt."
„Ce fel de filosofie, că tu chiar cum a venit
L-ai pus paharnic să-ți fie și stolnic de târguit ?"
„Impărate, așa este, eu nu o tăgăduiesc.
Dar i le-am făcut aceste vrând ca să-l înțelepțesc,
Adică : când va ajunge mâine, poimâine'mpărat,
Masa să nu îndelunge șezând la chef ne'ngrijat ;
Iar supușii pe d'o parte flămânzi împrejur să stea
Ș'alții pe d'altă parte împărăția să-i ia."
„Bine, bine, așa fie — împăratul iar i-a zis —
A doua zi, spune-mi mie, dece l-ai ținut închis ?"
„Ș'asta e filosofie, leția proastă nu-mi e,
Când va fi 'mpărat să știe și închisoarea cum e.
Iar nu pentr'un fir de ață or d'altceva vinovat,
Să-l ție pe toată viața în pușcărie băgat."

„Și aceasta așa fie — împăratul a urmat —
Dece ca p'o slugă ție a treia zi l-ai purtat ?"
„Ș'aceasta e filosofie, căci prin oraș l-am purtat
Și poduri ș'alte să știe i-am spus și i-am arătat,
Iar nu dacă să va face mâine poimâine'mpărat
De orcare cum îi place să fie de nas purtat."
„Bine, bine ș'asta lasă — împăratul zise iar —
Intr'atât de mult nu-mi pasă, fie cum zici, n'am habar ;
In sfârșit dar spune-mi mie de ce pricină să-l bați ?"
„Ș'asta e filosofie, ce trebuie la'mpărați,
Ca nu cum îi este vrerea pe vinovați a-i munci ;
Să știe ce e durerea, puține a porunci,
Iar nu ca la jucărele să strige : dați și iar dați,
Că cinci sute de nuiele lesne în spate la alți."
„Lasă ș'asta la o parte — împăratul iar a zis —
Dar n'o să-l înveți la carte, prin urmare și la scris ?"
„Anevoie, împărate, că prea mult e râzgăiat,
El de vorbă nu se bate, ține ce a apucat ;
Dea cerul să aveți parte de fiul-vă cel iubit,
Dar eu mai lesne'nvăț carte pe un urs nenărăvit."
Se turbură împăratul auzind acest cuvânt
Și răcni'ncât tot palatul s'a clătit pân'la pământ,
Zicând : „Auziți necinste ! Vedeți în râs cum mă ia ?
Să cade așa cuvinte să zică'naintea mea ?"
Să'ntoarce către el iară și îi dă acest răspuns :
„De vreme ce tu zici dară că mai lesne'nveți un urs,
Să înveți, iar de nu, moarte, acesta îți hoteresc !"
Zise el : „Bucuros foarte, v'am spus că eu priimesc ;
Dați-mi un urs, dar nu mare, ci să fie mititel,
Ș'în trei luni cu'ncredințare vă dau examen cu el."

După ce aceasta zise împăratul hotărît
Pentr'un ursuleț trimise ș'au adus numaidecât ;
Cu soroc, cu legătură deteră pe dobitoc,
La a cărții'nvățătură și-el îl priimi pe loc.
Acasă dacă îl duse, cumpără piei de cizmar
Și să facă carte puse pentru nuoul său școlar.
Făcând aceasta, aduce, bagă fleici prin foi de rând
Ș'îi dă ursului să'mbuce foaie cu foaie'ntorcând.
Ursul, cum e din natură, fleica când vrea să o ia,
Ca când ar citi din gură căuta și mormăia.
Mâncarea lui totd'auna din acea carte fiind,
Nici nu împlinise luna ș'îl vedeai mereu citind.
Orcând flămânzea, de voie cartea în mână luând,
Prefira foaie cu foaie și mormăia, fleici cătând.
Așa dar viind sorocul ursul examen să dea,
Se rândui ziua, locul, și toți adunați ședea.
Iată și dascălul dară cu școlarul său cel mic,
Cărui trei zile de vară nu îi dedese mertic.
Și din acea adunare la nimeni nu se uita,
Decât la orce mișcare la dascălul său căta.
Impăratul, cu mirare la ursuleț tot privind,
Aștepta cu nerăbdare ca să-i vază și citind.
Și pravila'mpărătească având pe masă aci,
Ca să-l puie să citească dascălului porunci.
Ursul pravila cum vede, că e cea cu fleici gândind,
Ca un flămând se repede, o ia'n mâini nezăbovind,
O deschide și apucă să mormăiască în loc,
Negăsind nimic de bucă, întoarce foi într'alt loc.
Stă, mormăiește în carte, nu găsește iar mertic,
Intoarce ș'în altă parte și iar nimic și nimic.
Răsuna de râs palatul d'acest școlar curios
Și îi zise împăratul : „Il văz, citește frumos,

Dar nu putem înțelege zisele lui nicidecum,
In ce limbă ș'în ce lege ne citește el acum ?"
„In limba lui, împărate — zise dascălul grăind —
Cum scrie aci curate le tălmăcește citind."
Atunci zâmbind împăratul necazul ș'a răsipit
Și iertând pe vinovatul, cu daruri l-a slobozit.

Care va să zică :
Mult mai lesne se învață un dobitoc simțitor,
Decât să ia de povață un neînțelegător.
După proverbul turcesc :
Annaiana bir sivri sinek sazdîr
Annamaiana daul zurna azdîr.
Adică :
Celuia ce înțelege țânțaru-i e trâmbițar,
Iar celui ce nu'nțelege, tobe, surle-s în zadar.

DESPRE NEGOȚ ȘI TOVAROȘIE

S'au întâlnit doi rătăciți
Ș'au hotărît a se duce,
Drumul încotro-i va duce.
Și
S'a 'ntovaroșit râiosul
Cu chelul și păduchiosul.
Dar
Negoțul nu va păduchi,
Ci tot d'ăi bătuți pe muchi.
Că
Banul face banii și păduchea păduchii.
Totd'auna
Banul bani unde zărește
'Colo se răstogolește.

De aceea
Numai cu o floare nu să face primăvară.
Și
C'o ceapă și c'o râdiche nu să face grădină
Că
Ce folos să aibi minte și bani să n'ai !
Sau
Ce poți face dacă ai bani și n'ai minte !
Zice cineva :
Banii pe om îl învață
Ce să facă în viață.
Și
Când vei avea'n pungă banul,
El îți face în cap planul.
Și,
Cu bani poate omul face
Orșice lucru îi place.
In adevăr,
Mulți tovarași totd'aună,
Fac mai mulți decât o mână.
Dar
Cine are cal ticălos,
Jumătatea umblă pe jos.
Și
Cine are tovaroș nerod,
Ajunge din pod în glod.
Că
In loc să te scoață'n undă,
La mai adânc te afundă.
De aceea zice :
Unde sânt moașe mai multe
Rămâne bietul băiat
Cu buricul netăiat.

Povestea ăluia :
P'între mumă, p'între moaşe
Pruncu-a rămas fără boaşe.
Că
Unde sânt două cumnate
Casele-s nemăturate.
Şi,
Unde cântă cocoşi mulţi, acolo întârzie a se face ziua.
Corabia cu doi cârmaci se înneacă.
Vorba ăluia :
Doi inşi una nu zicea,
Unul : «hăis !» şi altul «cea !»
Şi
Unul taie şi croieşte
Ş'altul stă şi potriveşte.
Şi pe urmă,
Praful nu să alege de amândoi.

POVESTEA VORBII

Doi inşi se'ntovaroşiră cu'nvoire într'un an
Şi mergând închiriară'n oraş cârciumă cu han,
Insă unul c'osteneală la vânzare-a stărui
Ş'altul puind căpitalul, vin, rachiu a-i târgui.
Deci acel cu căpitalul încoaci încolo umblând,
Pe la dealuri şi poverne vin, rachiuri cumpărând,
Preţul la fieştecare mai încărcat îl spunea
Şi câştigu'ncărcăturii'ntr'altă pungă îl punea.
Cel din han iar ca şi dânsul alte'n folosu-i făcea,
El băga cu doniţi apă'n marfa ce i-o aducea
Şi pentru acel adaos din vânzare bani trăgea
Ş'într'o osebită pungă îi băga şi îi strângea.

Dar pentru această faptă îi veni a se gândi,
Ca nu prin vr'o întâmplare taina a se dovedi,
Şi având în han la soare o butie cu oţet,
In care tot turna apă şi vindea încet, încet,
Aruncă pe vrana buţii banii ce îi tăinuia,
Ş'apoi d'aci înainte tot mereu punea în ea.
Cel cu căpitalul iarăşi se tot gândi ne'ncetat
In ce loc să puie banii câştigaţi din încărcat,
Tovaroşul să nu-i simţă uneltitul meşteşug
Şi să i se dea de faţă tainicul său vicleşug.
Intr'acestea văzând butea cea cu oţet, zisă sus,
Socoti că nu să poate alt loc mai sigur de pus,
Şi scoţând prin taină banii într'însa îi slobozi,
Unde şi celalt tovaroş punea în fiece zi ;
Apoi d'aci înainte amândoi ce câştiga,
Pe ascuns unul de altul tot mereu în ea băga.

Deci împlinindu-se anul, au luat, s'au socotit
Ş'amândoi ca să mai fie tovaroşi nu s'a'nvoit ;
Marfă nu le rămăsese, nici mai mult nici mai puţin,
Decât butea cu oţetul şi o bute iar cu vin ;
La'mpărţire fiecare butea cu oţet cerea
Şi pe cea cu vin niciunul în partea lui nu o vrea,
Deşi costa mai mult vinul, după cum l-au preţuit,
Dar în butea cu oţetul era câte s'au hoţit.
Dacă văd şi văd ei cum că cu certuri nu se împac
Şi pe oameni d'acest lucru ca să se mire îi fac,
Incepură între dânşii oarecum a bănui
Şi nu putea unul altui gândul a-şi destăinui.
Unul zicea întru sine : „Poate tovaroşul meu
M'a văzut cumva vr'odată când aruncam banii eu !"
Cellalt aşa zicea iarăşi : „Poate că'n ea când am pus
M'o fi văzut oarecine şi ducându-se i-a spus !"

Şi ca să se înţeleagă între dânşii prin cuvânt,
Se pun şi unul pe altul se întreb cu jurământ
Cum că ce este pricina între dânşii de se cert
Ş'în partea sa fiecare cere butea cu oţet ?
La'ntrebările acestea socotind că s'au simţit,
Işi spuseră unul altui cum şi ce fel s'a hoţit,
Şi cum banii tot în butea cea cu oţet îi lăsa,
Socotind fieştecare să o ia în partea sa.
Dar de vreme ce secretul între ei s'a dovedit,
Acea bute cu oţetul s'o spargă a trebuit.
Aşa dar prin învoire acea bute ei spărgând
Şi unul şi altul parte deopotrivă luând,
Puseră banii'n chimire şi s'au despărţit pe loc
Şi să-şi caute plecară norocirea într'alt loc.

Unul dar plecând să meargă la un oraş osebit,
Fiind vară şi căldură foarte de nesuferit,
Când veni un râu să treacă, care era foarte lat
Şi să vedea apa'ntr'însul ca creştalul cel curat,
El poftind ca să se scalde, să răsufle de zăduf,
Descălecând legă calul la umbra a unui stuf,
Se desbracă pân'la una, cântând bucurat nespus,
Şi d'asupra peste haine chimirul cu bani l-a pus ;
Când intră ca să se scalde şi începu a'nnota,
Îi veni'n gând să se'ntoarcă spre haine a se uita,
Când iacă un vultur mare în zbor pe aci trecând
Şi zărind chimirul roşu că e vr'o carne crezând,
Se repezi deodată cu un zbor grabnic nespus
Şi răpindu-l între ghiară să înalţă iar în sus ;
El sărind în grab din apă alergă după el gol,
Strigând, zbierând, răcnind tare, slobozind şi un pistol ;
Vulturul de spaimă'ndată, armă, glas când auzi,
Chimirul care-l luase drept în râu îl slobozi,

Care a săltat prin unde ceva, unde a căzut,
Şi îl petrecu cu ochii până când nu s'a văzut.
El atunci clătind cu capul şi privind spre cer în sus,
Zise : „Din apă veniră şi iar în apă s'au dus."

Cellalt, şi el plecând iarăşi la un oraş depărtat,
Unde trebuia să meargă pe apă şi pe uscat,
Dacă ajunse la mare, cu un vas se îmbărcă
Şi cu alţii împreună spre acea parte plecă.
Calea fiind foarte lungă, el în oarecare ceas
In corabie d'o parte în singurit loc s'a tras
Şi îşi descinse chimirul în care banii era,
Îi scoase, îi turnă'n poală ş'începu a-i număra ;
O maimuţă, capitanul corăbiii ce-o avea,
Şi din catarg de sus tocma cum sta şi la el privea,
Îi vedea toată mişcarea în acel ceas ce-o făcea
Şi galbenii în chimiru-i carii frumos strălucea,
Se coborî jos hoţeşte şi de departe pândi,
Până când adună banii, în chimir îi grămădi
Ş'alăturea lângă sine după ce îl lăsă jos,
Ca să-şi potrivească trupul, să-l încingă mai frumos,
I-l răpi din ochi îndată şi fugind pe catarg sus
Cu chimirul împreună tocma în vârfu-i s'a pus ;
Şi acolo deschizându-l începu scoate din el
Galbenii carii văzuse şi a face'ntr'acest fel :
C'o mână ţiind chimirul, alta cu galbeni umplea,
Şi privindu-i câte unul în mare îi asvârlea ;
Rar, numai din doi-trei unul şi în partea-i arunca
Care sta cu privighere să-i adune cum pica.
Astfel tot făcând maimuţa până când a isprăvit,
In cele mai de pre urmă chimirul i-a asvârlit.
El văzându-se, săracul, fără veste'ntr'acest rău,
Şi numărând ce-adunase, oftând zise'n gândul său :

„Banii câţi cu nedreptate câştigaţi carii i-am pus,
După cum haram veniră astfel şi haram s'au dus."

Astfel e omul,
După ce răstoarnă carul, atuncea vede drumul cel bun.
Că
Dobândă multă rupe ciochinile.
Dar însă
Cinci degete sânt la o mână şi unul cu altul nu se potrivesc.
Roatele se gonesc una pe alta şi nu se ajung niciodată.
Unde e marfă, şi pagubă.
Ş'apoi,
Buţile goale mai mult sunet fac.
Şi
Vinovatul mai mare gură face.
Adică :
A mâncat aguridă părinţii
Şi ş'a strepezit copiii dinţii.
Şi
A mâncat urdă cu usturoi şi cere să-i miroase gura a lapte.
Tovaroş numai la câştig, la pagubă pune cârlig.
Mărgăritarul stă în fundul mării şi mortăcina [1] pluteşte
pe d'asupra apei.

Ci mai bine
Daca-ţi este casa mare
Bagă în ea un mărăcine,
Decât pe fieştecine,
Că
Cine are strein, are în casă spin.
Dar şi
Dacă vom socoti noi
Cât intră'n plăcintă foi, niciodată nu mâncăm

1 = mortăciunea.

Omul însă
Işi încearcă gândul său, or pe bine or pe rău
Cârmaciul cu'ngrijire bună
Scapă corabia de furtună.
Totd'auna
Socoteala deasă e frăţie aleasă.
Că
Din grăunţe mărunte se fac grămezi mai multe.
Pentrucă
In oală acoperită nimenea nu ştie ce fierbe.
Şi
Omul de treabă nu iese din casă cu mâna goală.
Mulţi zic că
Omului de ce-i place, d'aie se'ngraşe.
Insă
Niciodată de tot pomul
Nu se poate'ngrăşa omul.

DESPRE NEGOŢ IARĂŞI

Puţin folos de cel :
Prăvălie cu chirie şi marfă în datorie.
Că stăpânul
Cere să-i dai la soroc,
Parcă te pune pe foc
Şi
Dacă n'ai, din umeri dai.
Il vezi că'ncepe să zică :
Negustor mare de piei de cloşci.

Negustor greu ca fulgul pe apă.
Cu un ulcior de bragă negustorie întreagă.
An n'am câştigat, estim am păgubit, la anul trag nădejde,
Trei lulele în două zambile.
Cumpără d'o para două şi le dă la o lescaie nouă.
Nu să alege câştigul din pagubă.
De azi până mâine numai pentr'o pâine, ca să-i zică
doar «jupâne».

Mulţi zic :

Decât slugă mare mai bine stăpân mic.

Dar

Omul e născut ca să umble şi pasărea ca să zboare ;
Chiria deşteaptă pe chirigiu şi drumul pe călător.

Insă,

Drumul soroc n'are, nici pe jos nici călare,
Baba călătoare n'are sărbătoare.
Mult umbli, multe'nveţi, mult trăieşti, multe vezi.
Găina care cloceşte niciodată nu e grasă.

Dar şi

Piatra care se răstogoleşte din loc în loc, nu prinde muşchi.

Că

Cine schimbă stăpânii, slugă îmbătrâneşte.
Lac să fie, broaşte multe.
Stăpân nu poţi ajunge, dar slugă când ei vrea.

Dar însă

Cine păzeşte sofraua [1] mănâncă ciorbaua.

Iar

Negustorul fricos nici nu câştigă, nici nu păgubeşte.
La multe cine gândeşte, niciuna nu isprăveşte.

[1] = masa (n.a.).

Cine aleargă după doi iepuri, niciunul nu prinde.
Omul vrednic se face munte şi punte şi trebuie să iasă la liman.

Din piatră seacă scoate banul.

Iar

Omul nevoiaş să înneacă pe uscat.
Ţiganul când a ajuns la mal, atunci s'a înnecat.
Decât să dai cu mâinile şi să alergi cu picioarele, mai bine să te uiţi cu ochii la marfă.

Că

Fă bine să-ţi auzi rău.

Mai bine

Peşingea pe epângea, [1]

Decât

Cu toptanul şi banii la anul.
Te tocmeşte duşmăneşte şi plăteşte omeneşte.

Iar nu,

Bună învoială, rea tocmeală.

Ci

Pune aici, bagă aici,

Decât pe urmă

Prinde orbul, scoate-i ochii.
Găina când îi vine, atuncea ouă.
Dacă răsipeşti meiul, anevoie îl aduni.
Verşi cu pumnul şi culegi câte unul.
Din bun sănătos te faci bolnav.
Le găseşte boala galbinarii şi frigurile pungii.
Ţ'a trecut baba cu colaci.

Şi

Dacă cade omul, anevoie să îndreptează.

[1] = bani peşin.

Ş'apoi,
La copaciul căzut toţi alerg să taie crăngi.
O boală dacă vine la om strigă către celelalte: săriţi
că l-am prins.
Cu toate aceste, coraj,
Barba lasă să se ducă, capul să trăiască.
Greu la deal, rău la vale.
Dar
Nu mi-au nins ca să nu-mi degere, nici mi-a plouat ca să
nu mă ud.
Cine are mult, de multe ori vine vremea să n'aibă
nicidecum.
Unde a mers mia, meargă şi suta.
Orzul îl ară boii ş'îl mănâncă caii.
Lupul mănâncă şi din oile numărate.
Unde e marfă trebuie să fie şi pagubă.
Marfă gată bani aşteaptă.
Şi
Apa trebuie să vie la matca ei, şi omul la teapa lui.
La toate urma alege.
Ştie Dumnezeu al cui e sacul cu făina şi podul cu slănina
De câte ori să bolnăveşte omul nu moare.
Ce am avut şi ce am pierdut,
Gol m'am născut, gol o să mă duc.
Cine nu e dator, e destul de bogat.
Insă
Nu e după cum va omul, ci după cum va Domnul.
Necazurile sânt pentru oameni şi oamenii pentru necazuri.
Cu nădejdea omul nu moare.
Daca datornicul zice:
Slava lui Dumnezeu, am să dau, n'am să iau,
Eu
Nu o să mă omor singur, ca Iuda.

Capul să trăiască, belelele curg.
Sărăcia la om e stană de piatră.
Decât bogat şi bolnav, mai bine sărac şi sănătos.
Cu un rac tot sărac, cu un lucru mic tot nimic.
Dacă
Ciung nu sânt, olog nu sânt,
Cap, mâini şi picioare am,
Munca e comoară.

POVESTEA VORBII

Unul, când a fost să moară, fiii săi toţi într'un ceas
Viind, patu-i înconjoară ş'îl întreabă de rămas,
Zicând: „Tată! eşti slab foarte şi diată căci nu-ţi faci?
O să te apuce moarte şi nimic nu ne spui, taci?
Noi mai întâi de iertare am venit să te rugăm
Şi aşa şi pentru stare îndrăznim să te'ntrebăm.
Căci pe lângă aste toate câte ţ'a dat cel de sus,
Să n'aibi şi strâns nu să poate, d'o parte undeva pus,
Fiindcă aici prin case ştim prea bine că nu sânt
Şi e păcat să se lase să rămâie în pământ.
Noi, tată, nu-ţi cobim moarte, ci pe Dumnezeu rugăm
Sănătos să te mai poarte, să trăieşti ne bucurăm.
Dar a omului viaţă, după cum singur spuneai,
Să ţine'ntr'un fir de aţă şi să rupe gând când n'ai.
Cât mai vârtos când e'n boală i să poate proroci,
Că or moare or se scoală, nimeni nu poate ghici;
De ţi-e frică a ne spune nădăjduind să trăieşti,
Ca să scrie încai spune aceea ce tăinuieşti.
Nu poţi zice că n'ai stare, că ştim că sărac nu eşti,
Poate dovedi orcare de-i vrea să tăgăduieşti.

Vestea e în țară sfoară că ești putred de bogat,
Și că ai găsit comoară o povestesc toți din sat.
Ei încă număr și anii când n'aveai para de ac,
Și acum te joci cu banii turnându-i din sac în sac.
Dar orșicum nu ne pasă, zică lumea ce o vrea,
Fiecare'ntr'a sa casă zice și bună și rea.
Noi știm că un bun părinte copiii nu-și va urî,
Să-i lase fără de minte săraci a se amărî."
„Copiii mei — el răspunse — bogat e numai cel sfânt.
Ș'are mii comori ascunse pe fața astui pământ.
Și cel ce înnădușește tot întruna căutând,
Acel negreșit găsește, cu sirguință săpând.
Mulți nerozi găuresc pământul comori în el căutând,
Dar neștiind cum, pasc vântul, surdă ș'în deșert umblând.
Comoara nu să găsește când ici, când colea săpând,
Ci lesne să nemerește când iei pământul de rând.
Ș'în adânc nu e băgată pe om mult a-l obosi
Ci d'o palmă e'ngropată ca să o poată găsi.
De aceea de vă place ca să vă îmbogățiți,
Cum am făcut eu veți face, ș'ascultați, să auziți:
Eu vrând să caut comoară ș'în deșert să nu muncesc,
Cumpărai o moșioară, dorința să-mi izbândesc.
Și o apucai d'alungul să caut comoară'n ea,
Când cu sapa, când cu plugul, o săpai cum trebuia,
Ș'adevărat astă treabă mă osteni'n acel an,
Dar și nu mi-a fost degeabă, că tot găsii un borcan.
Apoi cumpărai bucate și locul cât îl săpai,
Il semănai jumătate ș'încolo viță băgai.
Făcând țarina și via am luat grâu, orz și vin,
Și suta au adus mia sau un borcan cu vârf plin.

Și acum acea comoară, fără niciun scăzământ,
O am tot pe moșioară îngropată în pământ.
De voi muri, împreună veți merge s'o căutați,
Săpând cu'ngrijire bună, moșia să nu stricați;
Ci faceți, zic, cum e bine, adică de rând săpați,
Ca să puteți ca și mine rod dintr'însa să luați."
Abia pân'aci el zise și ostenind încetă,
Adormi, ochii-și închise și nu se mai deșteptă.

Feciorii lui s'apucară (după ce l-au îngropat),
Pretutindenea cătară, loc n'au lăsat nesăpat.
După ce se necăjiră că niciun borcan n'au scos,
Locul cel săpat porniră ș'îl semănară frumos;
Din care cu'mbelșugare în acel an rod luând
Făcură o sumă mare, cu preț bun toate vânzând.
Atunci ei cu păreri bune frățește banii'mpărțind,
Le-a venit înțelepciune, și zise unul zâmbind:
„Vedeți, fraților, comoara de care tata a zis?
Borcanul e moșioara și banii, cum ne-a descris.
Adică: lucrând pământul scoatem comoara din el,
De munca i-a fost cuvântul iar nu cum gândeam altfel.
Munca e comoară mare ce stă'ngropată'n pământ,
Care sfârșit nu mai are din porunca celui sfânt.
Și dacă nevoitorul cu nădejde va săpa,
El își va dobândi dorul, comoara a desgropa.
Munca pe om niciodată nu-l lasă a flămânzi,
Când cu firea'mbărbătată noaptea o va face zi.
Așadar d'aci'nainte să nu ședem lenevoși,
Ci, cum ne-a dat tata minte, să muncim mai inimoși."

Lelea joacă până'n noapte,
Iar bărbatu-i e pe moarte.
Şi
De focul bărbatului
Joacă'n capul satului.
Şi
Lelea joacă, dănţuieşte,
Iar bărbatu-i pătimeşte.
Şi
Cumetrii bărbatu-i zace
Şi ea face ce îi place.
Zicând:
Dacă m'am căsătorit,
Nu m'am şi călugărit.
Că
De drag ce îl vede,
Din ochi parcă-l pierde.
Şi
Pân'a nu-i muri bărbatul,
Ea a dat mână cu altul,
Şi
In focul lui c'a murit
In grab s'a căsătorit.
Dar,
A dat peste dracu.
Că
Pe dracul a căutat, pe dracul a găsit.
Şi acum
Buna noastră gazdă,
Se dete pe brazdă.

Ca căluşaua
Se dă încoaci încolo, se loveşte de tânjală, şapoi vine singură la ham.
Şi
Trage ca calul la grăunţe.
Că
Toate îşi au leacul.
Şi
Arţagul îşi găseşte pârţagul.

POVESTEA VORBII

O văduvă'n vârstă, bătrână, zbârcită,
Cu doi dinţi în gură, barba ascuţită,
Nas cât pătlăgeaua, la vorbă'nţepată,
Cu ochii ceacâră, gura lăbărţată,
Fruntea-i cucuiată, faţa mohorîtă,
Peste tot negoasă şi posomorîtă,
Umbla'ntunecată şi tot înnorată,
Nu o vedea nimeni să râză vr'odată,
N'o puteai cunoaşte când e mulţămită,
Că ea'n toată vremea era necăjită.

(Cântă-ţi lele cântecul, că mi-e drag ca sufletul:
Neaga-Neaga, reaua, sparge mahalaua.)

Nu putea ei nimeni să-i intre în voie,
Din zi până'n noapte zbiera ca strigoaie;
Cu nimenea 'n lume nu se avea bine,
Să certa cu sine, când n'avea cu cine;
Slugi, câine, pisică bătea cu sudalme,
Şi pentru o muscă îşi da'n obraz palme.

In scurt, nu ajunge omului viaţă,
Ca să-i spuie toate, din fir până'n aţă;
De ar fi (cum zicea lumea o zicală)
Cerul tot hârtie şi marea cerneală,
Ca să se descrie, ar fi puţintele
Toată istoria aştii muieri rele.
Dar deşi în astfel era cum ziserăm,
Şi cele mai multe nu i le scriserăm,
Tot să măritase pân'aci odată
Şi să se mărite iar era rugată,
Că era vestită şi în stambă dată,
De văduvă grasă, putredă bogată,
Şi pentru avere, tocma ca nebunii
Să'mbulzea s'o ceară văduvii şi junii;
Nu-i căuta chipul, nu-i căuta anii,
Toată frumuseţea îi era ei banii.

O văduvă însă când va după lege,
Cu a doua nuntă capul său să-şi lege,
Ea atuncea zice cum că se însoară,
Iar nu să mărită pentr'a doua oară,
Şi caută'n lume bărbat să găsească,
Ca pe o muiere să-l îmbrobodească;
Ea să fie mare, ce o vrea să facă,
Bărbatu-i la toate ca mutul să tacă;
Şi dacă găseşte vreun lă-mă mamă,
Nu vede, n'aude şi nu-i bagă seamă;
De părere bună, pe carea 'ntâlneşte,
Işi laudă casa şi să fericeşte,
Că ea bărbat are bun peste măsură,
Ca pâinea a bună (cu pruna în gură).
Şi astfel de vorbe vorbind între ele,

Zmintesc şi stric casa unei tinerele;
O fac să-şi urască îndată bărbatul
Şi să îndrăgească în locu-i pe altul.
Pentrucă bărbatul un amorez nu e
Tot după plăcerea-i la minciuni să-i spuie,
Şi tot s'o mângâie, să o giugiulească,
Cheful şi dorinţa, pân' să-şi isprăvească;
Ci el îi vorbeşte serios la toate,
Că tot chef să aibă omul nu să poate;
Grijile vieţii care îl apasă
La plăceri şi chefuri rareori îl lasă
Şi ea dacă vede că alt îi zâmbeşte,
Umblă după dânsa şi o curteneşte,
Ii face bizele, versuri îi citeşte,
O'nalţă în slavă, zână o numeşte,
Socoteşte cum că'n toat'a lui viaţă,
Din gura-i nu curge decât tot dulceaţă.
Şi să 'nnebuneşte după el să meargă,
Lasă copii, casă, la altul aleargă.
Şi văzând c'acela i-a vorbit ei bune,
Tot cu dragă, dragă, pân'a o supune,
Lasă-l şi pe dânsul, la alt bărbat du-te,
Ca vinul cel stricat din bute în bute.
Până rămâne
Nici cu fetele la horă, nici nu nevestele la biserică.
Povestea cântecului:
Fost-ai lele când ai fost,
Dar acum eşti lucru prost;
Ai fost floare, trandafir,
Dar acum eşti borş cu ştir;
Ţ'a mers vestea, când ţ'a mers,
D'acum leţcaia-ţi s'a şters.

Geaba cochetării faci,
Că la nimeni nu mai placi.
Te-au lăsat toți ș'ai rămas
Ca un odorog de vas;
Cât să te dregi la obraz,
Te-ai trecut, nu mai ai haz.
Gândeai că chipu-ți frumos
O să stea tot abanos.
Acum poate să plătești
Frumoasă să te numești.

Așa și această văduvă bogată,
Fiind pentru zestre de prea mulți rugată,
Când venea'n petite cineva s'o ceară,
Ca să se mărite, să-și ia bărbat iară,
Ea la acei oameni, bărbați sau neveste,
Cu mândrie mare propunea aceste,
Zicând: „Mergeți, spuneți celui ce mă cere
Că am să-i dau zestre destulă avere,
Bani, casă, moșie, cum și știe poate,
Scule, diamanturi în ființă toate;
Dar pe lângă astea, am și din natură,
Un arțag, o pală, de cam cert din gură,
Și nu totd'auna aceasta îmi vine,
Ci numai de față când e oarecine,
Sau când stau de vorbă la vr'o adunare,
Din ceva atuncea, țandara îmi sare,
Și încep îndată ca să-mi cert bărbatul,
Să-l fac de ocară față cu tot satul.
Iar el la necazu-mi îl voiesc să tacă,
Să-mi sufere toate, nimic să nu-mi facă;

Ii cer dinainte condiția asta,
De mă priimește, eu îi sânt nevasta."
Câți auzea d'aste, fugea ca de ciumă,
Li să tăia pofta de astfel de glumă.

Mai pe urmă însă își găsi ea unul,
Cam lovit cu leuca, făcând pe nebunul.
Ș'îi trimite vorbă că o priimește,
In felul ce zice și cum ea voiește;
Dar îi dă să știe că din întâmplare
Și el fără voia-i un pârțag mic are,
Care în an numai odată îi vine
Și ca și un praznic într'o zi îl ține.
Și el cum să leagă să-i rabde arțagul,
Și ea să se lege să-i rabde pârțagul.
Spuindu-i aceste, zise ea'ntru sine:
Zău că nu să poate din așa mai bine!
Nu e lucru mare, într'un an odată,
Un pârțag, cum zice, și lui să-i abată.
Și cu chipul ăsta, dacă se legară,
Amândoi îndată să și cununară.
Mireasa acuma găsindu-și norocul,
De părere bună nu o 'ncăpea locul.
Își pierduse cumpătul,
Ca găina umbletul.
Și luând la masă de coadă purceaua,
Cum era strâns satul, făcu și safteaua,
Vr'o câteva vorbe trânti după lege,
D'ale nodoroase, ca niște ciomege.
Ginerile l'aste trebuia să tacă,
C'așa să legase, n'avea ce să facă,

Făcând ea safteaua, îi păru mult bine,
Văzând că bărbatu-i legătura-şi ţine.
A doua zi iară ş'urmă obiceiul,
A treia zi încă şi mai cu temeiul.
Iar el la niciuna cheful nefrângându-i,
Le suferea toate, în gându-şi zicându-i :

Lasă să taie dracului bureţi.
Lasă să se scalde în apele ei.
Lasă să-şi alerge calul cât o vrea.
Lasă să latre ca căţelele la lună.
Acum e la largul ei şi la strâmtul meu,
Până mi-o veni şi mie palele nebune,
Ii tai eu de unghişoară,
Eu îi sânt doftorul ei.
Cum îşi aşterne aşa va dormi.
Muierea, poale lungi, minte scurtă.
La baligă moale puţintică apă trebuie.
Cu vreme şi cu paie muşmulele să moaie.
O să-i iasă toate pe nas.
I s'a urît cu binele.

Deci,
A patra zi dimineaţă pe loc cum se scoală,
Incepe să geamă ca un prins de boală,
Zicând : „E ! nevastă, azi te-a călcat focu!,
M'a găsit pârţagul, i-a venit sorocul."
Şi zicând aceasta o cam ia de coadă,
Şi pe după mână frumos mi-o înnoadă,
Ş'începe să-i care mai în jos de spate,
Cam pe piele goală, gârbace 'ndesate.
Ea îi zicea : „Frate ! bine, ce e astă ?"
El răspundea, dându-i : „E pârţag, nevastă."

„Până când te ţine ?" ea îi zise iară.
El dându-i răspunde : „Numai până seară.
Şi rabdă, nevastă, cum îţi rabd eu ţie
C'astfel n'e legatul şi mult n'o să ţie."
„Mă rog, bărbăţele ! mai stăi ! conteneşte !
Stăi să ne 'nţelegem, puţin odihneşte !
Eu îmi întorc vorba, pui lacăt la gură,
Dacă e pricina pentru legătură."
„Nu, dragă nevastă, năravul din fire,
Lesne nu să poate s'aibă lecuire."
„Mă rog, bărbăţele, dă puţin cu milă,
Că nu ştiu bătaie de mică copilă.
Aoleo, ajunge ! aoleo, mă lasă !
Văz eu că cu zapis nu să ţine casă,
Mă leg, mă jur ţie că d'azi înainte,
Nu-ţi voi mai răspunde nici două cuvinte."
„E ! bine — el zise — dacă-ţi laşi arţagul,
Iacă şi eu dară îmi opresc pârţagul.
Numai îţi păzeşte cum zici jurământul,
C'apoi iar îmi vine (să păzească sfântul)."
Aşa ei d'atuncea cu pace trăiră,
Şi singuri aceasta o şi povestiră.

Aşa am cumpărat-o, aşa o vânz.
Ei mai zicea că :
Toată pasărea pe limba ei piere.
Şi că
Invăţul îl desbară bătul.
Pentrucă
Gâlceavă fără 'ncăierare niciun haz nu are.
Şi,
Eu fac, eu trag, p'altu'n belea nu bag.

De aceea
Mațile în om să ceartă, dar om cu om!
Lasă-i să-și scoată ochii, că ei o da seamă.
Cine ce face, luișI face.
Nu-ți pune obrazul pentru altul.
Să nu te pomenești cu un doamne-ajută pe spinare.
Ei să ceartă, ei să iartă.
Zicând că
Câteva coade de topor curg din dragoste.
Insă
Lesne a ierta, dar anevoie a uita.

DESPRE CĂSĂTORIE IARĂȘI

TATĂL ȘI FIUL

Fătul meu!
Omul o nevastă și o pisică trebuie să aibă în casă.
Că
Toate sânt până la o vreme.
Și
Dacă inima îți cere,
Te'nsoară ș'îți ia muiere.
Ca
Să-ți car la nuntă apă cu ciurul (zăpadă).

Scumpul meu tată!
Omului cu sila poți să-i iei, dar să-i dai, nu poți.

Că
Lesne e a se'nsura
Și greu a se dessura.
Că
Muierea are nouă guri și multe cere.
Și
Decât să zic pe urmă «vai de noi» mai bine să zic «vai de mine»;

Că
Nevasta nu e cârpă, să o descoși și să o lepezi.
De unde știe omul ce noroc va nemeri!
Că pe mulți îi văz
Duminecă cununie
Și luni la mitropolie.[1]
In adevăr,
Nevasta cu minte bună
E bărbatului cunună.
Dar
Rar la om așa noroc.
Cum a zis unul:
Fă-mă, de poți, prooroc,
Ca să te fac cu noroc.
Că
Ce e frumos la toți place,
Dar nu știe'n el ce zace.
Că te uiți,
Din afară măr frumos
Și înlăuntru găunos.
Și
De departe trandafir,
De aproape borș cu știr.

---

[1] La mitropolie se pronunțau divorțurile.

Clubul cărții digitale 2022

Şi
De departe calu-ţi bate,
De aproape ochii-ţi scoate.
Şi atunci,
Cu lăutari şi cu masă
Aduci pe dracul în casă
Că
Până nu pui cu omul în plug,
Nu-i ştii boii cum trag la jug.
Şi
Până nu încaleci calul,
Nu-i poţi cunoaşte năravul.
Sau cum a zis unul:
Cu lăuta şi cu toaba,
Adusei în casă gloaba.
Şi
Am gândit că iau pe Stana
Ş'am fost luat pe Satana.
Că
E mică şi a dracului,
Sare'n capul bărbatului.
Că
Alăuta zice din strună:
„O, ce frumuşică junǎ!"
Iar toaba zice: „Lasă, lasă,
Ca s'o vedem şi mireasă."
Ş'apoi,
Viespea, miere după ce nu face,
Sare şi te împunge cu ace.
Şi
Vai de mine, de urît
Sânt sătul până în gât!

Mulţi doresc singurătatea, dar eu de ea sânt sătul;
I-am cunoscut bunătatea, mi-a venit acră destul.
Un om singur într'o casă, şade ca un surd şi mut,
Mănâncă fără de masă, doarme fără aşternut;
Când pleacă din cas'afară, drumu-i e fără soroc,
Umblă ca o pierde-vară, zăbovind din loc în loc.
Prânzeşte unde-i e foame, mănâncă ce o afla,
Unde înserează doarme, aşterne ce s'o'ntâmpla.
In case familiare cu văz bun nu-l priimesc,
E greţos la fiecare, deşi'n faţă îl cinstesc.
De s'ar purta cât de bine şi d'ar umbla ca un sfânt,
Tot îl defaimă orcine şi îi zice: paşte-vânt.
Fieştecare îşi teme nevasta, fata de el
Şi să sfieşte să-l cheme, să petreacă'n vreun fel.
El cât de mult să postească şi să umble nemâncat,
Maţele să-i chiorăiască, tot îi zic că e'mbuibat.
De să duce la vr'o treabă, mai des unde sânt femei,
Curtezan îl fac în grabă, ş'îşi râd de el între ei.
De să duce la primblare, umblă singur ca un cuc
Şi priveşte cu jind mare la câţi de braţet se duc.
Unde vede vr'o figură, vr'o tânără, vr'un pantof,
Stă, să uită, cască gură şi se alege cu of!
Acasă iar dacă vine, trăieşte cu totul prost,
Rareori mănâncă bine, mai mult uscături şi post.
Când e bolnav, n'are cine un păhar apă să-i dea,
Moare până când îi vine un cunoscut a-l vedea
De are bani tot găseşte câte un mai doritor
Şi vine de-l linguşeşte, să-l lase moştenitor;
Iar de este sărac, moare cu zile din necătat,
De patru, fără plânsoare, în groapă e aruncat
Şi să pierde după lume, ca o pulbere în vânt,
Neamul său şi al său nume merge cu el în mormânt;

Nu-i rămâne din viaţă pomenire c'a trăit,
Trăieşte fără dulceaţă, se duce cum a venit.
Iată dar singurătatea, pe care mulţi o slăvesc,
Asta e, zic, bunătatea traiului filosofesc.
Fie, fie dăruită dintru tot sufletul meu,
Aibă-o cui e dorită, mai mult nu o voiesc eu.
Cu Dumnezeu înainte îmi iau inima în dinţi,
Mă'nsor, cunună părinte, şi zică-mi toţi că n'am minţi;
Cunoscut şi ştiut este c'am mai fost căsătorit,
Am ţinut două neveste şi niciuna n'a murit.
Una mă lasă pe mine, pe una o lăsai eu,
De am trăit rău sau bine, să ne ierte Dumnezeu.
Şapte ani trăii cu una şi mereu m'am judecat,
Gâra-mâra totd'auna, dar în sfârşit am scăpat.
Cu a doua făcui casă şi la al zecilea an,
Vrând să se facă mai grasă, mă urî ş'îmi fu duşman.
Sărace fuseră toate, săracă şi acum iau,
Cu doar, c'o fi şi cu poate peste mai bine să dau.
Dar însă deloc nu-mi pasă orşicum d'oi nemeri,
Unde o ieşi să iasă, sânt deprins a suferi.
Ca un soldat ce'n războaie mai de multe ori a fost,
N'are frică şi nevoie ca acel recrut şi prost.
Cine n'a umblat cu armă e frică'n mâini să o ia,
In ochi îi e ca o spaimă, îl mănânc câinii cu ea.
Iar cel învăţat îndată o ia ş'o are de joc,
Se aprinde şi stă gata se intre cu ea în foc;
Il vezi cu fruntea semeaţă peste armaţi tăbărît,
Pe moarte or pe viaţă, nu-i pasă, e hotărît.
Aşa şi cel ce se'nsoară ş'a tras danţul căsnicesc,
L'a doua ş'a treia oară, frici, spaime nu-l îngrozesc.
Gâra-mâra nu-l sfieşte, cântecele i să par,
Când să'nvaţă ş'îi lipseşte, duce dorul l'al lor rar.

Omului de orce bine îi vine îmbuibături,
De dulceţuri greaţă-i vine, doreşte şi acrituri.
Pelinul amar ca fierea ca o doftorie-l ia
Şi mai cu gust decât mierea pe nemâncate îl bea.
Mângâierea aşa iară satură, des când o vezi,
Ş'începe a fi amară, de n'o fi şi ceva sfezi,
Că unde sânt iubiri multe, sânt şi multe'ntristăciuni,
Ca plânsurile la nunte şi râsul la'ngropăciuni.
De când lumea, astfel toate a fost şi vor fi cum sânt,
Nici s'a putut, nici să poate împotrivă-le cuvânt;
Cui dar pielea să'nfurnică nevastă'n casă să-şi ia,
S'o lase cui nu e frică să tragă danţul cu ea;
Dar nici ne'nsurat, în urmă să umble prin sat hârbar,
Că-şi găseşte de îi curmă drumul din sat vreun par,
Pentrucă'n sfânta scriptură e'nvederat şi citim,
Unde dă învăţătură în lume cum să trăim,
Ca una din trei la număr să-şi aleagă cinevaşi:
Or însurat, or călugăr, or să se facă ostaş.

Iubite tată!

Toate fonfoloagele
Işi aştept noroacele.
Şi
Măgarul să vinde tot în oborul armăsarilor.
Ş'acolo
Şi pentru calul şchiop se găseşte surugiu.
Dar
Cioara în loc de privighetoare nu se poate vinde.
Că
Unuia îi place popa, altuia preoteasa şi altuia fata popii.
Şi
Gustul dispotă n'are.

De aceea zice:
Caută muiere să-ți placă ție, iar nu altora.
Și
Cu funia altuia nu te lăsa în puț.
Că
Nu e frumos ce e frumos, ci e frumos ce îmi e frumos.
Și
Nu este bun ce este bun, ci este bun ce-mi place mie.
Dar însă
Ce mi-e drag fuge de mine
Și urîtul cale-mi ține.
Ș'apoi
Cine cade de sine
Să plângă i-e rușine.
Că
Nebunul pe mai marele său nu-l cunoaște.

Țara piere de tătari și ea bea cu lăutari.
Și
Totd'auna, gâra-mâra și trai cu vătrai.
Nu crede, bărbate, ce vezi cu ochii, ci crede ce-ți spui eu.
Muierea
Iți judecă pe dracul și ți-l scoate și dator.
Și
Atunci îți iei ale trei fuiere și lumea în cap.
Și
Te duci opt cu a brânzii.
Sau
Te duci unde a dus mutul iapa și țiganul cârlanul.
Că
Muierea a'mbătrânit pe dracu.

Un om, de mult, de când vacul,
Se învecinea cu dracul:
El avea o moșioară
Și dracul o fâșioară;
Ins'a omului lucrată
Ca o grădină curată,
Iar a dracului băltoasă,
Glodoroasă și ghimpoasă.
Și așa, dracul ca dracul,
Vrând să-și mai lărgească lacul,
Păzește când nu e omul,
Ii zmulge din margini pomul,
Câte puțin, puțin sapă,
Cade pământul în apă;
Vine omul în livede,
Tot răul făcut îl vede,
Intreabă, răspunde dracul
Că pân'aci i-a fost lacul,
Și că aci e hotarul,
Unde ș'a bătut el parul.
Bietul om iarăși îl lasă,
Merge necăjit acasă;
Dracul iarăși mută parul,
Ș'își mai lărgește hotarul.
Vine omul, iar să ceartă,
Ii arată și pe hartă,
Că i-a'mputinat pământul,
Și că-și are tot cuvântul.
Intr'aceste zise dracul:
„Ce tot ceartă în tot vacul?
Or tu să pierzi o moșie,
Or lacul al tău să fie;

Ai să facem învoire,
Cu zapis, cu întărire,
Ca să fiu fără simbrie
Să-ți slujesc acasă ție,
Dar însă numai atâtă,
Pe o vreme hotărîtă,
In care să-ți fac tot treabă
Una după alta'n grabă ;
Iar cât n'ai avea poruncă,
Ca să mă pui la vreo muncă,
Și la mijloc timp va trece,
Până când să număr zece,
Atuncea a ta moșie
Cu totul a mea să fie ;
Iar pe cât vei avea treabă,
Poruncită tot în grabă,
Atunci și a mea fâșie,
S'o iei drept a ta moșie."
Zise el : „Cât despre asta,
M'oi sfătui cu nevasta ;
Stăi aici, până m'oi duce,
Și răspuns îți voi aduce."

Se duce dar și vorbește,
Cu nevasta sfătuiește,
Ce meșteșuguri să puie
Pe dracul ca să-l supuie,
Să-l facă'n necaz să crape,
Și de gâlceavă să scape.
Socotindu-se nevasta
Ii zise : „'n pricina asta
Fă zapisul, te'nvoiește,
Tocma după cum voiește,

Că știu eu să-i dau lui muncă,
Odată, dintr'o poruncă,
Numai nu uita, ci scrie
Și mie supus să-mi fie."

Astfel dacă sfătuiește
Și cu dracul se'ntâlnește,
Făcu zapis, în el scrise
Toate cele mai sus zise,
Ș'acasă dacă-l aduse
Să-i argățească îl puse ;
Dracul iar la tot cuvântul
Se pornea iute ca vântul
Și îndată'n mare pripă
Făcea lucrul ca'ntr'o clipă
Și isprăvind venea'n grabă
Zicând : „Mai dă-mi ș'altă treabă."
Ș'atât făcea orce iute,
Incât când îi zicea : „Du-te !"
El răspundea : „Este gata,
Poruncește-mi acum alta."
Omul alta-i da să facă,
Neavând timp nici să tacă,
Că cum îi zicea din gură,
Il făcea'ntr'o'nvârtitură ;
Omul tremura de frică,
Neștiind ce să-i mai zică,
Și cât pe aci, săracul,
Era să-l încurce dracul ;
Iar femeia lui cum vede,
Vreme fără a mai pierde,
Merse'n pripă, se ascunse,
Un păr de supsiori smulse,

Ieşi, i-l dete în mână
Ş'îi porunci ca stăpână,
Zicând: „Apucă'ndreptează
Acest păr întins să şază,
Orcum ştii, mi-l descovoaie,
Dar de-l rupi dai de nevoaie."

Dracul luând păru'n grabă,
Zise'n gându-şi: Ce mai treabă!
Ş'începu să-l netezească,
Să-l întinză, să-l sucească,
Il bagă'n gură, îl moaie,
El mai rău se încovoaie;
Il mai ia iar, îl mai linge,
Mereu în gură-l întinge,
Ia în deşte, 'l netezeşte,
Să-l întinză se munceşte;
Dar geaba, nu se'ndreptează,
Mai mult să'ncârlionţează;
Se necăjeşte, se zburdă,
Dar toate-i era de surdă;
Parcă îi venea să crape,
Gândind moşia să-şi scape,
Fierbea'n el de ciudă fierea,
Cum să-l rămâie muierea?

Să făcu'n acea zi seară,
Mâine îl apucă iară,
Ş'a treia zi înserează
Şi el tot nu-l îndreptează.
Trecu săptămâna, luna,
Căznindu-se tot întruna,
Femeia tot îl zoreşte

Strigând: „De, de! isprăveşte
Şi du-te de ado apă,
Că fierea în mine crapă,
D'atâta multă zăbavă,
Fără să faci vr'o ispravă!"
El merge apă s'aducă
Şi iar de păr se apucă;
Ea iarăşi îl mai strigă:
„Hai de-mi fă o mămăligă!"
El ş'aceasta isprăveşte,
Şi iar părul netezeşte;
Ea îl strigă iar să saie
Ceva lemne să mai taie;
Ş'abia iar ia păru'n mână,
Ea la altceva îl mână;
El neavând cuvânt, tace,
Când una, când alta face;
Vai de el, dracul, sirmanul,
Căznind îi trecu şi anul!
Al doilea an porneşte,
Tot cu părul se munceşte;
De necaz să se înnece,
Că şi al treilea trece;
Anii trecea şir ca lanţul
Şi muierea-l juca danţul,
Tot mereu să-i împuteze,
Părul ca să-l îndrepteze;
Ş'atât să necăjea dracul,
Cu pustiul păr, săracul,
Cât începu să-i albească
Părul şi să'mbătrânească,
Ba şi cocoşat rămase,
Neviindu-i să se lase

O muiere să-l supuie
Şi moşia să-şi răpuie;
Dar în cele după urmă,
Moarte, care toate curmă,
Scăpă şi de dânşii dracul
Şi iar îşi stăpâni lacul.
Dar cocoaşa din spinare
Şi barba crescută mare,
I-au rămas ca moştenire,
Spre vecinică pomenire:
Că muierea de când vacul
A îmbătrânit pe dracul.

De aceea zice proverbul:
Cine n'a văzut pe dracul, să se uite la tine.
Şi
Eşti dracul împieliţat.
Dar şi
Copiii oamenilor sânt draci goi.
Pentru care zice:
Nici dracului nu-i da în gând să o facă asta.
Unii zic:
Dracul mă învăţă s'o fac asta.
Dar
Şi dracul poartă ponos.

POVESTEA VORBII

Un zgârcit, odată, când era să moară,
Se târî cu 'ncetul la strânsa-şi comoară,
Ş'începu cu galbeni gâtul să-şi îndoape,
Ca murind, cu dânşii în el să-l îngroape;

Când făcea aceasta, vine fără veste
Un nepot să-l vază ce fel îi mai este;
Şi privind la dânsul cu mirare mare
Cum înghiţea aurul ca pe o mâncare,
Incepu a zice şi cruce a face:
„Ucigă-te toaca, ce îl înveţi, drace!"
Iar dracul răspunsul nevăzut îi dete:
„Ba, ucigă-l toaca pe unchiu-ţi, băiete,
Că nici chiar eu însumi, de-mi zic drac anume,
Şi aceasta încă n'am văzut-o 'n lume."

Prin urmare dar,
Pe omul la mai mari drăcii îl taie capul.
Insă
Gunoiul din ochiul altuia îl vedem şi bârna din ochiul nostru n'o vedem. (Evang.)

Ş'apoi,
La unii unele şi la alte altele.
Zice cineva că
Muierea necertată e ca moara neferecată, nu macină bine
Dar
Toate ca toate, numai dragoste cu sila nu să poate.
Altele sânt iar,
Bărbatul să aducă cu sacul, muierea să scoaţă cu acul, tot să isprăveşte.

Pentrucă
Omul de hoţul din casă nu să poate feri.
Ş'apoi vii la povestea cântecului:
Punga plină până-mi fuse,
Mândra pe mână mă puse,
Când veni la jumătate,
Mândra mă dete la spate,

Când deloc nu mai sunară,
Mă dete pe uș' afară.

POVESTEA VORBII

Un tânăr, din întâmplare rămâind la ochi beteag,
Să'nsură ca fiecare cu plăcere și cu drag;
Își luă de nevestică p'o fată care-l voi,
Pentru c'avea stăricică prea lesne se învoi.
El d'a doua zi de nuntă până'n șase, șapte ani,
Cu'ngrijirea lui cea multă, până când avu și bani,
Orcând pleca de acasă ș'înapoi se întorcea,
Toate cele pentru masă cu braț plin le aducea;
Și nevasta lui cea dulce de grab la scară zbura,
Și de cele ce aduce mai curând îl ușura.
Până fu așa, bărbatul nu avea niciun cusur,
Cu adusul și căratul fu frumos ca un răsur;
Când n'avu, și'ntr'o zi numa cu mână goală veni,
Nevasta lui și acuma când ieși ș'îl întâlni,
Văzând că'n mâini nimic n'are de cele ce o'ngrășa,
Il privi 'n ochi cu mirare, zicând către el așa:
„Dar ce ai pățit, bărbate ? Ochiul cine ți l-a scos ?
Uite pocitură, frate! T'ai slutit ochiul frumos!"
El privindu-i vreme lungă ochii ei cei drăgăstoși
Cunoscu că pentru pungă i-a fost căutat miloși,
Și legănând capul zise: „Dar ce, dragă, pân'acum
T'a fost vederile'nchise, de nu vedeai nicidecum ?
Șapte ani trăii cu tine cu acest slut ochi al meu,
Ș'acum stai, te miri de mine, ca când nu-s tot acel eu ?
Nu cumva avui perdele în ochii-mi de nu cătai,
Ci tot în mâinile mele și în pungă te uitai ?"
Zise ea: „Cu de aceste nu poți să te îndreptezi,
Aceea ce zic eu este, vedeai, dar acum nu vezi;

Că dintru întâiaș dată de erai cum ești acum,
Chiar să fi'mbătrânit fată nu te luam nicidecum."
Bărbatul scârbit în sine de un astfel de cuvânt,
Mai vârtos cunoscând bine că banii sânt unde sânt,
Pleacă pentru vreme lungă, fuge, lumea în cap ia,
Ca iar când i-o suna'n pungă, atunci să vie la ea.

Fătul meu!

Ariciul cu meșteșug să prinde și vrabia cu mei.
Și
Copilul cu leagănul se amăgește și tace.
Că
Verdarea cearcă copaciul, și mai slab unde găsește, acolo ciocănește.

Și
Calul cunoaște ce om îl încalecă, pe fiecine nu trântește.
Dacă îl vede că este
Lă-mă mamă ti pă mine că azi este tâmbătă,
Atunci,
Il îmbrobodește ca pe o muiere.
Și
Ii pune țestul în cap, ș'îl întoarce ca'n dulap.
Ba încă,
Il bagă supt pat ș'îl pune să cânte cocoșește.
Iar
Cine e vrednic scoate și îmbucătura din gura omului.
Și
Știe ca lumea să trăiască.
Că
Muierea este vas slab, de nimic să necăjește, și cu nimic se îmblânzește.

Şi
Te joci cu ea ca cu o păpuşe.
Şi
O faci de joacă înainte-ţi pe taler.
Că
Cu binele de nu vei putea, iar cu răul nu faci nimica.

Iubite tată!

Bani d'aş avea, m'aş însura.
Cum a zis unul:
Cu puşcă seacă la vânat să nu pleci.
Că
Osul gol nici câinele nu-l roade.
Şi
La copaciul fără poame nimenea nu aruncă piatră.
Cum a zis altul:
„Dece nu te 'nsori?" „N'am bani", „Dece nu câştigi?", „N'am noroc", „Dece nu mori?", „Căci nu-mi vine moartea."
Să iau zestre mi-ar zice:
Se scaldă 'n zestrea muierii.
Insă,
Găina nu să poate cu două, cu pui şi cu oau.
Că
Cine se bucură la avere, el ia fără plăcere.
Ş'apoi vine la vorba ăluia:
Zestrea îmi şade în lacră[1]
Şi eu cu sluta pe vatră.
Şi,
De dorul bogatului
Luai fata dracului.

[1] = ladă (n. a.).

Şi
Mă făcui pentru bani mulţi,
Olăcar de cai stătuţi.
Şi
Pentru bani luai bătrân
Şi mă băgai la stăpân.

POVESTEA VORBII

Oareunde iară bărbaţi şi neveste
Au mers să peţească, obicei cum este;
Priviră, văzură, vorbiră de fată,
Şi se învoiră cu mumă, cu tată.
Acuma rămase să bea aldămaşul
D'alde cuscru, socrul şi de alde naşul.
Aşa el şi zise: „Draga tatii fată,
Du-mi-te de scoate niţel vin îndată."
Ea luând o oală, o spălă, o şterse
Şi în grab cu dânsa în pivniţă merse.
Dacă văzu tat-său că prea zăboveşte,
Mumi-sii îndată zicând, porunceşte:
„Du-te curând, dragă, dumneata de scoate
Că pe cum bag seamă copila nu poate."
Mergând ea găseşte în plâns pe copila,
Şi privind la dânsa, i s'aţâţă mila,
Să sperie, 'ntreabă: „Ce ai, drăguliţă?
Ia spune-mi şi mie, spune-mi, măiculiţă."
Atunci fata 'ncepe şi îi zice: „Mamă!
Acum cum vezi bine, mă mărit să cheamă,
Aşa, să zic dară, o şi făcui asta,
Ş'am rămas grea'ndată ca toată nevasta.
Am făcut acuma, să zic, şi pruncuţul
Şi îi puse naşul numele Vlăduţu;

Il vezi gras la faţă, frumos ca un soare,
Creşte, se înalţă, merge ş'în picioare;
Umblă şi aleargă, să joacă prin curte,
Cu izmene albe şi cu haine scurte;
Incalecă băţul, sare tăietorul,
Se duce îndată, apucă toporul,
Abia îl rădică, pe umăr îl pune,
Toporul greu foarte puterea-i supune,
Neputând să-l ducă, cade, îl doboară,
Ii retează gâtul şi aci-l omoară."
Aceasta când zise începu să strige:
„Of, Vlăduţu mamii! moartea ta mă frige,
Inima-mi răneşte, viaţa-mi scurtează,
Că n'o să mai poată mama să te vază."
Muma cum aude plânsul fiicii sale
Şi ea se porneşte să strige cu jale:
„Of! vai! Duţu mamii! of, drag nepoţele!
Prea avuşi în lume zile puţintele!"
Tatăl logodítei, văzând că acuma
Cu vin nu mai vine nici fata nici muma,
Pleacă după ele, 'n pivniţă se duce
Să vază ce este, vin dece n'aduce.
Şi dacă le vede plângând p'amândouă,
Incepu să 'ntrebe: „Ce vă este vouă?
Dece vă e plânsul? Spuneţi-mi şi mie?
Minunea ta, Doamne, asta ce-o să fie!"
Atuncea şi muma şi fata se puse
Şi îi povestiră cele de sus spuse.
Aceste cuvinte auzind şi dânsul
Cu ele 'mpreună porni şi el plânsul:
„Of! of! vai de mine! cum ne călcă focul!
Of! cum, nepoţele, te omorî jocul!

Făcut, crescut gata, scos din tot necazul,
Cum nu trăişi încă să-ţi mai văz obrazul!"
Aşa ei grămadă rămâind să plângă,
Făcură pe oaspeţi la ei să se strângă.
Dacă îi întreabă şi le spun pricina,
Le-au răspuns cu toţii: „A voastră e vina,
Căci lăsaţi toporul încolo, încoace,
Ca să-l ia copilul, cu el să se joace;
Dacă tăieţi lemne nu-l băgaţi în casă,
Plângeţi dar acuma, nouă nu ne pasă."
Iar unul dintr'înşii vrând să-i mai mângâie;
„Lăsaţi — zise — frate, plânsul să rămâie
Casa nu v'a [1] spartă, c'a murit băiatul
Sânteţi încă tineri ş'o să faceţi altul."
Un vecin l'aceste ce prin gard privise
Şi auzind toate către dânşii zise:
„Unde a tunat de v'a adunat!"
. . . . . .

POVESTEA ALUIA

Povestesc că unui nevasta murind
Şi plin de 'ntristare văduv rămâind,
Se însură iarăşi ca un om sărac,
Socotind la jalea-i să-şi găsească leac;
Luă o fetică care îi plăcu
Şi ca cu întâia casă îşi făcu;
Ei trăia prea bine, că ea îl iubea,
Şi el pentru dânsa prea mult să robea;

1 — *vă a*. In original: *să*.

Decât despre alte câte îi făcea
De-l mulţămea una, alta nu-i plăcea;
Mai cu seamă lapte dulce când mânca
Deloc, niciodată el nu se'mpăca,
Ci oftând adesea în sunet vorbea:
„Nu ştiu răposata ce fel îl fierbea,
Că de când, sirmana, o am îngropat,
Lapte fiert odată cu gust n'am mâncat!"
Biata lui nevastă, astfel de cuvânt
Auzind adesea răsunând în vânt,
Se mira săraca cu ce îngrijiri
Să-l fiarbă mai bine, s'aibă mulţămiri!
Spăla, freca vasul, punea îl fierbea,
Păzind să n'afume ş'în foc să nu dea,
Dar geaba, bărbatu-i la gust nu-i venea,
Tot pe răposata, oftând, pomenea.
Aşa dar, nevasta văzând şi văzând
Că pe plac nu-i este orşicum făcând,
In cele din urmă îl puse pe foc
Ş'îl năpusti'n vatră, ne'ngrijind deloc.
Laptele dar singur fierbând ca uitat,
Dacă-l bătu fumul şi în foc a dat,
Turnând îi aduse, şi el cum sorbi,
Plin de mulţămire către ea vorbi:
„Ah, draga mea! astăzi m'ai îndatorat
Cu laptele dulce, de când te-am luat,
Că uite întocma acest gust avea,
Biata răposata orcând îl fierbea.
Dar cum făcuşi, dragă? Ce ai uneltit?
Şi aşa de bine astăzi l-ai brodit?
Vezi dar, ţine minte tot aşa să-l faci
Apoi totd'auna să ştii că mă'mpaci."
Auzind nevasta zicându-i astfel:

„Apoi, bărbăţele — zise către el —
Eu după părerea-mi am greşit acum,
Că nu purtai grije să nu ţi-l afum,
Fiindcă cu treaba pe foc l-am uitat
Şi gustând în urma îl văz afumat,
Ba îmi era încă că o să mă certi
Şi vream de greşală să cer să mă ierţi."
Bărbatu-i răspunse: „Nu ştiu ce-ai făcut,
Decât ştiu atâtă, că azi mi-a plăcut;
Şi cu aste vorbe mă faci nătărău,
Că la ce mi-e gustul să zici că e rău;
Nu voi niciodată să m'aibi de nebun,
Ci ce zic că-mi place, zi şi tu: e bun,
Şi nu-mi spune mie c'ai făcut greşeli,
Că cu aşa vorbe nu poţi să mă'nşeli;
Gându-ţi niciodată nu l-oi sfinţi eu,
Ca să nu-mi fierbi lapte după cheful meu;
Aşa îl voi tocma cum fuse acum,
Şi curs în foc fie şi, cum zici, cu fum."
Biata lui nevastă pe loc o sfecli,
Gândind că cu pumnii o va năvăli;
Decât cu tăcerea care o făcu
Il aduse 'n stare şi el de tăcu.
Zicând:
Lasă să ningă, să plouă, numai vremea rea
să nu să facă.

Dar tu, copilul meu,
Să-ţi iei nevastă de casă,
Nici urîtă, nici frumoasă.
Că
N'o să o pui cadră'n perete.
Nici
N'o să o atârni cercel la ureche.

Nici
N'o să o scoţi în târg de vânzare,
Ci
Să-ţi iei nevastă de potriva ta.
Precum am mai zis adică:
Cum e sacul şi peticul.
Şi
Cum e tingirea şi capacul.
Că
Ce nu-ţi este de potrivă,
Iţi va fi tot împotrivă.
Nici,
După gustul altora să nu-ţi alegi nici materie [1], nici nevastă
Ci
E destul să-ţi placă ţie.
Iar nu ca acela:
In hatârul dumneavoastră,
Iacă m'arunc pe fereastră.
Ca ţiganul care
In hatârul prietenului său s'a spânzurat.
Cum a zis unul:
Că a greşit croitorul
S'a spânzurat spoitorul.
Ci tu
Eşti stăpân pe capul tău,
Or pe bine or pe rău.
Că
Voia este la tine
Ca să faci cum îţi vine.

[1] = stofă.

Cum zice vorba:
Mie nici nu-mi intră în pungă nici nu-mi iese.
Eu ştiu că
Silita căsătorie e frigură de livie.
Numai
Nu face din capul tău calendar,
Şi când vei să te'nsori,
De eşti tu viţă de jos să nu iei neam de sus, ca să nu-ţi zică: scol tu, să şez eu.
Şi
De n'ai bani, nu lua cu zestre, ca să nu-ţi zică: taci tu, să vorbesc eu.
Ci
Ia-ţi nevastă săracă ca să-ţi zică: fă ce ştii tu.
Şi atunci
Nu vă scoateţi ochii unul altuia
Ci
Trăiţi ca în sân de rai.
După,

POVESTEA ALUIA

Ferice! şi iar ferice!
O mie de ori poci zice,
De viaţa ţărănească,
Care este prea firească;
El într'adevăr trăieşte,
Că orcum se mulţumeşte.
El pe lângă demâncare
Şi haină simplă de are,
Işi face pre pământ raiul,
Nimenea nu-i are traiul.

El n'are grije în lume,
Să grămădească bani sume.
Or vr'un lux să împlinească
Şi vr'o modă să-şi croiască.
La mult iar ca să câştige
Niciodată nu să'nfige,
Ci pe cât s'agonisească,
Dajdia ca să-şi plătească.
Grija-i e numai să-şi facă
Orânduita lui clacă,
Să-şi dea dijma cuvenită
Şi să-şi cumpere vr'o vită;
Dacă le-a făcut aceste,
Lumea seninată-i este,
Faţa i se luminează,
Cântă şi să desfătează,
Umblă sănătos ca fierul
Nu-l înfiorează gerul,
Pe viscol, pe vânt, pe ploaie
Nu simte nicio nevoie.
Să îngraşă mâncând ceapă
Şi să îmbată bând apă.

El când va să-şi ia soţie,
Nu caută bogăţie,
Ci de vrednicie 'ntreabă,
Cum şi să fie de treabă;
Dacă o aduce'n casă,
Apoi de haine nu-i pasă,
Ea peste tot îl îmbracă,
Ingrijind şi ei să-şi facă;
Iarna toarce, coase, ţese,
Vara cu el la câmp iese.

Cu dânsul şi ea munceşte,
La toate îl însoţeşte.

Copil dacă dobândeşte,
Cu lucru 'n mână îl creşte,
Il leagănă cu piciorul
Şi din brâu toarce fuiorul,
Cu o mână îi dă ţâţă,
Cu alta focul aţâţă;
Când vine bărbatu'n casă
Şi fiertura e pe masă,
Şed, mănâncă cu gust mare,
Fără nicio supărare;
Ei de nimic nu să ceartă,
Cred unui alt şi să iartă.
Se înţeleg în cuvinte,
Se unesc în duh ş'în minte,
Voia unui alt nu-şi strică
Cu'mprotivire să-şi zică.
Iubirea'ntre ei domneşte
Şi fericea străluceşte;
Iată 'ntr'adevăr viaţă
Ş'însoţire cu dulceaţă!

Iar noi orăşeni născuţii
Şi civilizaţi crescuţii,
Ce mâncăm nu ne hrăneşte,
Ce bem nu ne foloseşte,
Căldura ne bolnăveşte,
Frigul cel mic ne receşte,
Umbletul ne oboseşte,
Şederea ne moleşeşte;

Orcum, neted nu ne vine,
De orşice nu n'e bine;
In zadar sântem pe lume,
Trăim numai cu un nume,
Fel de patimi ne'mprescară,
Şi mii de griji ne omoară.
Nimic nu ne mulţămeşte,
Luxul pe toţi stăpâneşte,
Trăind în filotimie,
Dăm cu neiconomie;
Când ne vedem cu parale,
Azi mâncăm zaharicale,
Şi când ne căutăm mâine,
N'avem cu ce lua pâine.
Ne îmbrăcăm în mătase,
Facem mobile în case,
Croim mode peste mode,
Iar sărăcia ne roade.
N'avem la nimic măsură,
Nici la haine, nici la gură.
Mica-ne agoniseala
O întrece cheltuiala,
Un ban pe zi de ne vine,
Cheltuim cinci şi mai bine,
Pe unde nu să ajunge
Ştim şi cu vorbe a unge,
Ne facem la mulţi drum neted
Şi luăm orce în credet.
Facem datorii grămadă
Şi ne'mbrăcăm de paradă,
Nu ne cătăm neaverii,
Ci ne 'mbrăcăm ca boierii,

Carii orcum să le placă,
Le dă mâna ca să-şi facă,
Orcât să dea, le ajungă
Şi le rămâne ş'în pungă,
Nu-şi scurg ca cel ce nu poate
Buzunăraşele toate,
Cum n'e proverbul dovadă:
Ce e pe noi şi în ladă.

Când umblăm după 'nsurare,
Căutăm cu zestre mare,
Gândind c'o să ne ajungă
Zestrea spre trai vreme lungă;
Şi ea d'ar fi cât de multă,
O cheltuim chiar la nuntă,
Cumpărând lucruri galante,
Ca şi cei de trepte 'nalte.
Tocmim pe loc jupânese
Slugi, slujnici, bucătărese,
Şi nu lăsăm pe stăpâna
La nimic să puie mâna.
Punem alte s'o gătească,
S'o 'mbrace, s'o păpuşască,
Iar ea alt să nu lucreze,
Decât să se oglindeze.
După ce o gătim bine
Şi droşca de birjă vine,
Pleacă după vizitare,
Galantă cu înfocare,
De nu ştii ca ce persoană,
Ce doamnă şi ce cocoană!

Şi ea 'n orce să se pue
Şi orce haine să puie
Tot o cunoaşte orcare,
Că e de treapta cutare,
Şi nu-i adaogă cinstea
Droşca şi îmbrăcămintea.
Pe jos iar, cum o să meargă?
Cu haina podul să şteargă?
Căci jurnalele de mode,
Sânt lungi, la spate cu coade
A să târî sânt croite,
Pentru trăsuri potrivite;
Aşa dar cu trăsuri toate,
Că în alt chip nu să poate.
E! bine, dar vezi că iacă,
Punga din zi în zi seacă,
Şi mergând din sus la vale,
Rămânem iuft de parale,
Că banul, cum vedem bine,
Asudăm până ne vine,
Cam cu greu se dobândeşte
Şi uşor să cheltuieşte;
Dar d'astea, nu va să ştie
Iubita noastră soţie.

Copil daca dobândeşte,
Şi o doică-i trebuieşte,
Că ea ce fel o să-l crească?
Haina cu el să-şi mânjească?
Şi mai vârtos, cum să lase,
Jurnalele de mătase,
Şi corsetul ce o strânge,
Să-i scoaţă în obraz sânge

Şi mijlocul să-i supţie,
Mai delicată să fie?
Şi cum să şază în casă
La petreceri să nu iasă?
Copilu'n casă o leagă,
Tocma când e lumea dragă
Şi când inima îi cere
Să guste orce plăcere;
Că de să căsătoreşte,
Nu să şi călugăreşte.
De la clupuri să lipsească,
Să şază să jinduiască?
Şi mai vârtos pildă are,
Pe cutare, şi cutare,
Că nu e vreo neroadă,
Ci vede cum e la modă.
In zadar ei îi vei spune,
Aste ş'aste nu sânt bune,
C'a luat ea bine seama
Că aşa făcea şi mama;
Şi cu tata trăgea danţuri
Ca să numere la sfanţuri.
Deci fiind ea învăţată,
Să trăiască răsfăţată,
In belşug şi veselie,
D'altele fără să ştie,
Când ajungem în rea stare
Şi în vreo scăpătare
(Cum se întâmplă adese
Când un, când alt la cfit iese)
Şi slujnicile din casă
Negonite fug, ne lasă

Atunci numai cu neveste,
Vai şi amar de noi este!
Că ea nu ştie să toarcă,
Rufe nu poate să stoarcă,
Bucate nu ştie face,
Vase să spele nu-i place,
Copilul nu ştie creşte,
Decât stă şi să jeleşte:
Vai de ea, nenorocita!
Arsa, fripta şi pârlita,
Că i-a fost triştile sparte
Şi n'avut de bărbat parte!
D'alde aceste şi alte
Inşiră cu glasuri 'nalte,
Zi şi noapte nu mai tace,
Un minut nu gustăm pace.
Apoi iată orăşanul
Cum ofticează sirmanul!
Iar cumva de îi dă mâna,
Şi îl cam zgârceşte vâna,
Nefăcându-i pe plăcere,
Orce după cum ea cere,
Atuncea ea ofticează
Şi zilele îşi scurtează.

De aceea, dar, poci zice:
Ferice şi iar ferice!
De viaţa ţărănească,
Deş'îi zicem mojicească.

Boii uniţi la păşune
Lupul nu-i poate răpune.
Şi
O nuia în mână lesne se'ncovoaie,
Dar când sânt mai multe se frâng anevoie.
Şi
Oaia retrasă din turmă
Lupii o iau după urmă.
Şi
Vai de acea însoţire
Unde nu este unire!
Că
Nu poate fi nălbitorul
Tovaroş cu văpsitorul.
Nici care
Va s'o'nnegrească din albă,
Va şi mâini albe să aibă.
Şi
De va fi să nu voiască
Muierea să plămădească,
Şade, cerne până mâine
Şi tot nu frământă pâine.
Şi
Să munceşte, s'amăreşte
Şi nimica nu-i sporeşte.
Şi
Il joacă cu viclenie
In ciur fără văcălie.
Zicând:
„O, amăriţii de noi,
Nu ne unim amândoi!"

Că
Eu zic tunsă şi el rasă,
Nu ştiu la ce o să iasă.
Şi
Eu strig încât capul mi să descleieşte
Şi bărbatu'n lene abia mormăieşte.
Unul zice:
Nu ne putem înţelege,
Un fel nu ni să alege.
Altul:
M'a înzăbălat muierea
Şi mă joacă cum e vrerea.
Şi
Mă fierbe în oală seacă,
Zi, noapte nu va să tacă.
Of!
Mă ciocăneşte ca covaciul
Şi ca gheonoaia copaciul.
Când se necăjeşte.
Strigă şi ţipă ca din gură de şarpe.
De mă iau fiori din creştet până'n talpe.
Şi
Zbiară tocma ca o proastă,
Parcă-i pune sula'n coastă.
Blestemând:
Doamne, ia-mi moartea şi zilele bărbatului meu
Că
Nu poci scăpa de el ca de dracul.
Şi eu nu-i zic decât:
Ci mai zi, zice-ţ'ar popa la cap.
Şi orunde mă duc
Se ţine după mine (n'ar fi să mai zic),
Intocma ca dracul după copilul mic.

S'a lipit de mine ca scaiul de câine.
Şi
De prea mult ce mă iubeşte
Ca cocoşul mă chioreşte.
Mă chioreşte parcă va să mă împuşce.
Cum zice vorba:
Nici nu te lasă să te prăpădeşti,
Nici nu te lasă ca toţi să trăieşti.
Că
M'a îmbătrânit, mi-a scos peri albi
Şi ea
Şade tot abanos, ţapăn şi vârtos.
Că
Dracul cât trăieşte nu îmbătrâneşte.
Şi
Drac mort n'a văzut nimenea vr'odată.
Se vede că
Are nouă suflete ca pisica.
Iar mie,
Ziua şi noaptea îmi roagă moartea.
Iacă,
Nişte zile amărîte,
Necăjite şi târîte.
Dar într'o zi,
Era să lepede potcoavele,
Şi
I-a avut Dumnezeu de ştire,
Şi puţintică norocire.
Că
A zis hopa şi a sărit groapa,
Dar de mult era să-i cânte popa
Şi
A dat mâna cu moartea

Dar,
N'a dat zapis cu Dumnezeu.
Eu știu însă,
Dacă moare nevasta mea să duce lumea
jumătatea,
Dacă mor și eu să isprăvește lumea.
De aceea,
Rabdă inimă și taci, că n'ai altă ce să faci.

POVESTEA CÂNTECULUI

O, răbdare sfântă, baz mântuitor,
Liman de scăpare tu ești tutulor!
Din copilărie tu mă'mbrățișași,
La toată nevoia lupta-ți protejași.
D'orce'mprejurare tu mă izbăvișî
Ș'orce veninare tu mi-o îndulcișî.
Multele-mi necazuri a ți le descri,
Iți sânt cunoscute, nu mă părăsi.
Tu și la 'nsurarea-mi cu mine venișî
Și multele valuri mi le stăvilișî.
Râuri de necazuri, ce vrea m'a'nneca,
Le puseși hotare a nu mă călca!
Furtuni când bătură, mă adăpostișî,
Vrăjmași se sculară și îi râsipișî;
M'ai trimis cu gându'n veacul bătrânesc,
Ca să-l iau de pildă, să mă răcoresc;
Mi-ai pus de icoană pre câți te-au urmat,
Câți te 'mbrățișară și au triumfat;
Scorpii, șerpi, balauri ei au biruit,
Tu le-ai dat putere, și s'au izbăvit.
Răbdare! răbdare! zid sprijinitor,
Vino, fii îmi razim, stâlp sprijinitor;

Îmi cunoști consoarta, vezi că îmi dă chin,
Vino și mă scapă de cumplit suspin,
Nu-mi zugrăvi plată, desfătări cerești,
Nu pot să mai sufer zile tirănești.
Pentru ne'nțelegeri amărît trăiesc,
Ah! viața-mi scurtă, rău o cheltuiesc!
Vezi dacă să poate stavilă să pui,
Să-mi rădici nevoia, că'ndreptare nu-i.
Soarta-mi împilează viața la pământ,
N'am trai, n'am odihnă, n'am nici crezământ.
O, răbdare sfântă! dă-mi a imita,
Ș'a lua de pildă chiar numirea ta.
Solomoane drepte, tu pilda ne-ai scris,
Tu cu'nțelepciunea ai cântat ș'ai zis:
Leii și bălaurii tot se îmblânzesc,
Iau de 'nvățătură, se domesnicesc,
Iar a relii boală n'are niciun leac,
N'are îmblânzire, ea e crudă'n veac,
Ca vierme ce roade pomi verzi și copaci,
Ca rugina fierul, și n'ai ce să-i faci;
De consoartă bună câți sânt norociți,
Le sânt cununi scumpe, viez liniștiți.
Erouă răbdare! dă-mi un bun răspuns,
Nu-mi curma viața, vezi cum am ajuns!
Nu mai am putere, viața nu-mi răpi
Și petec de petec nu mi-o tot cârpi.
Știe cel puternic cât d'amărît sânt,
Care soarte 'mparte la toți pre pământ.
Știe ce consoartă e pre capul meu,
Care îmi răspunde ca un dumnezeu.
Prin răbdare, zice, vă veți mântui,
Despre câte rele vă veți bântui.
Vino dar, răbdare, vino, nu'nceta,

Vino că prin tine voi înainta.
Trista mea viaţă tu o sprijineşti,
De orce ispite tu mă mântuieşti,
Tu mi-ai fost şi şcoală, tu învăţător,
Te-am avut în patimi, ca un protector.
Ale tale sfaturi mi-a fost de folos,
Mi-ai dat mângâiere 'n timpul dureros,
Tu pe câţi te-ascultă aşa-i îmbunezi,
Le dai cereşti daruri ş'îi încununezi
Nu'n flori împletite ce se veştejesc
Şi putrezitoare, lucru pământesc,
Ci de raze sfinte luminând mereu,
Drept răsplată bună de la Dumnezeu.
O, maică răbdare! nu mă părăsi,
Tu îmi eşti sperarea sprijin a-mi găsi.
Sânt pierit atuncea când mă vei lăsa,
Fii îmi mie razim şi nu-mi va păsa.
Voi să mor cu tine, să mă 'ncununez,
Cu tine'n braţ viaţa-mi voi să o'ncetez.

Aşa e omul,
El de boală pătimeşte
Şi p'alţii de leac sfătuieşte.
Insă
Găina 'ntr'un loc cotcorogeşte
Ş'într'alt loc oul se găseşte.
Şi
El într'un fel o ursea
Ş'altfel ieşi la văpsea.
Căci
Urşii c'ursul ursăresc
In danţuri nu se lovesc.

Vorba e că
Joci cu tichia chelului,
Ajungi şi tu'n felul lui.
Adică
Cu cel ales, ales vei fi, şi cu cel îndărătnic te vei îndărătnici. (Psalm David)

PROVERBURI TURCEŞTE CU ROMÂNEŞTE

(Să se ştie că la cele mai multe vorbe turcii tonul[1] îl au la sfârşit)

Ektiini bicersin, ettiini bulursîn.	Ceea ce semeni seceri, ceea ce faci găseşti.
Damlaia, damlaia, gheol olur.	Picând, picând, baltă să face.
Fudul olan diuşkiun kalîr.	Cine să mândreşte, rămâne scăpătat.
Işten artmase dişten artsîn.	Din lucru de nu-ţi prisoseşte, din dinţi mai opreşte.
Danişan da'a aşar.	Cine întreabă, munţi sare.
Uslu olan rahatlanîr.	Cine este liniştit, să odihneşte.

1 = accentul.

Az kaz, uz kaz, boiungeak kaz.

Puţin sapă, neted sapă, după statu-ţi sapă.

Az sadaka ciok belea savdîrîr.

Puţină milostenie de multe nevoi scapă.

Gailesiz baş bostanda biter.

Cap fără de griji la bostan creşte.

Kemiksis dil kemic kîrar.

Limba fără oase, oase sfărămă.

Koruntan petmez olur, — neilen ? — sabîrîlen.

Din aguridă miere să face — cu ce ? — cu răbdarea.

Sabîr selemettir.

Răbdarea e mântuire.

Tuzlan ekmek hazîr emek.

Pâine cu sare e gata mâncare.

Musafir umdunu iemes bulduunu ier.

Oaspetele nu mănâncă ce gândeşte, ci mănâncă ce găseşte.

Işin iokse şeit ol, paran ciokse kefil ol.

De n'ai treabă, fă-te martor, de ai bani mulţi, fă-te chezaş.

Dud iapraîndan atlaz olur.

Din frunza de dud, atlaz să face.

Muft sirke baldan tatlîdîr.

Oţetul degeabă e mai dulce decât mierea.

Iokiuze boinuz, ve kuşa kanat iuk deildîr.

Boului coarne, pasării aripi povară nu sânt.

Kiopek kiopei iemes.

Câine pe câine nu mănâncă.

Iatan ilana basma.

Nu călca şarpele care doarme.

Kendi iazîsîna okumaian eşee benzer.

Cine nu-şi poate citi scrisoarea lui, măgarului să aseamănă.

Iki reiz bir ghemii battîrîr.

Doi cârmaci o corabie o înneacă.

Bakşiş ia verese icen iki keret sarhoş olur.

Cine bea în cinste or în dator, să îmbată de două ori.

Kioriun istedii nedîr ? (iki gheoz).

Cererea chiorului ce este ? (doi ochi).

Dişin arîdîi erde dil dokanîr.

La măseaua care doare, limba atinge (totd'auna).

Iriuzgheara tiukiuren iuziune tiukiuriur.

Cine scuipă în vânt, în obrazul său scuipă.

Akîllî duşman akîlsîs dostan eidir.

Vrăjmaşul înţelept e mai bun decât prietenul fără minte.

Insan eti ve derisi hici bir şee arămas.

Carnea şi pielea omului nu sânt bune de nimic.

Annaiana, bir siki-sinek sazdîr, annaiaiana, daul, zurna azdîr.

Celuia ce înţelege, un ţânţar îi e trâmbiţă, celuia ce nu înţelege, tobe, surle sânt puţine.

DESPRE IUŢEALA ŞI MÂNIE IARĂŞI

Omul îndărătnic toate d'andaratele le face.
Tu umbli să-l îmblânzeşti
Şi mai rău îl îndrăceşti.
El,
Pentru o muscă îşi dă palme.
Şi
Pentru un purice îşi arde plapoma.
Pentru un şoarece
Lasă să arză şi moara,
Numai şoarecii să moară.
De aceea zice:
Răul ce ş'îl face omul singur, nimenea altul n'ar putea să i-l facă.
Că
Oţetul tare, vasul său ş'îl strică.
Omul îndărătnic
Ce apucă se usucă.
Şi
Toate d'andaratele îi merg.
Adică:
După ploaie, chepeneag.
Şi
După moarte, cal de ginere.
El nu ştie că:
Toată graba strică treaba.
Şi
Cine să grăbeşte, curând osteneşte.
Iar,
Incet, încet, departe ajungi.
Că
Lucrul bun anevoie se dobândeşte.

Şi
Cu încetul se face oţetul.
Şi
Copaciul mare dintr'o aşchie nu să taie.
De aceea,
Nu te grăbi ca fata mare la argea şi ca văduva la măritat

Ci,
Cu răbdare şi cu tăcere
Să face agurida miere.
Că niciodată
Două pietri tari nu pot măcina bine.
Iar
Cine să iuţeşte la mânie pentru orce fie, e dobitocie.

De aceea
Nu fi iute ca piperul în toată vremea,
Şi
Nu umbla cu ţifna în nas.
Nu fi ca
Văcarul care s'a mâniat pe nevastă şi nasul ş'a tăiat.

POVESTEA VORBII

Un vacar adese tot să mânia,
De care sătenii nimic nu ştia;
Aşa el odată iar s'a mâniat
Şi o zi întreagă nimic n'a mâncat.
Seara dacă vine la nevasta sa,
Cu părere'n capu-i că lumii păsa,
O'ntreabă zicându-i: ce zicea prin sat?
Le păsa de dânsul, căci el n'a mâncat?

Nevasta lui, care era ca şi el,
Prea cu minte mare, ca de copăcel,
Ii zise: „Zău nu ştiu, ei nu mi-a vorbit,
Poate şi pe mine s'o fi necăjit,
Că orcâţi cu carul pe la noi trecea,
Asupra-mi nici ochii nu ş'îi întorcea,
Ci-şi biciuia caii, boii îşi bătea,
Ca când de la dânşii necazu-şi scotea."
„Fie! — el zise — tot nu mă împac,
Nu mănânc nici mâine, ca să vezi ce fac."
Aşa el se duse ca un sec şi prost
Şi ţinu săracul ş'a doua zi post.
Seara iar întreabă ce au zis de el
Şi ea îi răspunde tot în acel fel.
El iar se'ntărâtă, cum o auzi,
Şi: „Nu mănânc — zice — nici a treia zi."
Dar răzbindu-l foamea n'a mai întrebat,
Ci îi părea miere codrul cel uscat.

Prin urmare dar,
S'a mâniat rău pe sat
Şi trei zile n'a mâncat.
Şi
Le-a făcut-o pe piele.
Că
Nu mai putea de dânsul.
Insă,
Omul îndărătnic şi pizmaş ca racul îşi mănâncă carnea singur.

Il auzi strigând:
Nu mă plec d'aş şti că m'aş târî cu inima pe pământ.

Omul răutăcios şi necăjicios,
De nu poate strica altui, îşi strică luişi,

Ca
Ursu, când n'are de mâncare, îşi muşcă din labe.
Muierea rea singură îşi dă palme şi-şi bate capul de pereţi.

De vreme ce pe
Muierea înţeleaptă o bate cineva şi-i e ruşine să plângă, iar muierea rea numai dintr'o vorbă ardică mahalaua în cap.
Ţipă ca şi când o beleşte cineva de vie.
Şi
Ca când îi frige cineva şerpi pe inimă.
Şi
In necaz că i-a zis neroadă ş'a tăiat din rădăcină coada.

POVESTEA VORBII

Unuia sătean odată muierea i s'a'nnecat,
Când la un râu împreună cu altele s'a scăldat.
El cu o prăjină'n mână în vârfu-i cu cârlig pus
Se ducea tot căutând-o pe cursul apei în sus.
Altul trecând îl întreabă ce tot umblă căutând?
El spuindu-i totd'odată îi ceru şi sfat zicând:
„Mi s'a'nnecat, frăţioare, nevasta colea mai jos
Şi cum să o găsesc nu ştiu, că caut fără folos."
„Bine — acela răspunse — ce cauţi pe râu în sus?
Că apa'ncolo la vale trebuie să o fi dus."
„Nu crez, frate — el îi zise — să fi mers pe apă'n jos,
Că ea cât trăia în viaţă toate le făcea pe dos,
Şi socotesc că şi moartă d'andaratele s'a dus
Şi trebuie prin urmare s'o caut pe apă'n sus."

DESPRE AMICIE SAU PRIETENIE

Timpul trece cu azi cu mâine,
Iar vecinul rău tot rămâne.
Insă
Cine a aflat în lume prieten adevărat
El o comoară bogată 'n viaţa sa a câştigat.
Căci
Pe câţi îi credem de prieteni
Ne sânt ca nişte cunoscuţi,
Numai din vedere văzuţi;
Iar
Pe câţi îi numim cunoscuţi
Ne pot fi vrăjmaşi nevăzuţi.
Cei mai mulţi sânt
Prieteni ai mesii, iar nu ai nevoii.
Care zice:
Il cunosc ca pe un cal alb,
Ş'aleargă să te-afunde[1] 'n grab.
Iar nu carii
Se răspândesc ca potirnichile;
Zicând:
De-l voi mai vedea odată să face de două ori.
Zice un proverb:
Cuiul cel nuou scoate pe cel vechi afară.
Insă
Niciodată pentru un prieten nuou câştigat, nu lepăda pe cel vechi.
Că
Prietenul vechi este ca vinul, care pe cât se învecheşte p'atât mai cu gust se bea.

[1] In original: *ajunte.*

Prieten adevărat este acela care te sfătuieşte spre bine, iar nu care îţi laudă nebuniile.
Precum zice alt proverb:
Dacă din nenorocire ai prieten nerod, tu fii înţelept.
Iar de este
Bun, ca pâinea a bună, îi iei îmbucătura din gură.
Zice alt proverb:
Dacă prietenul tău este miere, tu nu umbla să-l mănânci tot.
Cum a zis unul:
Tu zici că-mi voieşti binele şi mă'nghimpi ca albinele.
Prietenul la vreme de nevoie se cunoaşte.

POVESTEA VORBII

Doi prieteni împreună la un drum călătorind,
Un urs le ieşi'naintе, cu groază spre ei viind.
Unul dintr'înşii, de frică, văzând ursul furios,
Se sui şi se ascunse, sus într'un copaci stufos;
Cellalt, într'acest pericol singur dacă s'a văzut,
S'a'ntins la pământ îndată şi în mort s'a prefăcut.
Ursul dar, totdeodată asupra lui cum sosi,
Pe la nas, pe la ureche se plecă a-l mirosi;
Iar el îşi ţinu suflarea, să nu-l simţă că e viu,
Că ursul mort nu mănâncă, după cum zic cei ce ştiu;
Şi aşa, de mort gândindu-l, cum sta nesuflând lungit,
Nicidecum neatingându-l, l-a lăsat şi a fugit;
Iar prietenul său care sta în copaciul stufos,
După ce se duse ursul, l-a'ntrebat, dându-se jos:
„Ia spune-mi, măi frăţioare, ursul ce lucru-ţi şopti.
Când se puse la urechea-ţi?“ (Şi'ncepu a hohoti.)
„Mi-a poruncit — el răspunse — să ţiu minte să păzesc
Şi c'un prieten c'a tine să nu mai călătoresc.“

Judecata e în capul omului.
De aceea zice :
Pune-ți căciula înainte și te judecă singur.
Că
Judecătorul când ți-e protivnic, cu cine o să te judeci ?
Dacă va și
Face hatârul corbului ca să învinovățească porumbul.
Și
Cine plânge înaintea judecății își pierde lacrămile.
Că de e vinovat,
Il întinde ca pe o opincă scurtă.
Și
Il poartă pe la icoane.
Sau
Il poartă de nas pe unde îi place.
Că
Șchiopătura oilor e bucuria lupilor.
Pentrucă
Lupii totd'auna se bucură în timp de furtună.
Că
Două oau când se tot ciocnesc, unul trebuie să se spargă.
Insă
Gardul cu proptele bune
Nu cade'n timp de furtune.
Și
Cine dă din mâini nu să înnecă.
Că
Darea trece marea.
Și
Aurul deschide raiul.

Și
Sabia de aur taie mai mult decât cea de fier.
Ci
Bate-te cu săgeți de argint, de voiești să biruiești.
Că
Banul e ciocoi de uși multe,
Are trecere'n orce curte.
De aceea
Or să fii cu miere'n gură, or cu mâna'n buzunar.
Că totd'auna
Bogatul greșește și săracul cere iertăciune.
Deși
Dreptatea iese ca untdelemnul d'asupra apei.
Dar
Mai bine o învoială strâmbă decât o judecată dreaptă.
Căci
Dreptul totd'auna umblă cu capul spart.
Ș'apoi
Cine ț'a scos ochii ? — Frate-meu. — D'aceea ț'a scos
așa adânc.

Povestea ăluia :
Țiganul când a ajuns împărat
Intâi pe tatăl său a spânzurat.
Că
Prieteșugul judecătorului e pe genuche.
Dar însă,
Corb la corb nu scoate ochii.
Și
Dacă vei să nu scârțâie carul, unge osia.
Că
Dacă o ungi, merge mai bine.
Cum a zis unul :
Carte nu știe, dar calcă popește.
Cum a zis altul :

Ştie bine vladica
Pe cine ia de chică.
Că
Dacă pui untdelemn în candelă, îţi va lumina.
Şi
Când pui piemn mai mult, se face mămăliga mai mare.
Pentrucă
Boul nu treieră cu gura legată.
Şi
Cine slujeşte altarului, din altar mănâncă. (Apost. [1])
Şi
Cine va să se roage sfântului, duce lumânare şi tămâie.
Şi atunci
Olarului unde-i place, acolo pune mânuşa.
Că rareori
Buturuga mică răstoarnă carul mare.
Ci mai bine
Fă-te cu dracul tovarăş, până treci puntea.
Şi
Zi că e laptele negru,
Decât să strigi,
Cu judecata, nu cu lopata.
Adevărat,
E ştiută, că pricina nu ajută.
Dar
In ţara orbilor cel cu un ochi este împărat.
De multe ori
Rămâi bătut, ocărît şi cu banii daţi.

---

[1] *Faptele Apostolilor,* carte a *Noului Testament.* In realitate însă, proverbul se găseşte în epistola I-a a lui Pavel către Corinteni, 9, 13.

Primăvara într'un nuc,
Stând şi cucuind un cuc,
Doi proşti cum îl asculta,
Porniră a se certa ;
Pe unu'l chema Pălmuş
Şi pe cellalt Ciomăguş.
Pălmuş privind la cuc sus
Şi văzându-l spre el pus,
Zise : „Or văzuşi tu mă
Că cucul mie-mi cântă ?"
Ciomăguş zise : „Minţi tu,
Că cucu'n nuc cum stătu
La mine 'ntâi să uită
Ş'apoi atuncea cântă."
„Dar nu vezi — Pălmuş a zis —
Cu ciocu 'ncotro e 'ntins ?
Dacă ţie ţ'ar cânta
La tine s'ar şi uita."
Ciomăguş se 'ntărâtă
Şi bâta îi arătă,
Zicându-i : „Nu-mi tot vrăji
Că de mă voi necăji,
Cu asta'n cap te pocnesc,
Ai auzit ce-ţi vorbesc ?
Ţ'am spus că când a cântat
Intâi în ochi mi-a cătat."
„Ce-e ? tu să mă baţi zici ?
Tu pe mine ? Na dar !" — plici !
„Ce dai tu în mine, mă ?
(Şi ciomagu-şi întremă),
Na !" — poc ! — „Mă !" — plici, şap ! — „Na !"
— buf !

„Aolio !“ — „Stăi !“ — „Mă ! Uf !“
„Ho, ho, ce aveţi de gând ?“
Strigă Bunea alergând,
Ş’apucând îi descâlci,
Pe un, pe alt îmbrânci,
Pe amândoi ocărînd,
Judecându-i şi zicând :
„Firea-ţi porci-de-câini să fiţi !
V’aţi pornit să vă slutiţi !“
Păimuş, aprins grozav, foc,
Merge la zapciu pe loc,
Şi spuind cum s’a certat,
I-a dat bani şi l-a rugat
Ca, când îi va ’nfăţişa,
Să zică ca el aşa,
Că cucul lui i-a cântat
Şi să certe pe cellalt.
Ciomăguş, p’ascuns şi el
Mergând în acelaşi fel,
Pe zapciu unse pe bot,
Dând cât avea ’n pungă tot,
Şi să zică l-a rugat,
Că cucul lui i-a cântat.
Deci când i-a înfăţişat
Şi jalba le-a ascultat,
Zapciul puţin mişcând
Şi genuchiul ardicând,
Supt saltea le-a arătat,
Banii ce i-a fost ei dat,
Zicând : „Şi un ş’alt minţiţi
Şi ca nebuni vă sfădiţi,
Că cucul, să ştiţi curat,
Numai mie mi-a cântat ;

Şi voi, zic, vă împăcaţi.
Să n’auz că vă certaţi,
C’apoi iau gârbaciul meu
Şi vă împac cum ştiu eu.“

Vezi aşa,
Cine face ca mine, ca mine să pată.
Capul face, capul trage.
Unde nu e cap, vai de picioare.
Mulţi zic că
Banul e ochiul dracului.
Şi că
Banul te bagă afund, banul te scoate în und’.
Dar
Culcă-te pe urechea aia.
Şi
Ei fi bun cât ei fi.
Căci
Bolnavul multe zice şi sănătosul face ce ştie.
Că
A băga mâna în miere şi a nu-ţi linge degetele nu să poate.

POVESTEA VORBII

Două pisici dintr’o casă, surori, fraţi vei să le zici,
In cămară după masă intrând ca nişte pisici,
Mirosiră, cotiliră din taler în taleraş
Ş’ între altele găsiră şi o felie de caş.
Sar amândouă d’odată, asupra-i să grămădesc,
Pentru el vor să se bată, fac gură, se gâlcevesc.
Şi una şi alta rele, mârâia şi miuia,
Să-l împarţă între ele nicidecum nu să ’nvoia.

Şi ca să nu să mai certe merg la cotoi, cer la el
Ca prin dreaptă judecată să le 'mpace la un fel.
Cotoiul ca un cu minte, le-a zis: „Nu vă mai certaţi.
Ce folos mii de cuvinte? eu ştiu cum vă împăcaţi:
Care le împacă toate e cumpăna pre pământ.
Şi împrotiva-i nu poate nimeni să zică cuvânt.“
Zicând aceste, apucă şi cumpenele pe loc,
Ceru caşul să-i aducă, îl rupe drept prin mijloc,
Pune într'o parte ş'alta caşul cel în două frânt,
Inalţă cu mâna 'ndată cumpăna de la pământ;
Dacă vede că 'ntr'o parte atârnă mai greu niţel,
Ia din ceealaltă parte şi muşcă ceva din el.
Il pune iar, iar rădică, acum dincoaci greu văzând,
Muşcă şi d'aci niţică, ca să potrivească vrând.
Apoi iar şi iar şi iară, când aci, când colea greu,
Vrând lor rău să nu le pară, el a muşcat tot mereu,
Pân'să sătură pe sine şi lăsă părţile mici;
Atunci le potrivi bine şi le dete la pisici.
Ele dar silite fură astfel a se mulţămi,
Dacă minte nu avură singure a-l împărţi.

DESPRE FRICA ŞI VITEJIE

In vremea războiului e mai scump fierul decât aurul.
Şi
Cine e viteaz, în urma războiului se cunoaşte.
Că
După război se vede capul viteazului şi urma fricosului.
Lupului de i-ar fi frică de ploaie, ar purta ipângea.

Şi
Leoaica numai un pui face şi bun.
Şi
Omul voinic nu se sperie de toate muştele.
Mulţi se laudă zicând:
Deslega-voi sacul, vedea-vei pe dracul.
O să cauţi în gaură de şarpe să te ascunzi.
Şi o să strigi:
Ieşiţi, morţi, să intrăm noi, că e vremea de apoi.
Dar,
După război, mulţi viteji se găsesc,
De cei
Cu coraj de găină **moartă.**
Ş'apoi
Nu ţi-e necaz când te izbeşte un armăsar, ci când te trânteşte un magar

Dar
Când geme mortul, şi dracul moare de necaz.
Insă
Vulpea nu se sperie de ăl de să laudă seara, ci de ăl de mănâncă dimineaţă.

Sânt mulţi:
La plăcinte înainte şi la război înapoi,
Sau,
La război în coadă şi la fugă în frunte,
Zicând:
Fuga e ruşinoasă, dar e şi sănătoasă,
Şi
Işi face spaimă singur, ca calul de vânt.
Şi
Fuge ca dracul de tămâie,
Strigând:
Apropie-te, crâng, depărtează-te, câmp.

Şi
Fuge ca când îl goneşte cu bici de foc.
Şi
Stă pitit ca iepurele şi ciuleşte urechile.
I să face în cap părul măciucă.
Şi
Tremură de parcă îl găsesc toate năbădăile.
Şi
Parcă i-a dat cineva matrăgună.
Şi
I se face faţa ca turta de ceară.
Că
Omul fricos totd'auna umblă cu ghiaţa în sân
El
Se sperie de toate burienile.
Şi
Părul în cap i să zbârleşte
De frică când povesteşte.
Şi
N'are 'mprejur biet nimica
De unde să-şi lege frica.
Zicând:
De frică inima'n mine
Se lasă în jos pe vine.
Şi
Se sperie de umbra lui
Şi se uită 'n urma lui.
Fricosului
De o gângane mică,
Părul'n cap i să ardică
Şi pielea i se'nfurnică.
Când vede groaza,
Fuge ca câinele cu coada între picioare.

Că
De o umbră, d'o năluca
Frigurile îl apucă.
Numai când
Este la largul lui şi la strâmtul altuia,
Zice:
Infricoşază-ţi cusurul să nu-ţi umple...
Şi
Dacă n'ai bătut c... mic
Nu 'nfricoşa p'ăl voinic.
Că numai,
Babele cu sânge bătrân
Să sperie şi scuipă'n sân.
Iar când
Il iei la trei parale,
Atunci
Mai multe din c... b...
Decât la tabaci meşini.
Şi
Bea niţică apă rece,
De sperietură a-i trece
Şi altădată, ca şoarecii
când cânta jucând hora:
Sus de mână, jos de vână şi mai aproape de gaură.
Cu toate acestea,
Frica păzeşte pepenii.
Şi
Câinii sânt paza oilor.
Că
Mai rău se sperie cineva din auzit decât din văzut.

O vulpe odinioară (povestea strămoşii mei)
Mergea seara să vâneze, după obiceiul ei.
Şi mai cu seamă adese se ducea la moară 'n sat,
Unde găsea gâşte, raţe, şi găini pentru vânat.
Aşa şi un cotoi iară venea pe lângă taraşi,
Că găsea să prindă şoareci şi mari şi mititei, graşi.
Aci vulpea cu pisoiul întâlnire des având,
Amândoi se'ndrăguliră, unul altuia plăcând.
Intrară şi în tocmeală d'a se lua amândoi,
A trăi în căsnicie ş'a se mângâia'n nevoi.
Aci făcură şi nunta, puind masă de vânat,
Mâncară, se veseliră şi să joace s'au sculat.
Pisoiul îşi drese struna şi răsună grosul bas,
Iar vulpea cânta cu vorbe, slobozind ascuţit glas:

„Bine este doi cu doi
Şi noi, neică, amândoi;
Bine era mai demult,
Dar noi, neică, n'am ştiut..."

Când era ea să mai zică, un câine îi auzi
Ş'îndată şi el la nuntă pe fugă se repezi,
Dorind şi el să se prindă cu aceşti tineri la danţ
Şi să joace vreo polcă, vreun vals sau cotrodanţ;
Dar cotoiul pierdu cheful îndată cum l-a zărit,
Vulpea tăcu cântecelul, îl lăsă neisprăvit.
Şi croindu-o la fugă, spre pustie amândoi,
Tocma în crâng se opriră a se uita înapoi.
Ocărînd aci pe câine, vulpea cu glas înţepat,
Nu vrea nicidecum să-l ierte (deşi era el în sat),
Zicând: „Ai văzut mojicul cu obraz gros, necioplit
Cum venea'n fugă la nuntă, fără bilet, nepoftit?!

Ce? Te-ai speriat, bărbăţele?": Răspunse el: „Aş! nimic!

Nu se prea sperie lesne o inimă de voinic;
Dar n'am vrut să fac gâlceavă la nunta mea c'un netot,
Că ţi-l făceam să se lingă de cinci-ghiara mea pe bot;
Şi repezindu-mă'n grabă mă suiam în vreun loc,
Stam aci fără să-mi pese ş'îmi băteam de dânsul joc;
Dar îmi era pentru tine, că din mână te pierdeam,
Ş'atunci, cu inima friptă rămâind, mă prăpădeam."
Mireasa l'aceste vorbe negreşit că ar fi plâns,
Dar nu-i putea veni jale de gâdilituri şi strâns,
Ci cu hohote şi râsuri, fiind departe de câini,
Ca să piarză supărarea îl luă iarăşi de mâini
Şi cu el hora, sărita vizunia'ncunjurând,
Răsuna cu glas din gură acest cântecel, zicând:

„Bărbăţelul meu,
Voinicelul meu,
Mult e inimos,
Mult e nefricos.
Deşi am fetit,
Dar am nemerit;
Luai pui de drac,
Tocma după plac.
N'am frică de fel,
De nimeni cu el."

Cumătrul lup, care'n vreme umblă ca un vătăşel,
Trecând p'aci cu'ntâmplare ş'auzind joc, cântecel,
Cu raport despre aceasta de grab în fugă s'a dus
Şi la leul, împăratul dobitoacelor, l-a dus.
Leul, cum citi raportul, pe lupul a întrebat:
„Dar n'ai aflat tu pe cine a luat ea de bărbat?"

„Nu știu — îi răspunse lupul — că în casă n'am intrat.
Dar fără să văz îmi pare că pe dracul a luat."
„Cum așa ! — zise'mpăratul — după ce ai cunoscut ?"
„După cântec — el răspunse — că cam nu prea mi-a plăcut."
Când vorbea acestea, iacă cuviosul urs veni
Și cu smerenia toată'naintea-i se ploconi.
Mistreţul grof după dânsul îndată intră și el,
Gras, gros, umflat ca cu țeava, și se închină la fel.
Porunci leul îndată să le dea câte un jeț,
Puind pe ursul în dreapta și'n stânga porcul mistreț.
Apoi le citi raportul, de rând în jos și în sus,
Pentru măritișul vulpei, care lupul l-a adus.
Se uitară toți la dânsul și cruciș și curmeziș
Și se zbârliră de groaza al acestui măritiș,
Zicând : „D'o fi luat vulpea chiar pe dracul de bărbat,
Ne-a făcut pe toți papară, sântem pieriți, ne-a mâncat ;
Dar, după povestea vorbii, niciun lucru să nu crezi,
Așa din auzit numai, cu ochii până nu vezi ;
Insă altfel nu să poate decât un prânz să gătim
Și pe vulpea cu bărbatu-i la masă să o poftim ;
Și de va fi chiar și dracul, cum sântem noi grămădiți,
Luptându-ne împreună, tot putem fi mântuiți,
Decât câte unul, unul, prin păduri a ne afla,
Și cu noi prea cu lesnire pântecele a-și umfla ;
Iar de nu va fi bărbatu-i drac, după cum auzim,
Atunci îl facem prieten și împreună prânzim."
Zise leul : „Prea bun este acest sfat care mi-l dați,
Dar și așa ciudat vine ca să fim asigurați ;
Căci pe dracul vreodată din noi cine l-a văzut ?
Și ca să-l putem cunoaște este prea de necrezut.
De unde știm : alb e, negru, galben, roșu, or altfel
Și cum l-om zări îndată să zicem că este el ?

Noi auzim că'n orașe, prin acest mare pământ,
C'ar fi multe dobitoace și nu le știm ce fel sânt ;
Că noi la ele nu mergem, nici ele la noi nu vin,
Nu ne-am văzut unii p'alții, chiar odată cel puțin ;
Asemenea și de dracul numai doar cât auzim,
Că ar fi cea mai rea fiară, ș'ar fi făcând mari cruzimi.
Dar până'ntr'acest ceas, sfântul ne-a ferit ca să-l vedem,
Fie de ăst loc departe, d'al vedea lipsă n'avem.
Dar daca vrăjmașa vulpe legea cumva a calcat,
Ca numai rău să ne facă cu dracul s'o fi'ncurcat,
Trebuie prin chibzuire să facem toți vreun plan,
Ca să ne ferim de răul acestui cumplit dușman ;
Cu toate aceste, lupul să se ducă a-i pofti
Și în grab să se întoarcă cu răspuns a ne vesti.
Apoi vom vedea ce-om face, atuncea vom hotărî,
Vom găsi fiește care loc capul a ne vârî."
După ce se sfătuiră în felul de mai sus zis,
Gătind masa, fu îndată vătășelul lup trimis,
Ca să poftească pe vulpe la prânzul împărătesc,
Cu soțul ei dimpreună, să vie că îi doresc.
Se repezi lupu'ndată ca un grabnic curier,
Ardicând pulbere'n urma-i ca norii până la cer.
Și tocma drept vizunia tinerilor când veni,
Incepu'ncet să pâșască, corajul îi conteni ;
Nici nu îndrăzni să intre, ci tăcerea-și deslegă
Și cu sfială d'afară, din depărtare strigă :
„Cumătră ! Cumătră vulpe !" „Cine e ?" ea a răspuns.
„Ia poftim până afară", îi zise el, stând ascuns.
„Dar ce vei ?" întreabă vulpea, până la ușă ieșind.
„Sânt trimis, răspunse lupul, de prin stuf capul ivind
A auzit împăratul cum că te-ai căsătorit
Și prea mult îi pare bine că soț bun ț'ai nemerit.

De aceea vă pofteşte ca să veniţi mai apoi,
Fiindcă azi are masă, să prânziţi şi amândoi."
Zise ea : „Cât pentru masă din parte-mi bucuros eu,
Dar să'ntreb, să văz, voieşte să meargă bărbatul meu ?
Auzi, bărbate ! ne cheamă, spune-mi ce răspuns să dau,
Mergi la masă'mpărătească ?" Răspunse el : „Mârâmiau!"
«Mârâmiau» auzind lupul, i s'a părut prea ciudat
Şi dete înapoi fuga cu totul înspăimântat.
Ajungând la împăratul şi de frică tremurând,
Ostenit, cu limba scoasă, sufla şi spunea zicând :
„Impărate ! nu e bine, să ştii că ne-am prăpădit."
Il întreabă leul : „Spune-mi ce ţi-a făcut ? Ce-ai păţit ?"
„E ! d'aş fi stătut — el zise — ce ştii ce mi se'ntâmpla,
Crez că mă învăţa minte, curier a mai umbla."
„Ei bine — îi zise leul — l-ai văzut ? Ce fel era ?"
„Nu l-am văzut — el răspunse — dar glasu-i mă'nfiora.
Vorbi o limbă pocită, pentru care eu mă leg
Şi mă prinz pe capu-mi cum că numai dracii i-o'nţeleg ;
Decât ea bucuros prinse, dar nu ştiu de vor veni ;
Şi mai bine ar fi dacă bărbatu-i nu va voi."
Auzind leul aceste, ceru de la ceilalţi sfat,
Zicând : „Spuneţi ce să facem, că nu e de amânat,
Ci trebuie mai în grabă vr'un fel a ne folosi,
Că ei o fi plecat poate şi îndată vor sosi ;
Eu găsesc de cuviinţă că aici să nu şedem,
Ci mergând să ne ascundem care pe unde putem
Şi pre ascuns cu ochianul în drumul lor să privim,
Ca din cale depărtată, uitându-ne să-i zărim ;
Şi de va fi cum să zice, bărbatul vulpei vr'un drac,
Să nu faceţi vr'o mişcare, ci să tăceţi şi să tac ;
Că ei negăsind pe nimeni o să şază ce-o şedea
Şi o să plece acasă, de treaba lor a-şi vedea."
Aste vorbindu-le leul, toţi ziseră'ntr'un cuvânt :

„Câte le-ai zis, împărate, toate înţelepte sânt."
„Dacă e aşa — el zise — faceţi-vă toţi în părţi,
Că eu m'ascunz dup'o stâncă, pe marginea astei bălţi."
„Eu iar — îi răspunse ursul — sus în ăst copaci mă sui
Şi prin frunza lui cea deasă orce voi vedea vă spui."
Porcul zise : „Şi eu iarăşi jos în frunzet mă'nvelesc,
Să scoţ o ureche numai, ca să-i auz ce vorbesc."
Lupu-şi găsi şi el locul, vârîndu-se într'un stuf,
Ca să poată fugi lesne când va vedea vr'un zăduf.

Vulpea dacă intră'n casă şi cotoiului a spus,
Zise el : „Dragă nevastă ! Eu pân'acum nu m'am dus
Să văz împăratul cum e, precum şi pe mine el,
Nu ne ştim unii pe alţii, cum sântem şi în ce fel ;
Ba nici nu ştiu înaintea-i cum să mă înfăţişez,
Nici cum să mănânc la masa-i nici pe scaunu-i să şez ;
Ci ia să şedem mai bine în căscioara-ne aici
Şi de va fi vr'o'ntrebare, doar vei şti tu ce să zici.
Cineva cu o minciună scapă de alte nevoi,
Dar încă de la o masă să nu putem scăpa noi ?"
Ii zise ea : „Ba, bărbate, ai să mergem să mâncăm,
Că se mânie 'mpăratul hatârul dacă-i stricăm,
Chiar şi politica cere să mergem să-l salutăm,
Să-i facem închinăciune şi mâna să-i sărutăm,
Necum să fim poftiţi încă şi să urmăm în altfel,
Să ne purtăm mojiceşte şi să nu mergem la el !"
„Dacă e aşa — răspunse bărbatul ei — bine dar,
Apucă de te găteşte, şterge-ţi ăl cojoc murdar."
Se sculă vulpea îndată şi în cel mai grabnic pas,
Se scutură de ţărână, se linse pe bot, pe nas.
Cotoiul iar ca şi dânsa, scuipă în labă pe loc
Şi la cap se netezeşte, la coadă şi într'alt loc ;

Apoi luându-şi nevasta de braţet ca un bărbat,
Plecară pe potecuţă să se ducă la palat.
El însă, zglobiu la fire, tot în jocuri se ducea,
Sărea şi glumea cu dânsa, mii de comedii făcea.
Leul cum sta după stâncă tot adesea întreba
Pe urs, zicând : „Cuvioase, vede-să ceva, au ba ?"
Ursul răspunse că vede cu vulpea un ce viind,
Cu mult mai mic decât dânsa şi ca un drac tot sărind.
Ii zise lui împăratul : „Poate îţi pare aşa,
Unde îl vezi de departe, dar nu te înfricoşa ;
Intinde ochianul bine şi te uită mai frumos,
Ţine-l tot spre acea parte, nu-l lăsa din mână jos,
Ca nu cumva făr'de veste cu ei să ne pomenim,
Cum vorbim să ne audă şi ceva să pătimim".
„Coraj ! coraj ! să n'ai frică — strigă porcul către leu —
Căci când vor veni aproape paşii lor îi auz eu."

Deci, precum am zis, mâţoiul cu vulpea pe drum viind
Şi într'o parte şi alta făcând zglobii şi sărind,
Văzu pe o coţofană sus într'un copaci cântând
Şi se opri aci'ndată către mireasă zicând :
„Nevastă ! Iacă ploconul, îngăduieşte niţel
Să ţi-l prinz ca să ne ducem la împăratul cu el."
Aceasta zicând, îndată se urcă în copaci sus
Ş'într'o clipă cu iuţeală ghiara pe dânsa a pus.
Ursul, care aste toate cu ochianul le-a văzut,
Că ar fi chiar necuratul desăvârşit a crezut
Şi de spaimă cu cutremur zise'mpăratului leu :
„Sântem pieriţi toţi, stăpâne, după cele ce văz eu ;
Dacă el o zburătoare o prinse din vârf, de sus,
De m'o vedea şi pe mine, apoi ait ! atunci m'am dus ;

A avut dreptate lupul într'atât de s'a speriat,
Dar sî-î ! staţi în tăcere că iacă s'apropiat."
Stând ei astfel în tăcere şi ascunşi, cum am zis, toţi,
Ajunseră şi intrară în casă tinerii soţi ;
Carii văzând masa'ntinsă şi pe nimenea aci,
Fu pricina ca să iasă la uşă, d'a se suci
Ş'a privi când de o parte, când de alta ne'ncetat,
Că doar vor vedea să vie marele lor împărat ;
Dar şezând cu amânare pe verdeaţă ş'adăstând,
Un ţânţar din întâmplare dintr'un loc în alt zburând,
Viind s'a pus pe urechea a mistreţului ascuns
Şi fără ceva să-i pese înfigând botul l-a'mpuns.
El tot scutura urechea să fugă, a nu-l pişca,
Până când zări pisoiul frunzele care mişca
Şi gândind că şoareci umblă, deodată s'a sculat,
Zicând către vulpe : „Dragă ! o să mai prinz un vânat,
Să te uiţi acuma numai cum ţi-l mănânc viu, nefript."
Şi în loc sărind cu ghiara dinţii'n urechea-i ş'a'nfipt.
Mistreţul îngrozit foarte, gândind că n'o mai scăpa,
In râu ca nebun dând fuga din puteri strigând, ţipa
„Fugiţi ! fugiţi, vă mănâncă, pe mine m'a şi răpus !"
Cotoiul de spaimă sare să scape în copaci sus,
Ursul părându-i că vine şi pe el a-l nimici,
Din copaci jos să aruncă şi să lungeşte aci,
Făr'a putea alt să zică, decât numai : „Mor ! mor ! mor !"
Lupul cum auzi iarăşi alergă la leu ca'n zbor,
Strigând : „Ce stai, împărate, că mâncă pân'acum doi
Şi acum îndată vine să ne piarză şi pe noi."
Leul auzind pe lupul dându-i astfel de raport
Zise : „Decât viu în ghiara-i, mai bine în apă mort."
Şi închizând ochii'ndată în valuri s'a aruncat
Lupul şi el după dânsul asemenea a urmat.

Cotoiul în acea clipă pe ursul sus când văzu
De spaimă sărind îndată ca o minge jos căzu
Şi să'nfipse'n ţandara unui copaci rupt de vânt,
Care era ca o ţeapă ardicată de pământ.
Vulpea iar în acea groază de spaimă fierea-i plesni,
Somnul cel lung o cuprinse şi nu se mai pomeni.

DESPRE VICLENIE

In faţa una-ţi vorbeşte
Şi în dos alta-ţi croieşte.
Şi
In ochi cu gura te unge
Ş'în dos cu ac te împunge.
Şi
In faţă dinţi îţi albeşte
Şi inima îşi negreşte.
Şi
In faţă te netezeşte
Şi în spate te cioplеşte.
El este
C'albina'n gură cu miere
Ş'în coadă cu ac şi fiere.
Vicleanul,
Fâţâie coada ca vulpea, în toate părţile.
Il vezi numai,
Bună ziua, toată ziua şi din cap la toţi mereu moţ.
Şi
Te mângâie cu ghimpi.

Şi
Te atinge cu bumbac.
Pe vicleanul
Cât să umbli să-l pipăieşti,
Nici în piua nu-l nemereşti.
Cum a zis unul:
De scund este scund,
Dar nu-i dai de fund.
Cu un cuvânt,
Este taler cu două feţe.

POVESTEA VORBII

Oarecare meşteraş
A trimis un băieţaş,
Cu un taler rudăresc
Cu două feţe, prostesc,
Ca să ia de la băcan
Icre roşii de un ban,
Ii mai dete şi alţi doi
Să ia icre negre moi.
Băiatul cam prosticel
Cerând icre de un fel,
Le-a pus pe taler aci
Şi altele porunci.
Băcanul dacă i-a dat,
„Unde le pui?“ l-a 'ntrebat.
El talerul întorcând
Şi icrele răsturnând

„Pune-le aici" a zis.
Ş'a mers d'unde l-a trimis
Acolo când s'arătat,
Stăpânul său l-a 'ntrebat :
„Celelalte unde sânt,
Or nu'nţelegi de cuvânt ?"
Copilul iar întorcând,
Şi : „iacăte-le", zicând,
Căzură ş'acele jos,
Nimica fiind din dos
Stăpânul său necăjit,
Indată l-a pălmuit,
Zicând : „Vezi minte să ţii
Şi păzeşte să nu fii,
Cu două feţe şi tu,
C'ast taler ce te bătu."

DESPRE CUMPLITATE SAU ZGARCENIE

Omul nu trebuie să fie nici prea prea, nici foarte foarte
Nici carnea să arză, nici frigarea.
Adică :
Nici prea iconom, nici prea galantom
Că
Cine strânge nu mănâncă.
Banii strângătorului în mâna cheltuitorului
Lopata grămădeşte şi sapa răsipeşte.
Bogăţia rămâne la nebun.

Care
Nici pe sine nu să procopseşte, nici pe altul nu foloseşte
Nu ştie cum să câştigă paraua.
Pentrucă
Cine dumică ştie, cine mănâncă nu ştie.
Dar şi
Dac'o socoti cineva câte foi intră în plăcintă, niciodată nu mănâncă.

Omul cumplit de toţi e clevetit.
Şi
Când nu tace o gură, nu tace o lume întreagă.
Zicându-i frige-linte.
Işi mănâncă de supt tălpi (de supt unghii).
Pentru o para îşi pune ştreangul de gât.
Pentru bani îşi vinde sufletul.
Ii tremură mâna de milostenie (care nu o face).
Ar da tămâie lui Dumnezeu şi nu se'ndură să dea parale.
Punga-i mare şi gură n'are.
Insă el zice :
A cui e punga mai mare ? A cui să vede.
Scumpului niciodată să nu-i zici : «dă-mi», ci totd'auna «na».

Zgârcitul numai stângă are (care ia), dreapta îi este uscată (care dă).

Scumpul cu înşelătorul lesne să'nvoiesc.
Ii făgăduieşte marea cu sarea ş'îi dă ce nu curge pe apă
Vulpea în pădure şi el îi vinde pielea în târg.
Il face să umble după potcoave de cai morţi.
Ş'a găsit icoană să se închine.

Scumpul cumpără stafide și cere să-i adaoge piper.
Pune brânză în strachină și întinge p'alăturea.
Umblă să scoată două piei după o oaie.
Dar totd'auna
Scumpul mai mult păgubește și leneșul mai mult aleargă.

POVESTEA VORBII

A fost un zgârcit odată, care mereu grămădea,
Zi și noapte, totd'auna pe bani dormea și ședea ;
Și de cumplitate multă trăia singur, singurel,
Nu ținea'n casă nici slugă, nici pisică, nici cățel.
Nu putea să se îndure să cheltuiască un ban,
Să mănânce și el bine măcar odată'ntr'un an ;
Ci trăia tot calicește, mâncări proaste cumpărând,
Privind cu jind cele bune, ca și un sărac de rând.
Așa el la o zi mare, când la pește deslega,
Văzând că fiștecare la pescării alerga,
Se duse și el să vază d'o găsi vr'un cosăcel,
Să-și cumpere, să mănânce, ca să se spurce și el.
Ajungând în pescărie începu a se plimba,
De la un loc pân' la altul și de prețuri întreba.
Umblă vr'o două-trei ceasuri pretutindenea cercând
Și nu-i venea să-și cumpere, mai ieftior căutând.
Deci, când sta în două gânduri, că să ia or să nu ia
Și când scumpetea cu pofta în el nu să învoia,
Vede viind un fin al său, carele dulgher era,
Cu banii câștigați din muncă vrând pește a-și cumpăra ;
Și fără să zăbovească, or să întrebe de preț,
Alese un pește mare ș'îi trânti banul semeț.
D'acolo trece îndată alăturea l'alt pescar,
Alege alt neam de pește și îl pune în cântar.

Scumpul privind cu mirare la finul cumpărător,
Care își târgui pește ca fiece negustor,
Când plecă ca să se ducă, după dânsul s'a luat,
Ș'ajungându-l după urmă: „Ce faci fine? — l-a 'ntrebat—
Cum văz ț'ai cumpărat pește?“ „Dar — îi zise — am luat.“
L-a 'ntrebat iar : „Pentru tine, or altui l-ai cumpărat ?“
„Ba pentru mine — el zise — și pentru casa mea chiar.“
„Dar ce-o să faci cu atât mult ?“ scumpul l-a întrebat iar.
„O Doamne, nașule ! — zise — pentru mâncare te miri ?
Pe lângă copii, nevastă, să găsesc și musafiri ;
Și la o zi ca aceasta, mai dai și la un vecin,
Ce nu i-a dat mâna să-și ia, or și l'alt sărac strein.
Dar dumneata-ți luași pește, or ești la alții poftit ?“
„Ba nu sânt poftit — îi zise — d'aceea am și venit ;
Și eram și eu să-mi cumpăr, dar iarăși am judecat
Că cine să mi-l gătească ! Și așa nici n'am luat.“
„Ai dar la noi — finul zise — împreună să sărbăm,
Deși nu avem gătire pe un naș să ospătăm ;
Și vei avea să vezi astăzi cum trăiesc niște mojici,
Dar ne vei ierta cusurul, ca la niște fini mai mici.“
Finul vorbe d'alde aste și altele îndrugând
Și cu nașul împreună la casa sa ajungând,
Cu destulă bucurie pe oaspet au priimit,
Până una, alta, fuse și prânzu 'ndată gătit.
Așezându-se dar masa și bucate aducând,
Șezură, o'mprejurară, puind și plosca în rând.
S'apucară să mănânce, vorbe vesele spuind,
Și cu înzâmbite fețe unii la alții privind ;
Plosca încunjura masa de la un la alt mergând
Ș'îndemna să se mângâie pe toți în guri sărutând ;
Ii înduplecă îndată pe ea a o asculta
Și ca să-i facă pe voie, începură a cânta :

Clubul cărții digitale 2022

Una în coarda supţire, altul bâzoiul ţinea,
Mic şi mare îşi da glasul, la care cum îi venea.
Zgârcitul, care'n tăcere era 'nvăţat a mânca,
Şi carele cu plăcere la aceşti gura căsca,
Prea mult minunata ploscă sărutându-l tot des, des
Şi la coraj îndemnându-l, fără niciun interes,
Il aduse şi pe dânsul în stare d'o asculta
Ş'începu şi el cu toţii împreună a cânta.
Ş'într'atât se simţi vesel, ş'într'atât s'a mângâiat,
Incât toată zgârcenia îndată i s'a muiat;
Ş'începu să zică: „Fine, tu văz că ştii să trăieşti,
Tu dar voiesc şi pe mine ca să mă chiverniseşti.
Toată a mea bogăţie, de la moşi, strămoşi miras,
Câtă o fi o dau ţie, astăzi chiar din acest ceas.
Na cheile, mergi acasă şi în pivniţă intrând,
Vei vedea stând zece chiupuri tot cu galbeni puşi în rând;
Şi cu desagi, sac or traistă, cu ce ştii şi cu ce poţi,
Cară-i aicea la tine până deseară pe toţi;
Fă tu ce vei vrea cu dânşii, fii şi iconomul meu,
Cheltuieşte cum îţi place, nici să'ntrebi, nici să văz eu;
Că moşii mei şi părinţii să trăiască n'au ştiut,
Nici vr'odată în viaţă aşa chef ei n'au făcut;
Ci s'au chinuit să strângă şi să grămădească bani,
Când au murit îmi lăsară nuou chiupuri sau borcani.
Sfătuindu-mă'n diată ca să urmez lor şi eu,
Iar de nu, să mă ajungă blestemul lui Dumnezeu;
Adică: din nuou chiupuri zece în rând să le fac,
Ş'am trăit ca vai de mine, mai rău decât un sărac;
Umblai pe uscat, pe ape, m'am căznit ca un tiran,
Am răbdat foame şi sete, închinându-mă la ban;
Nu m'am îndurat odată un sărac să miluiesc,

Numai şi numai borcanul să-l umplu, să-l vârfuiesc;
Ăst rău mi s'a făcut fire, nu poci alt să mă prefac,
Nu-mi vine să dau paraua, nici mie un prânz să-mi fac.
De aceea dar acuma du-te unde te-am trimis,
In traistă, sac, orce-ţi place şi fă după cum ţ'am zis."
Bietul fin cu bucurie pe loc desagii luând,
Alergă tot într'un suflet şi în pivniţă intrând,
Cum s'apropie de chiupuri mâinile a-şi împlânta,
Auzi un glas d'odată, d'aiurea a-l spăimânta,
Strigându-i: „Nu te atinge, teme-te a nu greşi,
C'apoi d'aicea zdravăn să ştii că nu vei ieşi."
Răspunse el către glasul care îl înfricoşa:
„Apoi naşul mă trimise, n'am venit singur aşa."
Glasul îi răcni d'odată atât de înfricoşat,
Incât pivniţa şi casa parcă s'au cutremurat,
Strigând: „Ieşi, zic, mă'nţelege, n'aştepta şi alt cuvânt,
N'are treabă el aicea, aceşti bani ai lui nu sânt,
Ci ai diaconului Badea, el e pe dânşii stăpân."
Bietul om fugi afară, speriat, scuipându-şi în sân;
Merse la naşul să-i spuie cum s'a 'ntâmplat şi ce fel
Şi cum că diaconul Badea este stăpân, iar nu el.
Naşul său cum îl aude se necăjeşte pe loc,
Plosca-l aţâţă mai tare, de să făcu numai foc.
Că ea are multe daruri, aci face pe om bun,
Şi aci îl întărâtă de-l preface în nebun.
Se scoală totdeodată şi răcneşte ca un leu:
„Dar cum să poate — el zise — să nu fiu stăpân p'al meu?
Cine e diaconul Badea? Şi ce treabă are el
Cu banii mei pentru care m'am trudit de mititel?
Stăi mă! Să văz acuma daca eu stăpân nu sânt!"
Şi plecă acasă iute înspulberat ca un vânt,

Intră'n pivniță îndată, se uită, îi dă în gând
Și spre negoț o grămadă pive de cireș având,
Bägă aurul prin ele și cu alt lemn le'ndopă,
Până către miezul nopții l'aceasta se ocupă ;
Și pe dinaintea porții fiind un râu spumegat,
Aruncă pivele toate și a mers de s'a culcat.
Ș'astfel el din bogat putred, a sărăcit de s'a stins,
Își vindecă cumplitatea și zgârcenia-i s'a'ntins.
Iar pivele toată noaptea după ce au înnotat,
S'au oprit într'o vultoare la marginea unui sat,
Unde avea locuință un slujbaș bisericesc,
Anume diaconul Badea, om cu totul sufletesc.
Acesta prea dimineață totd'auna se scula
Ș'în marginea acei ape se'nchina și se spăla.
Așa'n acea dimineață ca și alte dăți mergând
Și pivele în vultoare învârtindu-se văzând,
Le-au tras câte una, una, până când toate le-a scos
Și văzându-le'ndopate și prea grele mai vârtos,
Se apucă cu toporul, despică una pe loc
Și ca să vază'n ea ce e și ca să puie pe foc.
Dar câtă mirare-i fuse, cât s'a bucurat văzând
Acea mulțime de galbeni cu strălucire curgând !
Vă las să judecați singuri ce i s'a mai întâmplat,
Și din celelalte pive aurul când l-a aflat !
Decât să vă spui acuma ce fel a'ntrebuințat
Acea avuție multă și cu dânsa ce-a lucrat ;
Câți săraci știa în satu-i câte unul i-a chemat
Și prin taină fiecărui a dat și l-a ajutat ;
Unuia-i cumpără vacă, altuia-i dărui boi,
P'alt scăpă de datorie și p'alt de alte nevoi ;
Apoi zidi un han mare, de săraci priimitor
Și găzduia fără plată pe fiece călător ;

Incât ducându-se vestea prin cei mângâiați în plâns,
A putut ca să auză și zgârcitul ce i-a strâns.
Cum că un diaconul Badea, acel nume c'un cuvânt
Ce i l-a fost strigat glasul, că acei bani ai lui sânt.
Care și plecă îndată ca să se ducă la el,
Cu o trăistoară în umăr ș'în mână c'un toiegel.
Din sat în sat cu'ntrebarea și hrană cerșind mergând
Ș'în sfârșit la acel diacon cu încetul ajungând,
Ceea ce-l făcu pe dânsul mai tare de se 'ncrezu,
Fu o piuă, ce drept treaptă'n ușa-i care o văzu.
Stând și lung privind la dânsa și din cap tot legănând
A ieșit diaconul Badea și îl întrebă, zicând :
„Ești un strein, cum să vede, și cauți să-ți dau sălaș ?"
„Așa este — el răspunse — sânt un strein și drumaș ;
Dar mă uit la piua asta, ș'îmi căiesc capul cel prost,
Că cu altele 'mpreună ea'n pivnița mea a fost,
Care 'ntr'o zi beat pe toate cu galbeni le îndopai
Și gândind că fac rău altui, tot în râu le aruncai."
După ce zise aceasta, săracul zgârcit s'a pus
Și cu amăruntul toate, cum s'a întâmplat i-a spus.
Ascultând diaconul Badea la povestea lui tăcut,
Deloc a nu-i înțelege vorbele s'a prefăcut,
Dar în inima sa foarte mult l-a căit și l-a plâns,
Că s'a pedepsit atâta în cumplitate d'a strâns ;
Și fiindu-i de el milă, îi răspunse : „Fătul meu !
Eu am îndestulă stare, dar mi-e de la Dumnezeu
Și fac pomană cu dânsa, eu dracului nu o dau,
Ajut cu iconomie pe câți îi cunosc că n'au ;
Prin urmare și tu dară de te plângi că sărac ești,
Rămâi în curte la mine, hrana să-ți agonisești ;
Nu ai să-mi faci nicio treabă, ci de urît să nu șezi,
Să'ngrijești de una, alta, de argați și slugi să vezi."

Cuvântul bun şi blândeţea astui diacon cuvios
Induplecă pe zgârcitul şi priimi bucuros.
Rămâind, cum zic, în curtea-i era ca şi un stăpân,
Fiindcă diaconul Badea era de vârstă bătrân ;
El sta pentru fiecare socotelile să dea,
In care cu prisosinţă zgârcenia-i să vedea ;
Dreptul de la unul ş'altul tot să rupă îi plăcea
Şi fără să cheltuiască, iar strânsoare îşi făcea.
Diaconul Badea văzându-l făcând acestea de rost,
S'a 'ncrezut fără 'ndoială că banii ai lui au fost
Şi gândindu-se 'ntru sine de cugetul ce-l mustra,
Că cel ce-l îmbogăţise acum slugă îi era,
Socoti să-l depărteze cu oarecare mijloc,
Supt ascuns ceva bani dându-i să trăiască într'alt loc ;
Ş'într'o zi porunci'n casă să facă câteva pâini,
Insă de făină neagră şi albă, de două mâini ;
Şi coaca pâinilor albe cu un cuţit despicând,
A băgat pe taină galbeni, câte-o sumă numărând ;
Ş'astfel după ce le coapse şi le scoase din coptor,
Il chemă ca să-l trimiţă la un sat mai depărtşor,
Zicându-i : „Ia şi înşală calul cel iubit al meu,
Cu care din sărăcie m'a ridicat Dumnezeu ;
Insă cu ale lui toate, deşi nu sânt aşa nuoi,
Dar poate din norocirea-i să-ţi vie banii 'napoi ;
Şi na aste trei pâini albe să le mănânci tu pe drum,
Na de prisos ş'una neagră, că nu strică orşicum."
El dar cum înşelă calul, după cum i-a poruncit,
Şi a plecat să se ducă la satul cel rânduit,
Dacă merse o bucată, aproape de un alt sat,
S'a rupt chinga, fiind veche, şi şaua-i s'a răsturnat ;
El zgârcit fiind din fire, să nu dea din mâna-i ban,
A luat o pâine albă ş'o dete unui sătean,

Cerând să-i dea pentru dânsa o chingă vecşoară iar,
Care ş'îndată îi dete, bucurându-se de dar ;
De aci 'ncălecând iarăşi şi la drumul său plecând,
I s'a rupt pofilu'ndată, pe o vale coborînd.
Cu destulă greutate ajungând iar la un sat,
Să cumpere de la hanuri cu bani nu s'a îndurat,
Ci luă iar altă pâine din albe care avea
Şi unui sătean o dete, un pofil mai vechi să-i dea.
De acolo plecând iarăşi şi mergând pân'la un râu,
I s'a rupt în bucăţele şi putregaiul de frâu ;
Acum scoase din desagă şi acele două pâini,
Una neagră ş'alta albă şi stând le privea în mâini,
Zicând : „De voi da pe neagra ca să cer un frâu cuiva,
Nepreţuind-o atâta, pentru dânsa nu-mi va da.
Dar dându-i aceasta alba ştiu că prinde bucuros."
Şi mergând o dete 'ndată pentru un frâu ruginos.
Sătenii aceia însă pâinile albe luând,
Şi de ele fiecare întru sine judecând,
Cel dintâi zise în gându-şi : „Ce jimblă, ca cozonac !
Cine ştie din ce parte o avu acel sărac !
E bună să o mănânce binefăcătorul meu,
Că ce folosesc c'o pâine, să stau să o mănânc eu ?"
Zicând el aceasta 'ndată pe un căluşel s'a pus
Şi la moş diaconul Badea să o dea plocon s'a dus.
Al doilea sătean iarăşi, la pâinea albă privind,
Zise şi el întru sine, ca şi cel dintâi gândind.
Şi mergând în grab, se duse cu pâinea de căpătat,
Tot la moş diaconul Badea carele l-a ajutat.
Al treilea astfel iarăşi, în gându-şi a hotărît
Şi lui moş diaconul Badea o duse numaidecât.
Care câte una, una, aceste trei albe pâini,
După cum le-a dat întocma viindu-i iarăşi în mâini.

S'a mirat diaconul Badea, zicând: „Una gândeam eu
Şi altele împrotivă văz că face Dumnezeu!"
După trei zile zgârcitul, când s'a 'ntors din acel sat,
Chemându-l diaconul Badea pâinile i-a arătat,
Spuindu-i cum şi în ce chip sătenii i le-au adus:
„Şi iată (despicând pâinea) galbenii care i-am pus;
Aşa dar nu-s ai tăi banii ce zici că i-am găsit eu,
Ci poţi mărturisi singur că mi-a trimis Dumnezeu."

DESPRE LĂCOMIE IARĂŞI ŞI NEMULŢUMIRE

Lăcomia de multe ori strică omenia.
Că
D'aia n'are ursul coadă.
Ochii omului sânt din mare că se bucură tot la mare.
Dar ce folos d'o fi
Lacom la bogăţie şi sărac la minte.
Că
Musca pentru puţină dulceaţă îşi răpune viaţa.
Şi
Şoarecile nu'ncape pe gaură şi ş'a legat ş'o tigvă de coadă.
De multe ori,
Cine îmbrăţişază multe, puţine adună.
Căci
Doi pepeni într'o mână nu se pot ţinea.
Cu c...'n două luntri nu poţi şedea.
Deşi
Ochii văd, inima cere, dar e rău când n'ai putere.
Şi
Ţi-e drag cu doi peşti în oală şi cu coadele afară.
Lacomului cât să-i dai, el nu zice ba.

Mănâncă până dă din el.
De la cinci pâini miezul şi de la nou colaci coaja.
Să închină pântecelui.
Zicând:
Două bătăi strică dar două mâncări nu strică.
Lacomul de puţin nu să mulţămeşte.
Dar
Cine nu să mulţămeşte de puţin, pierde şi cel mult.
De aceea
Cel nemulţămit trăieşte nefericit.
El
Nu să mulţămeşte nici în car, nici în căruţă, nici în sanie, nici în teleguţă.

De multe ori însă
Vrând să aibă armăsar, ajunge din cal la măgar.

POVESTEA VORBII

Unul având poftă să meargă la ţară
După trebuinţă, într'o zi de vară,
Ducându-se'ndată la un oarecare
Ceru armăsarul, ştiindu-l că are.
Acel îi răspunse: „Frate, rău îmi pare
C'aţi sluji l'aceasta nu-s acum în stare,
Că nici trei minute nu sânt încă bine
De când l-am dat altui prieten ca tine."
El îl rugă iarăşi, zicând: „Dă-mi dar calul."
„E! frate — răspunse — când i-aş spune halul
De milă i-ai plânge şi nu mi l-ai cere,
Că stă'n grajd săracul numa'n trei picere."
El îl rugă iarăşi: „Dă-mi încai măgarul".
„Apoi l-am dat — zise — tot cu armăsarul"

Când zise aceasta, în grajd dobitocul
A zbierat îndată, viindu-i sorocul.
El auzind zise: „Cum nu e aice?
Uită-te, el singur că e în grajd zice."
„Frate — îi răspunse — n'am cinste la tine,
Dacă crezi măgarul mai mult decât mine!
Tu nu ştii că'n lume e zicala asta:
Că să nu-ţi dai altui calul şi nevasta?
Şi pe lângă asta mai e o poveste:
Frate or nefrate, brânza pe bani este."

Aşa dar
Omul la nevoie miroasă şi ce nu-i e voia.
De dorul fragilor, mănâncă frunzele.
Sau
Inghite la răbdări prăjite.
Căci
Lucrul străin nu ţine de cald.
Că
Tocma când îţi pasă, fără dânsul te lasă.
Şi
Dacă nu ţi să trece vorba, nu-ţi mai reci gura.
Că
Dacă nu eşti vrednic la o treabă,
Nu-ţi bate capul degeabă.
Precum zice:
Nu-ţi este puterea cât îţi este vrerea.

CUPRINSUL

	Pag.
Prefaţă	3
Nota editorului	37
VERSURI SAU CÂNTECE DE STEA	
Cântarea 10	41
Dragostea	42
INDREPTATORUL BEŢIVILOR	
Cântarea 4	47
HRISTOITIA	
Către cititor	51
Cap II Pentru băgările de seamă în conversaţii	53
Cap IX Cum să cuvine a să purta cu prietenii	54
NOUL EROTOCRIT	
[*FRAGMENTE LIRICE*]	
Intru a lunii creştere	59
A lunii lumină	60
Eu că sânt rob ţie, o ştii foarte bine	60

ADAOS LA TOMUL AL PATRULEA — Pag.

Cântul VII Anica, zilele trec 63
Cântul XIV O, zeitate slăvită! 64
Cântul XX Eu însumi mă mir de mine 65
Cântul XXI Anii carii îi trăiai 66

ADAOS LA TOMUL AL CINCILEA

Cântul II De ar fi fost mijloc şi ar fi putinţă 68
Cântul XXIII N'a mai rămas, frăţioare 68
[Postfaţă] Domnilor cititori! 70

FABULE ŞI ISTORIOARE

Către cititori 75

Carul frânt 78
Musca şi ţânţarul 80
Copaciul şi dovleacul 81
Cine ştie carte are patru ochi 82
Mortul înnecat 84
Scumpul 85
Doftoria de păduchi 86
Planul simigiului 87
Vânătorul 88
Toporul şi văcşoara 92
Ciobanul şi măgarul 94
Hotărîtul de moarte 96
Cântăreţul şi baba 98
Feciorul moştenitor 99
Câinile 101
Câinele lătrător 103
Maştera 104
Sluga osândit 105
Cucul şi privigătoarea 106

Pag.

Ce naşte moare 110
Împrumutul 112
Lupul, ţapul şi varza 116
Ţermonia unui bătrân 118
Copilul şi hoţul 119
Cât ţi-e plapoma, atât te 'ntinde 119
Grădinarul păgubaş 121
Critica oamenilor 123

Către cititori 125

HERUVICO-CHINONICAR

Către cântători 129

CULEGERE DE PROVERBURI
sau
POVESTEA VORBII

Despre cusururi sau urîciuni 133
Povestea vorbii
Primăvară, 'ntâia oară roazele când înfloresc 135
Spun c'a fost odată un crai oarecare 137

Despre pedanţi sau copilăroşi 138
Povestea vorbii
Doi precupeţi tineri se'ntovărăşiră 140

Despre vorbire 143
Povestea ăluia
Într'un oraş oarecare 145

Despre vorbire iarăşi 153
Povestea vorbii
Doi călători într'o vreme merindele isprăvind 154
O slugă flecară pe unde slujise 157

Pag.

Despre minciuni şi flecării 159
Povestea vorbii
Un mincinos stând odată zise altui mincinos 161
Un împărat mare către răsărit 161

Despre naravuri rele 179
Povestea vorbii
Povestesc că într'o vreme, dar nu să ştie'n ce ani. . . . 181

Despre leneşi 186
Povestea vorbii
Să zice că oareunde, un împărat curios 188

Despre beţie iarăşi 189
Povestea vorbii
Când a fost odată pre pământ aleasă 190

Despre lucrare 198
Povestea vorbii
Doi ţărani când vrură la lucru să plece 201

Despre învăţătură 205
Povestea vorbii
Ascultă, mamă Marghioală — zise fata către ea . . . 206

Despre învăţătură 210
Povestea vorbii
Un împărat oarecare neavând niciun fecior 212

Despre negoţ şi tovaroşie 220
Povestea vorbii
Doi inşi se 'ntovaroşiră cu'nvoire într'un an 222

Despre negoţ iarăşi 227
Povestea vorbii
Unul, când a fost să moară, fiii săi toţi într'un ceas. . . 231

Pag.

Despre amor şi ură iarăşi 234
Povestea vorbii
O văduvă 'n vârstă, bătrână, zbârcită 235

Despre căsătorie iarăşi 242
Povestea aluia
Mulţi doresc singurătatea, dar eu de ea sânt sătul. . . 245
Povestea vorbii
Un om, de mult, de când vacul 249
Un zgârcit, odată, când era să moară 254
Un tânăr, din întâmplare rămâind la ochi beteag . . . 256
Oareunde iară bărbaţi şi neveste 259
Povestea aluia
Povestesc că unui nevasta murind 261
Ferice! şi iar ferice! 265

Despre neunire şi neînţelegere 273
Povestea cântecului
O răbdare sfântă, baz mântuitor 276

Proverburi turceşte cu româneşte 279

Despre iuţeală şi mânie iarăşi 282
Povestea vorbii
Un vacar adese tot să mânia 283
Unuia sătean odată muierea i s'a 'nnecat 285

Despre amicie sau prietenie 286
Povestea vorbii
Doi prieteni împreună la un drum călătorind 287

Despre pricini de judecăţi 288
Povestea vorbii
Primăvara într'un nuc 291
Două pisici dintr'o casă, surori, fraţi vei să le zici . . 293

Pag.

Despre frică şi vitejie 294
Povestea vorbii
O vulpe odinioară (povestea strămoşii mei) 298

Despre viclenie 306
Povestea vorbii
Oarecare meşteraş 307

Despre cumplitate sau zgârcenie 308
Povestea vorbii
A fost un zgârcit odată, care mereu grămădea 310

Despre lăcomie iarăşi şi nemulţumire 318
Povestea vorbii
Unul având poftă să meargă la ţară 319

C.A. — 58

4039

Responsabil de carte : G. Pienescu
Tehnoredactor : I. Holban
Corector : G. Pienescu

Dat la cules 8.X.953. Bun de tipar 7.XII.953. Tiraj 25100+100 ex. Hârtie semivelină ed. mată de 65 gr. m.p. Ft. 700×1000/32. Coli ed. 13,48. Coli de tipar 10,25. Prețul unui exemplar 3,95 lei. Ediția I. Comanda 11. Planșe tipar plan I. A. nr. 04653. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 R.

Tiparul executat sub comanda nr. 9229 la Combinatul Poligrafic Casa Scânteii „I. V. STALIN", București — R.P.R.

Clubul cărții digitale 2022